

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ANAYASA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

4'üncü Toplantı

23 Aralık 2016 Cuma

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.-GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504)

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

2.- Çanakkale Milletvekili Muharrem Erkek'in Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş ile Aksaray Milletvekili Cengiz Aydoğdu'nu (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptıkları konuşmalarındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

4.- Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş'ın Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nun yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin

açıklaması

5.- *Manisa Milletvekili Özgür Özel'in HDP binalarına yapılan saldırıları Mecliste kınadıklarına ve Milliyetçi Hareket Partisinin Anayasa değişikliği konusundaki tavrına ilişkin açıklaması*

6.- *Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın Milliyetçi Hareket Partisinin ciddi bir parti olarak kırk yedi yıllık siyasi geleneği içerisinde ne yapmak istediğini ve ne yaptığını bilen bir şekilde davrandığına ilişkin açıklaması*

7.- *Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın İstanbul Milletvekili Ali Şeker'in (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

8.- *Manisa Milletvekili Özgür Özel'in Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

9.- *Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın Manisa Milletvekili Özgür Özel'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

10.- *Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş'ın Komisyondaki tartışmaların sadece hukuki ve teknik bir çalışmaya indirgenmesini doğru bulmadıklarına ilişkin açıklaması*

ANAYASA KOMİSYONU

4'üncü Toplantı

23 Aralık 2016 Cuma

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Anayasa Komisyonu saat 14.38'de açılarak üç oturum yaptı.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin (2/1504) tümü üzerindeki görüşmelerine devam edildi.

Aydın Milletvekili Bülent Tezcan,

Çanakkale Milletvekili Muharrem Erkek,

Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine;

Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş ile Aksaray Milletvekili Cengiz Aydoğdu'nu (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptıkları konuşmalarındaki bazı ifadelerine,

Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

Manisa Milletvekili Özgür Özel, HDP binalarına yapılan saldırıları Mecliste kınadıklarına ve Milliyetçi Hareket Partisinin Anayasa değişikliği konusundaki tavrına,

Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak, Milliyetçi Hareket Partisinin ciddi bir parti olarak kırk yedi yıllık siyasi geleneği içerisinde ne yapmak istediğini ve ne yaptığını bilen bir şekilde davrandığına,

Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak, İstanbul Milletvekili Ali Şeker'in (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Manisa Milletvekili Özgür Özel, Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş, Komisyonadaki tartışmaların sadece hukuki ve teknik bir çalışmaya indirgenmesini doğru bulmadıklarına,

İlişkin birer açıklamada bulundular.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu kalmadığından saat 01.01'de toplantıya son verildi.

23 Aralık 2016 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.38

BAŞKAN : Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ : Reşat PETEK (Burdur)

SÖZCÜ : Abdurrahman ÖZ (Aydın)

KÂTİP : Muhammet Emin AKBAŞOĞLU (Çankırı)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, değerli Komisyon üyelerimiz, grup başkan vekillerimiz, değerli milletvekillerimiz, basınımızın kıymetli temsilcileri, genel başkan yardımcılarımız, kamu kurumu temsilcilerimiz; hepinizi Başkanlık Divanımız adına hürmetle selamlıyorum.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam edeceğiz.

II.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504)

BAŞKAN – Bir önceki oturumda 1504 esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli üzerindeki görüşmeleri sürdürüyorduk. Söz talep edip sırası gelmeyen sayın milletvekillerine şimdi söz vereceğim, talep listesinden de bunu takip edeceğiz.

Ancak, malumunuz, herkes konuştu, ben konuşmadım, benim de konuşma hakkım var. Eğer müsaade ederseniz...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Estağfurullah.

BAŞKAN – Başkan biliyorsunuz sıraya tabi değil. O bakımdan, makul bir süre içerisinde, kimse endişelenmesin.

Değerli arkadaşlar, salı gününden itibaren Komisyonumuz aslında çok önemli bir çalışma yapıyor, bunu ifade ettik, tekrar söylemek isterim. Anayasa Komisyonunun tabii farklı bir yeri var, bizim Meclis komisyonlarımız arasında da farklı bir yeri var. Malumunuz, komisyonlar, genel olarak, hükümetle bağlantılı, mütakabil bir şekilde tasarlanıyor. Bir bakanlığa veya birkaç bakanlığa mukabil olarak düşünülmüş, ama Anayasa Komisyonumuz böyle bir komisyon değil. Anayasa Komisyonu, görevleri ve ana hatlarıyla, Anayasa, İç Tüzük ve anayasal sistemle ilgili -Seçim Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu gibi- önemli düzenlemeler üzerine çalışıyor. Bir de -bunu baştan söyleyeyim, espri mahiyetinde söylüyorum- bizim tarihimizde de 1920 Büyük Millet Meclisi kurulduğu zaman komisyon olmadığı hâlde başkanı olan komisyon -başkanın da özel bir yeri var- Anayasa Komisyonu Başkanı var ama komisyonu yok 1920'de bir süre böyle, kayıtlarda, tutanaklarda var. Tabii, Komisyonumuz, özellikle anayasa değişiklikleri bakımından kurucu iktidar fonksiyonu, görevi ifa ediyor. Kurucu iktidar nedir? Kurucu iktidar, basit tarifıyla anayasa hukukunda, literatürde anayasa değişikliği yapan iktidardır. Kurucu iktidar ikiye ayrılıyor: Asli kurucu iktidar yürürlükteki, Anayasa'daki usullere bağlı olmaksızın anayasa yapabilen iktidardır. Tali kurucu iktidar ise yürürlükteki Anayasa'da değişiklik usullerine tabi olarak anayasa değişikliği yapan iktidardır. Dolayısıyla, bizim burada "kurucu iktidar" dediğimiz de, şu anki çalışmamız itibarıyla, tali kurucu iktidar fonksiyonunu kastediyoruz, çünkü bu değişiklik Anayasa'mızdaki 175'inci madde çerçevesinde yapılan, o usullere, esaslara bağlı olarak yapılan bir değişiklik. Birinci husus bu ifade etmek istediğim.

İkinci husus da, bu söyleyeceklerim bağlamında da önemli, onu belirtmek isterim değerli arkadaşlar. Şimdi, tabii, birçok kavram var, Anayasa'mızda da var, siyasi hayatta kullandığımız, kamu hukukunda kullandığımız birçok kavram; işte bunlardan mesela en yaygını, burada kullandığımız, eleştirilerde de geçen mutabakat. Mesela Anayasa değişiklikleri mutabakatla yapılmalı, şüphesiz, buna bir itiraz yok. Fakat bu kavramların, siyasi anlamları itibarıyla içerikleri farklı şekillendirilebilir. Yani bazıları diyebilir ki: "Mutabakat yüzde 100 aranmalıdır, yüzde 100 olmalıdır, yoksa olmaz." Bazıları diyebilir ki: "İşte, 2 kişi, 3 kişi veya şu kadar kişi, şu kadar grup şu kadar STK itiraz ederse mutabakat olmaz." falan. Bunun içeriğinde, eğer bir siyasi kavram olarak kullanacak olursak veya günlük hayatımızda onda anlaşabilmek çok zor. Anlaşamadığımız zaman nedir? Hukuk kuralları devreye giriyor. Mutabakatın ne olduğunu, özellikle Anayasa değişikliğinde hukukun aradığı mutabakatın ne olduğunu biliyoruz. Yani Anayasa mutabakata bir somutluk kazandırmış, mutabakatın içeriğine, o da 175'inci maddedeki düzenlemedir. Anayasa mutabakatı, anayasa değişikliğinde mutabakatı şöyle söylüyor: Eğer, Meclis, Parlamento milletvekili sayısının üçte 2'si üzerinde sağlanmışsa bu anayasa değişikliği oylamada, o zaman, diyor ki: "Bu Parlamentodan geçer ve yürürlüğe girer." Yok, daha altında bir sayıyla mutabakat sağlanmışsa 330, ha, o zaman diyor ki: "Meclisten geçmesi yeterli değil, bunu mecburen referanduma götürmek, referandum sonucunu da buna eklemek gerekiyor." Dolayısıyla, bu tür konularda, şüphesiz tabii ki herkes dilediği gibi tanım yapabilir, içerik kazandırabilir ama burada ihtilaf olduğunda "Yok, sen böyle diyorsun, ben böyle diyorum, o böyle diyor." dediğimizde hakem olarak tabii hukuku, hukuk kurallarını koymak zorundayız. Bütün bu tartışmalarda hukukun aradığı, burada Anayasa'nın aradığı içeriklere bakmamız lazım. Mutabakat bir örnekti sadece burada.

Üçüncü husus değerli arkadaşlar: Tabii, Anayasa değişikliği şu an gündemde olan. Ama esasen yeni anayasa çerçevesinde aşağı yukarı altı yıl kadar bir zamandır -hatta daha geriye, 22 Temmuz 2007 seçimleri sonrasına kadar bunu götürebiliriz, o zamana kadar giden bir dönemde, demek ki on yıla yaklaşıyor- yeni anayasa tartışması var Türkiye'de. Bunun tabii siyasi partilerle beraber menşei aslında milletimizdir. Bunu şöyle ifade edeyim: Bakın, ben Anayasa Mahkemesinin -biraz sonra başka bir bağlamda değineceğim- bir kararı münasebetiyle... Hatırlarsınız 2008 başlarında üniversitelerde başörtüsü serbestiyetiyle ilgili bir Anayasa değişikliği yapıldı; Anayasa'nın 10'uncu ve 42'nci maddelerinde değişiklik yapılmıştı, sonra, bu, Anayasa Mahkemesine gitti, Anayasa Mahkemesi, bunu, 6 Haziran 2008'de iptal etti. O gün -ben henüz daha siyasete girmemişim, akademisyendim- İstanbul-Güngören'de bir arkadaşıma ziyarete gitmişim, orada televizyonlardan aradılar görüş sormak için. Tabii yanımda Anayasa yok, bir kırtasiyeden Anayasa bulayım diye gittiğimde, daha küçük, sokaktan aşağıya birkaç basamak inilerek girilen küçük bir dükkân, fakat girince televizyon açık, Anayasa Mahkemesinin kararı üzerinde yorumları izliyor kırtasiyedeki arkadaşımız, vatandaşımız, şöyle bir bakındım, gördüm bir köşede bir Anayasa var. Dedim: "Hayırlı işler. Bir Anayasa istiyordum ben." Tabii, çok kızgın, öfkeli, "Kardeşim, Anayasa manayasa yok. Yok Anayasa bu memlekette." dedi. Tabii, sonra, anlattım ben, aldık metni, biraz sohbet etti. Şimdi, orada, bu bir örnek ama bunun üzerine biz seçim çalışmalarında falan da buna benzer birçok konuyla karşılaştık, yaşadık. Anayasa meselesi aşağı yukarı bir on yıldır, belki daha fazla bir zamandır Türkiye'nin gündeminde ve sıradan vatandaşımız, işinde gücünde vatandaşlarımız bu işi takip ediyorlar. Neyin ne olduğunu da ana hatlarıyla biliyorlar. Bakın, bugün, biz, biliyorsunuz, sürekli her ay düzenli olarak anket çalışmaları yaptırıyoruz. Bu çalışmalarda gündeme dair hususlar da konuşuluyor, soruluyor, sürekli takip ettiğimiz konulardan birisi de 2012'de teklifimizi verdiğimiz zaman uzlaşma komisyonu o tarihten beri de başkanlık sistemiyle ilgilidir. Ne düşünüyorsunuz falan? Sorulardan en önemlisi de "Biliyor musunuz, yani başkanlık sistemi hakkında bilginiz var mı?" diye. Bu son çalışmalarda 70'in üzerinde, bazılarında 80'e yakın "Biliyoruz:" diyor insanımız. Tabii, biraz böyle üstenci bir tavırla insanımıza bakanlar tarafından "Ne biliyor ki, neresini

biliyor?” falan denebilir ama insan biliyorum diyorsa kendisine yetecek, karar vermesine kâfi derecede bilgi sahibi olduğunu iddia ediyor demektir. Bizim bunu çok fazla tartışabilmemiz mümkün değil. Hepimiz biliyoruz, herkes de kendi bildiğinden emindir. Derler ki akılla ilgili olarak tekrar dağıtılmak istenmiş ama herkes kendininkini almış tekrar dağıtıldığında. Şüphesiz herkes kendi bilgisinin, kendi aklının daha doğru olduğuna inanır, buna hiçbir itirazımız yok. Ama başka akıllar olduğunu da, başka bilgiler olduğunu da, başka görüşler olduğunu da bilmek lazım. Hiç bir konuda tek bir görüş, tek bir ifade, mutlak bir hakikat özellikle bu tür değerlendirmelerde yoktur.

Değerli arkadaşlar, Türkiye’de, tabii, anayasa tarihi uzun, bunu uzun uzun anlatan arkadaşlarımız da oldu. Ben sadece birkaç nokta bakımından değinmek istiyorum.

Malumunuz, cumhuriyetimizin ilk anayasası 1924 Anayasası. Daha sonra -bu Anayasa da esastı- 1921 cumhuriyetten önce, 1924... Anayasa’da esaslı diyebileceğimiz, bugünkü tartışmalarımız bağlamında da önemli olduğunu ifade edebileceğimiz değişiklikler 1928’de ve 1937’de yapılıyor. Şimdi, 1924 Anayasa’sının 1’inci maddesi bugün de Anayasa’nın aynı maddesidir: Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir. 2’nci madde 1924’teki ilk kabul edildiği hâliyle, malumunuz belki, bunu ifade edeyim, ilk şekli 2’nci maddenin “Türkiye Devletinin dini İslam’dır, resmî dili Türkçedir, makararı Ankara şehridir.” Yani başkenti Ankara şehridir. 1924’teki şekli bu 2’nci maddenin. Sonra 1928 değişikliğiyle beraber bu 2’nci madde şöyle mahiyet alıyor: “Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir, makararı Ankara şehridir.” Yani “dini İslam” ibaresi 2’nci maddeden çıkartılıyor. Şunu da burada hemen belirtmek isterim: Bu ifade sadece 2’nci maddede bir anlam değil, Meclisin görevlerinin sayılmış olduğu maddede de var. Hangi madde? 26’nci madde, orada diyor ki: “Büyük Millet Meclisi ahkâmşeriyenin tenfizi, kavaninin vazı tadili, tefsiri, fesih ve ilgası...” diye devam ediyor. Yani şeri hükümlerin ki Osmanlı hukuk sisteminin içerik olarak belli bir bölümüdür, onların yerine getirilmesini sağlamak da Meclisin görevleri arasında, 1924’te yazılmış, 1928’de bu ibare de çıkartılmış. Sonra, 5 Şubat 1937 tarihli değişiklikle, teklif İsmet İnönü ve 150 arkadaşının teklifi olarak Meclis kayıtlarında şu şekle dönüşüyor 2’nci madde “Türkiye Cumhuriyeti, cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçıdır. Resmî dili Türkçedir, makararı Ankara şehridir.” Bu 1937’deki son hâli Anayasa’nın ve 1960 darbesinde 24 Anayasası’nın yürürlükten kaldırıldığı tarihe kadar da varlığını koruyan bir hüküm. Sonra 1961’de, malumunuz, yeni bir anayasa yapılıyor. Bu Anayasa’nın 2’nci maddesini -1’inci madde hepsi aynı anayasalarımızda- okuyorum, 1961’de: “Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” Burada takip bakımından ifade etmek isterim, en son 1924 Anayasası’nda 1937 değişikliğiyle beraber 2’nci maddede -artık “kurucu ilkeler” diyebiliriz, ne dersek diyelim bunların ifadelendirilmesine- sayılan ilkeler malum Cumhuriyet Halk Partisinin 6 ilkesidir, 6 ok. Bunlar Anayasa’nın 2’nci maddesinden. Bu ilkelere 5 tanesi 1961’de çıkartılmıştır. Hangileri çıkartılmıştır? Hemen söylüyorum: Cumhuriyetçi, halkçı, devletçi, inkılapçı ve milliyetçi. Milliyetçi yerine millî devlet ilkesi kabul edilmiştir. Aynı mıdır? Tartışılmış bu; hem Temsilciler Meclisinde hem daha sonra...

BÜLENT TEZCAN (Aydı) – Bizi 1960’la irtibatlandırmanın bir temeli yok...

BAŞKAN – Bir dakika.

...tartışılmıştı Millî Birlik Komitesinde “Niye milliyetçilik değil de millî devlet benimsenmesi?” meselesi uzunca konuşulmuş. Ama bunlar kaldırılmış demek ki 5 tane ilke, 37’de, 27 Mayıs veya darbeyi yapanların getirdiği yeni ilkeler var maddede. Malumunuz, hem 1924’te hem de 1961 Anayasası’nda değişmez, değiştirilmesi teklif edilmez madde 1’inci maddedir sadece, cumhuriyetle ilgili, devlet şekliyle ilgili madde. Daha sonra 1982 Anayasası hazırlanırken 2’nci madde yeniden bir muhtevalandırılmış. Devletin nitelikleriyle ilgili ilkeler 1961’de korunmuş ama başka bazı şeyler

eklenmiş. Nedir? Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, 1961’de biliyorsunuz “insan haklarına dayanan”dı 1982 Anayasası biraz daha mesafeli bir ilişkiyi düşünmüş insan haklarıyla, saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı –bu da 1982’de gelen bir ilke- başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan -bu var aşağı yukarı 1961’de de ama başlangıçlar farklı tabii- demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Bu ilkeler aynı. Dolayısıyla, bu 2’nci maddedeki düzenlemelerin zaman içerisinde almış olduğu şekil bu. Yine, 1982 hazırlanırken, anayasa teklifi, danışma komisyonundan gelen teklif de yine aynı şekilde Anayasa’nın sadece 1’nci maddesinin değişmezliği esasını benimsenmiş.

Yine bir şey eklemek isterim: Anayasa önerisi vardır Ankara Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinin ortak hazırladığı 1982 Anayasası hazırlık çalışmaları öncesinde 1981’de hazırladıkları, bastıkları bir metin. Orada da aynı şekilde sadece 1’inci maddenin değişmezliği benimsenmiş ama bir açıklama daha getirilmiş, çok fazla uzatmak istemiyorum, ama temas etmem lazım buna: Malumunuz 1961’de değişmez madde 1’inci madde ve Anayasa Mahkemesine Anayasa değişiklikleriyle ilgili daha önce gittiği zaman şeyler denetleme için Anayasa Mahkemesinin Anayasa değişikliğini nasıl denetleyeceğine dair de bir hüküm yok Anayasa’da 1961’in ilk hâlinde. İlk önce 1960’lı yıllarda bunu denetleyemeyeceğine karar veriyor Anayasa Mahkemesi. Fakat daha sonra, 12 Mart 1971’den sonra yapılan bazı Anayasa değişikliklerini denetlemeye başlıyor ve denetlemeye başlayınca bu sefer şey getiriliyor, “Anayasa değişiklikleri sadece şekil bakımından denetlenebilir.” diyor. Fakat buna rağmen 1974, 1975’te Anayasa Mahkemesi şekli yeterli bulmuyor, şekle şeyi ekliyor -ilk gün uzunca sizlerin ifade ettiği- “değişmesi teklif edilemez” meselesini. Tabii, o zaman, tek madde cumhuriyet maddesi. Ama diyor ki Anayasa Mahkemesi: “Tabii, cumhuriyet, burada, mutlak anlamda bir cumhuriyet değildir, Anayasa’nın 2’nci maddesinde nitelikleri belirtilmiş bir cumhuriyettir. Dolayısıyla, biz ‘Cumhuriyet maddesi değişmez.’ derken, kastettiği nitelikleriyle beraberdir. Dolayısıyla, ben, bunu, sadece 1’inci madde değil, 2’nci maddenin de değişmezliği olarak anlayabilirim, anlarım.” Ve bunun üzerine oradaki niteliklerden de hareketle 1971-1973 döneminde yapılmış olan Anayasa değişikliklerinin bir kısmını iptal ediyor. İki kararı var Anayasa Mahkemesinin. İşte, bundan hareketle, Ankara Siyasal ve Hukuk Fakültelerinin hazırlamış olduğu Anayasa önerisinde bir dipnot hâlinde bu konu eleştiriliyor, deniyor ki: “Anayasa değişikliği bir kurucu iktidar faaliyetidir. Anayasa Mahkemesinin denetimi şekil bakımından denetim olabilir, o anlaşılabilir bir şey, teklif, oylama çoğunlukları dikkate alınmalı, amenna ama, Anayasa Mahkemesinin kendisiyle ilgili şekil sınırlamasını genişleterek muhtevayı kendisinin belirleyeceği ve içeriğe giren bir denetleme yanlıştır. Bu bakımdan, şekil denetiminin sadece 1’inci maddeyle sınırlı olduğuna dair bir ibarenin eklenmesini öneriyorlar, o metinde var. Danışma Meclisinden de gelen bu şekilde. Fakat, daha sonra, Millî Güvenlik Konseyinde, malum, Kenan Evren ve arkadaşları -5 kişi- Danışma Meclisinden gelen bu metni yeniden değerlendiriyorlar -üzerinde bir çalışma, bazı değişiklikler var, bazı maddeler birleştirilmiş, bazıları ayrılmış falan- burada “ilk üç maddenin değişmezliği” ilkesini bir 4’üncü madde olarak düzenleme kararı, iradesi Millî Güvenlik Konseyinde ortaya konuluyor ve oradan geçen metnin son hâli bu şekli alıyor. Bunlar sadece bir tespit mahiyetinde değerlendirmeler.

Anayasa Mahkemesinin tutumuyla ilgili burada birkaç şey söylemek isterim. Anayasa Mahkemesi benzer tutumunu sürdürüyor. Buna genel olarak “Anayasa mahkemelerinin aktivizmi” deniliyor. Anayasada kendilerine çizilen sınırlara razı olmayıp, yani nihai bir denetleme mercisi anayasaya uygunluk denetimi yaptığı için burada bunun kapsamını genişlettiği birçok var, daha teknik konular da var. Mesela kanun hükmünde kararnamele ilgili kriterler Anayasa’da belirlenmiştir ama Anayasa Mahkemesi bunları genişletmiş, birkaç kriter de kendisi eklemiş falan, bu tip şeyler var. Bunlar arasında, işte, Anayasa Mahkemesinin denetim yaparken en son o 2008’de bahsetmiş olduğum, 6

Haziran 2008 tarihli kararında da 10'uncu ve 42'nci maddelerde değişiklik yapılmıştır. Evet, ama "Ben bunu incelerken teklif edilebilirlik açısından da denetlerim. Teklif edilemezlikle ilgili madde vardır. Önemli olan o maddelerin bizatihi kendilerinin değişmesi değil, bunların içeriklerinin farklı bir anlam kazanmasını sağlayacak değişiklikler de bana göre bunların değişikliği anlamına gelir." diye bir kararı var. Bu karar çok eleştirilmiştir. Sadece Anayasa Mahkemesine farklı açıdan bakan belli bir kesim tarafından değil, birçok akademisyen tarafından eleştirilmiştir. Anayasa Mahkemesinin, Anayasa tarafından ve Anayasa değişikliklerini denetlemesine dair getirilen sınırı yok saydığını söylemişlerdir. Anayasa Mahkemesi, bundan sonra da böyle mi davranır, başka türlü mü davranır bilemiyoruz, ama bu, bizim, Anayasa'da, anayasacılık tarihinde ta 1970'li yıllardan beri önemli bir tartışma konusudur, eleştirilmiştir, farklı mahiyetler kazanmıştır, hatta Anayasa Mahkemesinin "şunları şunları yapamaz" diye sınırlanmasına dair bir takım önerileri de olmuştur, "Çünkü biz yetki veriyoruz, görev veriyoruz, e, onu genişletiyor. O zaman neleri yapamayacağını yazalım." falan diye öneriler de olmuştur. Anayasa Uzlaşma Komisyonunda da -Sayın Beştaş burada, Sayın Parsak burada mı? Değil- bunları uzunca tartışmıştık, Anayasa Mahkemesiyle ilgili farklı öneriler de vardı 24'üncü Dönemde. Şimdi, bu bağlamda baktığımızda bir kere değerli arkadaşlar -Başbakanımız da ifade ettiler- cumhuriyetle ilgili mesele Türkiye'de 1923'te kapanmıştır. Burada bir şeyi daha hukuk tarihçisi sıfatıyla müsaade ederseniz arz edeyim: Bakın, 29 Ekim 1923 cumhuriyetin ilanı tarihidir, cumhuriyetin ilanı tarihidir, kabulü tarihi değil. Niye? Çünkü Türkiye aslında cumhuriyete 1 Kasım 1922'de geçmiştir. Bu anlamda, devletin şekli itibarıyla baktığımızda aslında yeryüzünde iki sistem vardır: Cumhuriyet olanlar ve olmayanlar yani monarşi ve cumhuriyet, üçüncüsü yoktur. Bunun tanımı de... İki farklı ekol vardır tarihte: Birisi Maurice Duverger'in demokrasi ile cumhuriyetin içeriğini biraz ilişkilendiren bir tanımı fakat bu kabul görmez. Esas yaygın olan kamu hukukçusu, Fransız -önemli bir isimdir- Leon Duguit'in tanımıdır. Der ki: "Bir ülkede devlet başkanlığı babadan oğula veya biraz daha geniş, irsi suretle geçmiyorsa orası cumhuriyettir. İrsi suretle geçiyorsa cumhuriyet değildir, monarşidir." Dolayısıyla, cumhuriyetin tanımı devlet başkanının babadan oğula geçmediği bir sistemdir. Demokrasiyle ilişkilendirilmesi falan, o bağlamda değerlendirilmesi ayrı meseledir. Dolayısıyla, saltanatın kaldırıldığı an itibarıyla Türkiye'de cumhuriyete geçilmiştir, artık monarşi yoktur. 29 Ekimde ilanı yapılmıştır 1922'deki cumhuriyetin. Nitekim ilanına dairdir kanunda o zaman değişiklik 1921 Anayasası'nda normal bir kanunla çünkü yumuşak Anayasa'ydı bir değiştirme usulü, farklı bir usule tabi değildi, kanun değişiklikleri gibiydi, değiştirilmişti. Dolayısıyla, o tarihten itibaren devletin şekli konusunda anayasalarda da görülen, başka her türlü değerlendirmelerde bunu görebileceğimiz şekilde hiçbir tartışma Türkiye'de yoktur. Bu nitelikler konusundaki süreci de ifade ettim. Bugün Anayasa'nın ilk 3 maddesi değişmez maddedir ve tali kurucu iktidar yetkisi kullanan bir organın -Komisyonumuz, Meclisimiz- bu maddelerde değişiklik yapması doğru değildir, hukuki bakımdan doğru değildir, mümkün değildir çünkü 175'e göre değişiklik yapacaksınız bu Anayasa'daki esaslara göre. Dolayısıyla, bu Anayasa'daki esaslara tabisiniz, bu değiştirilmezlik ve teklif edilemezlik meselesi de bu değişikliği yapacak olanların uyması gereken bir esastır. Bu bakımdan 1'inci madde ve 2'nci maddede sayılan hususlar ve 3'üncü maddedekiler bakımından böyle bir şey söz konusu değil.

Burada da yeri gelmişken bir ufak şeyi daha ifade edeyim. Bakın, 4'üncü maddeyi dikkatli okumamız lazım. 4'üncü madde ne diyor: "Anayasa'nın 1'inci maddesindeki devletin şeklinin cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm..." Yani 4'üncü madde "İlk 3 madde değişmez." demiyor, başka, daha detaylı bir düzenleme yapıyor. "1'inci maddesindeki devletin şeklinin cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2'nci maddesindeki cumhuriyetin nitelikleri, 3'üncü maddesi hükümleri değiştirilemez." "2'nci maddesi hükümleri" demiyor, "3'üncü maddesi hükümleri" diyor. 2'nci maddesinde "cumhuriyetin nitelikleri"

diyor. İşte, bu ayrım doktrinde tartışılmıştır çünkü 2'nci maddedekilerin hepsi "Nitelik midir, değil midir?" tartışması yapılmıştır? Mesela, işte, "Toplumun huzuru" nitelik midir? "Millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde..." bir nitelik midir, değil midir?" Genel ağırlıklı yaklaşım 61'nci maddede...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Devletin varlık nedeni Sayın Başkanım, tüm devletlerin varlık nedeni.

BAŞKAN – Sayın Tanal, üç saat konuşmuşsunuz dün. Dinlenin biraz bence. Müsaade edin konuşayım.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Özür dilerim, özür dilerim.

BAŞKAN – 61'nci maddede de sayılan nitelikler burada da muhafaza ediliyor. Niteliklerle kastedilen şeyin burada "insan haklarına saygılı"-1961'de dayandı- "Atatürk milliyetçiliğine bağlı..."

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – 1961 Anayasası'nda diyorsunuz değil mi, 61'nci madde değil?

BAŞKAN – Hayır, hayır, 1982'den bahsediyorum şimdi. 1961'de sadece nitelikler sayılıydı, 1982'de biraz daha birtakım yorumlar eklenmiş, "toplumun huzuru, millî dayanışma" falan... Ben şimdi 4'üncü maddede diyorum ki... 2'nci maddede diyor ki: "Cumhuriyetin nitelikleri ile 3'üncü madde hükümleri..." İkisini ayırıyor.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – "61'inci maddede sayılan" dediniz, dil sürçmesi. "1961 Anayasası'nda da sayılan" demek istediniz.

BAŞKAN – Tabii, doğru, 1961 Anayasası'ndaki nitelikler 1982'de var. O niteliklerin kastedildiği, onun dışındaki yapılan yeni ilavelerin nitelik olmadığı, 4'ün korumasında olup olmadığı falan da tartışılmıştır. Bunların niçin bu kadar detayına girdim? Şu: Değerli arkadaşlar, bugün şunu söylersek, 1982 Anayasası'nda 2'nci maddesindeki ilkeler "Bizim İstiklal Harbi'mizin, cumhuriyetimizin kurucu ilkeleridir." dersek bu anakronik bir şeydir.

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Devletin başlangıç ilkeleri...

BAŞKAN – Bir dakika... Çünkü bunlar 1982'de gelmiş, bir kısmı 1961'de gelmiş, 2'nci maddenin içeriğini 1961 öncesine götürebilmek mümkün değil. Bunlara itiraz ettiğim anlamında değil bunlar; içeriklerine, tanımlarına itiraz ettiğim anlamına söylemiyorum ama zaman bakımından bir tespit yapıyoruz. Cumhuriyetin kuruluşunda ilk Anayasa 1928, 1937 -bahsettim bu değişiklikleri- 1961'de ve bugün 1982'deki hususlar Atatürk hayattayken yok, 1924'te yok, 1928'de yok, 1937'de yok, 1960'a kadar yok. O bakımdan, bu tartışmalardan önce, -rahmetli Uğur Mumcu'nun da dediği gibi- kanaat sahibi olmadan önce bilgi sahibi olmamız lazım, bilgide tereddüt olmaması lazım yani sizin bilginiz ile bizim bilgimizin aynı olması lazım. Yorumlar elbette değişebilir yani siz farklı, biz farklı, başkası farklı yorumlayabilir ama bilgide farklılıklar olursa o zaman yorumları mukayese etmemiz, değerlendirmemiz, tartışmamız da mümkün olmaz.

Şimdi, değerli arkadaşlar, biz 27 Mayıs 1960'la beraber Türkiye'de çok önemli bir değişikliğin, devlet paradigmasının, ideolojisinin değiştiğini düşünüyoruz. Ben şahsen öyle söyleyeyim. Hani "biz"i biraz mahcubiyetimizden "ben" dememek için kullanıyorum ama "ben" diye ifade edeceğim. Ben öyle düşünüyorum, 27 Mayıs 1960'la beraber. Bakın, bu benim şahsi görüşüm de değil. Millî Birlik Komitesinde 1691 Anayasası'nın tartışmalarına bakarsanız orada çok açık bir şekilde bu Anayasa'ya teklif ediliyor. "İkinci cumhuriyet Anayasası" diyelim diyorlar 1961 Anayasası'na, "ikinci cumhuriyet Anayasası." Hani sonra 1980'lerde, 1990'larda biraz daha eleştiri mahiyetinde liberal bazı yazarlar için "ikinci cumhuriyetçi" falan diye ifadeler kullanılıyor. Bunun ilk kullanıldığı dönem 1961'dir. Millî Birlik Komitesi zabıtlarında var, Meclisimizde var kayıtları bunun, elektronik ortamda da var. Tartışılıyor, ikinci cumhuriyet. Niye? Deniyor ki: "Birinci cumhuriyet, dönemini tamamlamıştır.

Biz yeniden inşa ediyoruz cumhuriyeti.” Millî Birlik Komitesi üyeleri bunu söylüyorlar. Uzun tartışmalardan sonra vazgeçiliyor. “Bunu koymak doğru olmaz.” diye. “Birinci cumhuriyetle iribatını tartışılır hâle getirir.” diyorlar Anayasa’nın, bundan vazgeçiyorlar. Fakat burada yapılan şey bizim kanaatimize göre, benim kanaatime göre: Daha önce bütünüyle millete ve milletin seçtiklerine ait olan iktidar kullanma yetkisinin dağıtılmasıdır. Bunu egemenlikle ilgili maddede de çok açık bir şekilde görüyoruz. Bakın cumhuriyetimiz ilk Anayasası, 24’üncü maddede 3 ve 4’ü birlikte okuyalım. “3: Hâkimiyet bilakaydüşart Milletindir.” “Madde 4: Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin yegane ve hakiki mümessili olup Millet namına hakkıhâkimiyeti istimal eder.” diyor. “Hâkimiyet milletindir, millet adına Meclis...” Niye Meclis? “Çünkü temsilcisi milletin.” diyor. Fakat 1961’deki madde ve 1982’de de korunan şey budur hükümdür. Şuraya hemen bakıyoruz, egemenlik maddesi, 4’üncü madde 1961 Anayasası’nın: “Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir. Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.” 1982’de de aynı ifade muhafaza ediliyor. Yani milletin seçtikleri veya Meclis değil, 1924’te olduğu gibi, 1924’te böyle. 1961’de hâkimiyet milletin ama millet egemenlik yetkisini Anayasa’nın koyduğu esaslara ve yetkili organlar eliyle... Yetkili organlar teknik olarak baktığınızda yasama, yürütme, yargı oranlarıdır, olmalıdır. Fakat uygulamanın böyle olmadığını, daha doğrusu yorumların, Anayasa Mahkemesinin yorumları dâhil -tabii ki akademisyenlerin yorumları bağlayıcı değil, isteyen istediğini konuşabilir- ama mahkeme yorumu olduğu zaman farklılaşıyor, Anayasa Mahkemesinin yorumunda da bu var. Orada, yorumlarda. diyor ki: “Yetkili organlar daha çok anayasal organlar mahiyetinde anlaşılmaya doğru bir eğilim var.” Bunu önemli bir anayasa hukukçumuz YÖK Başkanırken de ifade etmişti, açık demişti ki: “Sadece Hükümet kullanmıyor millet adına egemenlik yetkisini, biz de egemenlik yetkisini YÖK olarak millet adına kullanıyoruz. Ne münasebetle? Biz de bir anayasal organiz. ‘Anayasa’da gösterilen yetkili organlar eliyle kullanılır.’ dediğine göre biz de bir yetkili organiz.” Yorum yanlıştır. Yasama, yürütme, yargı organlarıdır millet adına egemenlik yetkisi kullanılan organlar ama bu yorumun -yargı kararları da dâhil olmak üzere- genişletilen bir yorum olduğunu ifade etmek isterim. Böylece egemenlikle ilgili cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki paradigma, Anayasa’daki paradigma 1961’den itibaren değiştirilmiştir. Bu paradigma, tabiri caizse, millet ve milletin temsilcileri eliyle kullanılırken egemenlik yetkisi, tabiri caizse, bu egemenlik yetkisini doğrudan milletin temsili suretiyle değil millettten Anayasa’daki bu yeni paradigmaya naklederek buradan yeniden tevzisini, dağıtımını yapmak suretiyle farklılaştırmışlardır. Bu ayrı bir tartışma olarak sürdürülebilir bir şey ama bizim kabulümüz -benim kabulüm- böyle, bununla beraber Anayasa’daki bazı düzenlemeler itibarıyla da bunun somutlaştırıldığını söyleyebiliriz. Yani, tabiri caizse, milletin iradesiyle oluşan bir iktidarın dışında millet iradesine ihtiyacı olmayan bir iktidar -bürokratik iktidar dediğimiz, vesayetçilik dediğimiz şeyin temelleri budur- oluşturulmuştur.

Bakın, 1961 Anayasası’nın, çok enteresandır -ben esas metni tam olarak bulamadım- ilk hazırlanan hâlinde -Temsilciler Meclisinde tartışılan, Millî Birlik Komitesinde de var- ona rahmetli Hıfzı Veldet Velidedeoğlu’nun yazmış olduğu oldukça kapsamlı bir eleştiri vardır, madde madde yazdığı bir eleştiri. O eleştiride ilk hâlimden maddeleri alıntulayarak yaptığı için onu görebiliyorum. Çok enteresandır -Senato, tabii, ilk kuruluyor, malumunuz, Senato- senatör olabilmek için kırk yaşını doldurmuş ve yükseköğrenim mezunu olmuş olma şartı var. Çok enteresandır, sadece seçilenlerle değil seçmenlerle ilgili de bir hüküm var Anayasa’da ve Senato seçimlerinde oy kullanabilmek için ortaokul mezunu olma şartı var. Bunu eleştiriyor Velidedeoğlu, diyor ki: “Yahu, milletvekili olmak için ilkokul mezunu olmayı yeterli görüyorsunuz, Senatoda ise seçmen olabilmek için ortaokul şartı arıyorsunuz.” Yani, “Milletvekili olabilecek bir adam Senatoda seçmen olamıyor Senato seçimlerinde.” diye bir eleştirisi var orada. Ama onun dışında başka bir şey daha var: Bir hükümetle beraber aslında Cumhurbaşkanına endeksli birtakım kurullar oluşturuluyor. Daha sonra Millî Güvenlik Kuruluna

dönüşen Yüksek Güvenlik Kurulu, bir; Yüksek İdare Kurulu, iki; Yüksek Ekonomi Kurulu, üç; Yüksek Siyaset Kurulu, dört. Bu tartışmalı, sonuncusu çıkartılmış ama bu üçü var metinde. Cumhurbaşkanı başkanlığında, içinde üst düzey askerî bürokratların bulunduğu, Genelkurmayın göstereceği kişilerin de yer aldığı üç kurul: İdare, Ekonomi ve Güvenlik Kurulları. Ve bu kurullar, tabiri caizse, Hükümeti baypas ederek sadece Cumhurbaşkanı başkanlığında çalışan kurullar, 1961'in ilk hâlinde. Bunu niye söylüyorum? Bu, Anayasa'yı hazırlayanların, 1961'i hazırlayanların millete, millî iradeye bakışını göstermeleri açısından önemli. Tabii, bunu da 1950 ile 1960 arasında. Millî iradeye olan güvensizliğin ortaya çıkarmış olduğu bir tablo var esasında, özünde; bu devam ettirilmiştir. Ben 1982 ile 1961'i hazırlayanların paradigmalarının farklı olduğunu düşünmüyorum. 1961'de aksayan yönlerin 1982'de kendilerine göre düzeltilmiş olduğunu, onlara göre düzeltilmiş olduğunu düşünüyorum ama anlayışın, paradigmanın 1982'de de devam ettiği kanaatindeyim.

Şimdi, burada, değerli arkadaşlar, Anayasa'daki bu paradigma millete güvensizliği esas alan bir paradigma. 1982'de nasıl olduğunu başka bağlamda söyleyeceğim ama, bakın, 1982'de biliyorsunuz, yürütme güçlendirilmiştir, 1982 Anayasası'nın önemli özelliklerinden birisi budur, yürütme güçlendirilmiştir. Niye? Çünkü 1961 Anayasası'ndaki bu tartışmalar falan yansımıştır, 1982'de yürütme güçlendirilmiştir. Ama Kenan Evren'in Anayasa'yı tanıtm konuşmaları var, 3 cilt hâlinde basılmış daha sonra da. Orada, üzerinde durduğu -il il geziyor- en önemli husus bu. "1961'de, evet, yürütme zayıftı, bizi bunu güçlendirdik, ama malumunuz, parlamenter sistemde yürütme çift başlıdır: Bir seçilmiş siyasi kanadı var, biz onu güçlendirmedik, zaten memleketi onlar 12 Eylülde getirdi." diyor. "Biz nereyi güçlendirdik? Cumhurbaşkanını güçlendirdik çünkü Cumhurbaşkanını Parlamento seçiyor ve -onların varsayımı, emekli bir general olacağını veya Genelkurmay Başkanı olacağını varsayıyorlar- onu güçlendirdik." diyor. Yani, yine Anayasa yapılırken de -Necip Fazıl'ın bir tabiri vardır- beni...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) - Hata yapmışlar ama.

BAŞKAN - Dur bakalım, oraya...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) - Siz daha da güçlendirmek istiyorsunuz.

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) - Sıkıntı da orada zaten.

BAŞKAN - Dur bakalım, oraya gelmiyoruz daha, geleceğim. Yavaş yavaş, merdiven teorisi.

Şimdi, değerli arkadaşlar, yani, burada Cumhurbaşkanlığının güçlendirildiğini söylüyor ama Cumhurbaşkanı sorumsuz. Dün Grup Başkan Vekili Sayın Erkan Akçay uzunca, daha cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Cumhurbaşkanı-hükümet-başbakan ilişkilerini anlattı ve 1982'de sorumsuz Cumhurbaşkanı ve çok geniş yetkiler... Nitekim, 1982 Anayasası'nda daha sonra rahmetli yine Bakır Çağlar Hoca'nın -sıra dışı bir anayasa hukukçusuydu- 1980'lerin sonlarında, 1987, 1988'de "Bu Anayasa, Cumhurbaşkanının bu yetkileriyle bu Anayasa bir parlamenter sistem, klasik parlamenter sistem anayasası değildir. Bu, başbakanlı parlamenter sistem veya Cumhurbaşkanlı parlamenter sistem." gibi farklı değerlendirmeleri var kendisinin ama yetkilere bakıldığında, bu çok basit. 1961'de Cumhurbaşkanının yetkilerine bakın, 5 cümledir; 1982'de bakın, onun 10 katı bir düzenleme ayrı ayrı tasnif edilmiş, yazılmış. Yani, bunu yapmışlar ama, dediğim gibi, paradigma aynı, hâlâ milletin seçtiği iradeye ülke yönetimini, iktidarı teslim etmemek, bunu mümkün olduğu kadar sınırlamak ve bürokratik oligarşik yapıyı devam ettirmek üzere Anayasa'da bir paradigma 1961'den itibaren var. Bizim yeni anayasa arayışımız, ifadelendirmelerimiz de böyledir. Bu, sadece bizim değil. Malumunuz, 1990'lı yıllardan itibaren başta TÜSİAD, ilk metni TÜSİAD ortaya koymuştu, metin değil ilkeler üzerinden yeni anayasa. Daha sonra, 1990'lı yıllarda uzunca tartışıldı, 1995'te önemli değişiklikler yapıldı Anayasa'da, siyasi partilerin de bir araya gelmesiyle; olumlu değişiklikler Anayasa'da. Ama bir siyasi olarak bunu Türkiye'de ilk defa dile getiren, bir metin olarak ortaya koyan AK PARTİ'dir. Aralık

2007 sonlarında AK PARTİ bu metni kamuoyuna açıklamıştı, tartışılacaktı; malumunuz, arkasından kapatma davasıyla karşılaşıldı 2008'de. Çok detaya girmeyeceğim ben. Yeni anayasayı, bunu yapması muhtemel bir siyasi hareketin dile getirmesinin karşılığının 2008 başlarında kapatma davası olduğunu söylemek isterim. Ama daha sonra, malumunuz, 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde bütün siyasi partilerimiz buna çalıştı ve arkasından Uzlaşma Komisyonunda da yirmi beş ay devam eden gayet güzel çalışmalar yaptık.

Şimdi, bir şey daha: Bu bizim bağlamımıza gelirse, hükûmet sistemi tasarımının 1924 ve 1961 anayasalarında bunun farklı olduğunu öncelikle ifade etmek isterim. Birisi şu: 1924 Anayasası'nın -burada bir arkadaşımız konuşurken tutanaklara bir atıf yaptı 1924 Anayasası'nın; bunlar, biliyorsunuz, görüşmelerle ilgili husus, tutakların hepsi Şeref Gözübüyük Hoca'mızın Zekai Sezgin'le beraber hazırladığı bir kitap olarak basılmıştı, burada var- 1924'te ilk gelen, Komisyondan gelen hâlinde, 31'inci madde -Cumhurbaşkanının seçimiyle ilgili madde- orada şöyle diyor: "Türkiye Reiscumhurunun Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesi tarafından yedi sene için intihabolunur. Tekrar intihabolunmak caizdir." Yani, Komisyondan yedi sene olarak geliyor ve iki dönem sınırlaması falan yok, tekrar sınırsız olarak seçilme imkânı var.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - Reddediliyor sonra, Meclis vermiyor o yetkiyi.

BAŞKAN - İşte, anlatacağım. Oraya gelmedim ki daha, Komisyondan gelen metinden bahsediyorum.

Sonra Mecliste görüşülüyor. Mecliste görüşülürken bu konu tartışılıyor. Tartışmayla ilgili hususlar ve gerekçeleri de var. Başta Komisyon Sözcüsü olmak üzere diyorlar ki: "Bu yedi sene şu bakımdan sakıncalıdır: Parlamentonun intihap devresi o dönemde -seçim dönemi- dört yıl. Cumhurbaşkanı yedi yıl seçiliyor. Dolayısıyla, bir seçilen Cumhurbaşkanının birden fazla seçim döneminde Parlamentoyla çalışması gerekiyor. Hükûmet Parlamento içinden seçiliyor. Uyum problemi olur. Dolayısıyla, biz bunu dört yılın ötesinde -esas tartışmada görüyoruz- Meclisin seçim dönemiyle endeksleyelim." diyor ve bu kabul ediliyor Anayasa'da. Nedir mülahaza? Mülahaza şu: Cumhurbaşkanı var. Parlamenter sistem tartışılabilir, 1924 Anayasası'yla ilgili itirazlar olabilir ama ana hatlarıyla parlamenter sistemdir. 1924 Anayasası'nda çift başlıdır: Cumhurbaşkanı ve hükûmet. İkisinin birlikte uyumlu çalışabilmesi için bu seçim dönemlerinin eşitlenmesi, senkronize edilmesi gerekir. Ve ne hâle dönüşüyor? Biliyorsunuz, Meclis seçimi yapılıyor. Erken seçim de olsa yapıldığında yeni Meclis Cumhurbaşkanını yeniden seçiyor. Peki, aynı Meclis aynı zamanda hükûmet de çıkarıyor. Dolayısıyla, Meclis çoğunluğunun seçtiği Cumhurbaşkanı aynı çoğunluğun desteklediği hükûmetle birlikte çalışıyor, sistem böyle. Tek parti dönemi falan, bunlar ayrı ama teorik olarak Anayasa'ya bakıyoruz ve geçerli olan, yürürlükteki Anayasa bu. Çok partili dönemde de uygulanmıştır. İşte, 1946'dan itibaren, 1950'den sonra fiilen de uygulanmıştır ve her seçim, Meclis seçiminden sonra önce Cumhurbaşkanı seçilmiştir, sonra hükûmet çıkmıştır ve hükûmet ile Cumhurbaşkanı aynı Parlamento çoğunluğunun desteklediği, ortaya çıkardığı bir makam, mevki sahibi olmuştur.

Şimdi, 1961 ne yapmıştır? 1961 bu sefer Cumhurbaşkanını değiştirmiştir. İki önemli husus var farklılaşan: Birisi, Cumhurbaşkanlığı süresini yedi yıl yapmış tek sefer seçimle ama Meclisin seçim dönemi 1924'te olduğu gibi dört yıl. Dolayısıyla, bir Cumhurbaşkanı birden fazla Meclisle çalışma imkânını kazanmış erken seçim olursa üç de olabilir bu. Meclis içinden çıkan hükûmetle Meclis çoğunluğuyla Cumhurbaşkanını seçen çoğunluğun aynı olması ihtimali her zaman gerçekleşmez ancak bazen tesadüf edebilir. Dolayısıyla, farklı bir Cumhurbaşkanıyla siyasi görüşleri itibarıyla bir hükûmetin çalışma mecburiyeti getirilmiş. Yetkilerle ilgili kısıtlamalar, sınırlamalar genel gerekçemizde de var, bunlara girmek istemiyorum ama buradaki mesela bir de buna ikinci olarak "Cumhurbaşkanının siyasi

partisiiyle ilişiği kesilir” ilkesi 1961’de ekleniyor. Böyle bir Şey bir kere başkanlık sisteminde esasen yok, olamaz, başkanlık sisteminde sistemin tabiatı icabı siyasi partilidir başkan. Yarı başkanlıkta da Cumhurbaşkanı siyasi partilidir, hiç tereddüt yok. Parlamenter sistemlerde Cumhurbaşkanının partisiiyle ilişiğinin kesilmesine dair tek bir hüküm Macaristan Anayasası’nda var bizden başka, onun dışında anayasalarda böyle bir hüküm yok. Biliyorsunuz, Almanya parlamento seçiyor, Dışışleri Bakanını Sosyal Demokrat Partili aday gösterecekler mutabık kaldı, bu zatın partisiiyle ilişiğinin kesilmesine dair bir hüküm Alman Anayasası’nda yok.

TANJU ÖZCAN (Bolu) – Almanya’da memurlar, st düzey bürokratlar da ye.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, Şimdi, tamam da kıyas hukuk mantığı diye bir Şey var. Hukuk mantığı, tefsir. Ben doktora dersi olarak verdim bunu.

TANJU ÖZCAN (Bolu) – Sayın Başkan, öbürünün hiç mantığı yok mu acaba Cumhurbaşkanının partili olmamasının?

BAŞKAN – Bir dinle, belki çıkar, bir anlatayım da.

Çok fazla detaya böyle girmemize gerek yok ama bir kıyas yapıyorsak kıyasta birbiriyle kıyaslanabilir Şeylerin kıyaslanması lazım nk anayasa metinleri üzerinden Cumhurbaşkanı ve hkmet ilişisinin nasıl olduğunu, 1924 ve 1961’de anlatıyorum ben. Ha, dersiniz ki arkadaşlar, “Mecliste milletvekili sayısı da farklıydı.” E, farklıydı tabii ama onu anlatmıyorum ben. Cumhurbaşkanı hkmet ilişkisi bağlamında 1924 ve 1961’i karşılaştırıyorum. Başka farklılıklar da bulabilirsiniz ama o değil konum benim.

Şimdi, hkmet sisteminde bir farklılaşma var. İki Şey: Bir, Cumhurbaşkanını hkmetten ayırmak suretiyle farklı bir siyasi kulvara koşmuşlar. Siyasi partisiiyle ilişiği olmaz meselesini de özellikle bir siyasetçi kişinin Cumhurbaşkanı olmasını engellemek için düşünmüşler. Nitekim biliyorsunuz, Cemal Grsel darbenin lideriydi, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk, Kenan Evren... Tasarlanan buydu. Rahmetli zal bu tasarımı bozdu Türkiye’de aday olarak çıkmak suretiyle. Ne kadar o günkü tartışmalarda zor şartlarda olduğunu burada ifade etmek istemem.

Şimdi, hkmet sistemi tartışmaları değerli arkadaşlar -dn uzunca Sayın Erkan Akçay Bey ifade etti bunu ve birçok örnek de anlattı-Türkiye’de çok eski bir tartışmadır. Öncelikle bu konu AK PARTİ’nin gündeme getirdiği, Sayın Cumhurbaşkanımızın gündeme getirdiği bir tartışma değil. Ben çok hızlı bir Şekilde bir kronoloji vereceğim, özür dilerim, vaktinizi alacağım ama.

Cumhurbaşkanımız bunu ilk defa esaslı bir Şekilde -ve arkasından Türkiye Barolar Birliğinin bir hkmet sistemiyle ilgili bir sempozyumu vardır hemen, bir altı ay kadar sonra düşündükleri, basılmıştır da bu- 20 Nisan 2003 tarihinde bir televizyon programında dile getiriyor. O tarih itibarıyla kısa bir Tayyip Erdoğan, hkmet, Meclis portresi izmemizde fayda var. Cumhurbaşkanımız 3 Kasım 2002’de aday olamadı uygulamalar sebebiyle. 8 Mart 2003’te seçildi Siirt’ten, 14 Mart 2003’te Başbakan oldu. Benim söylediğim otuz beş, otuz aldı, otuz yedi gün sonra 20 Nisan 2003 televizyon programında diyor ki: “Türkiye’nin parlamenter sistemle devam edebilmesi mümkün değil.” Gazetenin arşivlerinden bakılabilir, 21 Nisan 2003 tarihli bütün gazetelerde bu zaten manşet. “Yarı başkanlık veya başkanlık sistemine Türkiye’nin geçmesi lazım.” diyor. Oradaki arkadaş soruyor muhabir, gazeteci diyor ki: “Yarı başkanlık mı, başkanlık mı sizin düşünceniz?” Diyor ki: “Bize göre ideal olan başkanlık sistemidir.” 20 Nisan 2003. AK PARTİ daha beş ay kadar hkmet olmuş, ondan önceki hkmet beş yıllık dönemde iki buçuk yıl kadar devam etmiş, erken seçim kararı almış, 28 Şubat süreci -Türkiye’nin içinde bulunduğu durumu ifade etmek için söylüyorum- Cumhurbaşkanını Parlamento seçiyor, 2007’de seçim olarak ama henüz daha dört yıldan fazla bir zaman var.

TANJU ÖZCAN (Bolu) – Cumhurbaşkanı olmadan önce ne söylüyordu?

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – 1996 yılında ne söylüyordu? “Demokrasi araçtır bizim için.” diyordu.

TANJU ÖZCAN (Bolu) – Başkanım, 1993’te ne söylüyor?

BAŞKAN – Bir dur, geleceğim, Tanju Bey, daha 1993 değil, ben geri doğru geliyorum tarihte, 2003. Daha sonra malum, biraz daha geriye gittiğimizde o zaman...

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Demokrasi amaç olacak, araç değil.

BAŞKAN – Arkadaşlar, “Demokrasi” falan, yani bunlar çok şey yani ben size matematiğin çok özel bir konusunu anlatıyorum, siz diyorsunuz ki “Dört işlem şöyle yapılır.” yani ne alakası var.

Şimdi, geriye doğru, 1998’de malum, Demirel. Rahmetli Demirel’le ilgili genelde şey denirdi hani “Kendisi için istiyor.” falan denirdi fakat o bunu söyleyenlere de cevap veriyor, “Arkadaşlar, Türkiye’de ben geldim, yedi yıl Cumhurbaşkanlığı yaptım gidiyorum. –söylüyor, şimdi, hatırlayamayacağım- şu kadar hükümet kurulması görevi verdim ben yedi sene içerisinde. Varsa başka formülünüz siz söyleyin. Türkiye’de böyle bir sorun var.” diyor 1998’de. Neyse, geriye doğru, Özal, rahmetli, 1988’de bunu dile getiriyor, o zaman tartışmalar var bu konuya dair. O zaman biz de bir dergi çıkartıyorduk o dergide... İstanbul İl Başkanlığı Cumhurbaşkanımız, kendisinden görüş aldık biz, derginin başkanlıkla ilgili kapağı var Nisan 1988 sayısı, başkanlık sistemi üzerine. Hukuk fakültesi öğrencisiyim, derginin yayın yönetmeyim o zaman. O sayıya yetiştiremedik, bir sonraki sayıda yayınlandı o, var dergide. “Başkanlık sistemi Türkiye için doğrudur. O zaman hükümetle ilgili, ANAP Hükümetiyle ilgili eleştirilerimizi mahfuz tutmak kaydıyla.” diyor. İstanbul’da İl Başkanı olduğu parti henüz daha Türkiye’de barajı aşmamış, yüzde 10’u aşım Meclise girmiş bir parti değil, o zaman da söylüyor. “Kendisi için istiyor.” belki diyebilirsiniz. Bu kadar ileri görüşlü olduğunu biliyoruz Cumhurbaşkanımızı.

Biraz daha geriden size bir şey göstereceğim, bakın bu bir kitap arkadaşlar, Meclis Kütüphanemizden, Birikim Yayınları...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Padişahlığa götürüyor.

BAŞKAN – Söyleyeceğim.

Nisan 1982’de kitap basılmış, kitabın uzunca bir adı var: “İki Seminer ve Bir Reform Önerisinde Tartışılan Anayasa” Derleyen: Osman Balcıgil. “İki Seminer ve Bir Reform Önerisi...” İki seminer de ayrı, birisi Siyasal Bilgiler Fakültesinin İstanbul Barosuyla yaptığı seminer, birisi Tercüman gazetesinin semineri. Reform önerisi ise Yeni Forum dergisinin ek olarak verdiği Mayıs 1980’de bir reform önerisi. Bu önemli. Bunu hazırlayan Adnan Başar Kafaoğlu ve Coşkun Kırca. Bu öneri şöyle önemli: Rahmetli Bülent Tanör’ün “İki Anayasa” kitabında, 1961-1982’yi karşılaştırdığı kitapta derki: “1982 Anayasası yüzde 80’e yakın hüküm bazlı olarak bu reform önerisinden alınmıştır.” Ama bir dipnot: “Bu reform önerisi yarı başkanlık sistemini savunuyor.” Fransa yarı başkanlık sistemini savunan bir öneri bu. Şimdi, bakın, bu kitabı kategoriler hâlinde düzenlemiş. Bir tanesi de hükümet sistemiyle ilgili bölüm kitapta. Bir cümle okuyacağım sadece, uzun değil arkadaşlar.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Uzun konuşun Sayın Başkan.

BAŞKAN – Yok.

Başlık şu: “Başkanlık-Yarı Başkanlık” Bu bölümde Osman Balcıgil derleyen olarak görüşlerini aktardığı Orhan Aldıkaçtı’dan Turhan Feyzioğlu’na, Yaşar Karayalçın Hocamıza kadar çok farklı kişilerin görüşleri burada aktarılıyor konuyla ilgili. Kendisi kısa bir giriş, üç paragraf yazmış. Nisan 1982’de basılmış bir kitaptan bahsediyorum. İlk cümlesini okuyorum: “Başkanlık sistemi son on

yıldır Türkiye'nin siyaset gündeminin tartışılan belli başlı konularından biridir." İlk başlığı bu. "Son on yıldır" ne demek? 1972'ye götürüyor bizi. Yani 1972'den -itibaren kitabı derleyen arkadaş göre-Türkiye'de en çok tartışılan belli başlı konulardan birisi başkanlıkmiş. Nitekim bakıyoruz, 1980'de, 1979'da, Adalet Partisinin, Demirel'in yarı başkanlığı savunduğunu, önerdiğini, Fahri Korutürk sonrası Cumhurbaşkanı seçilememesi sebebiyle Cumhurbaşkanını doğrudan halk tarafından seçilmesine dair anayasa değişiklik önerisini gündeme getirildiğini, Cumhuriyet Halk Partisi içerisinde bazı isimlerin o zaman gazeteci Yalçın Doğan Bey mesela, onun yazıları var, yarı başkanlığının doğru olduğuna dair. 1970'li yıllar hülasa olarak Türkiye'de, yarı başkanlık üzerine kurulu 1962 Fransa Anayasası'nın etkisiyle yarı başkanlığın tartışıldığı bir dönem. 1973'te Millî Selamet Partisinin seçim beyannamesinde başkanlık sistemi öneriliyor. Başkanlık sistemi ve kısa bir tanım: "Cumhurbaşkanlığı makamıyla başbakanlık makamı birleştirilmek suretiyle tek bir makam hâline getirilecektir." diyor 1969'da. Bunları özellikle söylüyorum, Cumhurbaşkanımızın içinden geldiği siyasi kültür bağlamında bunu görüşlerini, niye böyle "Başkanlık" diyor falan diyenlere bir açıklama olsun diye söylüyorum. 1969 Millî Nizam Partisi parti programında "Başkanlık sistemini getireceğiz." diyor. Bu programı yazan Necip Fazıl'dır rahmetli, kaleme alan. Arada bir Fransızcasını metinlerinde konuşturur, parantez içinde yazmış "presidentiel systeme" diye de parti programına bunu yazmış. Daha önceki dönemlerde daha sonra farklı görüşleri var ama rahmetli Türkeş'in bunu dile getirdiğini görüyoruz. 1965'ten itibaren de hükümetin güçlendirilmesine dair tartışma... Yani Türkiye'de özet olarak, Sayın Cumhurbaşkanımız Tayyip Erdoğan'ın ortaokula gittiği yıllardan beri başkanlık sistemi Türkiye'de öneriliyor, ağırlıklı olarak merkez sağ ve sağ politikacılar ve partiler tarafından öneriliyor ve tartışılıyor. Bunun sebebini başa bağlıyorum. 1960 darbesiyle beraber Türkiye'de yeni bir paradigma getirilmiştir. Bu paradigma millet iradesini, milletin seçtiği iktidarı devre dışı bırakmaya, sınırlamaya yönelik bir paradigmadır. Onun için, millet iradesiyle iktidara gelenler her zaman, daima bu iktidarın güçlendirilmesini ve bürokratik oligarşinin, vesayet alanının daraltılmasını önermişlerdir ve bu sebeple hükümet sistemi tartışması Türkiye'nin gündeminde. Bununla ilgili, bu teorik açıklaması, pratik bir zaruretimiz de var Muharrem Bey; o noktaya geliyorum. Cumhurbaşkanının yetkileri 1982'de artırılmış ve buradan itibaren Türkiye'de parlamenter sistem mi, değil mi tartışması var. Ama, bir şey daha oluyor, burada kalmıyor. Ne oluyor? 21 Ekim 2007 referandumuyla Türkiye'de Cumhurbaşkanının halk tarafından doğrudan seçilmesi benimseniyor. Kısa bir çizgi özeti: 1961'de Parlamentonun seçtiği sembolik yetkilere sahip Cumhurbaşkanı, 1982'de Parlamentonun seçtiği çok geniş yetkilere sahip Cumhurbaşkanı, 2007'de halkın doğrudan seçtiği çok geniş yetkilere sahip Cumhurbaşkanı, bu çizgiyi biraz uzatırsanız başkanlık oluyor zaten; bir.

İkincisi: Bütün anayasa hukuku kitaplarına bakın ama 2007 öncesi baskılarını önermek isterim çünkü fikir değiştirenler var içlerinde, hocalardan. Bir kere bu parlamenter başkanlık, bu arada da yarı başkanlık, bir kısmı parlamentere yakın yarı parlamenter gibi, bir kısmı başkanlığa yakın, yarı başkanlık ağırlıklı. Bunlarla ilgili çok basit izah şudur, kriter: Parlamenter sistemde tek seçim ve tek meşruiyet vardır, bir seçim yaparsınız, Parlamentoyu seçersiniz; hükümet meşruiyetini ayrı bir seçimden değil, Parlamentodan alır. Cumhurbaşkanı da aynı şekilde meşruiyetini Parlamentodan alır; bu, parlamenter sistemdir basit olarak. Eğer ikinci bir meşruiyet alanı açılırsa bu alan parlamenter sistemde, o çift başlı yapıda Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi alanıysa yani Cumhurbaşkanı meşruiyetini Parlamentodan değil, Parlamento seçimi dışında başka bir seçimden alıyorsa, almaya başlamışsa yarı başkanlık sistemidir tereddütsüz. iki meşruiyet varsa, iki seçim varsa parlamenter sistem yoktur, yarı başkanlıktır. Ha, eğer hükümetin bütünü, sadece Cumhurbaşkanlığı değil, yürütmenin bütünü Parlamentodan değil de meşruiyetini ayrı bir seçimden alıyorsa o zaman başkanlık sistemi vardır. Yani, bu üçlü ayırımın temel özü, ruhu budur kriter olarak. Tek meşruiyet, parlamenter sistem; birden

fazla meşruiyet ama sadece Cumhurbaşkanını içeriyorsa seçim, yarı başkanlık ama yasama ayrı bir meşruiyet ve seçime, yürütme ayrı bir meşruiyet ve seçime dayanıyorsa başkanlık sistemi vardır. Dolayısıyla, 2007'den itibaren Türkiye esasen, özü itibarıyla yarı başkanlık sistemine geçmiştir. Tartışma şuradadır: İlk tasarımı 1982'de parlamentarizm üzerine kurulu olan Anayasa bazı yetkiler, bazı düzenlemeler bakımından da parlamentarizm ilkelerini içeriyor ama özü itibarıyla da yarı başkanlık olmuş. Dolayısıyla, Türkiye 2007 itibaren de esasen bir hükümet sistemi karmaşası içerisinde; bazı ilkeleri parlamenter sistemden kalan 1982'de ama özü itibarıyla, bu meşruiyet kriteri itibarıyla da yarı başkanlık üzerine oturan bir sistem. Bu da bir paradig zaruret. Nitekim, Uzlaşma Komisyonunda biz tartışırken bütün siyasi partiler Cumhuriyet Halk Partisi, MHP, o zaman DTP'ydi, HDP.

BURCU ÇELİK (Muş) – BDP.

BAŞKAN – O da var ama o daha eski.

Ve biz AK PARTİ olarak şunda mutabık kaldık: Bu sistem bir karmaşadır, bu sistemin, hükümet sisteminin yeniden yazılması lazım. Nasıl yazılacak, orada tabii ayrışıyoruz. Cumhuriyet Halk Partisinin önerisi 1961 Anayasası'ndaki gibi Parlamentonun seçtiği sembolik Cumhurbaşkanı önerisiydi, bizimki o zaman da başkanlık sistemi önerisiydi 2012'de. Ama, bu sistemin bir karmaşa olduğu, bunun değişmesi gerektiği, bir anayasal zeminin netleşmesi gerektiği konusunda mutabakatımız vardı 2012'de. Değerli arkadaşlar, bu da pratik zarureti, hükümet sistemi değişikliğini... Bunun dışında, yaşadıklarımızı falan Erkan Bey ifade ettiler, onlara tekrar mahiyetinde olmaması için girmeyeceğim.

Şimdi, burada, bu konu Anayasa'nın malum 2'nci maddesinde bir değişiklik yapmıyor, 3'üncü maddesinde yapmıyor, ilk 3 madde, hatta 4 maddeyle ilgili bir değişiklik yok. Şey deniyor, konuşuldu zaten, burada iki iddia var. Bir: Öncelikle bu teklifte ilk üç maddedeki ilkelerin içerikleriyle ilgili ihlaller var; bir iddia bu. İkincisi de, "Bu konu anayasa değişikliğinin denetiminde de kullanılabilir ve Anayasa Mahkemesinin kullanması bunu muhtemeldir, beklenir önceki kararlarına göre." deniyor. Bu iki iddianın da doğru olmadığını ifade ediyorum. Bir: Anayasa Mahkemesinin böyle bir denetim yapması... Daha önce yaptı evet, yaptığı yanlıştı, 367 kararı da verdi, o da yanlıştı; yanlış, böyle bir denetimi Anayasa Mahkemesi yapmaz, yapamaz, yapmamalıdır, yapacağını da düşünmüyorum Anayasa Mahkemesinin. O aktivist tutumunun 2008 itibarıyla sona erdiği kanaatindeyim Anayasa Mahkemesinin, 2008 kapatma davası kararıyla beraber sona erdiği kanaatindeyim mahkemenin, pik yapmıştı, aşağı inişe geçti 2008'den itibaren; bu, Anayasa Mahkemesi aktivizmi. Ama, bu ilkelerle ilgili bir şey var mı? Onunla ilgili bir durum yok, bir kere cumhuriyetle ilgili arz ettim, heyetinize. Cumhuriyetle ilgili tanım nedir, eğer babadan oğula veya irsi olarak intikal etmiyorsa cumhuriyettir ve cumhuriyet konusunda Türkiye'de hiçbir tartışma yoktur. Bazı ülkelerde vardır Yunanistan'da, işte, monarşi taraftarı siyasi akımlar vardır, yazarlar vardır falan, bazı ülkelerde vardır. Türkiye'de 1923'ten bu yana monarşi taraftarı siyasi akım olmadığı gibi, STK mtk falan olmadığı gibi, şahıs bile yoktur. Bir, iki isim söyleyebilirsiniz. Belki mutabık olabiliriz onlarda, yazar olarak, tarihçi olarak. Ama, cumhuriyet karşıtı bir siyasi görüş, bir görüş Türkiye'de yok. Dolayısıyla, bu konu bitmiş, kapanmış bir konudur. Dediğim gibi, 1923'te de değil, 1 Kasım 1922'de kapanmıştır, bu konu bitmiştir. O akşam iki gece süren tartışmalar var Meclis tutanaklarında, onların uzunca okunması Türkiye tarihi bakımından da önemlidir; saltanat niye kaldırılıyor, hangi mülahazalarla, o önemli.

Niteliklerle ilgili meseleye gelince, nitelikler arasında bununla ilişkili gördüğümüz şey demokrasidir. Bir kere prensip olarak bir hükümet sistemi değişikliğinin demokrasi ilkesine aykırı olduğunu söyleyebilmek mümkün değil. Demokrasi bu anlamda hükümet sistemiyle ilgili herhangi bir şey getirmiyor, bir ölçü, bir kriter, bir önerisi yok demokrasinin. Dolayısıyla, birçok ülkede, Almanya'da

parlamentar sistem vardır, işte, Amerika Birleşik Devleti'nde başkanlık, birçok ülkede, Fransa'da yarı başkanlık sistemi vardır ama sonuç itibarıyla hepsi demokrasidir. Bir hükümet sistemiyle ilgili zorunlu bir şartı yoktur demokrasinin. Bizim önerimizin içeriğine de geleceğim.

Şimdi, burada, önce, şunu kısaca ifade edeyim: Anayasa yapım sürecini, hani oturuldu, yazıldı, birkaç kişi yazdı falan deniyor, tabii, bunları işi biraz dramatik hâle getirmek için söylenen sözler olarak görüyorum; öyle değil tabii ki, hiçbir partide 2 kişi oturup bir metin yazmaz. Partilerde bununla ilgili komisyonlar çalıştı, uzun süre çalıştılar ama bu çalışmanın esası var, evveliyatı var, 2011'de Uzlaşma Komisyonu var, yine burada bir arkadaşımız söyledi, bakacak olursanız galiba Bülent Bey siz söylediniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yüzde 99.

BAŞKAN – O metinle mukayese ettiğinizde, değil mi? Kaç diyorsunuz siz, oran?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yüzde 99.

BAŞKAN – Ben daha aşağı veriyordum, yüzde 95 falan diyordum ama 99, tamam.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Doğru.

BAŞKAN – Yani, 2012'de AK PARTİ'nin sunduğu metnin yüzde 99 olarak bu önümüze gelen metin olduğunu görüyoruz. Yani, 2 arkadaş hazırladı, bilmem kapalı kapılar ardında falan değil. 2011'de nasıl bir çalışma yaptık? Burada bilen arkadaşlarımız vardır.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Mehmet Parsak'a iletmek üzere not alalım o metnin yüzde 99'uymuş diye.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, arkadaşlar, bir dakika...

Şimdi, o zaman işte -Sayın İyimaya da burada, Komisyonumuzun üyesi olarak Sayın İyimaya da burada- biz altı ay görüş topladık Türkiye'nin genelinden. Değil mi, Meral Hanım burada?

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Evet. O görüşler nerede?

BAŞKAN – Görüşler Meclisimizin web sayfasında var, tasnif de edildi bunlar.

BURCU ÇELİK (Muş) – Orada kaldı.

BAŞKAN – Hayır kalmadı, kalmadı.

Bu görüşlerle ilgili, her maddeyle ilgili çalışmamızı yaparken bu görüşleri partiler kendileri çalıştılar. Ama, burada şöyle bir şeyi de söyleyelim: Yani böyle hani “Anayasa yapacağız, hadi herkes görüş bildirsin.” Baktığımızda “Niye bize sorulmadı?” falan diyorlar, sorduk ama cevap vermediniz. Üniversitelerde nasıl olduğunu biliyor musunuz? Bunu Başkanımız Cemil Bey açıkladı. YÖK'e yazı yazıyor, “Üniversitelerden görüş istiyoruz.” Üniversiteye yazıyor YÖK, üniversite diyor ki: “Bunu anayasa, bunu hukuk fakültesine gönderelim.” Üst yazıyla hukuk fakültesine gönderiliyor. fakültesi diyor ki: “Ya, konu Anayasa'yla ilgili, anayasa hukuku bölümü ana bilim dalı başkanlığına gönderelim.”, oraya yazıyor. Ana bilim dalı başkanı hoca da bakıyor ki “Ya, bu işi kim yapar? Şuradaki en kıdemli arkadaşlara verelim, bir çalışma yapsın.” Yapıyor. Sonra onu anayasa ana bilim dalından hukuk fakültesine, oradan rektörlüğe, oradan YÖK'e, oradan Komisyonumuza geliyor üniversitenin görüşü. Böyle bir görüş falan yok aslında.

MURAT EMİR (Ankara) – Hangi üniversitede oldu bunlar?

BAŞKAN – Onu söylemeyeyim ben şimdi. Bir tanesi için değil bu, birçoğu böyle yapmış.

Büyük STK'larımız var, hani bu konfederasyonlar falan arkadaşlar, konfederasyonlar ise bu işi, Türkiye'de yapan ikili üçlü gruplar hâlinde 3 anayasa hukuku hocası topluluğu var, bütün STK'lar anayasa metinlerini onlara hazırlatmışlar. Bakıyorsunuz, gelen metin aynı. Bunun dışında, 14 bin küsur derneğe iki kere teyiden yazı yazdı Meclis Başkanımız. Bunlar arasında çok az STK'dan görüş geldi.

Ayrıca, dinleme yaptık biz, 20 bin sayfa tutarında dinleme var. Ben hatırlıyorum, Komisyonumuzda Sayın Atilla Kart vardı, beraberdik, bir de Faruk Bal vardı. Oraya Galatasaray Üniversitesinden bir öğrenci kulübü geldi, görüş bildirdi, birkaç saat dinledik kendilerini, çalışmalarını da vardı ellerinde ama sözlü olarak dinledik. Aynen burada olduğu gibi tam tutanak tutuldu bütün oradaki görüşmelerimizde. Dinledik, bunlar toplandı.

Onun dışında, bir de Türkiye genelinde 15 civarında yuvarlak masa toplantıları yapıldı. Yani, altı ay boyunca görüşler toplandı Türkiye'den. Elbette tabii ki biz de çalıştık. Partimizde o zaman Genel Başkan Yardımcımız Sayın Bakan Ömer Çelik Başkanlığında bir heyet, Komisyon üyelerimiz ve akademisyenlerle biz haftada en az iki üç toplantı yapmak suretiyle böyle bir metni o zaman oluşturduk Komisyon tartışmalarının ötesinde. Yani, demek ki bu metin...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir cümle söyleyeyim, devam edin.

O Komisyon tutanaklarının bir çoğunu okudum. Onların hiçbirisinde sizin bu önerinize de getirdiğiniz, hani “Ondan yararlandık.” diyorsunuz ya, “Meclisten, Cumhurbaşkanının vetosundan sonra beşte 3 çoğunlukla yeniden kanun geçer.” diye bir öneri yok; bir. Hiçbirisinde fesih yetkisine ilişkin öneri yok. Bunlar nereden çıktı?

BAŞKAN – Bülent Bey, Kanarya Sevenler Derneğinden böyle bir öneri bekleyebilir miyiz? Dernek, STK dediklerimiz bunlar. Bunlar genel görüş söylediler, onlar dediler ki: “Anayasa böyle olsun.”, “Başkanlık olsun.”, “Yok, olmasın.” falan, görüşler böyle ama “Meclise kanun iade edilince nitelikli çoğunlukla mı gelir?” falan, bunu STK'lardan falan bulabilmeniz kolay değil.

Bir şey daha söyleyeyim, şimdi, şu: Bu görüşlere -hocaların yazdıkları arasında da incerseniz- bütün gelen metinlere bakarsanız bu metinlerin aşağı yukarı aynı kaleminden, aynı paradigmadan çıktığını görebilirsiniz burada. Yani, bu, Türkiye tablosudur sonuç itibarıyla. Böyle olunca, “Katkı yapalım. Bize niye çağırmadınız?” dediklerinde, buyurun yazın diyorsunuz, kimse yazmıyor. Zorla görüş alıyorsunuz bir çok yerden, üniversitelerden. Kaç kere yazdı, tek tek aradı rektörleri Cemil Bey o zaman.

Neyse yani böyle bir çalışma ki yedi yıldan fazla bir zamandır olan ve biz, malum, gene, sizin de içinde bulunduğunuz -hemen şeyden sonra- 26'ncı Dönemde Komisyon oluşturuldu, Mutabakat Komisyonu falan, o Komisyon öncesinde, daha sonraki aşamaların her birinde biz yeniden toplanarak bu heyetle görüşlerimizi revize ettik, bir kısmını değiştirdik, yeni şeyler ekledik, çıkardık vesaire. Yani, bu çalışma böyle iki arkadaşın bir ay içerisinde yaptığı bir çalışma değil, öyle olmayacağını hepimiz biliyoruz. Bu, yedi senedir bizim üzerinde çalıştığımız bir metindir. Bununla ilgili olarak müzakerelerimizde, her aşamada da ayrıca devam etti, birincisi bu.

İkincisi: Burada -bu metnin hazırlığıyla ilgili söylüyorum- hükümet sistemiyle ilgili düzenlememiz bizim, az önce söylediğim yani adı “cumhurbaşkanlığı sistemi.” Cumhurbaşkanlığı muhafaza ediliyor kavram olarak ama sistem olarak baktığımızda parlamenter, yarı başkanlık, başkanlık var. Teknik olarak bizim önerdiğimiz model başkanlık modelidir literatüre göre. Niye? Çünkü iki meşruiyet var: Yasama ayrı bir seçim ve meşruiyete dayanıyor, yürütme ise ayrı bir seçim ve meşruiyete dayanıyor. Böyle olan bir hükümet sistemi artık, başkanlık sistemidir teknik olarak bakacak olursak. Buradaki düzenlemeleri biz, tabii, ne zamandır anlatıyoruz? Benim ilk adaylığım 12 Haziran 2011 seçiminin öncesindeydi. Ben hep Anayasa anlattım seçim çalışmalarında. STK'ları gezdik, birçok büyük kapsamlı toplantılar,

sendikaların düzenlediği toplantılar oldu seçim öncesinde, anlattık. Yani, biz, aslında, 2008-2009'dan itibaren Anayasa anlatıyoruz, 12 Eylül 2010 referandumu kısmi bir değişiklikti, onun öncesinde de anlattık. Bu referandumdaki değişikliğin yeni anayasanın önünü açacağını söyledik. O zaman o oldu, Uzlaşma Komisyonunun kurulması falan buna işarettir. 60 madde değişikliği çok önemlidir -mutabık kaldığımız değişiklik olmadı- 4 partinin bu kadar uzun müzakerelerde bunda mutabık kalması çok önemliydi ama bunu Meclise, en azından kısmi değişiklikte olsa... Malumunuz, o zaman Cumhurbaşkanımız Başbakanı, dedi ki: "Anlaştığımız maddeleri getirelim Meclise en azından." Başta bir olumlu bir yaklaşım oldu Cumhuriyet Halk Partisinde, sonra vazgeçildi. Bütün partilerin hepsi imzalarsa diye oldu; olmadı, bunu sağlayamadık ama bu, hepsinin mutabık kaldığı bir metindi, olmadı ama bu süreç devam etti.

Bizim, yine, onu burada ifade edeyim tutanaklara geçmesi için.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hangisi, bütün partilerin mutabık kalıp Cumhuriyet Halk Partisinin mutabık kalmadığı?

BAŞKAN – 24'üncü Dönem. Uzlaşma Komisyonunda 60 maddede bütün partiler mutabık kalmıştı.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Evet.

BAŞKAN – Cumhurbaşkanımız dedi ki: "Madem devamını, bunun hepsini bir arada yapamıyoruz, yeni bir anayasa yapamıyoruz, mutabık kalınan maddeleri, 60 maddeyi Meclise getirelim." O zaman bütün partilere açık davet yaptı. İlk başta, Cumhuriyet Halk Partisi buna olumlu bakacağını söyledi. Daha detayları da hatırlıyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sonunda da söyledi.

BAŞKAN – Hayır, bir dakika, "Meclise getirelim bu 60 maddeyi" dedi 2013 Kasımında. "Getirelim Meclise, bunu geçirelim; bunlar anlaşıklarımız. Geri kalanı üzerinden tekrar devam ederiz." demişti. Bunlar var kayıtlarda, basın kayıtlarında var.

Şimdi, geldiğimiz nokta da bu. Sonuçta, tabii, burada ben özellikle Sayın Erkan Akçay'a çok önemli bir atıf daha yapmak istiyorum. "Türkiye 15 Temmuz hadisesinin, olayının yaşanmadığı gibi davranamaz." dedi burada, bu çok önemli. 15 Temmuz Türkiye'de çok kritik tarihlerden, sayacağımız bu bütün tarihlerin içerisinde en önemlilerinden biri, hatta en önemlisidir. O tarihten sonra yeniden bu konunun gündeme geldiğini biliyoruz. Artık, bu da Türkiye'nin bu hükümet sistemi karmaşasından bir an önce çıkması ve bunu netleştirmesi gerekiyor.

Şimdi, bizim önerdiğimiz metin, tabii, uzun, maddelerinde bunu ayrıca konuşacağız. Şimdi, bu metne bakarken dört önemli hususun atlanmaması gerektiği kanaatindeyim. Birisi şu: Önce değerli arkadaşlar, burada bir hükümet sistemi farklılığı var mevcut metne göre. Mevcut metin, dediğim gibi, özü itibarıyla yarı başkanlık ama bazı düzenlemeleri itibarıyla klasik parlamenter sistem 1982 Anayasası'nın ilk tasarımı itibarıyla. Bizim önerdiğimiz metin, literatürdeki ifadesi de başkanlık. Dolayısıyla, bir örnekle söylüyorum: Bir arkadaşımız kalkıp da "Bunda niye güvenoyu yok." derse o zaman buna nasıl cevap veririz bilmiyorum. Çünkü, bu hükümet sistemi farklılığı. Az önce bahsettim, parlamenter sistemde hükümet güvenoyuyla kurulur çünkü parlamenter sistemde hükümet meşruiyetini Parlatmentonun onayından alır ve gensoru...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Parlamenter sistemde hükümetin yetkisini burada monte ederken...

BAŞKAN – Öyle değil, yok Bülent Bey, monte değil o, onu söyleyeceğim.

Burada parlamenter sistemde güvenoyu olduğu için gensoru da var. Gensoru nedir? Güvenoyunun geri alınmasıdır. Dolayısıyla, parlamenter sistemle olur gensoru, güvenoyu. Bizim model başkanlık, “Gensoru yok mu?” diye soru abesle iştir. Yani, bu “Otomatik vitesli arabada ikinci vitesi nereye takıyoruz?” diye sormaya benziyor, yok öyle bir yer yani o başka bir şey. Gensorunun, güvenoyunun olmaması bir hükümet sistemi farklılığı dolayısıyla yeni bir öneri olduğu için burada bir farklılık var. Onun için, bazı hususları tartışırken bu hükümet sisteminin farklılığını göz ardı edersek o zaman bu eleştirilerden bizim istifade etme imkânımız olmaz. Birincisi bu, bunu göz ardı etmeden yapmamız lazım tartışmamızı.

İkincisi: Şimdi, Türkiye’nin bir sistemi var. Bu sistem, şu anda Anayasa’da yürürlükte olan düzenlenmiş bir sistem. Burada hükümet var, yetkileri var; Cumhurbaşkanı var, yetkileri var yani genel itibarıyla bir yürütme var bizim şu anki Anayasa’ımızda, yasama var, yürütme var; yasamanın yetkileri var, yürütmenin yetkileri var, bir. Bizim önerdiğimiz modelde de bir yasama, yürütme var. Şimdi, konuşurken, anlatırken, bu yetkileri konuşurken mesela dediğimizde, “Ya, bu yetki nereden, niye verildi Cumhurbaşkanına?” Ya, o yetki yürütme içinde Cumhurbaşkanı’nın yetkisi. Bugün kime ait, kim yapıyor bunu bugün? Gene yürütme yapıyor. Yani, biz yasamaya ait bir yetkiyi alıp da Cumhurbaşkanı’na yani yürütmeye vermiş değiliz önerimizde.

BÜLENT TEZCAN (Aydınlı) – Kararname yetkisi...

BAŞKAN – Kararnameden bahsedeceğim, bahsedeceğim bir dakika... Kararnameden bahsedeceğim.

Vermiş değiliz yasamadaki bir yetkiyi, yargıdaki bir yetkiyi yürütmeye vermiş değiliz; biz, zaten yürütmeye olan bir yetkiyi yine yürütmeye vermişiz. Fark ne? Fark şu: Bugünkü sistemde yürütmenin iç dizaynı farklı, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar Kurulu dizaynı var ki parlamenter sistem bu. Ha, bizim önerdiğimiz yürütmeye Başkanlık sistemi olması hasebiyle öz itibarıyla ya da literatüre göre, bu sistemde yürütmenin iç dizaynı farklı; yoksa yürütmenin yetkisini yürütmeye verdik, yasamadan alıp oraya vermedik, yargıdan alıp oraya vermedik; bunu göz ardı etmemeliyiz.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Başbakanlık kalkıyor, onun yerine Cumhurbaşkanı...

BAŞKAN - Bir saniye, bir dakika...

Kararname yetkisi, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yetkisi derken, sanki bugünkü yürütmenin hiç böyle bir yetki yok, düzenleme yetkisi. Ne var? Bir; olağan dönem kanun hükmünde kararnamesi var, kanun hükmünde, altını çiziyorum, kanun gücünde ama bir yetki kanunu alınması gerekiyor ama kanun gücünde oluyor. Olağanüstü hâl dönemlerinde yetki kanununa da ihtiyaç yok, kanun gücünde kanun hükmünde kararname yetkisi, bir de Bakanlar Kurulunun bugün tüzük yetkisi var; bu üç yetki var, düzenleme yetkisi.

Kararnameyle ilgili olarak, Cumhurbaşkanı’na kararnamesiyle verilmiş olan yetki nasıl bir yetki; şimdi onu mukayese ediyorum; diyoruz ki burada:

1) Cumhurbaşkanı, yürütmeye ilişkin konularla ilgili kararname çıkartabilir.

2) Anayasa’nın kişi haklarıyla ilgili bölümü ve siyasi haklarla ilgili bölümlerinde düzenleme yapılamaz. Bu, aynı şekilde biliyorsunuz KHK’larla ilgili de bir sınırlama olarak var ama daha önemlisi “Anayasa’da münhasıran kanunla düzenlenecek olan hususlarda kararname çıkartılamaz.” diyoruz. Nedir bu? Anayasa, birtakım ilkeler koyuyor, diyor ki “Kanunla düzenlenir.” falan. Ha, burada kararname olmaz; bir. İkincisi...

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Yapmayın Sayın Başkan, idarenin kanuniliği ilkesi vardır.

BAŞKAN – Sayın Pekşen, bir saniye, bir saniye...

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Yetki yine Mecliste...

BAŞKAN – Bir saniye...

Neden var o ilke? Anayasa’da yazdığı için var. Anayasa değişikliği yapıyoruz beyefendi zaten, zaten anayasa değişikliği yapıyoruz. Siz şimdi mevcut Anayasa’ya göre yazılan bir anayasa hukuku kitabından bir şey söylüyoruz bana; ee, onu değiştiriyoruz biz işte, zaten onu değiştiriyoruz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Kararnamede yetki yine Mecliste, onlar yetki kanunuyla...

BAŞKAN - Bülent Bey, doğru.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - OHAL haricinde...

BAŞKAN - Bir dakika ama kanun hükmünde; bu, kanun hükmünde değil, onu anlatmaya çalışıyorum.

1) Münhasıran Anayasa’da kanunla bırakılan hususlarda olmuyor; bir. Burada kalmamışız, aynen yine bir arkadaşımızın söylediği, bakanımızla ilgili söylemişti “Vapurdaki satıcı gibi” devam ediyorum; burada kalmıyoruz. “Bir konuda kanunla düzenleme bir alanda yapılmışsa kararname çıkartılamaz.” diye yazmışız; bu çok geniş bir alan; tersini de söylemişiz “Bir konuda kararnameyle bir düzenleme yapılırsa arkasından kanun çıkartılırsa kararname hükümsüz hâle gelir.” demişiz. Burada da kalmamışız, demişiz ki: “Bir konuda kanunda bir hüküm var, kararnamede bir hüküm var çelişiyorlarsa kararname uygulanmaz kanun uygulanır.” Bir şeyi daha demişiz: “Cumhurbaşkanlığı kararnameleri Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi.”

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Veto edilirse 301’le geçer diye bir hüküm...

BAŞKAN – Tabii; o tabii, sistemin en önemli özelliği o. Amerika’da üçte 2 arıyorlar.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Kararname tek bir imzayla bir saniyede çıkabilir, kanunun çıkartılması aylar sürüyor.

BAŞKAN – Ah keşke bir saniyede çıksa, ne kadar sürdüğünü Bakanımıza sorun.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Sayın Başkan..

BAŞKAN – Nurhayat Hanım, müsaade edin ben anlatayım.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – KHK’ları...

BAŞKAN – Ben anlatayım, siz not alın, konuşun; not alın.

Şimdi, bizim düzenlememizde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hukukçular açısından söylüyorum, normlar hiyerarşisinde kanun altı bir normdur, kanuna uygunluğu denetlenebilecek bir normdur. Bunu çok açık ve birçok kriterle beraber çizmişiz zaten. Bunu niye verdim? İşte, bugün de var yürütmenin yetkisi yeni önerdiğimiz modelde de var; bu ikinci kriter.

Üçüncü kriterimiz şu: Başkanlık sistemlerinde durum nasıl? Çünkü bir arkadaşımız söyledi burada, hatırlıyorum ama söyleyemeyeceğim şimdi tam net. Amerika Birleşik Devletleri’nde başkanlık kararnamesi var. Anayasa’ya bakarsanız yok, Amerikan Anayasası’nda ama Amerika Birleşik Devletleri Anglosakson hukuk kültürüne dayandığı için anayasa dışı anayasal teamüller var ve bu bir anayasal teamül olarak kabul edilir ve 1804 yılından beri Amerika Birleşik Devletleri’nde başkanlık kararnamesi çıkar. Bu başkanlık kararnameleriyle Amerika Birleşik Devletleri’nde kanunlarda değişiklik yapılmıştır. Roosevelt döneminde özellikle ceza yargılamasıyla ilgili bir kanunda bile değişiklik yapılmıştır

başkanlık kararnamesiyle, tartişılmıştır uzun süre Amerika’da. En son Obama, 4 artı 4, iki dönemi içerisinde 280’in üzerinde kararname çıkarmıştır. Bunlardan birisini hatırlayacaksınız, tartişmalı bir konuydu...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani yasama yetkisi, çok iyi biliyorsunuz...

BAŞKAN – Değil, değil, yasama...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır efendim, idari kararname onlar, normal, idari kararname.

BAŞKAN – Bülent Bey, değil. Bu, birincil düzenleme yetkisidir bu kararnameler, başkanlık kararnamesi. Kemal Gözler, kitabında uzunca anlatıyor bunu; oraya bakarsanız, birincil düzenleme yetkisidir bu.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Kemal Gözler’in son iki makalesini lütfen okuyun Başkanım.

BAŞKAN – Okudum onları, onları da okudum. Kemal Gözler’e atıf yapınca bütün görüşlerini kabul etmem gerekmiyor herhâlde. Yani başkanlık kararnamesinin birincil düzenleme yetkisi, yasama yetkisi gibi birincil düzenleme yetkisi olduğunu da Amerikan sistemini anlatırken “Devlet Başkanları” kitabında söylüyor, örnekler de veriyor buna. Şimdi, bu sadece onun görüşü de değil.

Obama, bu silahlanma yetkisinin daraltılmasıyla ilgili olarak bir konuda, bundan bir iki yıl önce herhâlde konuşmuştu ve “Bu iş yani silahlanma çok kolay, ruhsat falan... Bu işi zorlaştıralım. Bu iş Kongrenin işidir.” dedi. Ne demek? “Kanunla yapılması lazım bunun.” dedi ama silah lobileri Meclise, Kongreye baskı yaparlar, Kongre bunu yapamaz ve onun için “Ben bunu kararnameyle yapıyorum.” dedi ve kararname çıkarttı bu konuda. Kararnameyle yaptı yani...

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Başkanım, 24’üncü Dönemde bu konu hiç tartişılmış mı?

BAŞKAN – Sayın Pekşen, başkanlık kararnamesi...

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – 24’üncü Dönemde hiç tartişılmış mı? Yok. Bütün tutanaklarınızı okudum, Komisyon bunu hiç tartişmamış.

BAŞKAN – Sayın Pekşen, Uzlaşma Komisyonunda tartişılmadı. Niye? Çünkü sizin arkadaşlarınız dediler ki “Biz prensip olarak bunu tartişmayacağız.”

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Yapmayın ama şimdi, yani askıya almışsınız.

BAŞKAN – Siz şimdi, kendi kararınızı delil olarak önüme getiriyorsunuz. Öyle şey olur mu? Siz kendiniz “Tartişmayacağız” demişsiniz, şimdi de “Tartişılmış mı?” diye benim önüme getiriyorsunuz. Siz demişsiniz bunu.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Milliyetçi Hareket Partisi bile o dönem bununla ilgili hiçbir şey kabul etmemiş.

BAŞKAN – Siz şimdi kendi partinizden bahsedin, onlar kendi görüşlerini açıklıyorlar zaten; yetkilileri var burada, yetkilileri var.

Şimdi, değerli arkadaşlar, Amerika’da başkanlık kararnamesi kanuna eş değer, hemen hemen diyorum yine ihtiyat koymak üzere, kanuna eş değer bir yasama yetkisidir ve Başkan da vardır ve kullanıyor Başkan bunu. Biz Meclisimizin Araştırma Merkezine de bu konuda bir çalışma hazırlattık “Amerika başkanlarının düzenleyici norm yetkisi” diye; bunu talep ettik ve 20 Aralık 2016’da böyle bir çalışma da hazırlayıp milletvekillerimizin istifadesine sundular. Yani bizim önerdiğimiz Cumhurbaşkanlığı kararnamesi Amerika’daki başkanlık kararnamesine göre normlar hiyerarşisinde

daha alt hukuk normudur. Amerikan kararnamesinin, başkanlık kararnamesinin denetimiyle ilgili bir de sıkıntı vardır, Federal Yüksek Mahkemeye birkaç vaka gitmiştir, onun dışında tartışmalar var bir tarafta da.

Onun için, 3'üncü kriterimizi söylüyorum son olarak bitirirken, kriterimiz bu: Bu sistemi incelerken başkanlık sistemlerinde durum nedir, ona bakarak konuşalım. Yani diyelim ki "Yok orada." falan "Burada var." Ha, bu, ayrıca konuşulabilecek bir şey.

Son bir kriterimiz de bu değerlendirmede önemli olan, Cumhurbaşkanının yetkileriyle ilgili 104'üncü madde çok önemli. Bu madde müstakil okunmaz, sadece 104 okunmaz. 104'ü sadece tek başına 104 olarak okursanız hata ederseniz. Cumhurbaşkanının gerek gördüğü takdirde Anayasa değişikliklerini referanduma sunma yetkisi var. Nasıl sunacak? 20 kişi değişiklik teklifi verdi, 139'la da geçti Meclisten; bunu sunacak mı referanduma? Buna bakarsanız sunabilir, yetkiyi yazmışız. Hayır, bu yetkinin 175'le beraber okunması lazım.

Yine, işte, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek. Nasıl? Bununla ilgili özel bir madde var Anayasa'da; ona göre yazılmış, onunla beraber okumak lazım. Yani Cumhurbaşkanının buradaki yetkilerine sadece bakıp "Ya, böyle yetkiler veriyorsunuz." falan. Bir kere bu yetkiler bugün kimde?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, sadece oraya bakmayın Sayın Başkan.

BAŞKAN – Ya, size söylemiyorum Bülent Bey, ama bunu yapan arkadaşlarımız oldu.

Bugünkü 104'e bir bakın neler var? Bir; çoğu aynı zaten birkaç istisna, farklılık dışında.

İkincisi, bu yetkiler burada sadece yetki olarak yazılmış ama bu yetkilerin nasıl kullanılacağına dair Anayasa'nın ilgili maddelerinde de ayrıca usul ve esasları düzenlenmiş yetkiler bunlar. Dolayısıyla, bu 104'ü de birlikte okumak gerekiyor.

Şimdi, burada bizim farklı olarak, Amerika'daki sistemden farklı olarak getirdiğimiz ne var? Cumhurbaşkanlığı kararnamesi farklı değil, başkanlık sistemi uygulamasında olan bir şey. Burada, bir; eş zamanlı seçim var yani yasama ve yürütme organının birlikte seçim yapması meselesi.

Şimdi, bu konu değerli arkadaşlar, literatürde tartışılan bir konu. Biz bunu kendimiz bir araya gelip "Ya, şöyle bir şey olsun." falan diye çıkartmış değiliz. Şimdi, bu konu Amerika Birleşik Devletleri'nde özellikle 80'li yıllarda çok uzun konuşulmuş, tartışılmış. Bunu öneren akademisyenler, senatörler var. Niçin? Ee, çünkü Türkiye dışındaki ülkelerde şöyle bir yönetim tasavvuru yok: Yürütme organı bir partiden olsun, yasama organında da çoğunluk başka partiden olsun; bunlar her gün kavga etsinler, kavga dövüş, ülke böyle yönetilir. Böyle düşünmüyorlar; tam aksine yasamanın ve yürütmenin uyumlu çalışması için neler yapılabilir bununla ilgili tartışmalar uzun yıllar Amerika'da 80'lerde çok tartışılmış ama elli yıl geriye götürebiliriz. Makaleler var burada; bu eş zamanlı seçim ilkesi öneriliyor. Senatoda senatörler arasında da bunu dile getiren, söyleyen, yazan çok kişi var Amerika Birleşik Devletleri'nde.

Bir şey daha; başkanlık değil ama yarı başkanlık, Fransa için söyleyeceğim. Fransa'da bu konu 1990'lı yıllar boyunca tartışıldı. 1962'yle şekillenen yarı başkanlık sistemi Fransa'da, esasen Parlamento çoğunluğu ile Cumhurbaşkanının aynı partiden olacağı varsayımına dayanıyordu. Bu, hakikaten de böyle oldu. Ne zamana kadar? 1983 veya 1984'te Mitterrand'ın seçilmesine kadar. İlk defa o zaman sol kökenli bir cumhurbaşkanı ama sağ kökenli partilerin çoğunlukta olduğu bir Parlamentoyla çalışmak zorunda kaldı. Buna Fransızlar kendi dillerinde "kohabitsyon" diyorlar, diye isimlendirmişler. Nikâhsız bir arada yaşamak demektir Fransızcada. Bu şekilde ilk defa...

MURAT EMİR (Ankara) – Birlikte yaşamakla ne alakası var?

BAŞKAN – Anlamı bu.

MURAT EMİR (Ankara) – “Cohabitation” birlikte yaşamak anlamına gelir İngilizcede. Nikâhla ilgili bir şey değil.

BAŞKAN – Yok, hayır. Etimolojik kökenine bakın.

MURAT EMİR (Ankara) – Tamam, hiç ilgisi yok.

BAŞKAN – Var bu.

MURAT EMİR (Ankara) – Biyolojik canlılarla birlikte yaşıyorlarsa “kohabitasyon” anlamına gelir.

BAŞKAN – Ya, o genelleşmiş, umumileşmiş anlamıdır. Etimolojik kökeni bu dediğim ve bu literatürde var Murat Bey, Fransızca literatürde var bu.

MURAT EMİR (Ankara) – Bilimsel bir şey söylüyoruz da bunun nikâhla ilgisi yok. Mutaassıp taraflara böyle seslenmeye ihtiyacımız yok Sayın Başkan.

BAŞKAN – Bir bakın, “kohabitasyon”un ilk kullanılması ve etimolojisi o zaman 1980’lerin başında...

MURAT EMİR (Ankara) – Bakteriler bile yan yana yaşıyorlarsa “Cohabitation” diyorlar.

BAŞKAN – Hayır, bu tartışma çok önemli değil de buna işaret ederek yapılmış bir tartışmadır bu 1983’te Fransa’da.

Şimdi, buradan itibaren tartışma başlıyor ama Mitterrand uyumlu bir çalışma sürdürüyor 1980’li yıllarda. Daha sonra bu 1990’larda tartışılıyor ve Fransa’da 2000’de bir değişiklik yapılıyor. Bu değişiklikte Cumhurbaşkanı seçilecek, kısa bir süre sonra -buna yakın zamanlı seçim diyorlar- Meclis seçilecek. Fakat bir şey var; Cumhurbaşkanına bir yetki veriyor. Cumhurbaşkanı eğer “Bu seçilen Meclisle ben uyumlu çalışmıyorum.” diyorsa -sebebe gösterme mecburiyeti yok- Meclisi feshedip seçimi yenileyebiliyor. Bunu 2000’in başında getirmişler. Niye? Uyumlu çalışmayı esas alıyor. Bunun için başka bir enstrüman vermiş Cumhurbaşkanına Fransa’da, yarı başkanlık bu. Ama sadece yasama yürütme uyumu bakımından tartışmalar ve bununla ilgili öneriler, enstrümanlara sadece atıf yapmak için bunu söyledim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama Sayın Başkan, siz bir karar verin; yarı başkanlık mı başkanlık mı cumhurbaşkanlığı mı?

BAŞKAN – Yok, yok hiç tartışma yok.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Başkanlıkta fesih yetkisi olmaz ki.

BAŞKAN – Hiç tartışma yok; başkanlık sistemidir literatüre göre bizim önerdiğimiz model, yarı başkanlık değil, hükümet seçiliyor.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama fesih yetkisi olmaz.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Cumhurbaşkanlığı sistemi değil yani?

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Başbakanı ayırıyorsunuz. Başbakan “Cumhurbaşkanlığı sistemi” dedi.

BAŞKAN – Beyler, pazarda falan bunu anlatırsınız da burada öyle yapmıyoruz, burası mutfağımız, burada biz literatüre göre konuşuyoruz. “Başkanlığa Cumhurbaşkanlığı dediler.” falan, pazarda olur bu, yaparsınız da burada olmaz. Burası ihtisasa komisyonu, ihtisasa hürmeten, onun için ben size sadece doktrinden yararlanarak konuşuyorum.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Başkanlık sistemi diyoruz öyle mi?

BAŞKAN – Bu literatüre göre böyle ama bizim dediğimiz, Türk tipi diyoruz ya, bizim siyasi tarihimizin bazı unsurları bu sisteme katıldı. Biz bununla beraber “Cumhurbaşkanlığı” tabirinin Türkiye’de yerleşmiş bir tabir olması hasebiyle burada bunu sürdürmeyi, Cumhurbaşkanlığı...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Pazarda anlatmak için Cumhurbaşkanlığı dedik ama mutfakta başkanlık...

BAŞKAN – Kafalar karışmasın diye bunu söylüyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Öyle dedi ama.

BAŞKAN – Cumhurbaşkanlığı sistemi diyoruz buna biz önerimizdeki metinde.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani Sayın Başkanım, pazarda anlatmak için “Cumhurbaşkanlığı” diyeceğiz ama mutfakta başkanlık diye bakacağız.

BAŞKAN – Sizin öyle bir tercihiniz olabilir, bizde yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ama siz söylediniz, ben söylemedim.

BAŞKAN – Hayır, ben itiraza söyledim bunu. Bu, ancak orada geçer bir itiraz dedim, ihtisas komisyonunda böyle bir lafın yeri yok, onu dedim.

Değerli arkadaşlar, şimdi, bu eş zamanlı...

NAMİK HAVUTÇA (Balıkesir) – “Cumhurbaşkanlığı” sözcüğü başkanlığı perdelemek için kullanılıyor, öyle mi diyorsunuz Sayın Hocam?

BAŞKAN – Sayın Havutça, bir dakika... Daha anlatacağım, belki yeni şeyler çıkabilir size.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Bir insanın inanmadığı bir şeyi anlatması ne zor bir şey.

BAŞKAN – Bu sistemde arkadaşlar, eş zamanlı seçimin sebebi bu, özelliği bu; bu, önerilmiş bir şey. Eş zamanlı seçim. “Cumhurbaşkanı seçilen Parlamentoda da çoğunluğu sağlar.” dersiniz, bu, bir ihtimaldir, doğrudur ama dediğim gibi, bakın, anlamak için dedim ya 4 kriter önemli. Peki, bugün nasıl? Bugün yürütmeyi kuran, yürütmeyi elinde tutan, oluşturan ekip ile Parlamento çoğunluğu farklı partilerden mi oluyor? Parlamenter sistem zaten zaruri olarak...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Doğru, güçler ayrılığı.

BAŞKAN – Bir dakika... Parlamenter sistem zaruri olarak, mecburi olarak Parlamento çoğunluğu ile yürütmeyi aynı ele veriyor zaten.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Evet, doğru ama Cumhurbaşkanı denge unsuru oluyor.

BAŞKAN – Ha, ama başkanlık sisteminde ise en azından Cumhurbaşkanının siyasi partisi ile Parlamento çoğunluğunun farklı olması ihtimali var. Bu ihtimal bile yok parlamenter sistemde. Parlamenter sistemde zaruri olarak zaten aynı olması gerekiyor bunların, aksi hâlde hükümet çıkmaz, hükümet düşer.

NAMİK HAVUTÇA (Balıkesir) – Peki, esas siyasal kriz o zaman çıkar.

BAŞKAN – Dolayısıyla, bir kere, bunu ihtimal olarak veriyor.

İkinci husus: Milletimizin basiretine biz güveniyoruz.

Ve 1999 seçimlerini burada hatırlatmak isterim. 1999’da, biliyorsunuz, mahalli idareler seçimi ile milletvekili genel seçimleri birlikte yapıldı ve o seçimde mesela Fazilet Partisi girdi o seçime, Fazilet Partisi milletvekili genel seçiminde aldığı oyun yüzde 7,5 fazlasını mahalli idarelerde aldı -yan yana

sandıklar- bu, 3 milyon seçmen demektir o tarih itibarıyla. 3 milyon seçmen yerel seçimde Fazilet Partisine veriyor, milletvekili genel seçiminde başka partiyle veriyor. Aynı şey Demokratik Sol Parti için oldu, tersinden.

MURAT EMİR (Ankara) – O, baraj korkusundan Başkanım, o, faşist anayasaların sizin de koruduğunuz maddesinden kaynaklanıyor.

BAŞKAN – Demokratik Sol Partiye de yerel seçimde verdiği oyun yüzde 6 fazlasını milletvekili genel seçiminde verdi. Bunun siyasi, sosyolojik tartışması yapılabilir. Demek istediğim şu: Aynı gün seçim yapılması, yan yana sandıkların kurulması, farklı sandıklarda aynı sonuçların çıkacağı anlamına gelmiyor; bunu göz ardı etmeyelim, bir.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Çıkmazsa zaten feshediyor.

BAŞKAN – Bir şey daha söyleyeceğim, bu, tartışmaların hiçbirisinde gündeme getirilmemiş bir şeydir: Bakın, bugün parlamenter sistemde tek meşruiyet tek seçim olduğu için oyunu kullananlar hem Parlamento seçtiklerinin hem de hükümet seçtiklerinin farkındalar. Dolayısıyla bir hükümet oluşması yani istikrar gözeterek de oy veriliyor.

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Bir örnek verebilir misiniz?

BAŞKAN – Yani bazen insanlar iktidar sorunu olmasa, hükümet çıkma sorunu olmasa, istikrarlı hükümet sorunu olmasa belki başka partiye verecek oyunu ama “Aman, istikrar bozulmasın.” diye de oy kullanabiliyor. Parlamenter sistemin tabiatı gereği bu; tek oy veriyorsun hem yasamayı hem yürütmeyi seçiyorsun ama biz bunu ayırıyoruz, sert kuvvetler ayrılığı işte bu. O zaman insanlar diyecek ki: “Biz yürütmeyi seçiyoruz ayrı sandıkta, al sana istikrar.” Ha, yasamayı seçerken ise artık istikrar mülâhazası olmayacağı için oy kullanmada bunun sandıktan çıkacak sonuçları etkileme ihtimali de var, bunu zaman gösterecek tabii. Dolayısıyla bu eş zamanlı seçim ilkesinin birçok boyutları var, bunu belki ilgili maddede de ayrıca tartışacağız, birisi bu.

İkincisi de, fazla şey söylemeyeceğim, bunu söyleyip bitireceğim konuşmamı: Seçimlerin birlikte yenilenmesi, fesih dediğiniz, mesela birlikte yenilenmesi. Fesih bir hukuki varlığın başka bir hukuki varlığı sona erdirmesi geneli itibarıyla. Parlamenter sistem, bugünkü sistemde Cumhurbaşkanı Parlamentoyu feshediyor ama bunun kendisine bir etkisi yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir şartla var ama, bir şartla.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Farklı efendim, 116 çok açık.

BAŞKAN – Şimdi, şu: Bizim önerdiğimiz modelde birlikte seçim önerisi var. Bu, zaten eş zamanlı seçim ilkesini benimsemişseniz bir kere onun zaruri bir sonucu. Çünkü eş zamanlı seçim yaparsınız, üç sene sonra Meclis seçim kararı alır, eş zamanlı olmaktan çıkar seçimler. Dolayısıyla bu ilkeyi benimsemişseniz erken seçim ihtimallerinde de bunu uygulanabilir hâlde tutmanız lazım. Onun için erken seçim kararlarının da eş zamanlı olmasını gözettilik bir de, bir kere bu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İkisi de yanlış diyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN – Şimdi, bir dakika...

İkincisi: Bu, yine, bizim bulduğumuz bir öneri değil. “Latin Amerika” diyen arkadaşlar oldu. Latin Amerika ülkelerinde böyle bir şey yok. Latin Amerika ülkelerinde tek taraflı fesih vardır. Devlet başkanının, başkanın Parlamentoyu fesih yetkisi vardır, başkanlık sistemidir, fesih yetkisi, bu, tartışılır. “Başkanlık sisteminde yasama yürütme arasındaki o terazideki kefele arasındaki denge gözetilmelidir.” denir, dolayısıyla birine ağırlık koyduğunuzda bu denge bozuluyor, oradaki bir yanlış uygulamadır. Bizimkinde şu var: Meclisin seçimlerinin yenilenmesine karar verebilir ama verdiği anda

kendi seçimlerini yenileme mecburiyeti de var ve eş zamanlı, aynı gün sandığa gidilir. Dolayısıyla bunun kendi içinde bir müeyyidesi var. Cumhurbaşkanı seçim yenilemesi kararı alırken kendi süresinin kısaltılmasını göze almak zorundadır.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Bir gün bile göze almaz.

BAŞKAN – Beş artı beş. Göze alacak, süresi kısaltılacak. Niye alsın, bir.

İkinci husus: Bu kriz dönemleri için Amerika Birleşik Devletleri’nde bahsettiğim, elli yıldır önerilen bir modeldir, elli yıldır. Amerika Birleşik Devletleri’nde Kongre ile Başkan arasındaki hususlarda, ihtilaflarda bir çıkış yolu yoktur. Böyle bir çıkış döneminde kullanılabilecek bir anahtara ihtiyaç var krizi aşmak için, kullanılır kullanılmaz, biz bunu çok konuştuk ve dedik ki bu birlikte seçim meselesi bizim kanaatimize göre hiç kullanılmayacak bir yetkidir. Bu, karşılıklı bir dengeyi öngören bir yetki olarak önerilmiştir. Bir kriz olursa ve başkan süresini kısaltmak pahasına bu krizi aşmanın başka bir yolu olmadığına kanaat getirirse bu yolu kullanabilir ama hiç kimse durup dururken “Benim iki yılım daha var, olsun, boş ver, ne olacak, geçeyim, seçime gidelim.” demez. O bakımdan, bir kere, bu, sadece bir fesih değil -Meclisin feshi- kendi seçimlerinde yenilemeyi göze almak zorunda. Bu, kendi içinde bir müeyyidedir. Dolayısıyla ancak zor zamanlarda kullanılabilecek bir şey ve birlikte seçimi öngören bir modeldir. Bu da var literatürde, konuşuldu.

MURAT EMİR (Ankara) – Peki, üçte 2’ye niye bağladınız Sayın Başkan?

BAŞKAN – Üçte 2 değil, beşte 3, Parlamentonun seçimi için beşte 3. Parlamentoda...

MURAT EMİR (Ankara) – Nitelikli çoğunluk arıyorsunuz da...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Salt çoğunluk.

BAŞKAN – Tabii. Parlamento seçimlerinin yenilenmesinde beşte 3. Parlamentonun karar vermesinde orada tabii bir şey var, Parlamento daha kolay karar verebilir bu bakımdan çünkü müeyyidesi yok, gidersen seçime bir daha gelirsin. Parlamentoda engel yok. Biz başkana iki dönemlik sınırlama koyduk, onun bunu göze alması, değerlendirmesi gerekiyor karar verirken. Parlamentonun böyle bir şeyi değerlendirme şeyi yok ilk dönem açısından.

Değerli arkadaşlar, bu bakımdan bu seçimlerin yenilenmesi meselesi de böyle. Son bir şey söyleyeceğim. Bazı arkadaşlarımız bahsetti, bu gensoru, güvenoyu bağlamında Amerika Birleşik Devletleri’nde bakan olarak -sekreter deniyor onlara tabii Amerika’da- bunların atanmasından önce Senatonun görüşü alınıyor. Niye Senatonun da Temsilciler Meclisinin değil biliyor musunuz? Amerika’da bu federal yetkidir, federal. 50 tane “state” var. Başkanın kullandığı bakan yetkisi Kongrenin değil, Senatonun yetkisidir. Senatoya soruyor çünkü federal bir yetki kullanıyor Başkan. Bu federasyondan kaynaklanan bir husustur, gensoru, güvenoyuyla alakası yok bunun. O Amerikan Anayasası...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Denetimle alakası var.

BAŞKAN – Hayır, denetim de değil. Federal yetkidir. Bakın, Amerikan Anayasası’nın hazırlandığı dönemdeki çok tartışılmış hususlardan birisi budur. Bunun bir federal yetki olarak muhafaza edilmesini istemiştir çeşitli eyaletlerden, “state”lerden gelen temsilciler o dönemde. Dolayısıyla, tabii federasyonun olmadığı bir yerde bunu değerlendirmek, “Orada var, burada olsun.” falan demek tartışılması gereken bir husustur kısaca.

Ben, geneli hakkındaki görüşlerimi böylece müsaadenizle -dinlediniz, çok teşekkür ediyorum- burada ifade etmek istedim.

NAMIK HAVUTÇA (Balıkesir) – Sayın Başkan, ben bir şey söyleyeceğim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Şimdi, arkadaşlar, bir dakika... Bülent Bey, bir şey söyleyebilir miyim.

Siz konuştunuz, benim size söyleyeceklerim vardı, konuşmadım. Başka arkadaşlarımız da öyle. Burada arka arkaya cevap veren bir şey yok, sıra kimdeyse öyle devam ediyoruz. Başkanın sadece istisnai bir yetkisi vardır. Özgür Bey, grup başkan vekillerinin daha fazla istisnai yetkileri oldu tabii ama Başkan 1 kere konuştu, bitirdi.

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun müsamahanız için de.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani söylemek istediğim şey, bizim de karşılıklı her söylediğimizin cevabını verip de bir tartışma yaratmak değil. Burada herkes, başka arkadaşlar da verir onun cevabını.

BAŞKAN – Tabii.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Siz de zaman zaman ben konuştuktan sonra bazı açıklamalar yaptınız.

BAŞKAN – Aralarda tabii.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın Komisyon Başkanı Mustafa Şentop'un (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani, bunlar doğal. Söz isteme sebebim o değil. Söz isteme sebebim, özellikle 24'üncü Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonunda 60 maddeyle ilgili konuda bazı şeyler var, bu düzeltme ihtiyacı var, o sebeple o düşüncem. Yoksa bunlar tartışılacak konular yani biz farklı şey söyleyeceğiz, siz farklı şey söyleyeceksiniz.

Şimdi, Sayın Başkan, önce teşekkür ediyorum. Bir Anayasa tarihçisi olarak, çerçeveyi kendi pencerenizden, birçoğuna katılmamakla birlikte genel olarak akademik düzeyde söylediklerinizi, somut önümüzdeki öneri ve bugünkü tarihî konjonktürden ayrı ele alırsak zaman zaman katıldığımız kısımlar çoğalır ama önümüzdeki öneri ve bu yaşadığımız süreç açısından baktığımızda başka bir tablo var, onu paylaşmak isterim.

Şimdi, 60 madde meselesinde şunun çok açık bilinmesinde yarar var: 24'üncü Dönem Uzlaşma Komisyonu döneminde ben milletvekiliydim ama Komisyon üyesi değildim. Yakından da takip ettim. Sayın Ahmet İyimaya ve siz o Uzlaşma Komisyonunda üyediniz, bizim de başka milletvekili arkadaşlarımız vardı. Daha sonraki 26'ncı Dönemin başındaki Uzlaşma Komisyonunda ben Komisyon üyesiydim yine Sayın İyimaya'yla. O süreçte de çok yakından takip ettik süreci hem milletvekiliyken hem Komisyon üyesiyken. Bir kere, biz 24'üncü Dönemde uzlaşmayı bozan taraf değildik. Uzlaşmanın bozulma sebebi çok açıktır, başkanlıkla ilgili öneri geldikten sonra orada 4 siyasi parti başkanlık teklifine hükümet sistemi konusunda karşıydı.

BAŞKAN – 4 değil, 3.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – 3 siyasi parti, 4'ünden 1 tanesi Adalet ve Kalkınma Partisi. Doğrudur, bana göre yüzde 99'u bu gelen, size göre yüzde 95'i, aynı öneriler gelmiş. Ben ikisini de yakından karşılaştırdım.

BAŞKAN – Peki, Bülent Bey, özür dilerim, bir şey söyleyeceğim. Bu Komisyona her parti kendi önerisini getirmede mi?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Getirdi.

BAŞKAN – Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi “1961 modeli Cumhurbaşkanlığı öneriyorum.” diyor. Bu hakkıdır, tabiidir. Peki, AK PARTİ başkanlık önerince “Hayır, biz bunu tartışmayacağız.” falan. Nasıl oluyor bu?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, hayır. Mesele şuydu...

BAŞKAN – Siz bizim istediğimiz öneriyi getirin, olur mu öyle şey?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, hayır. Mesele şuydu: Hükümet sistemiyle...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Cumhurbaşkanlığı mı, başkanlık mı?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir saniye arkadaşlar, bir saniye, müsaade edin.

Şimdi, mesele şuydu: Biz 26’ncı Dönemde de ayrışma noktasının nerede olduğunu ifade ettik ve dedik ki: “Biz Hükümet sistemi konusunda Türkiye’nin geleceğinin parlamenter sistemden geçtiğini düşünüyoruz. Bu çerçevede ilk 4 madde, Anayasa’nın ilk 4 maddesi tartışılmaz.” Bizim söylediğimizi söylüyorum. İkincisi: Hükümet sistemi...

BAŞKAN – Ama, önerinizde değişiklik vardı, biliyor musunuz?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır efendim.

BAŞKAN – İnsan haklarına dayananı önerdiniz saygıyı çıkarıp.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, değişiklik yoktu, onu tartışırız. Eğer zaman verecekseniz konuşalım onu.

BAŞKAN – Ama yok böyle bir şey.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben söylüyorum, zaman verecekseniz konuşalım.

Şimdi, ikincisi: “Darbe hukukuyla birlikte ele alalım.” dedik. Üçüncüsü de, dedik ki: “Hükümet sistemi meselesi bir ön sorundur. Biz geçen dönem bundan anlamadık, bir daha vakit kaybetmeyelim.” Mesele budur.

60 madde konusuna gelince, 24’üncü Dönemde biz “60 maddeyi getirin çıkaralım.” dedik. Hiçbir beyanımız yoktur “Hayır.” noktasında; bu bir. Sadece 60 maddede şu var, onu siz de biliyorsunuz, herkes mutabıktı. “60 maddenin 60’ını da getirme şansınız yok, onun 48 tanesi temel hak ve özgürlüklere ilişkin, geriye kalan 12 tanesinin 3 tanesi yaşamaya, 2 tanesi yürütmeye ilişkin. Bunları uyumlu hâle getirilmeden 60 maddeyi getirip geçirmeniz teknik olarak mümkün değil yani yedirmemiz lazım bunun içine.” diye konuşuldu. İyi hatırlayın, siz hukukçusunuz.

BAŞKAN – Ben günüyle beraber, kimin hangi şehirde olduğuyla beraber hatırlıyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Üçüncüsü: Sayın İyimaya tanıktır, 26’ncı Dönem o Komisyonunda biz dedik ki: “Biz Hükümet sistemi konularında bu ön sorunu çözemeyeceksek, gelin, daha önce konuştuğumuz temel hak ve özgürlüklerle ilgili o 60 maddeye, ayrı bir paket olarak yargıyı da buna ekleyelim, bir ay da süre koyalım, uyumlu bir şekilde 60 maddeyi içeren temel hak ve özgürlükleri de içine alan bir paketi hızla geçirelim.” Bunu bir ay içerisinde geçirelim diye üçüncü önerimizdi, 26’ncı Dönemin başında benim önerimdi. Bunun bilinmesinde yarar var. Bunun değerlendirmesini, takdirini dinleyenlere, vatandaşlara bırakıyorum.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ederim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben teşekkür ederim. Ama bir şey var: Çok teşekkür ederiz, biraz önce uzun ve keyifle dinlediğimiz bir sunum yaptınız, benim en azından keyifle dinlediğim ama siz başkanlık sistemini anlatarak burada getirilen sistemin dışında bir başka sistemi anlatıyorsunuz. Eğer başkanlık sistemini tartışacaksak getirdiğiniz sistem başkanlık sistemine uygun olacak ve bunu bütün

çerçevesiyle tartışacağız. Biz “Başkanlık sistemi tümüyle antidemokratik bir sistemdir.” demiyoruz, hiç demedik bunu. Başkanlık sistemi tartışmasını biz başka bir düzlemde yaparız. Biz Türkiye’nin koşullarında başkanlık sisteminin hızla otoriterleşeceğini düşünüyoruz ama bu tartıştığımız konu o tartıştığımız konu değil. Buraya gelen sistem, klasik başkanlık, demokratik başkanlık sistemine ilişkin bir model de getirseniz biz onu burada tartışırız niye onun Türkiye’yi otoriter yapıya götüreceğini. Bugün onu tartışmıyoruz, niye biliyor musunuz? Çünkü bugün getirdiğiniz sistem o değil. Yarısı başkanlık sisteminde alınmış kurumlar, yarısı parlamenter sistemden alınmış kurumlar. Parlamenter sistemin denetim mekanizmalarını kaldırıyorsunuz, gerçekçe olarak diyorsunuz ki: “Başkanlık sisteminde bunlar yok zaten.” Eyvallah.

BAŞKAN – Böyle değil Bülent Bey, böyle değil.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ama müsaade edin.

Parlamenter sistemdeki yürütmeye ilişkin bütün yetkileri başkana aktarıyorsunuz.

BAŞKAN – Ama Bülent Bey, Sayın Tezcan, tamam da şimdi siz benim söylediklerime cevap veriyorsunuz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır.

BAŞKAN – Böyle karşılıklı ben de size cevap vermeyeceğim, olmaz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Efendim, hayır, verirsiniz.

BAŞKAN – Hayır, öyle olmaz ama.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben dinlerim cevap verirsiniz.

BAŞKAN – Tamam da şimdi şöyle, bu konu ayrı. Sizin de söz talebiniz var, sırası gelince konuşursunuz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Söylemek istediğim şu, kendiniz biraz önce...

BAŞKAN – Hayır, öyle değil.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Siz söylediniz biraz önce.

BAŞKAN – Tamam ama öyle değil, bakın...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, dediniz ki: “Başkanlık sisteminde...”

BAŞKAN – “Başkanlık sistemi değil, başkanlık sistemleri var.” derler.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bakın, mesela...

BAŞKAN – Bak “Başkanlık sistemi yoktur, başkanlık sistemleri vardır.” derler.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Başkanlık sistemini tartışacaksak biz mesela şunu tartışmamız lazım...

BAŞKAN – “Temel esas, kriterler, omurgası bellidir, farklılıklar vardır.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – MHP de gelsin.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi başkanlık sistemini konuşacaksak klasik, o zaman federasyonu konuşmamız lazım. Niye? Başkanlık sisteminin otoriter rejime savrulmasını engelleyen en önemli mekanizmalardan birisi federasyon sistemidir, çift meclisin dikey denetimidir.

BAŞKAN – Yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi, Türkiye’nin tarihi...

Şimdi “Yok” diyorsunuz, tartışmıyoruz. Niye? Çünkü başka bir sistem öneriyorsunuz.

BAŞKAN – Öyle değil.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Türkiye'nin tarihi koşulları, federasyon tipi bir yapı Türkiye'nin bölünmesine neden olur, çok açık.

BAŞKAN – Hayır, öyle bir şey yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hepimiz de buna karşıyız.

BAŞKAN – Üniter model bizimki.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi, oradaki o denetim mekanizmasını koymuyorsunuz ama “Başkanlık sistemi diye bir sistem getiriyoruz.” diyorsunuz.

Son bir şey söyleyeceğim, bitiriyorum sözümü.

Yanılmıyorsam Dokuzuncu Oturumumuz. Bakın, Dokuzuncu Oturumdan bu yana ben ilk konuşmayı yaptım grup başkan vekillerinden sonra. Biz, bu teklifi hiçbir şekilde Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ismi üzerinden tartışmadık, hâlâ da tartışmıyoruz, bundan sonra da tartışmayacağız. Yani bu yetkilerin Recep Tayyip Erdoğan'a, Sayın Cumhurbaşkanına, bugünkü Cumhurbaşkanına verilip verilmemesiyle ilgili bir problemimiz hiç yok. Biz bu yetkilerin herhangi bir faniye verilmesine karşıyız. Hep de bunu söyledik ve ben çok iyi hatırlıyorum, dedim ki: Ben dahi olsam diktatör olurum bu sistemde. Benim söylediğim, katılmayabilirsiniz...

BAŞKAN – Katılmıyoruz zaten.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi sizi dinlerken bakın buraya not aldım. Israrla meseleyi Sayın Erdoğan'ın yetkileri üzerinden konuşuyorsunuz. “Sayın Erdoğan bu yetkiyi istese böyle kullanırdı, bu yetkiyi isterse şöyle kullanırdı.”

BAŞKAN – Beni mi söylüyorsunuz?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Evet. Bütün konuşmanız, Sayın Erdoğan'ın bu yetkileri nasıl kullanıp kullanamayacağı üzerine kurgulanmış.

BAŞKAN – Var mı, böyle başka hatırlayan var mı?

FATMA BENLİ (İstanbul) – Hayır.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Ben hatırlıyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Tutanakları çıkarır bakarız.

BAŞKAN – Bir yanlışlık var. Bülent Bey, 2 kişisiniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bakın, yarın tutanaklar yazılıp çıkacak.

BAŞKAN – Sayın Başkan, arkadaşlarınızı şey yapmayın.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, hayır, bunu tartışmaya gerek yok. Yarın tutanakları yazılı getireceğim, çizip altını size göstereceğim.

BAŞKAN – Ama bunu unutmayalım.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Tabii, unutmayalım.

BAŞKAN – Gösterirseniz memnun olurum. Ben öyle söylediğimi hiç hatırlamıyorum. Bir tek bile hususta söylediğimi hatırlamıyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi mesele şu: Sayın Cumhurbaşkanının üzerinden biz meseleye bakmıyoruz. Bu meseleyi konuşurken de şu zaman bunu istedi, bu zaman bunu istedi, bu zaman bu yetkileri istemiyordu, şimdi elindeyken bakın aynı anda iki parti buna rağmen istiyor tartışmasının

bir anlamı yok. Biz diyoruz ki, yarın Mustafa Şentop da Cumhurbaşkanı olsa, Bülent Tezcan da Cumhurbaşkanı olsa iktidar kullanmak çekicidir, gücün sınırı olmadığı anda güç kirlidir, o yüzden tehlikelidir. Bizim söylediğimiz bu.

Teşekkür ederiz.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Efendim, iki dakika bir tespit, ufuk açmak açısından.

BAŞKAN – Muharrem Bey, gelir sıra size. Lütfen...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Cevap vermeyeceğim.

BAŞKAN – Tamam da yani siz konuşursanız ben de söyleyeceğim falan. Öyle olmaz yani karşılıklı konuşma şeklinde olmaz. Lütfen...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Yok efendim, tespit yapacağım. Sistemle ilgili tespit yapacağım.

BAŞKAN – Şey gelince olsun. Lütfen...

Ben farklılıkları da söyledim. Amerika'daki sistemi de anlattım, Türkiye'deki farklılıkları söyledim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama ben sizin tespitlerinize ek bir tespit yapacağım.

BAŞKAN - Bunlar sistemi değiştiren farklılıklar da değil. Şimdi, bakın, lütfen...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama iki dakika bana söz verin.

BAŞKAN – Sizden yeri gelince şey yapalım.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ben Komisyon üyesiyim.

BAŞKAN – Tamam, Komisyon üyesisiniz siz, doğru.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bir tespit yapacağım, size cevap vermeyeceğim.

BAŞKAN – Tamam, doğru da yani bir sırayla...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Katkıların zenginleşmesinde...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Zenginleşmesi için, bakın, çok samimi söylüyorum.

BAŞKAN – Aynı şeyde bizim arkadaşlara da müsaade edecek miyiz? Değil mi?

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – İki dakikayı geçmeyecek. Zenginleşmesi açısından bir katkı vereceğim.

BAŞKAN – Sizin sıranız yaklaşıyor herhâlde, müsaade edin o zaman.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Yaklaşmıyor çok var daha, belki yarın konuşacağım.

BAŞKAN – Yok, yok. Yaklaşıyor herhâlde.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ben sadece bir tespit yapayım. Bir müsaade edin, bakın...

BAŞKAN – Lütfen, ben şey yapayım.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Çok kısa.

BAŞKAN – Yapmayalım. Bülent Bey zaten şey yaptı, bu karşılıklı şeye döndürürsek olmaz.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bir örnek vereceğim yalnızca.

BÜLENT TEZCAN (Ayдын) – Sizin demin dediğiniz kitap bu muydu Sayın Başkan?

BAŞKAN – Yok, o değil, hayır.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yeni Arayışlar, Yeni Yönelimler, İkinci Cumhuriyet Tartışmaları, 1993 müydü?

BAŞKAN – O başka.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Metin Sever, Cem Dizdar, doğru mu?

BAŞKAN – Hayır, hayır, o değil. Benim dediğim kitap daha eski. 1982. Bu başka bir şey.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, bakın, burada, Sayın Erdoğan’la o söylediğiniz benzeri bir röportaj var. Soruyor, bir cümle: “Başkanlık sistemi için neler söyleyeceksiniz?” Sayın Erdoğan’ın cevabı: “Türkiye şimdilik buna hazır değil. Başkanlık sisteminin ortaya çıkışı bir özentinin sonucu ya da Amerikan emperyalizminin bize bir tavsiyesi.”

BAŞKAN – Tarihi söyler misiniz?

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Zaten Sayın Cumhurbaşkanı İngiltere için yarı başkanlık demişti.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hemen tarihini söyleyeyim. 1993 Ağustos. Bu da Meclis Kütüphanesinden.

BAŞKAN – 1993. O kitap değil. 1988 dedim ben size.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bu da Meclis Kütüphanesinden de. “Amerikan emperyalizminin önerisi.” diyor.

BAŞKAN – Olabilir.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan, Meclis çalışmasından bir atf yapacağım çok kısa.

BAŞKAN – Sizin de Sayın Kılıçdaroğlu’nun da zaman zaman farklı görüşleri olmuştur.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Olabilir.

BAŞKAN – Söylenebilir bunlar. Onlar ayrı.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan, Meclis...

BAŞKAN – Ama ben söylediği zamanların...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Biz, onun için Sayın Cumhurbaşkanı üzerinden gitmiyoruz, yani onu söylemek istedim. Yani dün ne dedi, bugün ne diyor, yarın ne diyecek, bunun üzerinde değiliz. Biz, bugün getirdiğiniz teklif Türkiye’ye ne getiriyor, onun üzerinde konuşuyoruz. Hep bunun üzerinde konuştuk, bundan sonra da onu konuşacağız.

BAŞKAN – Biz de onu konuşuyoruz. Ben de reyinizden bahsetmedim. Niye böyle alındınız üzerinize, bilmiyorum.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan, bir örnek vereceğim, bir müsaade eder misiniz lütfen.

BAŞKAN – Muharrem Bey, buyurun.

2.- Çanakkale Milletvekili Muharrem Erkek’in Komisyon Başkanı Mustafa Şentop’un (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi’nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Merkezinin Şubat 2016 bir raporu var, Hükümet Sistemlerine Göre Parlamenter Denetim Yolları diye. Sizin biraz önce yaptığımız değerlendirme çerçevesinde işte başkanlık, yarı başkanlık ve parlamenter sistem mukayesesiyle yasama organının, Parlamentonun denetim yollarını çok detaylı çalışmış.

BAŞKAN – Evet.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Hiç sizin anlattığımız gibi değil başkanlık sistemi. Lütfen, bunu bütün Komisyon üyelerimiz okusun ve birlikte burada konuşalım, tartışalım.

BAŞKAN – Tabii.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, siz dediniz ki: Eğer Cumhurbaşkanı halk seçiyorsa artık o bir yarı başkanlığa geçiştir. Biz Avrupa ülkesiyiz, son iki yüz yıldır Osmanlı Türk anayasacılığı dâhil o modernleşmenin içerisindeyiz. Siz de çok iyi biliyorsunuz ki Avrupa’da bir tek başkanlık sistemi yok. Güney Kıbrıs’ı saymıyorum. O Akdeniz’de bir ada. Güney Kıbrıs biliyorsunuz başkanlık sistemi.

BAŞKAN – Evet.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Avrupa’da bir tek başkanlık sistemiyle yönetilen bir ülke yok. Peki, Avrupa’da Cumhurbaşkanı halkın seçtiği parlamenter sistemler yok mu? Var.

BAŞKAN – Parlamenter olmuyor o zaman.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Avusturya, İrlanda.

BAŞKAN – Parlamenter değil, yarı başkanlık.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Hayır, yarı başkanlık değil.

BAŞKAN – Gene Meclisin yaptığı bir çalışmayı öneririm onunla ilgili.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, yasayı iade yetkisi bile yok Avusturya ve İrlanda’da.

BAŞKAN – O ayrı, yetkiyi halk veriyor.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, bunu anayasal çerçeve belirler.

BAŞKAN – Tamam da yetkiye bakılmıyor. Halk seçiyorsa bitti.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, Cumhurbaşkanı halk da seçebilir ama öyle bir anayasa yaparsınız ki o seçilen Cumhurbaşkanı halk seçse dahi parlamento...

BAŞKAN – İrlanda, İzlanda, Avusturya yarı başkanlık literatürde.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Hayır efendim.

BAŞKAN – Literatürde öyle.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, İrlanda, Bulgaristan, Slovenya, İzlanda, Avusturya parlamenter sistem. Bazı anayasa hukukçuları “başkanlı parlamenter sistem” diyor.

BAŞKAN – Meclisin çalışması var, yarı başkanlık.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, anayasa hukukçuları “Başkanlı parlamenter sistem” diyor.

BAŞKAN – İşte o yarı başkanlık.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama Avrupa’da bir tek başkanlık sistemi, siz 1961 ve 1982 uygulamalarının getirdiği devlet oligarşisi ve bürokratik cumhuriyetten bahsettiniz ve 1961’den öncesini dediniz ki yegâne ve hakiki temsilci Meclistir.

BAŞKAN – 1924’te.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama siz yegâne ve hakiki temsil için Meclisi yok ediyorsunuz bu paketle.

BAŞKAN – 1961’de değiştirmişler bunu.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, biz diyoruz ki doğrusunu yapalım çünkü gerçek meşruiyet, siyasi güç merkezi Parlamentodur.

BAŞKAN – Muharrem Bey, teşekkür ederim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Biz doğruyu yapalım. Cumhurbaşkanının yetkilerini azaltalım, parlamenter sisteme uygun hâle getirelim, seçilmiş bile olsa, halkın seçtiği Cumhurbaşkanı bile olsa. Ben bir örnek verdim, bakın, İrlanda Anayasası’nda hüküm var: Halkın seçtiği Cumhurbaşkanı İrlanda’da başkent Dublin’i terk edemiyor senatonun onayı olmadan. Neden? Senatodur önemli olan, semboliktir bu.

BAŞKAN – Muharrem Bey, şimdi...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Lütfen... Avrupa’da başkanlık sistemi yok.

BAŞKAN – Tamam ama bakın...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Latin Amerika’da da bakın...

BAŞKAN – Şimdi, diyor ki... Bir şey söyleyeyim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Buyurun Başkanım.

BAŞKAN – Şimdi, bu istatistiklerle ilgili, Naci Hocam daha iyi belki...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, literatür ve tarih tartışmasına gireceksek devam edelim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Tartışalım tabii.

BAŞKAN – Tabii, haklısınız Meral Hanım. Ben devam edelim diyordum.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Devam edebiliriz ama böyle...

BAŞKAN – Diyor ki: “Bir otobüsteki şahısların ağırlık ortalaması şu kadardır.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Biraz da Türkiye’ye gelsek.

BAŞKAN - Varsayalım X. Almanya’nın en ağır adamı otobüse bindiği zaman ağırlık ortalaması ne kadar yükselmiştir?” Çok yükselebilir ortalama. Ne ifade eder? Sıfır, hiçbir şey ifade etmez. Hani, Avrupa’da hiç yok, şurada şu kadar var, hepsi böyle...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama bizim tarihsel siyasi sürecimiz, kültürümüz, geleneklerimiz bunlarla bağlantılı.

BAŞKAN – Bütünüyle böyle değil.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bitiriyorum Başkanım.

Bakın, Sayın Tezcan, Grup Başkanımız çok önemli bir noktaya değindi. Bugün Amerika gibi, Arjantin, Brezilya gibi -ki Arjantin, Brezilya da başkanlıktır- coğrafyası büyük ülkelerde federatif yapılar vardır. Bakın, coğrafyası büyük ülkelerde diyorum.

BAŞKAN – Pek öyle değil.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Mesela Şili, başkanlıktır ama çok küçüktür, üniterdir ama coğrafyası çok küçüktür, nüfusu azdır. Onun için değindiği nokta çok önemli bir nokta. Hep söylüyoruz ya Amerika’da seçilen başkan kim olursa olsun otoriterleşemez çünkü yetki eyaletlerdedir diye. Bizim

tarihsel perspektifimiz, siyasi geleneğimiz, kültürümüz parlamenter sistemde yoğunlaşmış ve son bir şey söyleyip bitiriyorum. Biz devrim yaptık değil mi, monarşiden cumhuriyete geçtik. Siz de dediniz: “Monarşi ve cumhuriyet.”

BAŞKAN – Evet.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama bu devrimi yapanlar, Osmanlı meşrutî monarşisinin parlamenter sistem mirasını reddetmediler. İsteseler başkanlığa geçebilirlerdi. Reddetmediler çünkü hükümet sistemi dediğimiz tartışmalar siyasi, tarihsel süreçlerle, geleneklerle çok bağlantılıdır. Siz bu yaklaşık iki yüz yıllık bir tarihsel birikimi bir çırpıda silip atmaktasınız ve büyük bir riske doğru götürüyorsunuz. Sayın İyimaya bir şey söylemişti.

BAŞKAN – Ama ben elli senelik tartışmanın söyledim nereye geldiğini, evrildiğini çizginin.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, sistem tartışalım. Mesela İsviçre meclis hükûmeti, değil mi? Yarı başkanlık başka. Ama sizin getirdiğiniz sistem gerçekten ne yarı başkanlık ne başkanlık. Bu Araştırma Merkezinin raporunda da var bu.

BAŞKAN – Muharrem Bey, bak, başlarken bir şey söyledim. Bu sizin dediğiniz. Ben öyle demiyorum. Ben başkanlık diyorum literatüre göre.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Keşke başkanlık olsa da sağlıklı bir tartışma yürütebilsek.

BAŞKAN – Ama başkanlık sistemi sadece Amerika değil, başkanlık sistemlerinin...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama demokratik başkanlık sistemlerini örnek alalım Sayın Başkan.

BAŞKAN – Muharrem Bey, hayır, başkanlık sisteminin temel esasları var, onun dışındaki farklılıklar sistemin mahiyetine değiştiren farklılıklar değil.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Doğru. Tabii ki tartışılabilir bunlar.

BAŞKAN – Bizim önerdiğimiz model başkanlık esaslı modeldir, bazı farklılıklar var, sistemin mahiyetini değiştirecek şeyler değildir bunlar dedim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bitiriyorum.

BAŞKAN – Lütfen. Ama karşılıklı şeye dönüştürmeyelim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bitiriyorum.

Sayın İyimaya, yanılıyorsam, 2016 yılının başında bir açıklamasında dedi ki: “Ya aslında Anayasa’yı bile askıya alabiliriz. Kanunlarla...”

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Anayasa’ya karşı bir şey yok.

BAŞKAN – Ama şimdi cevap hakkı doğacak, cevap vermemiz lazım. Böyle karşılıklı şey yapmayalım, çevirmeyelim bu şekilde.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Biz, bakın, bir anayasa eğer kuvvetler ayrılığını tesis etmiyorsa zaten Anayasa denilemez ona.

BAŞKAN – Parlamenter sistemde kuvvetler ayrılığı yok, iç içe geçmiştir, başkanlıkta var.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Bakın, başkanlıkta daha serttir.

BAŞKAN – Bizim önerimizde var.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Daha serttir efendim. Bakın, her sistemde yargıyı ayırıyorum, her sistemde yargı bağımsız ve güçlü olmalıdır.

BAŞKAN – Tabii, aynı o zaten, farklı değil.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Yasama yürütme arasındaki ilişkilere göre tartışmalıyız. Doğru, başkanlıkta daha serttir ama...

BAŞKAN – Esas bizim önerdiğimiz modelde var.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – ...bu paket kuvvetler ayrılığını yok eden bir paket Sayın Başkan, sıkıntı burada.

BAŞKAN – Tam aksine, getiriyor diyoruz biz de.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Şimdi sırada Sayın Ünal Demirtaş.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Demirtaş, buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Sayın Başkanım, monarşiyle ilgili bir dakika...

II.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) (Devam)

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli Komisyon üyeleri, değerli milletvekilleri, değerli basın mensupları; her şeyden önce, konuşmama başlamadan, hepinize en içten sevgilerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Tabii, özellikle son dönemde ülkemizde yaşanan terör olayları sonucu veya Suriye topraklarında yaşanan olaylar sonucu şehitlerimizin olduğunu biliyoruz. İşte, on günde 75 şehidimiz var. Şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum, yakınlarına başsağlığı diliyorum; yaralı askerlerimize de Allah'tan acil şifalar diliyorum.

Yine bir başka konuşmak istediğim mesele, Rize Belediyesinin yapmış olduğu uygulama. Özellikle, Atatürk büstünün yerine çay bardağı koymak istemesi hepimizin içini sızlattı. Maalesef, bu dönemin ruhuna da uygun bir uygulama yani Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetin ortadan kaldırılmaya çalışıldığı, yeni bir rejimin inşa edilmeye çalışıldığı bir dönemin ruhuna uygun bir uygulama. Bunu da buradan kınıyorum. Daha sonradan bundan vazgeçmeleri, tepki üzerine vazgeçmeleri niyetlerini ortadan kaldırmıyor.

Tabii, Sayın Başkanım, ilk gün özellikle bu Anayasa değişikliklerinin Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde ve değiştirilemez denilen ilk 3 maddeye aykırı olduğu yönünde görüşlerimiz vardı. Bu görüşlerimizi biz size anlatmak istedik. Grup başkan vekillerimiz konuştu, Komisyon Başkanımız konuştu, Komisyon üyeleri konuştu ama Komisyon üyeleri dışında kalan milletvekillerine -4 milletvekili arkadaşımız vardı- söz vermediniz, bu çok yanlış olmuştur. Çünkü, Anayasa'ya aykırılık iddiası çok ciddi bir iddiadır, değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen maddelerin değiştirilmeye çalışıldığını iddia ediyoruz. Hukuki bir durum tespitinde bulunacaktık, maalesef, buna izin vermediniz ve bir oldubittiyile oylama yaptınız, açıkça İç Tüzük hükümlerini ihlal ettiniz. Bu şekilde 79 milyonu ilgilendiren bir konu var, hepimizi ilgilendiren bir konu var, benim çocuklarımı, torunlarımı ilgilendiren bir konu var ve ben halkın iradesiyle seçilmiş bir milletvekiliyim, halkın iradesinin tecelli ettiği bir Meclisin şerefli bir üyesiyim ama siz bize söz vermediniz ve dediniz ki: "Biz bunu geneli üzerinde konuşalım." Ama, zaten bu konunun oylama yapılmadan önce görüşülmesi gerekiyordu, bizim görüşlerimizin oylama yapılmadan önce alınması gerekiyordu. Bu şekilde İç Tüzük ihlali yapılmıştır açık ve net bir şekilde.

Şimdi, tabii, siz o zaman ifade etmişsiniz, “Anayasa’ya aykırılık iddianızı sonra belirtiniz.” demişsiniz. Ben öncelikli olarak o konu üzerinde konuşma yapacağım, daha sonra da geneli üzerinde görüşlerimi ifade edeceğim.

Bir defa, bu Anayasa teklifinin getiriliş biçimi son derece yanlış olmuştur. Bakın, ilk gün gazeteciler dışarı çıkarıldı, basın dışarı çıkarıldı; burada sivil toplum örgütleri, sendikalar, yargı mensupları ve toplumun değişik kesimlerinden kişilerin görüşlerini ifade etmesi gerekirken bunlar engellendi; bunların şu anda hiçbir şekilde görüşlerine başvurulmadı. Siz ifade ettiniz, sanırım “2011 yılındaki Anayasa değişikliklerini aynen getirdik.” dediniz ama biz şu anda 2016 yılındayız. Bakın, o tarihte FETÖ yoktu, ortaya çıkmamıştı, çıkarılmamıştı. Şimdi, Anayasa’nın bu değişikliklerinin meşruiyet dayanağının, en önemli dayanağının hem Milliyetçi Hareket Partisi hem de sizin tarafınızdan özellikle 15 Temmuz darbe girişimine dayandırıldığını görüyoruz. Temelinin buradan geldiğini söylüyorsunuz ama 2011’de bunlar yoktu. Bakın, 2011’de terör olayları bu kadar şiddetlenmemişti, böyle bir ortam yoktu. Dolayısıyla, bu yanlış olmuştur yani “Biz 2011 yılında sivil toplum örgütlerinden görüşleri aldık, yeterince dinledik, bu yeterlidir, kâfidir.” demek son derece yanlış olmuştur.

Peki, buraya bu şekilde getirilen Anayasa değişikliği Anayasa’nın ilk 4 maddesine nasıl aykırı? Bakın, burada bir rejim değişikliği söz konusu. Yani, bu rejim değişikliğini size ifade etmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, bir defa, bugün bu konuştuğumuz Anayasa değişikliği Saray’dan gelen, üst akıldan gelen talimatla hazırlanmıştır. Bunu hepimiz biliyoruz, görüyoruz çünkü üst akıl yıllardır bunu söylüyor açık ve net hep “Başkanlık istiyorum.” diyor. Şimdi, doksan üç yıllık parlamenter rejim geleneğinin değiştirileceği, Saray vesayetinin tesis edileceği ve Türkiye’yi yüz yıl geriye götürecektir, doksan üç yıllık cumhuriyet kazanımlarının, demokrasinin yok edileceği, kuvvetler ayrılığının yok edileceği, hukuk devletinin yok edileceği, yargı bağımsızlığının tamamen bitirileceği, başbakanın yok edileceği, ortadan kaldırılacağı, bakanların ise bir sekretere dönüşeceği ve millet egemenliğinin en üst tecelli ettiği yer olan Millet Meclisinin bir tabelaya dönüşeceği, milletvekillerinin ise bir muhtar kadar yetkisinin kalmayacağı ve milletvekillerinin bir bankamatik memuru olacağı, hepimizin bir bankamatik memuru olacağı, Türkiye’yi geri götürecektir ve böylece, Türkiye’yi geri kalmış bir Orta Doğu ülkesine dönüştürecek, Afrika ülkesine dönüştürecek bir diktatörlük rejimini konuşuyoruz. Bakın, burada, millî egemenliğin Meclisten alınıp Saray’a verileceği ve yürürlükteki Anayasa’ya da açıkça aykırı olan Anayasa değişikliklerini görüşüyoruz ve geri dönüşü olmayan bir yolun başındayız maalesef.

Değerli arkadaşlarım, AK PARTİ’li milletvekili arkadaşlarım, MHP’li arkadaşlarım, bizimle aynı düşünmeyen arkadaşlarım; bakın, anayasalar kutsal kitaplar değildir; anayasalar toplumsal mutabakat metinleridir, bunu hepimiz biliyoruz, uzlaşma metinleridir. Koşulları olursa elbette değiştirilebilir, değiştirilmelidir, buna hiçbir itirazımız yok. Bakın, daha önce 1982 Anayasası’nın birçok maddesi değişti ama şu anda toplumda bu yönde bir talep yok, şu anda Anayasa değişikliğini yapacak bir iklim yok, böyle bir ortam yok, böyle bir hava yok arkadaşlar. Ne toplumsal iklim var ne sosyolojik iklim var ne ekonomik iklim var ne psikolojik iklim var. Böyle bir iklim yok arkadaşlar, böyle bir ruh da yok. Maalesef, toplumda böyle bir talep de yok yani toplumda ben bugüne kadar “Yeni anayasa isterim.” diyen, ortalığa dökülen, bunu ısrarla belirten bir toplum kesimi de görmedim. Yani, bunun içinde AK PARTİ’lilerin de olduğunu düşünüyorum. Milliyetçi Hareket Partililerin zaten böyle bir şey istemediğini biliyoruz, tabanlarının istemediğini biliyoruz. Şimdi, toplumda böyle bir hava olmamasını, ruh olmamasını bazı örneklerle anlatmaya çalışacağım sizlere.

Türkiye’nin dört bir tarafına her gün şehit ateşi düşüyor ve 3 terör örgütüyle, PKK’yla, FETÖ’yle ve IŞİD’le mücadele ediliyor. Bakın, böyle bir ortamdan geçiyoruz.

Şimdi, dış politikaya bakıyoruz, dış politikada da büyük hatalar yapılmış ve maalesef bu hataların ağır faturasını ödüyoruz ve en sıkıntılı günlerden geçiyoruz.

Şimdi, ben özellikle bu terör örgütüyle ilgili konulara da değinmek istiyorum. Şimdi, PKK'nın durumu belli, tutumu belli. Sürekli eylemler yapıyor, toplumda bir korku havası oluşmuş durumda. Bakın, FETÖ'nün yine aynı şekilde eylemleriyle toplumda bir korku havası oluşmuş durumda. Yine, IŞİD'in eylemleri belli, toplumda bir korku havası oluşmuş durumda. Bir korku ikliminin içinden geçiyoruz.

Burada meşruiyetini 15 Temmuz'a dayandırmaya çalıştığımız o geceyi tekrar anlatmak istiyorum. Bakın, bombalar üzerimize yağmaya başladığında Sayın Ahmet İyimaya'yla aynı yerdeydik, sığınaktaydık. Kendisini ben yıllardır tanırım, Ankara Barosunun çok saygın bir üyesidir ve özellikle panellerine elimden geldiğince gitmeye çalışırım. Çok saygın bir isimdir kendisi ve o gece beraberdik. Yine, Sayın Bakanımız, Sayın Bozdağ yukarıdaki konuşmasını yaptıktan sonra sığınakta beraberdik, o da geldi, bir on beş-yirmi dakika uğradı, konuştuk hep beraber. Yine, diğer AK PARTİ Genel Sekreteri Sayın Abdülhamit Gül'le beraberdik o gece ve kol kolaydık Sayın Ahmet İyimaya. Yani bizim Cumhuriyet Halk Partili diğer milletvekillerimiz de oradaydı, Milliyetçi Hareket Partili arkadaşlarımız da oradaydı, AK PARTİ'liler de oradaydı yani beraberdik, hep beraberdik, kol kolaydık. Niçin kol kolaydık? Bu Meclisi, bu Parlamentoyu savunmak için hep beraberdik, açık ve net.

Burada o gün akşam konuştuğumuz konu şuydu AK PARTİ'li arkadaşlarla: Bu gece öncesine kadar hep Başkanlık getirmeye çalışıyordunuz, Parlatmentonun içini boşaltmaya çalışıyordunuz, bakın, bu gece Parlatmento çok önemli bir görev yaptı. Meclis Başkanımız, bütün grup başkan vekillerimiz çıktılar ve açıklamalarda bulundular, ortak metin açıkladılar ve ne oldu, bütün milletimize, bütün halkımıza moral verdik, Parlatmentonun, Gazi Meclisin, savaş dönemlerinde çalışan Gazi Meclisi bir kez daha çok iyi bir sınavdan geçirdik. Bakın, o günden sonra bir mutabakat havası vardı, toplumsal bir uzlaşma havası vardı ama şimdi geldiğimiz noktaya bakıyoruz, bu hava kalmadı. Bakın, bir korku iklimi var. Ben açık konuşuyorum, belki diğer arkadaşlarım farklı düşünebilirler. Ben Kızılay'a gidemiyorum, Sayın Bakanım korkudan gidemiyorum başıma bir iş gelir mi diye. Eşimi göndermiyorum, kayınvalidemi göndermiyorum, herkese de gitmeyin diyorum. Belki bunu başkaları yapabilir ama bakın, böyle bir ortam var. Bakın, sadece burada değil, Ankara'da değil, Türkiye'nin dört bir tarafında bir korku iklimi var, insanlar korkuyor. Bakın, insanların öncelikli olarak can güvenlikleri sağlanmadığı gibi yine aynı şekilde özgür iradelerinde tam anlamıyla ifade edemedikleri bir korku iklimi var. Bakın, bakkala soruyorsunuz, telefonla konuşuyorsunuz, arıyor, bir şey söylüyorsunuz, "Sayın Vekilim, aman bunu telefonda konuşmayalım, korkuyorum. Telefonlarımız dinleniyor." diyor. Bunlar Türkiye'nin gerçekleri.

Bakın, her gün Sayın Bakanımız hâkimlerle, savcılarla iç içe. Bizim de hâkim, savcı olan arkadaşlarımız var, Yargıtay üyesi olan arkadaşlarımız var, avukat olan arkadaşlarımız var. Yargıç korku içinde, Yargıtay üyesi korku içinde, savcı korku içinde, avukatlar korku içinde. Bakın, böyle bir korku ikliminin içerisinde bu şekilde meşru bir anayasa yapma şansı yoktur. Çünkü böyle bir korku ikliminde insanların iradeleri fesada uğratabilir, "irade fesadı" dediğimiz olay hatayla, ikrarla iradenin değiştirilmesidir, hukuki bir terim kullanıyorum burada ama maalesef, hukuki terim toplumun tüm katmanlarına yayılmış durumda. Böyle bir iklimde böyle bir anayasanın, rejimi değiştirecek bir anayasanın yapılamaması gerektiğini düşünüyorum.

Yine, bir başka konu, burada Sayın Şentop ifade etti: "Bir kurucu iktidar, asli kurucu iktidar anayasa yapabilir, bir de tali kurucu iktidar anayasa yapabilir." Evet, aynen katılıyorum. Bakın, asli kurucu iktidarlar savaşlardan sonra ortaya çıkar, dış savaş da olabilir bu, iç savaş da olabilir ya da

darbelerle ortaya çıkar asli kurucu iktidar. Tali kurucu iktidar ise bunun türevidir. Anayasal düzen çerçevesinde bu şekilde işlemler yapılabilir ama bakıyoruz, Türkiye’de asli kurucu iktidar 29 Ekim 1923’te kurulmuştur, bir kurucu irade vardır. Bu kurucu iradenin en temel özelliği de millet iradesinin tescil ettiği, millî egemenliğin tescil ettiği Meclistir. Burada bunu özellikle göz ardı edersek, millet iradesinin tecelli ettiği Meclisi göz ardı edersek bu iş olmaz, Anayasa’ya aykırı olur.

Bakın, 1982 Anayasası’nın başlangıç hükümlerinde şöyle bir ifade var, Sayın Şentop her şeyden bahsetti ama bundan bahsetmedi: “Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun bu Anayasa’da gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı...” ve bunların üzerine inşa edilen 1’inci madde var: “Türkiye devleti bir Cumhuriyettir.” Yine, cumhuriyetin nitelikleri 2’nci maddede sayılmış, 3’üncü maddede devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı vesaire sayılmış ve demiş ki en son: “İlk 3 madde değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez.” Bakın, burada bir kişiye verilen yetkiler millet iradesinin Meclisten alınıp o kişiye verilmesidir. Burada getirdiğiniz Anayasa değişikliğinin en temel özelliği maalesef budur. Çünkü cumhuriyetin getirmiş olduğu en önemli kazanım budur, millet iradesidir, kayıtsız şartsız hâkimiyetin millete ait olduğudur ama bu sözü beğenmiyorsunuz. Neden beğenmiyorsunuz? “Hâkimiyet milletindir.” diyorsunuz. Bakın, kayıtsız şartsız milletindir. “Kayıtsız şartsız”ı ortadan kaldırıyorsunuz, “Hâkimiyet milletindir.” diyorsunuz. Doğru bir cümle ama eksik bir cümle, kayıtsız şartsız milletindir. Şimdi, burada hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğu bir şeyi maalesef bir kişiye... Ha, burada kastettiğimizi de çok açıklıkla ifade etmek istiyorum, Sayın Erdoğan değil. Bakın, Sayın Erdoğan da defalarca ifade ettiğimiz gibi bir fani ve seçimi kazanıp kazanmayacağı da belli değil. Seçimi biz de kazanabiliriz, bir başka parti de kazanabilir, bir başka kişi de kazanabilir. Bu önemli değil ama burada beş yıl sonra, on yıl sonra, elli yıl sonra bunları düşünmemiz lazım. Çünkü rejimi değiştirecek, bütün yetkileri bir kişiye verecek bir düzenlemeyi konuşuyoruz. Türkiye’deki bütün uygulamaları, anayasal düzeni, hukuk düzenini temelinden sarsacak bir olayı konuşuyoruz. Türkiye’nin belki üniter yapısını ortadan kaldırma ihtimali olan bir yasayı konuşuyoruz, Anayasa değişikliğini konuşuyoruz.

Dolayısıyla, burada bu konuları özellikle görüşmemiz gerekirdi. Ben Anayasa değişikliği teklifinin bu yönüyle Anayasa’nın ilk 3 maddesine, değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen ilk 3 maddesine aykırı olduğunu düşünüyorum. Bunun da öncelikli mesele, ön mesele olarak görüşülmesi gerekirdi ama maalesef Sayın Başkan, getirmek istediği diktatöryal bir anlayışla burada Başkanlığını yaptı ve bizi burada susturdu, 4 milletvekili olarak biz görüşlerimizi ifade edemedik.

Evet, burada, tabii, anlatmaya çalıştığımız çok önemli hususlar da var, yasanın kendi içerisinde de birtakım eksiklikler ve hatalar da var; onlara da zaman zaman değineceğim.

Bakın, değerli milletvekilleri, 1982 Anayasası’nın birçok maddesi değişti ama ilk 4 maddenin dışında ikinci değişmeyen en önemli maddeler Cumhurbaşkanının yetkilerine yönelik olan maddeler. Bu maddeler değişmedi. Şimdi, peki, şu an Cumhurbaşkanı hangi maddeleri kullanıyor? Bu maddeleri kullanıyor, darbeci Kenan Evren’in kendisi için getirmiş olduğu yetkileri kullanıyor. Öyle değil mi? Ve hatta Cumhurbaşkanı ne yapıyor? Bu yetkileri beğenmiyor, yetersiz görüyor, çığnıyor, aşılıyor o yetkileri ve sonra siz de, o da aynı şeyi söylüyor, siz de aynı şeyi söylüyorsunuz “Fıilî bir durum var.” diyorsunuz. Öyle değil mi? Şimdi, bunu da...

ALİM TUNÇ (Uşak) – Seçimle gelmiyor mu?

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Seçimle gelmesi önemli değil, aslanan Anayasa’dır, yetkililerdir; burada herkes hukukla bağlıdır. Siz nasıl hukukla bağlıysanız, ben nasıl hukukla bağlıysam Sayın Cumhurbaşkanını da bir fânidir, o da hukukla bağlıdır; bağlı olmak zorundadır. Bakın, yüzde 51’le seçilmek milletin tamamı değildir, yüzde 100’le seçilseniz de Anayasa’yla, hukukla bağlısınız, olmalısınız. Eğer öyle bir şey olacaksa o zaman Sayın Cumhurbaşkanını fâni değil demektir.

Bakın, bu da yetmiyor, şimdi bakın, getirmek istediğiniz maddeler darbeci Kenan Evren’in yetkilerini fersah fersah aşan maddeler. Şimdi, bakın, arkadaşlar, Türkiye demokrasisinin Osmanlı’dan gelen yüz elli yıllık bir parlamenter rejim geleneği var. Öyle değil mi? Bunu kabul ediyoruz ama cumhuriyetin kurucu iradesi, bunu da yanlış anlamayın lütfen, burada Mustafa Kemal Atatürk liderimiz ama bu cumhuriyeti birlikte kurduk, burada bu masanın etrafında bulunan herkes kurdu; 79 milyonun cumhuriyeti bu. Yani burada “Biz kurduk, vay siz kurmadınız.” böyle bir şey yok, burada hepimiz kurduk bu cumhuriyeti; bütün dedelerimizin, bütün Türkiye’nin vatandaşlarının bu cumhuriyette çok büyük bir eseri var ve bakın, onun için kurucu irade 1923’te kurulmuştur, toplumsal mutabakattır bu, hepimizin ortak mutabakatıdır yani cumhuriyet hepimizin ortak mutabakatıdır ama tersini düşünelim, Atatürk belki isteseydi başkanlık rejimini kurabilirdi arkadaşlar, buna bir engel var mıydı? Zaten padişahlıktan geçmiştik, monarşiden geçmiştik, halkın psikolojisi de uygun, bunu yapabiliirdi. Bakın, ne yaptı? Bunu yapmadı arkadaşlar. Daha sonra cumhuriyet kurulduktan sonra ilerleyen yıllarda, 30’lu yıllarda -biliyorsunuz faşist yönetimlerin olduğu bir dönemdir bu dönem- İspanya’da Franco, İtalya’da Mussolini, Rusya’da Stalin ve Almanya’da Hitler’in sahneye çıktığı bir dönemdir. Bakın, böyle bir dönemde Mustafa Kemal ne yapıyor? “Hayır, parlamenter rejime devam edelim.” diyor. Şimdi, yine aynı şekilde parlamenter rejim darbe dönemlerinde kesintiye uğramıştır ama darbeciler bile 1960 darbesinde, 1971 muhtırasında, 1982 darbesinde ne yapmışlardır? Millet iradesini kesintiye uğratmışlardır ama tekrar parlamenter rejime geri dönüş yapmışlardır. İşte, darbeci Kenan Evren’in kurmuş olduğu sistem gibi.

Şimdi, bakın, burada bazı arkadaşlarımız şöyle itirazlarda bulundular, dediler ki: “Ya, işte, Atatürk de partili Cumhurbaşkanıydı.”, “Ya, işte, Celal Bayar da partili Cumhurbaşkanıydı.” Arkadaşlar, o dönem ile bu dönemin farklı olduğu şey şudur, yani sizin getirmek istediğiniz düzenlemeyle arasındaki fark şudur: Bakın, o tarihte Atatürk Cumhurbaşkanıyken İsmet İnönü Başbakanı, Celal Bayar Cumhurbaşkanıyken Adnan Menderes Başbakanı. Daha öteye gidelim, darbeci Kenan Evren bile Cumhurbaşkanıyken, Hükûmet Başkanıyken Bülent Ulusu, Turgut Özal Başbakanı. Başbakan vardı arkadaşlar. Şimdi, ne yapıyoruz? Başbakanı ortadan kaldırıyoruz; bu olmaz arkadaşlar. Bizim yüz elli yıllık Osmanlı’dan gelen parlamenter rejim geleneğimize uymaz. İşte, onun için biz diyoruz ki: Bu, rejim değişikliğidir. Bu, başka bir şey değildir arkadaşlar ve bunu kullanan bir fâni. Burada bakın isim de vermiyoruz, Sayın Cumhurbaşkanını da kastetmiyoruz. Burada bunu kullanan fâni bizim Genel Başkanımız Sayın Kemal Kılıçdaroğlu da olabilir. Bu düzenlemeler onu da diktatör yapar. Bakın, Sayın Ahmet İyimaya’nın hukukla nasıl bağlı olduğunu iyi bilirim, Sayın Ahmet İyimaya da olsa o da diktatör olur. (Gürültüler) Evet, ileride olursa olur, samimi söylüyorum. Ben de olurum, Sayın Başkanım, ben de olurum.

(Oturma Başkanlığına Sözcü Abdurrahman Öz geçti)

BAŞKAN – Sayın Demirtaş, sataşma var, Ahmet Ağabey isterse cevap verebilir ama Ahmet Ağabey cevaba başladı mı ne zaman bitirir bilemediğim için... İsterseniz taviz edin, isterseniz...

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Şöyle söyleyeyim: Tabii genlerimi hiçbir iştiha değiştirmeye muktedir değildir.

BAŞKAN – Sayın İyimaya’ya teşekkür ediyorum.

Evet, Sayın Demirtaş, devam edelim lütfen.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Evet, değerli arkadaşlarım, bizim bu şekilde bu noktada derin kaygılarımız ve endişelerimiz var.

Şimdi, ben tabii, burada parlamenter rejim ne getirmiş? Bu değişiklik olduktan sonra Türkiye’de ne gibi değişiklikler olacak? Halkın bu konuda... Yani bu değişti, yönetim değişti, halka ne gibi sirayet edecek? Bazı örnekler vermek istiyorum, bazı ufuk açıcı görüşler sunmak istiyorum. Bakın, ne olacak? Şimdi, sistem değişti, rejim değişti, yine iki yıl boyunca yönetimde siz kalacaksınız, Sayın Cumhurbaşkanını devam edecek. Bakın, milli gelir şu anda 11 bin dolar, TÜİK verilerine göre 11 bin dolar, artırıldı biraz, böyle kâğıt üzerinde bir şey yapıldı, 11 bin dolar. Millî gelir 40 bin dolara mı çıkacak? Böyle bir şey mi olacak? Millî Eğitimin çözülmeyi bekleyen birçok sorunu var, Millî Eğitim çok daha iyi mi olacak? Veya bir bakalım adalet sistemimize, yargı sistemimize, Sayın Bakanımız da burada, bakın, nisan ayında, darbeden önce Yargıtay Başkanı Sayın İsmail Cirit şöyle bir açıklama yapmıştı, “Yargıya olan güven yüzde 30'lara düştü.” demişti. Açık ve net. HSYK Başkan Vekili Sayın Mehmet Yılmaz “Yargıya olan güven yüzde 70'lerden yüzde 30'lara düştü. İktidarın bir sopa gibi kullandığı yargı sistemi doksan üç yıllık Cumhuriyet Dönemi'nde hiç olmadı.” dedi. Bu ifadesi aynen kulaklarımda, hafızalarımda yer etmişti benim. Şimdi, bakıyoruz, bu değişiklikte yargı daha mı iyi olacak, daha mı özgür olacak? Hâkimler, savcılar, şu anda korkan “Başıma bir iş gelir mi?” diye karar veremeyen, endişe içinde olan, korku ikliminden fazlasıyla zarar görmüş olan ve yargıyı, adaleti temsil eden bu hâkim, savcılar daha mı özgür olacak? Ama maalesef, bakıyoruz, bu hâliyle bu getirdiğiniz düzenleme gerçekleşirse eğer yargı da tamamen o bir tek kişinin iradesine bağımlı kalacak; hukuk üstünlüğü, yargı bağımsızlığı kâğıt üzerinde kalacak.

Yine, toplumun başka sorunları var, işsizlik, çok derin yani çok büyük kaygı taşıyorum, işsizlikten dolayı insanlarımız son derece mutsuz ve önümüzde bir ekonomik kriz var. Yani işsizlik mi çözülecek veya ekonomi daha mı iyi yönetilecek? Bakın, ekonomik sonuçlarının ağır bir tahribatı olur bu değişikliklerin. Hiç kimse, dışarıdan... Bakın, sıcak parayla dönüyoruz, hani insanların üzerinde şöyle bir algı oluşturdu, hatırlıyor musunuz bilmiyorum, borçlarımızı ödedik, insanlar zannediyorlar ki IMF'ye borç ödenince Türkiye'nin borcu yok. Geçen, iki hafta önce Maliye Bakanı Mecliste Türkiye'nin borçlarıyla ilgili ve genel maliye politikasıyla ilgili, 2016 bütçesiyle ilgili bir kitap sundu, o kitapta Türkiye'nin dış borçlarını net olarak yazmışlar. Bakın, 123 milyar dolar devletin, kamunun borcu var; 290 milyar dolar özel sektörün borcu var. Bunun da büyük bir çoğunluğu Hazine garantisi kapsamında ve bir yıl içerisinde ödememiz gereken dış borç stoku 160 milyar dolar, cari açıkla beraber 200 milyar dolar gibi bir paraya ihtiyacımız var ve bakın, böyle tek adam yönetiminin olduğu bir şeye hiç kimse parasını vermek istemez. Hukuk güvenliğinin olmadığı, adaletin olmadığı bir ülkeye kimse yatırım yapmak istemez, sıcak parasını bile göndermez; açık ve net. Bakın, Türkiye ekonomisini de felakete götürecek bir uygulamadır bu. Bir daha Türkiye'ye yabancı sermaye gelmez, bunu özellikle ifade etmek istiyorum.

Yine, baktığımız zaman, terör sorunu... Bakın, şu anda terörü engelleniz için hiçbir engel yok, biz istediğiniz zaman desteğe hazırız Cumhuriyet Halk Partisi olarak. Genel Başkanımız, grup başkan vekillerimiz bu konuda defalarca açıklamalar yaptılar. Yine aynı noktadayız, terörü önleme noktasında her türlü desteği vermeye hazırız. Ama maalesef, bakın, bu sistem, bu getirmeye çalıştığınız, hatta Türkiye'ye dayatmaya çalıştığınız sistem bu sorunların hiçbirisini çözecek bir sistem değil. Bakın, altını önemle çiziyorum, tam tersine, Türkiye'yi işin içinden çıkılmaz bir hâle getirecek sistem.

Çünkü bakan, bu hâliyle Meclisin içini boşaltıyoruz. Az önce ifade ettim, bizler milletvekilleri olarak sadece ve sadece burada bir tabela milletvekili olacağız, bir bankamatik milletvekili olacağız. Niye? Çünkü bütçe yetkisini almışsınız, olduğu gibi o kişiye, tek kişiye veriyorsunuz. Bütçe yetkisi olmayan bir Meclis koskoca bir hiçtir arkadaşlar. 79 milyonun rızkını, çoluğunun çocuğunun rızkını bir kişiye teslim etmek kadar yanlış bir şey olamaz. Bakan, bunu yapıyorsunuz burada. Soru önergesi veremiyoruz ve ben bakıyorum, başka yetkiler de var yani elimizden alınan. Dediğim gibi, kâğıt üzerinde bir Meclis olacak burası. Belki bu konuşmaları bile yapamayacağız, açık ve net. Böyle bir ortam dahi olmayacak. Bir kişi dinleyecek... Yanlış anlaşılmasın, Sayın Cumhurbaşkanını kastetmiyorum “bir kişi” derken, o tarihte yönetimde olan kim varsa onu kastediyorum; ben de olabilirim, Yakup Bey de olabilir. Onun için bunları özellikle... Üstüne üstlük ülkemizin geleceğini ilgilendiren bir olay. Şimdi, çocuklarımıza, torunlarımıza kadar sirayet edecek olan bir olay, anlık bir şey değil.

Daha sonra şu da olabilir arkadaşlar, bu bir öngörüdür: Oraya bu yetkiler Anayasa değişikliği gerçekleşirse eğer, ki ben umuyorum gerçekleşmeyecek, bunu Mecliste de inşallah engelleyeceğiz, olmadı halk buna “Dur.” diyecek ama varsayalım ki geçti -yani bir ihtimal olarak düşünüyorum ben bunu- böyle bir durumda bakan, Türkiye'nin hâlini düşünemiyorum. Bir de dayanaklarımızdan birisi şu yani sizin dayanaklarımızdan birisi şu: Birisi 15 Temmuz, ikincisi Cumhurbaşkanının hukuki duruma, anayasal duruma uymaması, fiili bir durum yaratması. Bu değişiklikler geçtikten sonra bakan, Cumhurbaşkanını yeniden fiilî durum yaratmaya engel olacak bir mekanizmanız var mı, freniniz var mı? Yok, yok arkadaşlar. Bu yetkiler alındıktan sonra yeni fiilî durumlar yaratılma olasılığı çok yüksek. Bakan, belki diktatörler bile kıskanacaklar bu yetkiler o kişiye verildiğinde, bu değişiklik geçtiğinde diktatörler bile kıskanacaklar “Ya, bu yetkiler bizde niye yok?” diye, öyle bir düzenleme içeriyor bu tartışma.

Şimdi, bir başka boyutu -dediğim gibi- ekonomik boyutu, onu da ifade etmek istiyorum. Bakan, elimde 5/11/2015 tarihli Sabah gazetesi var, hani bizim bu “havuz medyası” dediğimiz bir gazetenin kupürü var. Bakan, burada “Başkanlık sistemiyle yönetilen ülkeler, devletler hangileridir?” diyor. Bakan, başkanlık sistemiyle buraya aldıkları 43 ülke, daha fazla ama ben size örnekler veriyorum: 1'inci sıraya Afganistan'ı yazmışlar, alfabetik sıraya göre düzenlenmiş, 2'nci sıraya Amerika Birleşik Devletleri'ni koymuşlar. Başkanlık sisteminin uygulandığı ve başarılı olduğu tek ülke Amerika Birleşik Devletleri, bunu ayrı tutuyorum. Ama diğer ülkelere bakıyorum, bakan, Bolivya var, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, İran, Kenya, Kolombiya, Kosta Rika, Liberya, Nikaragua, Nijerya, Peru, Seyşeller, Sri Lanka, Tanzanya, Uganda, Venezuela ve Zambiya. Arkadaşlar, bu sayılan ülkelerin Amerika Birleşik Devletleri dışındaki tamamı üçüncü dünya bile demiyorum, dördüncü dünya ülkeleri. Dördüncü dünya ülkeleri arkadaşlar yani başkanlık sisteminin, tek adam sisteminin getirdiği model bu model. Şimdi, burada tabii, başka kriterler de var. İnsani gelişmişlikte ilk 20 sırada olan ülkeleri sayıyorum size, insani gelişmişlikte dünyanın en medeni, insanların en rahat yaşadığı, en zengin yaşadığı ilk 20 ülkeyi sayıyorum size, bakan: Bunlardan 16'sı parlamenter rejimle yönetiliyor. Bakan, kim var burada? Norveç var, 1'inci sıraya konulmuş. Avustralya var, Hollanda var, Almanya var, Yeni Zelanda var, Kanada var, İrlanda var, İsveç var, Birleşik Krallık var, Güney Kore, Hong Kong ve Fransa, yarı başkanlık sistemi o. Bakan, ilk 16 ülke insani gelişmişlikte parlamenter rejimde, hatta güçlendirilmiş parlamenter rejimle yönetiliyor. Ama bir de son 20'yi, insani gelişmişlikte, bakan, 187 ülke, 187 ülkeden başkanlık sistemiyle yönetilen, bunlardan da sanırım 20 ülkeden, son 20'den 18 tanesi de başkanlık sistemiyle yönetiliyor. Kim var burada? Bakan, Liberya var, Mozambik var, Burundi var, Eritre var, Kongo Demokratik Cumhuriyeti var, Cibuti var ve Nijer var.

Bakın, arkadaşlar, bizim insanımız bu şekilde üçüncü dünya değil, dördüncü dünya ülkesi olmayı hak etmiyor. Buranın, bu tek adam rejiminin getireceği sonuç budur, açık ve net. Yani uygulamaları var. Yani tekrar Roma'yı keşfetmeye gerek var mı bilmiyorum, birileri keşfetmiş, durum ortada.

Şimdi, tabii, meselenin bir başka boyutu da burada geri kalmış ülkelerden Suriye, bakın, Suriye'yle ilgili bir örnek vereceğim size. Şimdi, bakın, Suriyeli insanlar ülkelerinden bir iç savaştan kaçıyorlar, değil mi arkadaşlar? Neredeyse 3,5 milyon Suriyeliye kapımızı açtık, insani sebeplerle açtık bunu. Milyonlarca dolar da para onlar için ödedik, ödemeye de devam ediyoruz ve buraya geldiler, bir şekilde Türkiye'yi gördüler. Şimdi, ben buradan Suriyeli vatandaşların durumunun şöyle bir fotoğrafını çekmek istiyorum. Bakın, bu insanlar Türkiye'ye kaçtı. Neden Türkiye'ye kaçtı? Çünkü Türkiye'de güvenlik var, özgürlük var, hürriyet var kendilerine göre, Suriye'ye göre, Avrupa'ya göre değil. Ama nereye kaçmadı bunlar? Bakın, Arap mı bu arkadaşlarımız? Arap. Müslüman mı? Müslüman. Niye Suudi Arabistan'a kaçmadı bunlar? Niye Katar'a kaçmadı? Niye Kuveyt'e kaçmadı? Oralarda da Araplar, Müslümanlar ama oraya gitmek istemediler arkadaşlar, Türkiye'ye geldiler ve hatta başka bir şey söylüyorum size, Türkiye'yi de beğenmiyorlar arkadaşlar. Bir adam eşi ve çocuklarıyla beraber bütün varını yoğunu satıyor, paraya dönüştürüyor, insan kaçakçılarında 10 bin dolarlarca para veriyor ve yüzme bilmediği hâlde Ege'nin kıyılarından ne yapıyor biliyor musunuz, geçmeye çalışıyor, belki kimisi geçemiyor, yaşamını yitiriyor ve nereye kaçmaya çalışıyor bu adam? Yunanistan'a kaçmaya çalışıyor. Yunanistan'ı beğeniyor mu arkadaşlar? Yunanistan'ı da beğenmiyor, nereye gidiyor bu adam, nereye gitmek istiyor? Yürüyorlar, günlerce yürüdüler. Almanya'ya gitmek istiyor, Danimarka'ya, Hollanda'ya gitmek istiyor. Bu ülkeler nasıl ülkeler arkadaşlar? İşte, parlamenter rejimle yönetilen ülkeler. Bakın, bizim vatandaşlarımız da oraya gitmek istiyor. Bugün kapılar açılrsa bizim vatandaşlarımızın çoğu oraya gitmek ister. Neden? Çünkü, parlamenter rejimin vermiş olduğu bir özgürlük ortamı var, hukuk devleti var, hukuk güvenliği var, can güvenliği var, ekonomik güvenlik var arkadaşlar, bunları unutmayalım.

Şimdi, tabii, başkanlık rejiminin getireceği sıkıntılar bunlar. Ancak, ben burada bir şeyi daha ifade edeceğim. Burada, sonuç olarak, tabii, madde madde konuşmamız gereken hususlar var. Onları da sizlere ifade edeceğim, özet bir şekilde ifade edeceğim.

Bakın, bu şekilde, darbeler dönemi devam ediyor arkadaşlar, bunu önemseyin lütfen. Bu iş, darbeler döneminin devam ettiğini gösteriyor; maalesef acı gerçek bu. Bu teklif, Anayasa'yı fiili duruma uydurma çabasının net bir örneğidir. Anayasa'yı çiğneyip fiili duruma uygun hâle getirmek tipik bir darbe yönetimidir. Bu teklif, 12 Eylül, 12 Mart darbecilerinin dahi vermedikleri yetkiyi bir kişiye verme projesidir. Aslında bu süreçte de bir dizi darbe sonucu ortaya çıkmıştır. Bakın, Saray darbesi olmuştur önce, Sayın Davutoğlu devrilmıştır; ardından gelen 15 Temmuz darbe girişimi ortak bir direnişle püskürtülmüştür ve bu noktaya taşınmıştır.

Yetkili ama sorumsuz, hesap vermeyen bir Cumhurbaşkanı var arkadaşlar, yargılanmayan Cumhurbaşkanı ve bakanlar var, partili bir cumhurbaşkanı var. Bakın, partili meselesi çok önemli. Tarafsız diyoruz, tarafsızlık yemini edecek diyoruz ama Cumhurbaşkanı partili oluyor. Bu olmaz arkadaşlar. Yani, bugün Kemal Kılıçdaroğlu da, Genel Başkanımız da bu yemini etse, partisiyle bağı devam etse tarafsız olmaz, Sayın Devlet Bahçeli de tarafsızlık yemini etse ve partili olarak partisinin başında kalsa tarafsız olmaz. Bakın, bu -yanlış anlamayın ama biraz ağır olacak- bizim aklımızla alay etmektir. 5 yaşındaki çocuk bile buna inanmaz arkadaşlar.

Yine, yasamaya hâkim bir Cumhurbaşkanı, yargıyı dizayn eden bir Cumhurbaşkanı. Teknik konularına girmeyeceğim, Sayın Sözcümüz Bülent Tezcan ve grup başkan vekillerimiz bunların detaylarını anlattılar. Denetim yetkisi sıfırlanmış bir Meclis, kanun yapma yetkisi gasbedilmiş bir Meclis, fesih tehdidi altında Meclis.

Evet, bu, fesih meselesi de çok önemli arkadaşlar. Burada, dün Çankırı Milletvekilimiz vardı, iki saat konuştu, çok keyifle dinledim kendisini. Kendisi aynen şunu ifade etti arkadaşlar, Sayın Akbaşoğlu dedi ki: “Ben Anayasa’yı Sayın Burhan Kuzu Hoca’mızdan öğrendim, anayasa hukukunu ondan aldım ve onun görüşlerini çok önemsiyorum.” minvalinde bazı şeyler söyledi.

Bakın, şimdi, bakıyoruz, Sayın Burhan Kuzu’nun kitabı burada arkadaşlar. Sayın Burhan Kuzu’nun kitabında başkanlık sisteminin tanımı ve temel unsurları olarak (a) bendi var, bunu okuyorum sadece. Bakın, diyor ki: “Birbirinin yetki sahası sert çizgilerle belirtilmiş yasama organı, yürütme organını düşüremediği gibi yürütme organının da yasama organını fesih yetkisi yoktur. Buna karşılık, kuvvetler arasındaki kontrol sayesinde organların mevcudiyetleri tehlikeye girmemektedir.” Bu ne demektir? Sizin getirdiğiniz taslakta fesih yetkisi var yani bir kişi 600 milletvekilini... Bakın, o bir kişi belki yüzde 50,001’le seçilecek ama halkın yüzde 100’üyle seçilen... Sadece bir partiyi kastetmiyorum, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki bütün partilerin tamamını, Meclisi feshetme yetkisi olacak, yüzde 100’ünü. Yüzde 50,001’le yüzde 100’ü feshetme yetkisi olacak, bu olmaz ama oluyor. Bakın, Burhan Hoca diyor ki: “Bu olmamalı.” Ama siz getirmişsiniz.

Yine, bakıyoruz, bakın “Başkanın Kongreye Karşı Yetkileri” diye bir başlık açmış Burhan Hoca, diyor ki: “Başkan, kongreye rapor verir yani Meclise rapor verir, mesaj gönderir. Başkanın veto hakkı vardır, olağanüstü hâllerde Meclisi toplantıya çağırır.” Yetki olarak bunları yazmış. Amerika’daki sistemin, başkanın yetkileri bunlar. Peki, kongrenin başkana yani Meclisin başkana yetkileri? Bakın “Kanun çıkarma yetkisi münhasıran sadece kongreye aittir.” diyor. Burada ne olmuş? Kanun hükmünde kararnamelerle Cumhurbaşkanına veriliyor, Meclisin yasama yetkisi Cumhurbaşkanına devrediliyor. Temel hak ve hürriyetlerin dışındaki tamamında cumhurbaşkanı kanun çıkarabiliyor; isterse getirmez, önümüze de koymaz. Bir engel var mı? Yok. Yani yasama yetkisi tamamen Cumhurbaşkanının tekeline bırakılıyor, Meclisin içi boşaltılıyor, baypas ediliyor.

Bakın, ikinci önemli mesele: “Kongre, başkanı suçlandırıp mahkûm edebilir.” diyor Burhan Kuzu Hoca, buraya yazmış. Bizim böyle bir şeyimiz var mı? Şu getirdiğiniz sayısal oranlara baktığımızda bizim böyle bir şey getirme şansımız sıfır. Yani, Meclisin o tek kişiyi yargılama, suçlama imkânı sıfır.

Yine, bakıyoruz “Kongre, icra ve idare işleri hakkında tahkikat açar.” Bizde böyle bir yetki var mı? Maalesef sıfır. Bakın, en önemli yetki “Kongre bütçeye hâkimdir.” diyor. Bizde böyle bir şey var mı? Şu anda bütçeyi, Mecliste olan bütçeyi, Meclisin en temel görevi olan bütçeyi olduğu gibi Cumhurbaşkanına veriyorsunuz. Bu kabul edilemez bir şeydir. Bunu nasıl kabul ediyorsunuz? İçi boşalıyor Meclisin, açık ve net, tabelaya dönüşüyor.

“Senato, Amerika’nın dış siyasetinde son karar mercisidir.” Bakın, dış siyaseti dahi senatoya vermişler. “Son merci” diyor, bakın, bizde o yok. “Başkanca yapılan tayinlerin tasdiki...” Bakın, başkanca yapılan tayinlerin tasdiki dahi Meclise aittir. Bizde var mı öyle bir şey? İstedliğini atıyor, istediğini alıyor, istediğini gönderiyor. Zaten bakanlık müessesesi kalmamış durumda, bakanların elinden de yetkiyi almış durumda, bakanlar sekretere dönmüş durumda.

Bakın, arkadaşlar, ben bu kitabı sizlere hediye etmek isterim, dağıtmak isterim. Burhan Hoca’yı okuyun, öğrenin bunu. Yaptığımız işler yanlış.

Ben son kez bir şey daha söyleyeceğim arkadaşlar ve kapatacağım. Sabrınız için de çok teşekkür ediyorum.

FATMA KAPLAN HÜRRİYET (Kocaeli) – Daha yeni başlıyoruz.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Bu kadar. Diğer aşamalara, maddelere saklıyorum kendimi.

Bakın, Türkiye’yi ben bir düdüklü tencereye benzetiyorum arkadaşlar. Bakın, Türkiye’nin düdüklü tenceresinde 4, 5 tane, 6 tane, 7 tane düdük var. Bakın, kaynadıkça toplumun bir yerinde bir sorun olduğunda, bir problem olduğunda o düdüklülerden birisi öter ve oraya müdahale edilir. Şimdi, bakın, iktidarınız maalesef, bu düdük, uyarı olan mekanizmaları kapattı, tılandı. Burada, bakın, tıkalı olmayan bir iki şey kaldı; basın da bunlardan birisi, basını da kapattınız. 4 kişiden 1’inin oy verdiği Cumhuriyet Halk Partisi kaldı ve bazı sivil toplum örgütleri ve şeyler kaldı. Bakın, bu tıkalı mekanizmayı açmanız gerekirken şimdi bu Anayasa değişikliğiyle tamamen kapatıyorsunuz. Bir yandan da doğal gazı açıyorsunuz arkadaşlar, doğal gaz açılıyor ve fokurduyor. Bakın, Türkiye bunu kaldırmaz, bunu bu şekilde götüremeyiz. Bakın, bu şekilde, tencere patlayacak, yüzümüze patlayacak, hepimizin yüzüne patlayacak ve ağır bedeller ödeyeceğiz.

Beni sabırla dinlediğiniz için çok çok teşekkür ediyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – BOTAŞ doğal gaz veremediği için elektrik de üretilmiyor, biliyorsun. O konuda sorun yok.

BAŞKAN – Sayın Demirtaş, teşekkür ediyorum.

Konuşma sırası, normal şartlarda, sıralamaya göre Hakan Çavuşoğlu’nda. Ancak, Hakan Çavuşoğlu ile Cengiz Aydoğdu yerlerini değiştirdiği için konuşma sırası Cengiz Aydoğdu’da.

MURAT EMİR (Ankara) – Yer değiştirme yok.

BAŞKAN – Hayır, hayır, daha önce yapıldı ya, dün de yapıldı.

MURAT EMİR (Ankara) – Hayır, yer değiştirmemize izin verilmedi.

BAŞKAN – Hayır, dün de yapıldı, dün de yapıldı, yer değiştirme yapıldı.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, dün bana vermediler.

BAŞKAN – Hayır, hep değiştirerek geldiniz, Erol Bey’le değiştirdiniz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – “Hakan Bey yok.” dediniz, o yüzden siz konuşacaksınız...

BAŞKAN – Hayır, Erol Bey’le de mesela yer değiştirerek geldiniz, biraz önce sizin de yer değiştirme talebiniz var, bunları yapıyoruz.

Evet, Sayın Aydoğdu, buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Aydoğdu başlamadan önce bir cümle söyleyeyim müsaadenizle.

Şimdi, bu yer değiştirmeye ilgili biz dün talep ettiğimizde bazı itirazlar oldu, yapılmadı ama biz bunu doğru ve makul görüyoruz. Bir arkadaşın, bir milletvekilinin bir işi olur, görevi olur, doğrudur. Şimdi doğru da birleşmiş olduk, bundan böyle bu haktan bütün gruplar istifade edecek.

BAŞKAN – Zaten dünden beri uyguladığımız bir sistem.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tamam, öyleyse sorun yok.

BAŞKAN - Sayın Aydoğdu, buyurun.

MURAT EMİR (Ankara) – İzninizle, ben sadece kayıtlara geçmesi için söylüyorum: Benim dün yer değiştirme talebim engellendi. Sadece sıramdan vazgeçebileceğim söylendi ve dolayısıyla benden sonraki arkadaş konuştu ve ben dün listenin sonuna eklendim. Ama böyle bir karar alındıysa ben de bunu mutlulukla karşılıyorum ve bundan sonra böyle olmasında yarar var.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Aydoğdu.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, kıymetli arkadaşlar; dört gündür burada çok önemli bir konuyu, çok seviyeli ve çok tatlı bir şekilde müzakere ediyoruz. Demokrasinin ruhuna uygun bir şekilde müzakere ediyoruz. Zaman zaman birbirimize kaşlarımız çatılıyor ama sesler fazla yükselmiyor, meselenin ciddiyetine uygun bir mütalaa, bir müzakere yürütüyoruz. Bu açıdan, yüce Meclisin bütün mensuplarını tebrik ediyorum, hürmetlerimi, saygılarımı arz ediyorum herkese.

Türkiye, yaklaşık yüz elli yıldır anayasayla meşgul, anayasayı konuşuyor. Anayasa, bizim lisanımız, daha önce “Kanun-i Esasi” diye geldi. Kelimelerin ve kavramların hafızası, esasen üzerinde konuşulan meselenin ruhudur. Bergson diyor ki: “Maddi şeylerin hafızası yoktur, ruhun hafızası vardır.” Bunun için, biraz geriye doğru gidip bu anayasa meselesi ve bizim burada bu meseleyi neden iki farklı bakış açısıyla müzakere ettiğimiz tarihsel kökenleri üzerinde vaktinizi almak istiyorum.

Bizim anayasa tarihimiz, kıymetli arkadaşlar, aynı zamanda modernleşme tarihimizdir, aynı zamanda Batılılaşma tarihimizdir. İmparatorluktan millî devlete giden yoldaki serencamımız, bunların hepsi “anayasa” kelimesinin takibinde hepsine ulaşabiliriz. Dünya tarihinde anayasaya ilk -dün arkadaşlarımız bahsetti- Magna Carta’da rastlıyoruz. Magna Carta, esasen kelime anlamı olarak “büyük ferman” demektir. Kral John, Fransa’yla savaşta olan İngiltere biraz müşkül durumda, asiller, aristokratlar, baronlar veya bizim tabirimizle derebeyleri krala yardım için şart koşuyorlar. Kral da onların şartlarının bir kısmını kabul ediyor. Yanlış anlaşılmasın, 13’üncü yüzyıl, 1215 ama bu asillere, soylulara lütfedilen hakların hiçbirisi normal insanlara yani halktan birine intikal etmiyor. Onun için bir altı yüz, yedi yüz yıl beklemek lazım. Bu açıdan, kendimize de haksızlık etmeyelim. Biz de temel haklar, hürriyetler ve bireyin gelişimi, ferdin gelişimi açısından Avrupa’yla rahatlıkla mukayese edilecek ve hatta ondan çok daha ileri standartlara çok daha önce ulaşmış bir tarihe sahibiz.

Bizim Batı’yla bu anlamda karşılaşmamız, önceleri Batı bizim için bu konularda kendimizi kıyas edeceğimiz bir partner değildi. Her iki dünya da kendi şartları içerisinde, kendi tarihini yaşıyordu, kendi gelişimini yaşıyordu. Karşılaşmamız, savaş meydanlarında, zaferden mağlubiyete döndüğümüzde düşünmeye başladık Batı üzerinde. Esasen, o güne kadar -ki bu 17’nci yüzyıl filandır- Osmanlı entelijansiyası, Osmanlı aydınları, ulema, Osmanlı’nın tarzına yeni diyordu. Biz yeniyi temsil ediyorduk. Eskiye de İslam öncesi temsil ediyordu. Batı karşısında ne zamanki kendimize “kadim” demeye başladık, o zaman bizim milletimiz için bizi bugüne getiren, bugün tartıştığımız macera başladı. Bu kelimeyi ilk kullanan Koçi Bey’dir. IV. Murat’a sunduğu bir layihada Kanunu Kadim’e dönmekten söz eder. Biz artık eskiyi temsil ediyoruz, yeniye Batı temsil ediyor.

17’nci yüzyılda bunu bütün şiddetiyle kabulümüz yani Batı’nın yeniye temsilini bütün şiddetiyle kabulümüz bir yüz yıl sürmüştür. Batı’nın bu yeniliği karşısında bizim “Ne yapmalıyız?” sorusuna aradığımız cevaplar bizim buradaki ayrışmamızı getirir. İki türlü cevap verdi Osmanlı, Batı karşısındaki bu yenilgiden biz nasıl tekrar muzaffer olacağız, içine düştüğümüz durumdan nasıl kurtulacağız? Çünkü devasa bir medeniyet, devasa bir teknoloji, kapitalizm geliyor ve bizi sıkıştırıyor. İki cevap verdik: Bir kısım dedi ki “Batı gibi olalım.” Bir kısım da dedi ki “Batı kadar olalım.” Batı gibi mi olalım? Batı kadar güçlü mü olalım? Bu iki cevap Türk tarihinin son iki yüz yılının ayrışmasıdır arkadaşlar. Bugün de bu masayı paylaşan zevatın fikri, düşünel kökleri buralara kadar gider. Tabii, her iki taraf da vatansever, her iki taraf da devleti kurtarmak telaşı içerisinde. Esasen, bizim neredeyse 1774 Kaynarca Muharebesi’nden sonra temel endişemiz hep devleti kurtarmak olmuştur. Hep telaşlı olmuştuzdur hep zamanla yarışmışızdır, hiçbir zaman sükûnet içerisinde meselelerimizi mütalaa edecek bir fırsat bulamamışızdır; şimdi de öyle.

Koçi Bey'in IV. Murat'a sunduğu layiha döneminde Batı'da işte Machiavelli dönemi, orada da millî devletler oluşmaya başlıyor. Vestfalya düzeninden ulus devlet aşamasına geçiyorlar. Machiavelli, hepimizin bildiği gibi Floransalı Lorenzo de' Medici'ye devlet yönetmenin –tabirimi mazur görün, özür dileyerek söylüyorum- üçkâğıdını anlatan “Prens” diye bir kitap sunar. Ve bu, o gün bugün politika biliminin klasikleri arasındadır.

Dün burada bir şey söylendi “İnsan derisi kaplı anayasa.”

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Ben söyledim.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Evet siz söylediniz.

Bu tabir, Fransız siyasi edebiyatına Voltaire'in armağanıdır ve çok enteresandır, konumuzla çok ilgilidir. Voltaire, II. Katerina'nın danışmanıdır, dört beş sene danışmanlık yapmış Rus Çarı II. Katerina'ya. Petersburg'a götürmüş Katerina bunu. Orada beş altı ay kalmış, Petersburg'un havası, iklimi Voltaire'i sıkışmış, Voltaire tekrar Paris'e gelmiş. Mektuplaşıyorlar, yazışıyorlar, bu mektuplar hakikaten çok kıymetlidir, bir kısmı yayınlandı Türkçede. Voltaire, Katerina'ya tavsiyelerini, önerilerini mektupla yazıyor. Katerina bir seferinde bir mektup yazıyor Voltaire'e: “Sevgili Beyefendi, fikirleriniz kâğıt üzerinde çok güzel, kâğıt üzerinde okuduğumda çok harika görünüyor. Ancak ben bunları burada uygulayacağım, ben imparatoriçeyim –Rus Çariçesi- bunları uygularken insan derisi üzerine yazacağım, kâğıt üzerinde gördüğün kadar güzel görünmeyebilir. Bunları Rus insanının üzerine yazacağımı düşünerek...” diye çok güzel bir metaforla; bu, insan derisi hikâyesi buradan gelir. Yani burada şudur, Aliya İzzetbegoviç der ki: “Hayat daima düşüncelerin birkaç adım önünde gider. Normların, kanunların, anayasaların birkaç adım önünde gider.” Hangi kanunu, hangi anayasayı yaparsanız, eğer teferruata inmişseniz, çok sıkı çerçeveler çizmişseniz mutlaka çok kısa zamanda yeni anayasa, yeni kanun ihtiyacını duyarsınız. Bunun istisnası yok mudur? İstisnası neredeyse yoktur. İngilizlerin uygulaması bunun istisnası sayılabilir çünkü yazılı anayasaları yoktur. Bunun dışında, en kısa anayasa Amerikan Anayasası'dır. 7 madde olarak başlamış, daha sonra 8'i eklemişler, zaman içinde 9-10 olmuş, şu anda, yanlış hatırlamıyorsam 20'ye yaklaştı madde. Mutlaka hayatın kendi ihtiyacı yeniliği dayatır ve siz, yazdığınız kanunları yenilemek ihtiyacı hissedersiniz.

Amerikan Anayasası Fransız İhtilali'nden öncedir. Tabii, Amerikan Anayasası'yla ilgili bilmemiz gereken en önemli husus şudur bence: Amerika 13 eyaletin birleşmesiyle, Batı Amerika'daki 13 eyaletin birleşmesiyle kurulmuştur ve bu 13 devletin ortak hareket hükmü olarak tesis edilmiştir. O kurucu babalar, işte, Franklin, Jefferson, John Adams, Hamilton, Washington tartışmalara pek katılmaz ama işin başında Başkan olarak düşünülmüştür. Şöyle bir anekdot aktarmak isterim bu çalışmalardan size... Yani, burada geleceğim yer şurası, onu da söyleyeyim: Anayasaları burada tartışmamızdan ziyade bu tartışmayı yaparken zihni background'umuz nedir, bunu tartışmamız gerekiyor, Türkiye bunu pek tartışmıyor. Onun için, biraz birbirimizin zihninde, mümkünse önce kendi kendimizin zihninde arkeolojik kazı yapmamız gerekiyor ve zihni öncüllerimiz, zihni ön kabullerimizden sonra, o konudaki sıkıntıları, o konudaki kargaşayı, o konudaki bulutları dağıttıktan sonra daha rahat anlayabiliriz. Kavramlar üzerinde ittifak kuramadan anlayamayız. Türkiye'de cumhuriyet döneminde yaşadığımız dil ve kültür devrimi bizim pek çok kavramımızı tartışılır hâle getirmiştir. Bugün biz, Türkiye'yi 80 milyon kavramsız, lügatsiz sayabiliriz. Bu anlamda, o kadar ciddi bir... Dünya edebiyatıyla, dünya milletlerinin kültürleriyle karşılaştırdığımızda muhteşem bir lügatin biz öksüz çocuklarıyız, onu kaybettik. Yenisini de kuramadık, zaman alacak; kuracağız ama. Onun için, kavramlar çok önemli, kavramlar düşüncenin ana caddeleri ve kavram tarih demek, kavrama tarih lazımdır, kavram tarihle oluşur. Yani, bir kelimenin kavram hâline gelebilmesi yüz yıl, iki yüz yıldır. Onun üstüne milletlerin hayalleri, özlemleri biner, onlar bizim rüyamız hâline gelir ve bir kavram söylendiğinde herkes aynı

şeyi anlar. Bugün bizim anayasa dediğimiz de bile –tartışıyoruz- herkesin farklı bir anayasa tarifi vardır. Millî hâkimiyet dediğimizde, millî hâkimiyeti nasıl anlamamız gerektiği konusunda anlaşmamız gerekir. Böyle bir problemimiz var, bunu suçlu şudur, budur diye söyleyemiyorum, bir durum tespiti yapmak için söylüyorum. Bunlardan yaklaşıyor, bunlardan hareket ederek birbirimize daha merhametli, birbirimize daha sevecen, daha hoşgörülü... Çünkü biz hepimiz, büyük bir yangından –zihnî anlamda söylüyorum- çıktık ve hepimizde yara bere var, hepimizde birtakım kızgınlıklar var, öfkeler var. Bunları anlamamız lazım ki bu tartışmaları verimli hâle getirelim.

O kurucu babalardan bahsedecektim, bir anekdot: Benjamin Franklin onların en yaşlısı, çok espritüel bir adam, reybi bir adam, keyif adamı. Paris’i görmüş, Londra’yı görmüş, Fransız İhtilali’nin hazırlık döneminde Paris’te bulunmuş, Fransa ihtilale doğru gidiyor, onu da biliyor, söylüyor zaten, “Fransa’da büyük karışıklık olacak.” diyor, onların da hepsinin ağabeyi pozisyonunda. Toplantıya başlarken diyor ki: “Arkadaşlar, bu 13 eyalet bir araya geldi, bir kuvvet oluştu, bu kuvvetin nasıl işleyeceğinin ilkelerini koyacağız, anayasa dediğimiz budur.” Daha önce bir anayasa yok, ilk anayasa. Jefferson onların içerisinde en filozof olanı, en bilgece düşüneni; o diyor ki: “Hayır, öyle değil. Bu 13 eyaletin birleşmesiyle bir siyasal alan oluşacak. O siyasal alana hiçbir kuvvetin müdahale etmemesini sağlayacağız, bunu sağlayacağız.” Amerika’daki kuvvetler ayrılığının özü bu cümledir arkadaşlar. Buradan nasıl itiraz edeceğinizi biliyorum ama bu, bizim idealimiz olmalı, buradan kendi tarihimiz, kendi imkânlarımız, kendi zaruretlerimiz, kendi dezavantajlarımız, avantajlarımızla... Esasen, politika nasıl yapılır? İdealler ile imkânların kesiştiği noktada yapılır, oradan gideceğiz.

Fransız İhtilali hepimizin bildiği gibi, Fransa’yı hakikaten altüst eden -ve ben burada biraz Edmund Burke’çüyüm- Fransa’ya çok acılar çektiren ama İngiltere’yle kıyasladığımızda çok az şeyler de kazandıran bir felaket rüzgârıdır, bir felaket fırtınasıdır. Edmund Burke, Fransız İhtilali’ni tenkit ederken der ki: “Benim en büyük tenkitim, Fransız İhtilali Fransa’daki yücelik duygusunu alıp götürmüştür.” Yani, insanlar arasındaki yücelik, karşılıklı, günlük adabımuâşeretteki yücelik vesaire. Bir kanuna uyulması, bir kurala, bir toplumsal teamüle, bir geleneğe uyulması için o yücelik şarttır, işin sihridir, büyüsüdür. O dağıldı mı onun tekrar tesisi için emin olun, yüz yıl, iki yüz yıl gerekir. Zaten Fransa da öyle yaşamıştır onu, oradan sonra pek çok dönemler, Thermidorlar dönemini yaşamıştır 1793 katliamını yaşamıştır, Robespierre’i görmüştür, 1830-1848 katliamlarını görmüştür. Fransa’nın sakinleşmesi neredeyse hâlâ bile yerli yerinde değildir.

Bizim Batılılaşmamızın da Fransa’ya örnek olarak, bilhassa, idari Batılılaşmamızın Fransa’yı örnek alarak başlaması bir talihsizlik olmuştur esasen. Fransız İhtilali’nin o dönemdeki etkileri, Osmanlı’daki mevcut düzenden rahatsız olup Avrupa’ya giden aydınlarımızın daha çok Fransa’ya gitmeleri Türk Batılılaşması için doğru bir başlangıç olmamıştır ama olmuştur.

“Sened-i İttifak bizim ilk Anayasamız.” gibi bir şey söylendi; hayır, öyle değildir. Cevdet Paşa’nın tabiriyle “Sened-i İttifak bir hacalet vesikasıdır.” Aİemdar Mustafa Paşa’nın padişaha yardım için İstanbul’a çağırıldığı Rumeli âyanının İstanbul’un kenarına gelip, otağı kurup padişahın bir şeyler istemesi, Aİemdar’ın da birtakım abrakadabralarla bunları kabul ettirmesi; âyanlara verilen birtakım haklardır ama padişahın âyanla bir akit yapması açısından önemlidir. Onun dışında, anayasal açıdan bir önemi yoktur. Kanun-i Esasi de esasen arkadaşlar, bizim anayasa geleneğimizde çok önemli değildir çünkü tamamen iktibas edilmiştir. Ruslar Ayastefanos’a gelmiştir, Tersane Konferansı’nı toplamışız, neredeyse Rus Çarı II. Nikola Beylerbeyi Sarayı’nda üç ay kalmıştır. Hatta, Sultan Abdülhamit onu ziyarete gider, iadeiziyaret eder. Tersane Konferansı’nda belki Batılı devletlerin sempatisini kazanırız diye Mithat Paşa alelacele Kanun-i Esasi’yi Sultan Abdülhamit’e kabul ettirir. Hatta, oradan gelen Rüştü Paşa’ya sorar Mithat Paşa “Nasıl karşıladılar?” diye çünkü top atışıyla duyurulur, konferansta kiler

duyarlar, “Ne oluyor?” “Biz yeni bir Anayasa ilan ettik, meşruti idareye geçiyoruz, padişahın yetkilerini kısıtlıyoruz.” filan der. Mithat Paşa “Nasıl karşıladı yabancı delegeler? Beğendiler mi, sevindiler mi? Ne dediler?” der, “Ne diyecekler? ‘Çocuk oyuncuğu’ dediler.” der. Hiç ciddiye alınmaz ve Kanun-i Esasi bizim demokrasi tarihimiz açısından çok acemi, zorunlu, mecburi bir denemedir, zaten bir yıl filan sürmüştür çünkü konferanstan sonra çok ciddi sıkıntılar çıkmıştır, büyük o meşhur 93 Harbi diye bildiğimiz bizi Berlin Konferansı’na mahkûm eden savaşa girmişizdir. Mesela Berlin Konferansı’nda alınan kararlar bizim idari tarihimiz ve anayasal hukukumuz açısından bence Kanun-i Esasi’den daha önemlidir, tesirleri açısından.

Daha sonra İkinci Meşrutiyet 1908, atlayarak geçiyorum. İkinci Meşrutiyet evet, ciddi bir demokrasi denemesidir. Kanun-i Esasi’nin yeniden kabulüdür, ufak tefek bazı tadilatların yapılmasıdır. Peşinden 31 Mart Sultan Hamit’in tahttan indirilmesi ve bizim ilk meşrutiyet yıllarımız arkadaşlar, bilhassa 1913’e kadar filan Türkiye’nin en özgür yılları diyebiliriz. Yani 1960 sonrasını da dâhil ederek söylüyorum, Türkiye’nin en özgür yılları diyebiliriz.

Şimdi, meşrutiyetten sonra birinci büyük savaşı yaşadık, Birinci Dünya Savaşı. 1918’de yenildik ama bayrağımız müzeye kaldırılmadı, Anadolu’da bir destan yazdık, tekrar bu dikdörtgende bayrağı yükselttik. Osmanlı Meclis-i Mebusanını 23 Nisanda Ankara’da topladık, açtık. Kısa zamanda 1921 Anayasası’nı yaptık, o tam bir Meclis Anayasası’ydı, çok sade ve muktezayı hâl için yapılmıştı, o günün şartlarında, o günün Ankara’sı can havlinde bir Ankara.

9 Eylül 1922, Halide Edip İzmir’deler, Uşakizade yalısındalar, çok kısa anekdotlarla vermeye çalışıyorum size. Orada “Paşam, artık dinlenirsiniz.” diyor Mustafa Kemal Paşa’ya. Mustafa Kemal Paşa diyor ki: “Deli misin, ne dinlenmesi, daha yapacak çok işimiz var, birbirimizi yiyeceğiz. Şimdi gideceğiz, Ankara’da yapacak çok işlerimiz var. Kız gibi bir Meclis yapacağım.” diyor. Burada bir arkadaşımız dün dedi ki: “Mustafa Kemal’e bile başkumandanlık yetkisi işte şu şartlarda verildi.” filan diye. Orada bilmenizi istediğim husus şu: Gazi Paşamızı, bu başkumandanlık yetkisinin konuşulduğu zaman Osmanlı ordusundaki paşalardan herhangi birisiydi hatta apoletleri sökülmiş ama millî hareketin başında olduğu için arkadaşları tarafından otoritesi kabul edilmiş, o istifa etmiş bir paşa değil, fiilî muvazzaf bir paşa gibi kabul edilmiş, hareketin önderi olarak tescil edilmiş, meşru görülmüş bir paşa ama cumhurbaşkanı değil, hatta o eşitler arasında birinci bile değil, hepsine eşit. Bunu bizim tarih yazıcılığımız es geçer ama o Zürcher vardır Hollandalı, onun “Millî Mücadelede İttihatçılık” kitabında çok açık, net görürüz. Yani biz arkadaşlar, tarihimizi de tam yazamamışızdır, bu Anayasa tartışmalarında filan bizi aksatan bir husus da odur. Mesela Türkiye’nin bir Birinci Dünya Savaşı tarihi yoktur, yazamamışızdır. Hâlbuki Birinci Dünya Savaşı’nı yazmadan, yazmadan bugünkü Suriye’yi anlayamayız, bugün güneydoğudaki problemi anlayamayız, Balkanları anlayamayız, dünya tarihini anlayamayız ama biz Birinci Dünya Savaşı’nı yazamamışızdır. Neden yazamamışızdır? Pek çok sebepten. Esasen Birinci Dünya Savaşı’nı İngilizler dışında pek kimse de yazmamıştır. Birinci Dünya Savaşı İngilizce ve biraz Fransızca. Almanlar yazmamışlardır çünkü Almanlar hesabını İkinci Dünya Savaşı’na ertelemişlerdir malum sebeplerden. Ruslar da yazmamışlardır Birinci Dünya Savaşı’nı. Rusya’da Birinci Dünya Savaşı yazını, edebiyatı, 1989’dan sonra gelişmeye başlamıştır, Bolşevik Devrimi olduğu için Çarlıkla ilgili bir şeyi... O devrimi yazmışlar, devrim tarihini yazmışlar, yeni kurdukları rejimin, toplumun, idarenin yerleşmesiyle ilgilenmişler. Almanlar malum sebeplerden yazmamış, biz de cumhuriyetin kuruluşundan sonra sanki Osmanlı’dan bağımsızlığını son kazanan bizlermiş gibi bir düşünceden hareket ettiğimiz için, Osmanlı’yı kendi geçmişimiz saymadığımız için yazmamışızdır ve bugünkü tartışmalarımızda esasen pek çok zaman gelip tıkanıldığımız nokta da burasıdır. Bu, Türk modernleşmesinin, Türk anayasacılık yapımının, Türk Batılılaşmasının bakış açısıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında -burası bence çok önemli- biz Anadolu'daki mevcut toplumu yenileştirmek hatta yok sayıp yeni bir toplum yaratmak, yeni bir millet yaratmak gibi bir dizi on yıl, yirmi yıl süren, devrimler, inkılaplar vesaire. Bunların Anadolu'daki yansıması devletle toplum arasında bir hâlli mümkün olmayan problemin çıkmasına sebep olmuştur, bir boşluk yaratmış, bir mesafe koymuş. Anadolu insanı bir şekilde kendi evlatlarının yaptıklarını sineye çekmiş, esasen Türk milletinin tarihinde Tanzimat'tan beri böyle bir haslet hep olagelmıştır. Kendi evlatlarını eğitmek, kendi aydınının, kendi münevverinin hatalarını hoş görmek, onların yaptığı sakıllıkları bir şekilde millet büyük hoşgörüsüyle aşmak. Ahmet Hamdi Tanpınar diyor ki: "Nesillerin hatalarını milletlerin büyük kudretleri üzerinden atlar." diyor. Bizde de öyle olmuştur yani Mete Tunçay Hoca "Cumhuriyetin ilk yıllarını eğer Türk toplumu ciddiye alsaydı delirmemesi mümkün değildi." Ne yapmıştır? Silik bir tavırla kabullenmiştir, sineye çekmiştir çünkü karşı karşıya kaldığımız tehlike o kadar büyüktü ki bizi yok olmaktan kurtardı cumhuriyeti kuran kadro. 1918'de dünyanın en tehlikeli yeriydi Türk Bayrağı'nın altı, bizim kefenimiz biçilmişti. Mesela Gandhi'nin bir anekdotunu arz etmek isterim. Açlık grevinde o günlerde Gandhi, başındaki İngiliz subay "O çok güvendiğin Türkler de yenildi, teslim oldular." diyor, Mondros'u kastediyor. "Öldüler, onların tabutuna çivi çakacağız." diyor. Gandhi diyor ki: "Öldü sandığınız Türkler tabutlarını parçalayıp cenaze merasimine gelenleri dağıtacaklar." diyor ve öyle de oluyor. Şimdi, böyle ağır bir travmadan sonra cumhuriyet devrimlerini Anadolu insanları sineye çekmiştir, kelimenin tam anlamıyla ve kendi kurtarıcılarını her şeye rağmen bağrına basmış, onların iyi niyetinden asla şüphe etmemiş, ki ben de etmiyorum, doğru bildiklerini yaptılar ama dünyanın hangi toplumu olursa olsun bir harf devrimini travmasız kaldıramaz, bir kılık kıyafet devrimini travmasız kaldıramaz vesaire, vesaire. Daha sonra Türkiye'de siyasetin konusu devrimlerin korunması olmuştur. Bütün siyasi partilerin karşılaştıkları ilk problem, Terakkiperver, Serbest Fırka, hatta Celal Bayar ile rahmetli İnönü arasında bir muhavere geçer: "Şu şu illerde parti çalışması yapmayın, şu şu konulara girmeyin." gibi bir ön mutabakat yaparlar.

Bu endişe yani yeni kurduğumuz cumhuriyetin ilkelerinin demokrasiye geçildiğinde seçilip gelen üyeler tarafından değiştirileceği endişesi Türkiye'de sandıktan çıkan siyasi kadroların yanında, zaman zaman da üstünde bir yürütme gücü oluşturmuştur. Türkiye'de yürütmeyi hiçbir zaman sandıktan çıkan iktidarlar temsil etmemiştir, hiçbir zaman. Şu anda bile tartışırken zihnimiz bu hükmün gölgesinde: "Cumhurbaşkanı şöyle mi olacak, cumhurbaşkanına şunu mu vereceğiz?" "Cumhurbaşkanı" dediğimiz, yürütme yani orada "Cumhurbaşkanı" kelimesi yerine "yürütme" diyelim, ne kadar ilginç bir durumda olduğumuzu anlarız. Tabii, yürütmeye vereceğiz, niye vermeyelim? Ama biz hiç vermedik ki yürütmeye yani biz demokrasi tarihimizde yürütmeye hiç bu yetkilerin tamamını vermedik, her zaman, halkın seçtiği yürütmeye... Hatta üstünde bir ortak kıldık; ortaklar Anayasa Mahkemesi, öbürü, beriki ve bu ortaklığı da biz içselleştirdik. Türkiye'nin, demokrasi dendiğinde... Mesela bu kendi aramızda da vardır, ben kaymakamlığa başladığım yıllarda bize Bakanlıktaki büyüklerimiz tarafından –o tecrübe aktarımı diye bir şey vardır bizde, çok da hoş bir gelenektir, valilerimizin hepsi çok iyi devlet adamlarıydı hakikaten; yaşayanlara Allah uzun ömürler versin, ölenlere rahmet diliyorum, hepsinin ellerinden öpüyorum- öğretilen birkaç şeyden bir tanesi: Siyasetçiye karşı nasıl direnilir, siyasetçinin dediği yapılmaz, şöyle, böyle. Niye? Biz devletiz, onlar siyasetçi. Hatta bunu rahmetli Demirel çok özlü bir şekilde söylemişti, "Hükûmet" dediğimiz, siyasi bir kurumdur; MGK devlettir." demişti. Bu bakış açısıyla, Türkiye'de kuvvetler ayrılığını konuşamayız. Kuvvetler ayrılığını konuşmamız için, önce, sandıktan çıkan siyasetçinin devletin bir parçası olduğunu anlamamız lazım. Yani "devlet" dediğimiz burasıdır, bu masa devlettir arkadaşlar, bunun üzerinde bir devlet yoktur. Yani HDP de devletin bir

parçasıdır –çünkü siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır- MHP de devletin bir parçasıdır, AK PARTİ de, Cumhuriyet Halk Partisi de. Yani demokraside böyledir. Eğer demokrasi ise söz konusu olan, bu böyle anlaşılmasa meseleyi zeminine koyamayız.

Şimdi, bir de şöyle bir şey var: Halkın seçtiğini... Devlet konusunda da şunu söyleyeyim arkadaşlar: Devlet nedir? Rahmetli Ayvaz Gökdemir –Allah rahmet eylesin- bir gün demişti ki: “Devlet halkın kendi kendini ifade tarzıdır.” Müthiş bir tarif. Bu Tocqueville diye bir Fransız, Normandiyalı aristokrat var, “Amerika’da demokrasi” klasiğini siyasi literatüre kazandıran adam; o diyor ki: Devletin temelinde bir araya gelme sanatı vardır ve bir araya gelme sanatı bütün insani sanatların zeminidir. Yani insanlık o bir araya gelme sanatında gelişmemişse başka hiçbir konuda hiçbir maharet ortaya koyamaz. İnsani oluşumun varlığıdır. Yani devlet de neticede bir araya gelme sanatıdır ve aramızdaki ilişkinin adıdır devlet. Bizim “Nerede devlet?”, “Devlet ne yapıyor?”, “devlet tenkidi” filan konusunda düşündüğümüz şey, devletin bürokratik kısmıdır, devletin organlarından, unsurlarından birisidir. Bütün anayasa tarihlerinde devleti tarif ederken “İnsanlardan oluşur.” diye bitirilir “devlet” tanımı. Mesela Başgil Hoca devleti “sınırları muayyen bir toprak üzerinde meşru bir hükümetin otoritesi altında yaşayan insanlar” şeklinde tanımlar; “meşru kanunları olan” şeklinde... Yani devlet bizden ayrı bir şey değildir.

O açıdan, halkın seçtiğinin devlet olamayacağını düşünüyoruz; halkın seçtiği devlet olur. Halkın seçtiğinin tarafsız olamayacağını düşünüyoruz; halkın seçtiği tarafsız olur. Yani “Demokrat insan tarafsız olmaz.” gibi bir öncülde hareket ediyoruz, farkında değiliz.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Devlet biraz karışıyor gibi mi acaba?

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Müsaade edin.

Demokrat insan ne yapar? Demokrasi mücadelesi verir, siyasi partisini kurar, memleketin idaresine talip olur; kazanır gelir. Biz bunun tarafsız olmayacağını düşünüyoruz. Yani bugün belediye başkanlarımız tarafsız değil mi? Hepsisi tarafsız. Yani seçildikten sonra, insanlık bunun başka bir yolunu bulmamıştır arkadaşlar, bulamamıştır. Gidersiniz sandığa, milletin bir kısmının oyunu alırsınız, seçilirsiniz, oturursunuz; oturduktan sonra tarafsızsınızdır. Yani Ankara Belediye Başkanı, İstanbul Belediye Başkanı; İzmir Belediye Başkanı İzmir halkının bir kısmının oyunu alır, tamamının değil ama İzmir Belediye Başkanı olduktan sonra artık İzmir’deki herkesin Belediye Başkanıdır, sadece CHP’nin veya sadece AK PARTİ’nin değil. Ama bizde böyle de bir ön kabul vardır. Bu, siyasetçinin, bizim, hepimizin –parti ayrımı gözetmeden söylüyorum- kendimize yaptığımız bir iftiradır, bir haksızlıktır, bir töhmettir. Evet, bu işin kuralı, kaidesi böyledir demokratik siyasi hayatın; bir siyasi partinin listesinden seçilirsiniz ama seçildikten sonra gözeteneğiniz şey devlettir. Ha, ama biz sana güvenmiyoruz; olabilir yani güvenmemeyi gerektiren çok somut veriler de olabilir ama ona dayanarak mütalaa serdedemeyiz, genel hükümlere varamayız, onun özelinde birtakım endişelerimizi dile getirebiliriz.

Esasen bizim burada, bu siyasetçilerimizin neredeyse büyük çoğunluğu –herkesi tenzih ederek söylüyorum- biraz memur kılıklıdır. Mesela bizim zihnimizdeki iyi bir siyasetçiye de “devlet adamı” deriz. Orada kastettiğimiz şey “siyasetten uzak” anlamındadır. Siyaseti hep beraber bu anlamıyla bir dezenfekte etmeliyiz, steril hâle getirmeliyiz. Yani herhangi bir siyasi partinin bayrağı altında siyasi mücadele yapmak çok mukaddes bir şeydir, çok kutsal bir vatan borcudur ve onu yapan adam tarafsızdır, onu yapan adam vatansverdir. Göreve geldikten sonra sadece kendi partilerini düşünür; bu olmaz değil, olabilir ama biz bu öncülle hareket edemeyiz. O zaman hiçbir problemimizi çözemeyiz.

Efendim, bir hususu da hoşgörünüze sığınarak arz edip hitama erdireceğim konuşmamı. Bizim demokrasimizin bir özelliği var. Yani 1950’den sonra bütün seçim sonuçlarına kayıtsız şartsız itiraz eden bir kesim var.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Kaybedenler.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Kaybedenler. Bu çok normal ama bu bize mahsus bir şey, başka ülkeler böyle değil. Amerikan demokrasisinde Başkan seçilir, seçildikten sonra bütün halkın, hatta ona oy vermeyenler, iki gün önce Başkanı kamuoyu nezdinde küçük düşürmek için ahlak dışı yollara bile tevessül edenler seçildikten sonra onu Başkan sayarlar.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Geçtiler o geleneği, sayıyorlar.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Yok, hayır, hâlâ devam ediyor Sayın Başkanım. Yani istisnalar elbette vardır ama devam ediyor. Şimdi Trump’la ilgili bir problem yaşıyorlar ama bu, demokrasiye bir itiraz şeklinde değil.

Bizim demokrasiyi kabullenmemizdeki problemlerin birinden bahsediyorum. Mesela Recep Tayyip Erdoğan...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Mesela Trump için “Trump demokrasiyi yok edebilir mi?” tartışması var.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Evet, tartışıyorlar ama onu yine demokrasi ölçüsünde, demokrasi sınırları içerisinde kalarak.

Şimdi, demek istediğim şu: Sayın Cumhurbaşkanımız özelinde bir şey arz edeceğim. Rizeli Ahmet Kaptan’ın oğlu, içimizden biri, çok fazla içimizden biri, hiçbir aristokratik, asil özelliği yok; siyasete girmiş, il başkanlığı yapmış, belediye başkanlığı yapmış; muhataralı bir hayat yaşamış, cezaevi görmüş, vesaire -o ülkemizin şartları- sonra partisi iktidar olmuş, kendisi Meclis dışında kalmış, Sayın Baykal’ın da desteğiyle milletvekili olmuş, partisinin başına geçmiş; on beş sene bütün seçimlerde halkın teveccühünü kazanmış. Şimdi, sevgili arkadaşlar, en azından, diyelim ki: “Recep Tayyip Erdoğan bir lider.” Liderlik özelliğini kabul edelim. Şimdi, Cumhurbaşkanı da olmuş, hani, “Muhtar bile olamaz.”dan Cumhurbaşkanı da olmuş. Fakat şöyle bir şey: İnanın... Şimdi aklıma bir anekdot geldi, 1994 yılında Sivas’ta Vali Yardımcısıyım, gazete okuyorum, Milliyet gazetesini. Orta sayfada... Baki Tuğ –benim de ağabeyimdir, çok severim, iyi görüşürüz- Millî Savunma Komisyonu Başkanı, -siz belki hatırlarsınız o yılları.

MURAT EMİR (Ankara) – Biz her özelliğini hatırlıyoruz, merak etme.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Diyor ki Komisyonca: “Arkadaşlar, Komisyonca, yüce Meclisin çatısı altında kimseye siyaset yaptırman.”

Şimdi, anlatabiliyor muyum, siyaseti kirlî bir şey görüyor sanki Baki Ağabey. Öyle değil. Siyaset, devlet işte yahu, devleti yönetme.

Şimdi, Sayın Cumhurbaşkanı, bütün yollara bakın, hatta o 2007’deki 367 vesaire zorlamalarına, açıkça kabul edelim, bu zorlamaydı. Tamamen, partisi bütün mücadeleleri aralık 17-25’lere rağmen Cumhurbaşkanı olmuş. Burada kabullenmemiz gereken bir şey var.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – 17-25’te ne vardı?

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – 17-25’te Sayın Cumhurbaşkanı bir saldırıya maruz kaldı, Türk devleti bir saldırıya maruz kaldı.

Şimdi, bakın, şöyle gidelim arkadaşlar. 17-25’te bir devletin cumhurbaşkanının, başbakanının özel görüşmeleri, telefonları dinlendi, bunu hiç kimse kabul edemez. İçeriği ayrı bir şey ama... (Gürültüler)

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Zaten biz içeriğini sorguluyoruz. İçeriğini konuşalım, içeriğini söyleyin.

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Müsaade edin de onu da söyleyeyim.

Şimdi, böyle usulsüz bir şeye giren insanların o içeriğine nasıl güveneceğiz? Yani usul esastan öncedir burada. Neyse... (Gürültüler)

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Siz o konuşmanın olduğunu kabul ediyor musunuz?

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Şimdi, müsaade edin, bitireyim efendim. Lütfen...

Arkadaşlar, aslında Baki Ağabey gibi konuşmaya çalışıyorum, siyaset dışı konuşmaya çalışıyorum ama dışarıdan bakan biri, diyelim bir Yunanlı bizi izlese, bir Rus bizi izlese nasıl bakar diye... “Michel Foucault” diye bir Fransız var, “Fransa’yı çok severek Fransa’yı anlayamayız. Fransa’yı anlamak için içimizde biraz Fransa nefreti mi olsa, biraz Fransa’ya uzaktan mı baksak?” diyor. Yani kendi ülkemizdeki problemlerimize zaman zaman “Ben Endonezyalıyım, Türkiye’deki olaylara bakıyorum.” diye baksak yani Türkiye’de olanlar Katar’da oluyor, Almanya’da oluyor, İsviçre’de oluyor diye baksak, belki... Milliyetçilik veya bir ülkeyi anlamak kıyasla mümkündür. Başka ülkeleri görünce anırsınız kendi milletimizin, devletimizin...

Ben arkadaşlarıma devleti anlatırken şöyle diyordum: “Kapıkule’den dışarı çıktıktan sonra kaybettiğimiz neyse devlet odur. Yani oraya çıktığınızda ne yoksa sizde -birtakım şeylerden mahrumsunuz- devlet odur yani mukayeseyle anlayabiliriz.

Şimdi, dişiyle, tırnağıyla kazarak ve büyük bir demokrasi mücadelesi vererek gelmiş Rizeli Ahmet Kaptan’ın oğlundan diktatör olmaz diyorum ben.

Hepinize saygılar sunuyorum.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Bir şey sorabilir miyim Cengiz Bey? Sayın Cumhurbaşkanı bütün dünyayı izlerken hata yapmaz özelliği de mi kazandı? Yanlış yapmayacak özelliği de mi kazandı? Böyle bir şey olur mu?

CENGİZ AYDOĞDU (Aksaray) – Hayır efendim, hayır.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, ben Sayın Cengiz Aydoğdu’ya teşekkür ediyorum.

Sayın Aydoğdu, teşekkür ediyorum.

Konuşma sırası Sayın Meral Daniş Beştaş’ta.

Sayın Beştaş, buyurun.

Muhtemelen yemek arası verebiliriz. Bu sırada Erol Dora Bey’in konuşması gerekiyordu ama değiştikleri için Haluk Pekşen Bey yemekten sonra başlayacak. Ben özellikle söylüyorum ki hani arkadaşlarımız hazırlık yapsın.

Buyurun Sayın Beştaş.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün, sanırım, dördüncü gün oldu, tartışmalarımız devam ediyor ve bu tartışmalarda öncelikle dün yaşanan bir iki olayı ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlar, biliyorsunuz, dün gece çok korkunç bir olay yaşandı, bir insanlık suçuna daha dünya tanıklık etti. Seftir Taş ve Fethi Şahin maalesef -İnternet’te dolaşan videolar- canice yakılmışlar ve buna ilişkin açıklaması biz de üzüntülerimizi ifade etmek istiyoruz, ailesine, tüm ülkeye başsağlığı diliyoruz.

Ama bu arada şunu da söylemeden geçemeyeceğiz: Biz Halkların Demokratik Partisi olarak, tezkere oylanırken de, öncesinde de, sonrasında da Türkiye’nin dış politikasını eleştiren ve Türkiye’nin, özetlemek gerekirse, ne işi var başka ülke topraklarında diye bir kez daha sormak istiyoruz ve bu konuda sadece bizim İğdir Milletvekilimiz Sayın Mehmet Emin Adıyaman’ın bir soru önergesi değil, 5 ayrı

defa bunu Meclis gündemine getirdiğini ifade etmek istiyorum. Şu anda elimde yazılı soru önergesi var, 1 Aralık 2015 tarihli. Ayrıca, Sayın Adıyaman 3 kez sözlü soru önergesi vermiş Seftar Taş'a ilişkin, 2 kez Meclis gündeminde bunu ifade etti ve 2 bakanla da ayrıca görüşme yaptığını ifade etmek istiyorum çünkü Seftar Taş Iğdır'da yaşayan, ailesi Iğdır'da olan bir yurttaş fakat maalesef bu bile... Dünden bu yana sosyal medyada -artık bir trol cumhuriyetine dönüştük- milliyetçi, kendisini "Milliyetçiyim." diye ifade eden oldukça geniş bir kitle "Seftar Taş HDP"lidir, bir şey olmaz, öldürülmüş olsa da canımız sağ olsun." şeklinde korkunç, "korkunç" kelimesinin karşılayamayacağı bir sosyal medyada bunun bile malzeme yapıldığını ifade etmek istiyorum. Türkiye'nin geldiği bu cinnet ortamını göstermesi açısından örnek vermek istiyorum.

Diğeri de, Sayın Başkan, bu sabah, Meclis Başkan Vekilimiz ve partimizin İstanbul Milletvekili Sayın Pervin Buldan evinden gözaltına alındı, adliyeye götürüldü. Cumhurbaşkanı... 2 kadın başkan vekilinden biri Sayın Pervin Buldan. Ayşe Nur Bahçekapılı'ya yönelik Almanya'nın yaptığı tutumun kabul edilemez olduğunu biz de Meclis kürsüsünden müteaddit defalar ifade etmiştik ama Ayşe Nur Bahçekapılı, Sayın Bahçekapılı Almanya'da böyle bir muameleye maruz kaldı fakat Sayın Pervin Buldan kendi ülkesinde bir gözaltı işlemine maruz kaldı. Bunun da yanıtını bekliyoruz.

Değerli arkadaşlar, buraya gelmişken şunu da ifade ederek konuşmama başlayacağım: Şu anda bu kürsüde, bu Komisyonada olma hakları olan milletvekillerimiz cezaevinde. Bir kez daha hatırlatmak istiyorum; halkın iradesi, halk oylarıyla seçilen fakat hukuksuz, bir dokunulmazlık kararının kaldırılması suretiyle Anayasa'ya, Anayasa Mahkemesi kararlarına, ulusüstü sözleşmelere tümtüyle aykırı bir şekilde tek başına hücrede tutulan, odalarda tutulan milletvekillerimizi de tek tek saymak istiyorum: Sayın Çağlar Demirel, Grup Başkan Vekilimiz. Sayın Besime Konca, Kadın Meclisi Sözcümüz. Sayın Çağlar Demirel ve Besime Konca'yla Meclisten on ikide birlikte çıktık ve Mecliste başlayan takip sonucunda evlerinin önünde gözaltına alındılar ve şu anda ikisi de Kandıra Cezaevinde. Abdullah Zeydan, Hakkâri Milletvekilimiz, şu anda Edirne Cezaevinde tek kişilik odada tutuluyor. Nihat Akdoğan, o da yine Hakkâri Milletvekilimiz ve şu anda kendisi Silivri Cezaevinde tek kişilik odada tutuluyor. Bu arada Selma Irmak'ın da Hakkâri Milletvekili olduğunu, onun da Silivri'de olduğunu hatırlatayım. Hakkâri'nin 3 milletvekili ve bütün belediye başkanları ve il, ilçe yöneticileri, hepsi şu anda cezaevinde, Hakkâri'de halkın hiçbir yerde temsiliyeti kalmadı. Sayın Nursel Aydoğan, Diyarbakır Milletvekilimiz, kendisi de Silivri Cezaevinde. Ferhat Encü Şırnak Milletvekilimiz, kendisi Kandıra Cezaevinde. Leyla Birlik Şırnak Milletvekilimiz, kendisi Silivri Cezaevinde. Gülser Yıldırım Mardin Milletvekilimiz, kendisi şu anda Kandıra Cezaevinde. Selma Irmak yine Hakkâri milletvekilimiz ve şu anda Silivri Cezaevinde. Hepinizin çok yakından tanıdığı, Meclis dışında mesaisi hemen hemen yüzde 10 bile diyemeyeceğimiz, en çok Mecliste bulunan arkadaşımız, Grup Başkan Vekilimiz Sayın İdris Baluken de şu anda Kandıra Cezaevinde ve Hakkında, yaptığı konuşmalar sebebiyle 302'den dava açıldı. Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhine propaganda olması gereken bir fiilden yorumla 302'den açıldı. Evet ve Eş Genel Başkanımız Sayın Figen Yüksekdağ şu anda Kandıra Cezaevinde, diğer Eş Genel Başkanımız Sayın Selahattin Demirtaş da Edirne Cezaevinde tek kişilik odada tutulmaya devam ediyor.

Değerli milletvekilleri, niye bunu ifade ettim? Çünkü şu anda bir anayasa yapım sürecindeyiz. Anayasa yapım sürecinin on temel aktörü tabii ki asillerdir, tabii ki kamudur, tabii ki halktır, tabii ki millettir, toplumdur çünkü anayasa toplumsal bir sözleşmedir ve bu toplumsal sözleşmede, halkın, milletin katılımına açık, şeffaf, tartışılan bir metnin oluşturulması gerektiği demokrasilerin olmazsa olmaz unsurlarından bir tanesidir ama milletvekillerinin bile özgür iradelerini ve çalışmalarını yansıtmadığı, haksız, hukuksuz bir yere cezaevine kapatıldıkları bir ortamda bu anayasa tartışması eksiktir, sakattır, meşru değildir ve bir partinin eş genel başkanlarının cezaevinde olduğu bir dönemde

halkın iradesinin yansıtıldığını hiç kimse iddia edemez. Bu nedenle, biz, bu çalışma vesilesiyle, bir an önce, derhâl, arkadaşlarımızın, eş genel başkanlarımızın serbest bırakılması gerektiğini bu Komisyonunda da ifade etmek istiyoruz.

Değerli arkadaşlar, diğer bir değineceğim husus şu: Gerçekten burada tartışıyoruz, evet. Bence tartışmanın bir zararı da yok ama şunu unutmayalım: Burada saatlerce, günlerce, aylarca tartışmamız bu anayasa çalışmasını demokratikleştirmez, bu anayasa çalışmasının halkın iradesine dayandığını asla ifade etmez. Burada, Sayın Yasin Aktay'dı sanırım, notlarımda vardı: "Bu tartışmalar izale edilir Meclis Komisyonu çalışmaları sırasında." diyor. Ama biz kesinlikle bu görüşte değiliz çünkü anayasa çalışması pişirildi, bütün çalışmalar yapıldı ve önümüze 21 maddelik bir teklif getirildi. Bizim ona, değil bir su, farklı bir şey katmamız, şu anda bir fiske tuz atma şansımızın olmadığını da dört gündür izlediğimiz konuşmalardan bu bilgileri edindik. Hepimiz kendi pozisyonumuzu anlatıyoruz, kendi önerilerimizi anlatıyoruz. İktidar partisi sözcüleri bu taslağın ne kadar iyi, ne kadar önemli, ne kadar demokratik, Türkiye'yi ne kadar ilerletecek bir metin olduğunu anlatıyorlar diğer partiyle birlikte. İki muhalefet partisi de, bunun kesinlikle kabul edilemez olduğunu, anayasa çalışmalarının nasıl ilerlediği, yapım aşaması ve sonrasına dair görüşlerimizi ifade ediyoruz. Bu konuda biz, özellikle bu tartışmaların Anayasa'yı tümüyle, hani demokratik katılımcı, şeffaf bir anayasa yapmayacağını ve Uzlaşma Komisyonunda bulunan arkadaşların bir kısmı şu anda burada, eğer anayasa çalışacaksa gerçekten o yöntemle çalışmalıyız, tek tek maddeler üzerinde, partilerin farklı görüşlerinin ifade edildiği, virgüline, noktasına, kelimesine -eski dil mi, yeni dil mi- hangi potada uzlaşırız, asgari müşteregi nasıl yakalarız çalışmasının bu masada yapılması gerekiyor; aksi hâlde bu, kesinlikle demokratik bir yöntem olmayacaktır.

Değerli arkadaşlar, gerçekten biz anayasayı nasıl bir ortamda yapıyoruz? Şu anda Türkiye'nin en acil gündemi bu anayasa çalışması mı? Buna ilişkin dört gündür yine birçok arkadaş görüşlerini ifade etti. Şüphesiz, Türkiye'nin demokratik, özgürlükçü bir anayasa ihtiyacı hiçbir zaman bitmedi; şu anda da var. Biz darbe anayasasıyla yönetilmeye devam ediyoruz. 117 maddede değişiklik yapıldı, defalarca değişiklik yapıldı ama Evren ruhu kesinlikle o Anayasa'dan arınmış değil ve bu değişikliklikle de arınmayacak, sadece başka bir ruh kaçmış olacak; o, diktatöryal, tek insan üzerine kurulu rejim değişmemiş olacak. Ne yapıyoruz şu anda? Ben kendi adıma söyleyeyim: Burada dört gündür aralıksız takip etmeye çalışıyorum, dışarıdaki gelişmeleri de takip ediyoruz hepimiz ve dışarıda büyük bir yangın var arkadaşlar; büyük bir yangın, öyle küçük yangınlar değil: İşsizlik, ekonomi, emekçilerin cinayeti, kadınların cinayeti, işte, Suriye'de, El-Bab'da yaşanan kayıplar, bombaların neticeleri, Mecliste eksik sayıyla toplanmak zorunda olmamız. Bütün bunlar yaşanırken biz burada, önümüze getirilen bir anayasa çalışmasını tartışmak zorundayız. Zorundayız; niye zorundayız? Çünkü küçücük de olsa, hani, bunu geri çekme, gerçekten bir arada asgari müşterekleri yakalama şansımız olabilir mi umudumuzu kaybetmek istemiyoruz. Bu nedenle ben konuşmamı kesinlikle bir eleştiri, yergiden ziyade, bunu nasıl değiştiririz üzerine kurmak istiyorum, tarihsel arka planla birlikte. Birbirimizi etkilemenin, iletişimin, duymanın, o 3 duyu, 5 duyu organını açmamız gerekiyor; duymamız, görmemiz, dokunmamız, hissetmemiz gerekiyor. Biz kendimize yapmıyoruz bu anayasayı ve vekiller olarak asilin görüşlerini buraya yansıtmak zorundayız. Bu nedenle şu anda acil gündem değildir Anayasa meselesi. Bu, önümüze getirilen bir gündemdir.

2002'den bu yana iktidar partisi tek parti ve özellikle, bu şiddet sarmalında çok üzüntü veren görüntülere tanıklık ettiğimizi de unutmayalım. Yani onlarca cenaze yerdeyken, defnedilmemişken Avrasya Tüneli ya da başka bir açılışa verilen görüntüler de halkı ciddi bir şekilde yaralıyor. Şu anda

bizim, Başkanlık sistemini tartışmamız da yaralıyor halkı çünkü halk kendi sorunları Mecliste tartışılmasını istiyor fakat, maalesef, biz başka bir yerden yaklaşıyoruz. “Biz” derken, bize dayatılan ve önümüze gelen gündemden söz ediyorum.

İstikrar için ve daha iyi bir Türkiye için, bu kadar yıl iktidarda olan bir parti, hem de tek başına, “Koalisyon olmasın istikrar olsun.” diye önümüze bir paket getirdi. Koalisyon ihtimali sadece 7 Haziranda çıktı; dikkatinizi çekerim. AK PARTİ hep tek başına iktidar oldu ve çoğunluk ondaydı ve istediği bütün değişiklikleri yaptı, her konuda yaptı. Kendisine dair risk oluşturan, önünü kapatan ya da siyasetine uygun düşmeyen bütün kanunları değiştirdi. İstikrarsızlık varsa bu onların politikaları sonucu. Eğer koalisyonla bu tehlike yani 7 Haziranda Meclis iradesine ve halk iradesine bir darbe yapıldığını da asla unutmamız lazım. Koalisyon her zaman antidemokratik ve ön kapatıcı değildir, bazen farklı fikirlerin bir arada tartışmasının üretici, tekrar tekrar iyiliği, güzelliği ya da farklı istikrar yöntemlerini ürettiğini de unutmayalım. Mesela ben, burada, iki yıldır, 7 Haziran ve 1 Kasım’da seçildim Adana Vekili olarak, ilk kez Mecliste bu kadar milletvekili arkadaşla mesai yapıyorum. Genel Kurulda bir iletişim yok, sadece çıkıyoruz konuşmalarımızı yapıyoruz, birbirimizi tanımıyoruz. Birbirimizin düşüncelerini, duygularını, hayata dair farklı yönlerimizi bilmiyoruz; bir iletişim yok bir kere. Bunun sebebi, işte, bu siyasetteki kutuplaşmanın, ayrıştırmanın neticelerinden bir tanesi. Eğer koalisyon olursa... Ben koalisyona şahsi olarak karşı değilim, bazı koalisyonlar sıkıntı yaratmış olabilir ama “Her zaman sıkıntı yaratır, ülkenin önünü kapar.” diye bir genel anlayış da ne anayasacılık tarihine ne siyasi yönetimler tarihine uygun değildir ve bu nedenle bu gerekçe de asla inandırıcı değildir.

Burada, “Nasıl hazırlandı, nasıl servis edildi?” buna ilişkin zaten maddeler üzerinde konuşma yaptığımız sırada bunları geniş bir şekilde açıklayacağız. Ancak, şunu ifade etmek isterim ki: Hiçbir milletvekiline, asla, hepsini tenzih ederek söylüyorum... Herhâlde dünyada böyle bir hazırlanma yöntemi yoktur. Sayın Başbakanın açıklamasını şimdi gibi hatırlıyorum, son gün saat 18.00’e kadar “Son çalışmalarını yapıyoruz.” dediği sırada, üç gün öncesinden internet ortamında imzalar yayınlandı. Bu, doğru değil; bu, yakışmıyor. Yüzlerce anayasa hukukçusunun, bunun kesinlikle Anayasa’ya aykırı olduğunu, bunun bir suç olduğunu, aslında bağımsız ve tarafsız bir yargıda bunun cezalandırılması gerektiğini de bilen bir yerden bunu tartışmamız gerekiyor.

Peki, dün, Sayın Başbakanın konuşmalarını Meclis Genel Kurulunda da anlattım. Hâlâ şeyi anlatıyor, bütçeyi Meclis yapacak. Hayır, “Bu Meclisin görevi, Cumhurbaşkanının icrai çalışmalarını kolaylaştırmaktır.” demiş Sayın Başbakan. Bu da henüz taslağın bizzat Başbakan tarafından, iktidar partisi milletvekilleri tarafından ve hepimiz tarafından tam olarak tefekkür edilip üzerinde düşünülüp çalışma yapılan bir metin olmadığını çok net bir şekilde ortaya koyuyor. Daha Anayasa Komisyonunun üyelerinin bilmediği, yeni önümüze gelen bir metni biz şimdi çıkarmaya çalışıyoruz.

Peki, Anayasa Uzlaşma Komisyonuna ilişkin nasıl bir deneyimimiz var. Biraz, sabahki oturumda Sayın Komisyon Başkanımız Şentop açıkladı geniş geniş. Ben de o komisyonda bulunduğum için ayrıntıları biliyorum ancak şunu söylemek istiyorum: Şüphesiz, söylediği işte binlerce derneğin, kurumun görüş bildirmesi, altı ay bu görüşlerin toplanması, il il toplantılar yapıldı, bunların hepsi bir realite. İki yılı aşkın bir süre o masada günde onlarca saat mesai yapıp maddeler üzerinde çalışma yapıldığı ve bir ortak nokta bulunması çabaları da doğru bir realite.

Ama başka bir şey de var: Peki, biz o birikimden ne kadar faydalanıyoruz şu anda? Nasıl faydalanıyoruz? Sıfır. Şu anda hangi kurumun görüşü, hangi üniversitenin görüşü bizim önümüzde duruyor anayasa yapımına ilişkin? Sayın Şentop çok ileri giderek “Kanarya Severler Derneği bile görüş getirdi.” dedi. Hayır, öyle bir şey yok, Kanarya Severler Derneğinin görüşü yoktu ama çok farklı kurumların, farklı inançların, farklı kesimlerin görüşleri vardı ve “Hepsi de genellikle -cümlesini not

aldım- hepsi birbirinin aynı metinler.” dedi. O metinleri mümkün olduğunca okumaya çalışan biri olarak metinlerin bir bölümünün birbirine benzediğini kabul ediyorum ama metinlerin tümü asla aynı değildi. Herkes yani farklı kesimler kendi düşüncelerini, görüşlerini ve önerilerini sunmuşlardı o metinlerde ve Anayasa’da kendilerini görmek istediklerine dair çok ciddi analizler, önermeler ve sözleşmeye katkılar vardı ama bunun böyle bir çırpıda reddedilerek sanki hiçbir katkı yoktu ve “Bunu halkla yapmamıza gerek yok.” şeklinde bir konuşmayı kesinlikle kabul etmiyoruz ve bunun objektif olmadığını bir kez daha ifade etmek istiyoruz.

Zira, o çalışmalarda herkes büyük bir heyecan duymuştu. Gerçekten bu çalışmaya nasıl katkı sunabiliriz diye. Biz de, değerli arkadaşlar, 2 Aralık 2013 tarihinde Meclis Başkanı Sayın Cemil Çiçek’in “Tıkanı, bundan sonra devam edemiyoruz.” mektubuna cevaben uzun sayılabilecek bir cevap kaleme aldık eş genel başkanlarımızın imzasıyla. Hepsini okumayacağım ama sadece şu anda bileşenimiz olan Demokratik Bölgeler Partisinin o komisyonda temsil edildiğini ve bunun da o dönem BDP’nin görüşleri olduğunu ifade etmek istiyorum.

Ne demişiz o zaman, sadece kısa pasajları paylaşıcağım: “Barış ve Demokrasi Partisi olarak başından beri yeni, sivil ve demokratik bir anayasanın yazılması sürecine büyük bir ciddiyetle yaklaştık. Bu, hem temsil ettiğimiz toplumsal kesimlerin yeni anayasa talebini çok güçlü bir biçimde dile getirmesinden, hem de siyaseten sıkıntısını çektiğimiz merkezîyetçi, tekçi ve vesayete dayalı devlet aygıtının yerine demokratik bir cumhuriyet inşa etmenin ancak yeni bir anayasa ile mümkün olduğunu bilmemizden kaynaklanmaktadır.”

Başka bir bölümde şunu söylemişiz değerli arkadaşlar: Barış ve Demokrasi Partisi olarak bizim, kaynağını, tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerden almayan, evrensel değerlere aykırı bir kırmızı çizgimiz yoktur. Barış ve Demokrasi Partisi olarak hiçbir partinin de Anayasa Uzlaşma Komisyonuna kırmızı çizgi dayatma hakkının olmadığına inanıyoruz. Eşitler arasında kırmızı çizgilere yer olmaz. Bu çizgiler ancak ast-üst ilişkileri içinde mümkün olabilir.” demişiz ve “Bizim görüşlerimiz ve önerilerimiz dünyadaki temel insan haklarının geldiği noktaya, salt biçimsel değil tam ve gerçek bir demokrasinin kurumsallaştırılması çabalarına ve bu ülkede yaşayan tüm yurttaşların birinci sınıf yurttaş olarak hak ve özgürlüklerinin garanti altına alınmasına dayanır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin 60 yıldır ulaşmaya çalıştığı Avrupa Birliği üyeliği de aslında bu yaklaşıma dayanan bir yeni anayasayı gerektirmektedir. İlla bir kırmızı çizgiden söz edilecekse, Barış ve Demokrasi Partisi olarak bizim olmazsa olmazımız, yurttaşların katılımına açık, gerçek ve tam bir demokrasinin kurumsallaşmasıdır. Anayasa Uzlaşma Komisyonunda da bu tavrımızı sürdürdük. Üstelik son derece karmaşık, katmanlı ve çok boyutlu hâle gelmiş etno-politik bir mesele olan Kürt sorununun çözümü noktasında bir diyalogun başladığı bu dönemde bizim açımızdan Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmaları ve yeni anayasa yapımı kritik bir rol oynamaktadır.

Kürt sorununun demokratik çözümü açısından sivil, demokratik, çoğulcu yeni bir anayasa büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, Anayasa Uzlaşma Komisyonuna her zaman yapıcı önerilerle katkı sunmanın çabası içerisinde olduk ve gayret ettik.”

Yine önerilerimiz var, bir bölümde de şöyle yazmışız: “Meclisteki siyasi partilerden oluşan bir komisyonla yola çıkarken içeriden ve dışarıdan hiçbir aktörü bu süreç katmadan, kapalı kapılar ardında anayasa yapmaya çalışan ilk ve tek ülkeyiz. Sivil topluma, aydınlarına, üniversitelerine güvenmeyen, üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi Venedik Komisyonunu da yanlıdır diye sürece katmayan bir yaklaşım söz konusu.”

Anayasa Uzlaşma Komisyonunda o dönem, biz, Venedik Komisyonunun katkılarını alma yönünde taleplerde bulunmuştuk fakat maalesef o taleplerimiz reddedilmişti; bugün de Venedik Komisyonunun kesinlikle bu Anayasa Komisyonu çalışmalarına katkı sunması gerektiğini de bu vesileyle ifade etmek istiyorum.

Mektubun cevabında özellikle Komisyon çalışmalarının ve sıkıntılarının sebebinin siyasi yaklaşımlar olduğunu da ifade ederek “Bu Anayasa Uzlaşma Komisyonu, eşit yurttaşlık temelli talepleri, bölünme paranoyasıyla engelleyenler tarafından tıkatılmıştır. Anayasa Uzlaşma Komisyonu gerçek ve tam bir demokratikleşmeden korktuğu için, mevcut cunta anayasasının bile gerisinde bir monolitik yapıyı savunanlar tarafından tıkatılmıştır. Anayasa Uzlaşma Komisyonu, cunta anayasasını savunan partilerle milliyetçilik yarışına giren iktidar partisinin tutumu nedeniyle tıkanmıştır.”

Ne kadar güncel değil mi değerli milletvekilleri? Bugün de güçlü bir milliyetçilik yarışı altında biz bu anayasa tartışmalarını yürütüyoruz. Bu günümüze de aynen uyuyor.

Ve “Bu nedenlerle, komisyondaki tartışmalar da dâhil olmak üzere, üzerinde uzlaşma sağlanmamış olsa dahi, taslağın bütünüyle kamuoyunun değerlendirmesine açılması zorunluluğunu bir kez daha belirtmek isteriz. Bu durum, komisyonun başlangıçtaki bölge toplantılarında ortaya koyduğu “Anayasa’yı halkla birlikte yapacağız.” perspektifine de uygundur.

Ve sonuç bölümünde “Herkesi de bunun farkında olmaya ve gerçekçi çözüm önerileriyle yeni ve sivil bir anayasanın yazılması için sorumluluk almaya davet ediyoruz. Bu yapılmadığı zaman, Türkiye toplumunda anayasaların ancak cunta güçleri tarafından yazılabildiği yönündeki kötümser ve militarist yaklaşım güçlenecek ve demokrasi masasına inananların eli zayıflayacaktır.”

Değerli arkadaşlar, bu mektuptan sonra maalesef bu taleplerimiz dikkate alınmadı ve Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışması rafa kaldırıldı, gündem değişti ve işte, bugüne kadar geldik.

Anayasa Uzlaşma Komisyonunda 60 maddede uzlaşma sağlandığı doğrudur ve 60 maddenin Meclise getirilmesi konusunda bizim o zaman da bir itirazımız olmamıştır zaten böyle bir iddia da olmamıştır çünkü biz, siyasi düşünce olarak Parlamentodaki partilerin ortaklaşarak gerçekten azami düzeyde değil, asgari düzeyde demokratikleşmenin önünü açacak bir çalışma yapmasının hayati derecede önemli olduğuna her zaman inandık. Ama bugün talep olarak ifade etmem gerekirse, o dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonuna on binlerce sayfa görüş ve öneri sunan akademi dünyasının, basın-yayın kurumlarının, hukukçuların, baroların, farklı kesimlerin, inanç gruplarının, derneklerin, vakıfların görüşlerinin burada da mercek altına alınması talebimizi ve bunların Komisyonumuz tarafından tartışılması gerektiğini önemle ifade etmek istiyorum.

Venedik Komisyonuna ilişkin de değerli arkadaşlar, bu Komisyonumuzda Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin yaptığı anayasa çalışmalarına ciddi katkı sunan, kolaylaştırıcı rol oynayan Venedik Komisyonunun desteğini almalıyız. Yirmi otuz yıllık dünya anayasa yapım süreçlerinde ve özellikle de Doğu Avrupa ülkelerindeki anayasa yapım aşamalarında Venedik Komisyonu gerçekten çok önemli bir işlev görmüştür ve kolaylaştırmıştır. Biz Avrupa Birliğine aday bir ülke olarak ve Avrupa Birliğine girişten vazgeçme lüksümüzün asla olmadığını hatırla tutarak Venedik Komisyonunu bu sürecin dışında tutmamalıyız, tutmamız bütün Türkiye yurttaşlarının aleyhine olacaktır.

Değerli arkadaşlar, bu teknik meseleleri şüphesiz tartışacağız, daha maddeler döneminde de, bölümlerinde de bütün maddeleri tek tek tartışacağımız için daha çok genel açıklamalarda bulunmayı özellikle tercih etmekteyim.

Şu anda anayasa hukukçularının bile gerçekten çekindiği, görüş ifade etmekten imtina ettiği bir siyasal atmosferde yaşıyoruz. Çünkü anayasa hukukçuları, daha iki önce İhtar Gözaydın -soyadını unutmadıysam- yaptığı bir konuşma sebebiyle sanırım gözaltına alındı, profesör ve akademisyenlerin bu kadar ciddi bir özgürlükten yoksun bırakılma tehdidi altında olduğu bir ortamda anayasa hukukçularının, sivil toplum örgütlerinin, vakıfların, derneklerin bu Anayasa yapım sürecine katkıda bulunmasını beklememiz mümkün değildir. Öncelikle anayasayı tartışacağımız bir özgürlük iklimine ihtiyaç vardır çünkü anayasalar dünyanın her yerinde özgür tartışma ortamının olduğu bir atmosferde yapılmazsa o anayasalardan asla demokrasi çıkmaz ve anayasa da olmaz.

Şimdi, şöyle de bir değerlendirme vardı yani burada özellikle ben teklifin geneli üzerinde şunu söylemek istiyorum: Birçok arkadaş ifade etti, gerçekten bu 21 maddelik teklif nedir? Kuvvetler ayrılığını tümüyle kaldırıyor, ayrıntıları ileride anlatacağız. Yasama ve yürütmenin birlikteliği zaten teklifin temeline resmedilen bir görüntü. Yargı, yine aynı teklifin içine sokuluyor. Yani bunu nasıl diye uzun uzun anlatabilirim ama şöyle bir cümleyle ifade etmem gerekirse, nedir? Mesela beşte 3 çoğunluk sanırım 330 milletvekilinin oyu gerekiyor yenileme için, bu da Cumhurbaşkanı seçimini yenilemenin neredeyse imkânsıza yakın olduğunu gösteriyor. Teklifi anlatan arkadaşlar bunu böyle çok güzel, şahane, ballı anlatıyorlar da ama işin esası öyle değil. Yani biz bunu maddelerde tek tek, ne getiriyor, ne götürüyor; bunları anlatacağız çünkü dışarıdan bakışa ihtiyaç var, objektif değerlendirmelere ihtiyaç var. Şu anda sadece tek taraflı tartışılan ve yeni önümüze gelen bir metin var.

Diğer bir mesele, gerekçe bölümü... Bu konuda birkaç yazı yazıldı. Sevgili Murat Sevinç -sağ olsun- cesaret edenlerden biri diyeyim eleştiri konusunda. Tabii, hiç kimseyi cesaretsizlikle suçlamıyorum bu arada, sadece bedelinin çok ağır olduğunu ifade etmek istiyorum. Gerçekten, gerekçe neye dayanarak yazılmış, onu anlamak çok mümkün değil. Niye sadece 1961 ve 1982? Bu ülkede gerçekten... Şey demiş Murat Sevinç "Hakikaten, 'ağalar bizimle eyleniy' olabilir mi?" demiş. Yahu, bizimle eğleniyor mu bunu yazanlar? Bu ülkede anayasacılık tarihinin nereden başladığını hepimiz biliyoruz. Kanun-i Esasi'den bugüne kadar, 1921 Anayasası var, çoğulcu. Niye yazılmamış, ben size söyleyeyim: Çünkü orada özerklik var, çünkü Kürtler var, çünkü çoğulculuk var -Sayın Parsak gülüyor, biz çok mesai yaptık- o yüzden yazılmamış. Ya, siz yazmayınca 1921 Anayasası buharlaşmadı, uçmadı, silinmedi, tarih kitaplarından yok olmadı. 1921 Anayasası var, 1924 de var. Bu ülkenin tarihini siz 1,5 sayfalık gerekçeye yazmadınız diye sanki onları yok mu varsayacağız? Böyle bir şey yok. Bu nedenle bunun da gerçekten anayasa yapım yöntemi açısından, hele hele gerekçe gibi çok önemli bir mütemmim cüz olan o anayasa önerilerinin ekindeki belgenin bu kadar sığ, dar ve siyasal perspektiflerle kaleme alınmasını da büyük bir talihsizlik ve -nasıl ifade edeyim- aklımızla alay ediliyor diyeceğim ama onu da söylemeyeyim, yani gerçekten hepimizin zekâsıyla alay ediliyor ama zekâ konusunda birbirimizden farkımız yoktur diye düşünüyorum, hepimiz aşağı yukarı aynı zekâ düzeyindeyiz.

Burada 1876'dan bu yana uyguladığımız parlamenter sistemden vazgeçiliyor ayrıca ve buna "Parlamento yoktu." diyorlar bazıları. Hayır, parlamenter sistem sadece parlamentosu olan sistem demek değil. Malum, ABD'de de bir Parlamento var. Ama parlamenter sistemin temel özelliği olan, bakanların tek Meclise karşı sorumlulukları İkinci Meşrutiyet'in ardından 1909'da kabul edildi ve gerçekten, bu anayasa önerisiyle teklifin arasındaki bağa ilişkin daha birçok meseleyi ayrıntılı bir şekilde tartışma olanağımız var. Herhâlde ilerleyen günlerde bunları da yeterince tartışacağız.

Değerli arkadaşlar, bir de şöyle bir boyut var: Bu, kuvvetler ayrılığının olmadığını söyledim, orada geriye gidip birkaç not da iletmek isterim. Gerçekten, kuvvetler ayrılığının olmadığı bir devlet, anayasal değildir. Bunu ben söylemiyorum, bunu HDP söylemiyor; bunu bize anayasa literatürü ve tarih söylüyor, anayasacılık tarihi söylüyor. 16 Ağustos 1789 tarihli Fransız İnsan Hakları ve Yurttaşları Bildirgesi'nin

16'ncı maddesinde bu şöyle açıklanıyor: "Hakların güvence altına alınmadığı ve kuvvetler ayrılığının olmadığı bir toplumda anayasa yoktur." Anayasal devlet olmak için mutlak surette vatandaşların hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınması gerekiyor ve kuvvetler ayrılığının tesis edilmesi gerekiyor ve anayasa literatüründe bu tip anayasalara şöyle deniyor: Görünüşte anayasa, sahte anayasa ya da tuzak anayasa. Literatürden başka örnekler de verebiliriz. Bu hangisi? Görünürde bir anayasa olabilir, tuzak bir anayasa olabilir, sahte bir anayasa olabilir. Gerçekten, literatürde yani bu kadar uzun yıllar üzerinde çalışan anayasacılar herhâlde bunu öylesine yazmadılar anayasacılık tarihine.

Asıl şuna gelelim: Peki, niye bu hâle geldik? 2013'te bu kadar taslak hazırlandı, bu kadar süreç yaşadık yakın tarihimizde; ne oldu gerçekten? Asıl sebebe geleceğim şimdi. Niye böyle bir paket? Biz iki buçuk yıl süren çözüm sürecinden, Anayasa Uzlaşma Komisyonundan bugün kimsenin ağzına almaya cesaret -tırnak içinde söylüyorum, herkesi tenzih ediyorum- edemediği o sürece niye gitmiyoruz? Hepimiz, herkes yarıyor; biz hariç, tırnak içinde yine. Ya, ne oldu gerçekten? Cumhurbaşkanı'nın bu konuda birkaç açıklaması var, nasıl bir değişim geçirdiğimizi bu açıklamalarda çok net bir şekilde göreceğiz değerli arkadaşlar. Değişim, benim şahsi felsefem açısından da inandığım -diyalektiğe inanan biriyim ama- değişim diyalektikte ileriye doğru olur, "Değişmeyen tek şey değişim." derken bir gelişmeyi ifade eder. Ama bizde nedense hep geriye doğru bir değişim oluyor ve demokrasiden geriye, hak ve özgürlüklerden geriye, çoğulculuktan çoğunluğa, özgürlükten baskıya... Yani, böyle birçok kıyas yapabiliriz.

Sayın Cumhurbaşkanı 1988'de şöyle bir konuşma yapmış: "İktidara geldiği günden bu yana, bu hükümet, Güneydoğu Anadolu'da Türkiye'nin genelinde acaba kaç bin kişinin katline hükmetti? Ben size söyleyeyim mi? Bak, bu hükümet yargılayarak öldürmez, yargılamadan öldürür. Güneydoğu'daki insanlar yargılanmadan katledilmişlerdir, günahsız katledilmişlerdir. Evet, bunların içerisinde suçlu olanlar yok mu? Amenna, olabilir, vardır. Onları bulup yargıların, ondan sonra da hükmedersin." ifadelerini kullanmıştı; tıpkı, bizim, Cizre bodrumlarında, Meclis Genel Kurulunda defalarca yaptığımız konuşmanın bir benzeri. Biz de şunu demiştik: Cizre'de bodrumlarda olan insanları yargılayın, yakalayın, gözaltına alın; bu, devlet olmanın haklarıdır eğer suçlularsa ama önce tedavi altına alın. Bu konuşmayı dikkatinize sunmak istiyorum.

Yine, Sayın Erdoğan'ın, 1991'de "PKK terörünü kınadığımız kadar devlet terörünü de kınamalıyız." diye uzun bir raporun hepsi var elimde, ben bir bölümünü sadece okuyacağım. Ne diyor: "Bugün 'Doğu ve Güneydoğu' veya 'Güneydoğu sorunu' olarak adlandırılan sorun aslında bir Kürt sorunudur. Sorun gerçekte ulusal bir sorundur yani bir Kürt sorunudur. Bugün 'Doğu' ve 'Güneydoğu' olarak adlandırılan bölgeler, tarihin en eski devirlerinde 'Kürdistan' olarak adlandırılan coğrafyanın içinde yer alan bölgelerdir. Kürtlerin konuştuğu dil olan Kürtçe, Türkçeye ilgisi olmayan müstakil bir dildir."

Yine, hazırlanan -tabii sadece bazı bölümlerini okuyorum- raporda: "Bu kesim, Güneydoğu halkının her türlü problemleriyle yakından ilgilenmeyi zorunlu bir eylem olarak kabul etmektedir. Kürt sorununa sahip çıkan ve Kürt halkına yönelik her türlü şiddet, baskı ve zulme karşı çıkan HEP'in kazandığı güç bu açıdan değerlendirilmelidir..."

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Bu sözler kime ait Meral Hanım?

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Cumhurbaşkanı.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Yani "o bölge", "Kürdistan..."

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – O dönem, Refah Partisine, Sayın Necmettin Erbakan'a sunulan bir rapor.

“...HEP hem PKK'nin desteğini almakta hem de bölgede bulunan aydın/ entelektüel Kürtlerin ilgi odağı hâline gelmektedir. HEP'in bölge halkının acil ve somut problemleriyle yakından ilgilenmesi ona hayli puan toplamaktadır.” Devam ediyor, diyor ki raporda: “Kürtler ne mi istemektedirler? Çocuklarının zannettiği gibi, Kürtler, Türkiye'den kopmak istememektedirler. En azından, Kürtlerin büyük çoğunluğu, Türklerle birlikte eşit ve gönüllü bir birliklilik oluşturmak istiyorlar. T.C. devletinden kopup bir Kürt devletini kurma düşüncesini marjinal Kürt unsurlar savunmaktadırlar. Gerçi bunlar da yakın vadede değil ancak uzun vadede bunun mümkün olabileceğini söylemektedirler. Kürt halkının büyük bir çoğunluğu Kürt ulusal kimliğinin tanınmasını ve Kürt kültürünün geliştirilmesini istemektedirler. Dahası ve en önemlisi, kaç zamandan beridir kendilerine yönelik baskıların son bulmasını dilemektedirler. İnsan hakları temelinde özgürlükler istemektedirler.” Sonra, Refah Partisine bazı önerilerde bulunuyor, sadece birkaç öneriyi söyleyeceğim: “Yeni dönemde Refah Partisi olarak gelişmelerin gerisinde kalmak istemiyorsak artık ‘Kürt’ sözcüğünü rahatlıkla telaffuz edebilmeli, Türkiye’de Kürt halkının çektiği onca acıya ve sıkıntıya tercüman olabilmeliyiz. Türkiye’de Kürt kimliğinin tanınması ve Kürt kültürünün geliştirilmesi için engelleyici tüm yasaların kaldırılması gerektiğini, Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Kürtçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi için yasal imkânların hazırlanması gerektiğini, bütün bu hakların Türkiye’de yaşayan diğer halklara da -Laz, Çerkez, Gürcü, Arap vesaire- tanınması gerektiğini, bu çerçevede Türkiye’nin kültürel bir çoğulculuğa sahip olması gerektiğini savunmak...” Çok güzel gerçekten, imza atıyorum bu arada. “...İnsan hakları konusunda herkesten çok duyarlı politikalar geliştirmek. Bu politikaları somut bir biçimde davranışlara dönüştürmek. Ne yazık ki partimiz bu konuda henüz istenen bir seviyede değildir. Konumuz Güneydoğu olduğu için örnekleri oradan vereyim: Güneydoğu’da kan gövdeyi götürse bile, orada yaşayan halk türlü baskılarla yüze yüze kalsa bile partimizin bu konuda somut adımlar atmadığını görüyoruz...” Uzun olduğu için bir iki cümle daha okuyup bitireceğim: “...PKK terörünü kınadığımız kadar devlet terörünü de kınamak. Devlet-PKK çatışmasında devletçi bir safta gözükmek. Devletin eleştirisi üslubunu benimsemek; ‘bölücü’, ‘terörist’, ‘ayrılıkçı’, vesaire dememek ve her türlü ırkçılığa karşı çıktığımızı, Türk ırkçılığına da, Kürt ırkçılığına da karşı çıktığımızı ilan etmek ve bunu davranışlarımızla göstermek. Artık, Refah Partisinin bir Kürt politikası olmalıdır. Bu konuda düzenlenecek parti içi tartışmalarla, yazarlarımız ve araştırmacılarımızla yapacağımız müzakerelerle ve düzenleyeceğimiz ilmi sempozyumlarla Refah Partisinin Kürt sorununa nasıl baktığı ve sorunun çözümü için neler önerdiği açıklıkla ortaya konulmalıdır.” diyor.

Gerçekten “çoğulculuk” ve “Kürt meselesi”nin tanımlanması açısından çok önemli raporlardan bir tanesini oluşturuyor. Bunun da en azından bu tutanaklarda yer almasının çok hayati önemde olduğunu düşündüğüm için ifade etmek istedim.

Yine, Sayın Cumhurbaşkanının yaşadığı değişim ve dönüşümü örneklemek açısından bir konuşmasını daha, sadece kısa birkaç bölümünü sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu, çözüm sürecinde, tarih de 30 Mart 2013. Kanal D ve CNN TÜRK’ün yaptığı ortak bir yayında Sayın Cumhurbaşkanının açıklamaları: Bir spot... “Eli silahsız olanların hepsine de ‘terörist’ diyemezsiniz. Ben ‘silahların susması’ demiyorum, ‘silahın bırakılması’ diyorum.” şeklinde bir açıklama, çok uzun konuşmalar.

Akil insanlara ilişkin çok önemli bir açıklama var ve şu anda sadece atıfta bulunuyorum. Çözüm sürecinde binlerce sayfa rapor hazırlayan akıl insanların o raporları çözüm sürecinde masaya yatırılmadı, dikkate alınmadı ve yol haritasında değerlendirilmedi.

Yeni anayasaya ilişkin de Sayın Cumhurbaşkanının açıklamaları var orada ve son bölümde de eyalet sistemine ilişkin -uzak bir tarihten söz etmiyorum değerli arkadaşlar, 2013, üç yıl önce- Akdeniz bölge milletvekilleriyle yaptığı bir toplantıda diyor ki: “Bunlar tarihi falan bilmiyorlar, bunların tarih

bilinci yok. Şimdi 'cumhuriyete savaş açmak' derken, bir defa dünyaya şöyle bir bakalım. Dünyada gelişmiş ülkelere bakarsanız bunların hiçbirinde eyalet korkusu diye, eyalet endişesi diye bir şey yoktur..." Hani dünden beri eyalet olacak diye kaygılar ifade ediliyor ya... Niye korkuyoruz ben de bilmiyorum. "...Tam aksine eyalet yapılanmaları o güçlü ülkelerde çok daha süratle kalkınmayı getirir ve demokraside özellikle siyasi rekabeti getirir. Bu, güçlenme alametidir. Gelelim bizim kendi tarihimize. Osmanlı'ya baktığımız zaman, o güçlü Osmanlı'da, mesela çok daha enteresan, Lazistan eyaleti var, Kürdistan eyaleti var. İniyoruz güneye, yine aynı şekilde eyalet sistemleri var. Niye Osmanlı güçlü ve oralarda hiç çekinmeden rahatlıkla bunları vermiş? Şimdi, ben MHP'ye endişeyle bakıyorum. Haydi CHP'yi bu konuda farklı düşünürüm de ama MHP bir taraftan 'Osmanlı'nın devamıyız.' diyecek veya 'Osmanlı'yız.' diyecek; öbür taraftan, Osmanlı'nın bu devlet yapısındaki yaklaşım tarzını görmezlikten gelecek." MHP'nin farklı bir etnik unsurun büyükşehir belediyesi kazanmasından korktuğunu dile getiren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan şunları kaydetti: "Güçlen, gir, kazan. Eğer sen demokrasiden bu kadar çekiniyorsan, o zaman zaten Türkiye'de hiç seçime girmemen lazım. Niye? Her yeri kaybedebilirsin. Niye? Sen de etnik mücadele veriyorsun, siyasi mücadele vermiyorsun. Ama bizim böyle bir endişemiz yok. Niye? Biz 81 vilayetin 78'inde milletvekili çıkarmışız. 81'in 81'inde de belediye başkanlıklarımız var. Niye? Kucaklıyoruz hepsini. Demek ki kucakladığımız zaman oluyor. Eyaletlerde de böyle bir endişenin içine girmeye gerek yok. Bu konuda benim söylediğim şu: 'Güçlü bir Türkiye asla eyalet sisteminden korkmamalıdır.' Üniter yapı noktasındaki yaklaşım tarzı aslında bununla alakalı bir şey değil. Siz eyalet sisteminde de üniter yapıyı muhafaza edebilirsiniz. Tamamıyla bunu atıp götürme diye bir şey yok. 'Federal yapı' diyoruz. Federal yapı nedir? Orada geliyor toplanıyor zaten."

Devamında seçilmiş vali düşünüp düşünmeyeceği sorusuna yanıt: "Bunlar 2023'ün konusu. Öyle bir sistemin içerisinde belediyeyi kabul ediyorsun da seçilmiş valiyi niye kabul etmiyorsun." Sonra "Osmanlı 'Kürdistan, Lazistan' demiş. Bizim 'Kürdistan, Lazistan' dememize gerek yok. Bizim nasıl coğrafi bölgelerimiz var. Bu bölgeler sistemi içerisinde olayı değerlendirebiliriz. Öyle de yapılabilir. Şu anda Almanya'daki sisteme baktığımız zaman, coğrafi bölge olarak eyaletin adını koyuyor. Amerika'ya bakıyoruz, coğrafi. 'Teksas eyaleti' diyor, 'Florida eyaleti' diyor. Bu şekilde ortaya koyuyoruz."

Dün MHP'ye söyledikleri ile bugün MHP'yle birlikte anayasa yapma paradoksunu zaten tartışacağız. Nereden nereye, asıl püf noktası da orası. Bu değişim, bu dönüşüm, bu konuşmalar nasıl bir seyir izledi ve bugüne geldi?

Değerli arkadaşlar, biz Anayasa Uzlaşma Komisyonunda da ifade etmiştik. Dedik ki bizim anayasa masasında tartışamayacağımız hiçbir şey yok, her şeyi tartışabiliriz; başkanlık sistemini de, öz yönetimi de, ilk 4 maddeyi de, bütün maddeleri de yeter ki asgari müştereklerde birbirimize yaklaşalım. Bugün de aynı noktadayız. Biz eğer bugün başkanlık sistemini tartışıyorsak yerinden yönetimi savunan 64 belediye başkanı sadece DBP'nin belediye başkanı olduğu için neden cezaevinde, bu sorunun yanıtını bulmamız gerekiyor. Öz yönetimi savunmak, özerkliği savunmak, bunun Anayasa teklifini sunmak, sunmuş olan bir parti için suçlama sebebi olamaz. İktidar partisi kendi düşünceleri arasında ciddi bir çelişki yaşıyor. Öz yönetimi savunanları cezaevine göndereceksin, konuşma yapanları 302'den yargılayacaksın ama 21 maddelik teklifle getirip diyeceksin ki: "Anayasa'yı değiştiriyorum." Bizzat değişebilir, eğer uzlaşırsa, ortak noktaları yakalayabilirsek demokrasi yönünde tabii ki Anayasa değiştirilebilir. Ama, bunun için belirli anayasacılık, literatür, tarih, bizim toplumsal dokumuz, toplumun ne istediği, toplumsal sözleşme niteliğini taşıyıp taşımadığı meselelerini çok geniş bir şekilde tartışmamız gerekiyor. Biz ayda bir, yılda bir, on yılda bir anayasa yapmıyoruz, bizim anayasalarımız hep darbe sonrasında yapıldı, şu anda da darbe koşullarındayız, şu anda demokratik bir ortamda anayasa yapmıyoruz, OHAL var. Bir kere, biz parti olarak dışarı çıkamıyoruz. Ben ilk gün de Sayın Gül'e söyledim, dedim ki biz bunu

anlatmaktan âciz değiliz. Gerçekten televizyonları açın, meydanları açın, arkadaşlarımız bırakılsın, biz bu paketi gücümüz yettiğince parti olarak... Bizim sadece üç ayda 8 bin üye ve yöneticimiz gözaltına alındı, şu anda 2 bini tutuklu. Belediyelerin başkanlarının, Meclis üyelerinin yüzde 80'i cezaevinde. Eş başkanlar referandum kampanyasına liderlik yapacak, miting yapacak, bunu halka anlatacak, eş başkanlarımız cezaevinde, milletvekillerimizin 12'si olmayacak, biz ne zaman alınacağımızı ya da alınıp alınmayacağımızı bilmiyoruz, bu ortamda nasıl partiler arası eşit yarıştan söz edebiliriz ve OHAL koşullarında? Bir kere, bu şartların behemehâl tesis edilmesi gerekiyor. Eğer demokratik bir değişim ve dönüşümden söz ediyorsak bu kadar dengesiz bir terazide bizim sizinle yarışmamız söz konusu değil.

Dün sizin Hükümet Sözcünüz Yasin Aktay şu açıklamayı yapmış: "Toplumda bir infial ve bir isyan oluşmuyorsa bu milletvekillerinin tutuklu olması bir teselli oluşturuyor ve bu teselli karşısında toplum da bir infiale gitmiyor." Doğru söyledi mi diye sormadım değerli milletvekili. Doğru söylemiyor, kökten demokrasi dışı, yargıya hükmettiğini söyleyen bir itiraftır bu aynı zamanda. "Herkes Mecliste terörist istemiyoruz. Doğrusu halkımıza kulak tıkayarak siyaset yapmıyoruz. Topluma kulak tıkamadık, HDP'li vekiller tutuklu." Bu ne demek şimdi? İktidar partisi istediği kadar "yargı bağımsız" desin, istediği kadar "İfadeye gitmediler, o yüzden tutuklandılar." desin, işte böyle arada çıkıp kendince samimi bir şekilde itirafta bulunanlar oluyor, "Biz tutukladık." diyor. Yargı kim? Toplumun infialini önlemek için yaptık... Ya, ne infiali? 2009'da da şunu söylüyorlardı: Belediye başkanlarını tutukladılar KCK operasyonlarında "Halk rahatladı." dediler. Kendi seçtiği belediye başkanını tutukluyor, "Halk rahatladı." diyor. Kimi kimden rahatlatıyorsunuz? Oy vermiş, seçmiş. Sizin "Rahatladı." dediğiniz halk diyelim ki sizin kitle. Peki, bize oy verenler halk değil mi? 6 milyon insan, oy veren HDP seçmeni, ailesiyle beraber 15-20 milyon arası vatandaş halk değil mi? Onlar infiale gelse ne olacak? Bu iç savaşta nasıl önleyeceğiz? Bu çatışmaları nasıl önleyeceğiz?

Bu ara yeni bir şey, il ve ilçe örgütlerimize mütemadiyen saldırı var. Benim seçim bölgem olan Adana'da Karataş ve Çukurova ilçe binasına saldırı var; gittim, yerinde gördüm. Polis yirmi dört saat kapıda, genel merkezimiz de aynı şekilde. Polislere biz geçerken vekil kimliği gösteriyoruz, bu kadar sıkı denetimde -tırnak içinde- ama birileri gelip kundaklama girişiminde bulunuyor, ateş açıyor, sonra da elini kaldırıp teslim oluyor. Ya, bunlar artık komik oluyor, kimse inanmıyor. Orada bir güvenlik tedbiri olsa -İçişleri Bakanı diyor ya "Tebdir alıyoruz." diye- böyle bir şey olabilir mi? Kaç kişi gözaltında? 40 tane HDP il ve ilçe örgütü yağmalandı, kundaklandı, yakıldı, yıkıldı, Türkiye'nin 3'üncü büyük partisi. Niye yakalayamıyorlar, bulamıyorlar mı? Buna inanmayız. Niye inanmayız? Şuradan, telefonda iki satır "tweet" atan, Facebook'a üç satır -sosyal medyada- mesaj veren bir saat sonra ensesinden tutulup yakalanıyor. Her gün binlerce insan sadece sosyal medya mesajları üzerinden yakalanırken bu kadar aleni bir şekilde sosyal medyada çarşaf çarşaf fotoğraflarını ve video görüntülerini yayımlayan saldırganlar nasıl yakalanamıyor? Adana'daki -Bende videosu var, isteyen varsa verebilirim, daha doğrusu Twitter'dan adresini vereyim- gitmeden video çekmiş, "Ben gidiyorum, HDP'ye saldıracam." gittikten sonra da önünde fotoğraf çekmiş. Yine, diğer parti binalarında da böyle ama teki yakalanmıyor. Kim yakalanıyor? Kırşehir il binasına saldırı oluyor, hemen 22 yöneticimiz gözaltına alınıyor. Sonra o kadar ileri gidiyorlar ki diyorlar ki: "HDP'liler kendi binalarını yakıyor olabilir." Ya, bilmiyorum yani ne diyelim gerçekten. Hani aklımızı mı yitirdik? Biz mi başka bir dünyada yaşıyoruz, bunu anlamamız mümkün değil ve şu ana kadar hiçbir parti bizim -bir iki istisna hariç, en azından benim takip ettiğim kadarıyla, aksi varsa özür dileyeceğim bütün milletvekillerinden, bir iki kişiyi okudum- HDP'ye yönelik saldırıları kınamadı ya. Bir siyasi partinin, Mecliste grubu bulunan 3'üncü büyük partinin binası kundaklanıyor, yakılıyor, yerle bir ediliyor, milletvekilleri bile kınamıyor, partiler "Bu kabul edilemez." demiyor. Demokratik siyaset böyle mi yapılır? Şimdi, biz anayasa yapımında ne kadar

rol alabiliriz? Bütün güçlülere rağmen, burada oturuyoruz, bu da demokratik siyasete olan inancımız ve bunu dönüştürme konusundaki umudumuzdur. Biz gerçekten bu ülkeye demokrasinin gelmesi için mücadele ediyoruz ve şiddetin son bulması için mücadele ediyoruz.

Şimdi, gelelim şeye...

Sayın Başkan, isterseniz yemekten sonra devam edebilirim ya da şimdi mi devam edeyim?

BAŞKAN – Yani “Yedi gibi bitirirseniz, yedi gibi ara verelim, sekizde başlayalım.” demiştik ama şu anda yedi.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Yedi zaten.

BAŞKAN – Devam ederseniz...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – İsterseniz sekizde devam edeyim...

BAŞKAN – Hayır, şimdi devam ederseniz...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Yemekten sonra devam edeyim.

BAŞKAN – Yani yedi buçuğa kadar bitirirseniz, yedi buçukta ara verip sekiz buçukta Haluk Pekşen Bey’den başlayalım diye düşündüm.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Yok, ben de arkadaşlar açsa bir saat ara verelim, sekizde devam edelim, yoksa devam edeceğim.

BAŞKAN – Hayır yani yedi buçuğa kadar bitirirseniz yedi buçuğa kadar devam edelim diyorsunuz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ben buçuk olur mu olmaz mı, önce mi olur sonra mı, bilemiyorum, o anda...

BAŞKAN – Yani o manada hani bir hareket şeyimiz de belli olsun diye düşündüm, öyle bir planlama yaptık ama siz yedi buçuğa kadar... Çünkü bir saat oldu.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ben süre sınırı koyamıyorum ki...

BAŞKAN – Koymuyoruz, tamam, koymuyoruz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – ...çünkü ben irticalen konuşuyorum yani böyle bir şeye bağlı değilim, o açıdan.

BAŞKAN – Yedi buçuğa kadar devam edelim, o zaman bir daha karar verelim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Tamam, belki biter.

Şimdi, bu Anayasa değişikliği niye bu şekilde önümüze geldi? Bu anayasa, MHP ile iktidar partisinin mutabakatıyla oluşan bir anayasa. Biz ilk çalışmalar başladığında değil de ortalarında şöyle bir açıklama yaptık parti olarak, dedik ki: “Bu anayasada MHP AKP’nin peşine takılmadı, AKP MHP’nin peşine takıldı.” Artık onu daha uygun nasıl ifade ederiz, farklı cümleler kurabiliriz? Doğrusu, Milliyetçi Hareket Partisinin açıklamaları, dün, bugün basına yansıyan açıklamalar bunu çok açık bir şekilde ortaya koyuyor. Bir uzlaşma var, doğru. Uzlaşma ne? Çoğulcu değil, çoğunlukçu. Türkiye’deki farklılıkları kabul eden, Kürt meselesini çözmek isteyen, inanç meselesini çözmek isteyen, Türkiye’nin demokrasisinde çığa yükseltmek isteyen bir yaklaşım değil, tam tersine geri bir yaklaşım. 1924 Anayasası’nda bile “Devletin dili Türkçedir.” yoktur, devletin resmî dilidir. Bu, 1982’de değişmiştir. Bugün biz yüz yıl sonra yüz yıl geriye giden bir anayasa tartışması yürütüyoruz.

Kürt tarihini bilenler bilir, bunun kökeninde Kürt meselesi ve MHP’nin bu konudaki siyasi hattı var. Tarihsel nedenleri, belli başlı meseleleri sadece söyleyeyim: Yani Kürt meselesi sadece Türkiye Cumhuriyeti’nin meselesi de değil, Osmanlı’dan devranılan bir meseledir. Osmanlı-Kürt ilişkilerinde kırılmalar olmuş, Birinci Dünya Savaşı’nda Kürtler Erzurum ve Sivas Kongrelerine...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Meral Hanım, bir saniye, açayım tekrar.

Buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – ...Sovyet Rusyası ve Kürtler Sevr Anlaşması'nı, Koçgiri 1921, Kürtlere özerklik statüsünün verilmesi 1921'de, Lozan Anlaşması ve Kürtleri hatırlamamız gerekir ve 1924 Anayasası'yla birlikte tekçi zihniyetin hâkim kılındığı ve Kürtlerin reddediği bir Anayasa. Sonra isyan dönemleri, başkaldırı dönemleri; 1923 ve 1938 dönemlerini hatırlamamız lazım, Şeyh Sait'i unutmamak lazım her ne kadar "İngiltere iş birlikçileri" dense de onun arka planını -Anayasa Uzlaşma Komisyonu tutanaklarında var- eminim ilgili olan arkadaşların çoğu da okumuştur. Şeyh Sait'in Dağkapı Meydanı'nda asılışı bizim büyüklerimizden öğrendiğimiz, dinlediğimiz ve büyüdüğümüz bir tarihe tekabül eder.

Yine, 4 Mart 1925'te Takrir-i Sükun Kanunu, sonra 24 Eylül 1925 tarihli Şark Islahat Planı. Takrir-i Sükun Kanunu'yla -hepimiz biliyoruz- neler yapıldı; susmak, inkâr, imha politikaları nasıl korkunç bir hâl aldı, bunu da tarih kitaplarından ve büyük dedelerimizden, ninelerimizden öğrendik. Şark Islahat Planı'yla sürgünler, şu anda Kırşehir'de, Yozgat'ta, Çorum'da, Türkiye'nin farklı illerine Kürtlerin zorunlu bir şekilde nasıl sürgün edildiğini, asimile edilmeye çalışıldığını, Türkleştirilmeye çalışıldığını biz de çok yakından biliyoruz. Sonra 1927 tarihli Yerleştirme Kanunu Bazı Eşhasın Şarktan Garp Vilayetlerine Nakillerine Dair Bir Kanun var. Yine, 1930 yılında İskana Tabi Tutulanların Türkleştirilmesi Uygulamasına İlişkin Gizli Genelge var. Ağrı İsyanı var. 1934 İskân Kanunu, sonra Dersim, sonra 1938-1950 yıllarında ciddi bir durgunluk dönemi var, sonra çok partili siyasal yaşama geçmişiz. Ve Kürt aydınlarının 49'lar Davası öncesi bir araya gelişi ve bu soruna parmak basması sebebiyle "49'lar Davası" olarak bilinen Kürtlerin kimlik, kültür haklarını savunan aydınların nasıl tutuklandığına tanıklık ediyoruz. Sonra 27 Mayıs... Sonra şu cümleyi de unutmamışız: "Bu memlekette 'Kürt'üm.' diyenin yüzüne tükürürüm." lafları aldı başını gitti ve inkâr politikaları olanca hızıyla büyüdü. Sonra 1968 hareketinde Kürtler, DDKD, doğu mitingleri başladı. Sonra cumhuriyet tarihinde Kürtler yasal partiler programında yer aldılar. 12 Mart iç savaş manzaraları, o süreçleri zaten çok konuştuk. Sonra 12 Eylül askerî darbesi öncesinde PKK'nin ortaya çıkışı. Darbe... Neden darbe oldu? Bütün bunları tartışabiliriz. 12 Eylül darbesiyle inkâr ve asimilasyonun nasıl tırmandırıldığına tanıklık ediyoruz ve Kürt sorununda en önemli kırılma noktalarından biri Diyarbakır 5 no.lu Askerî Cezaevi. Sayın Bülent Arınç'ın Başbakan Yardımcısıyken söylediği gibi "Ben de o işkenceleri görseydim dağa çıkardım." dediği o ünlü 5 no.lu zindanı. Ben de 1993 yılında, haksız yere, JİTEM döneminde gözaltına alınıp yirmi beş gün işkence gören bir milletvekili olarak söylüyorum, işkencenin unutulması affedilmesi ya da bunu bir yere atmanın mümkün olmayan bir deneyim olduğunu ve bunu asla kabul etmemek ve bununla mücadele etmek gerektiğini ifade etmek istiyorum. Kişisel tarihimi anlatmaktan hiçbir zaman... Yani herhâlde ilk kez söylüyorum, o da işkence lafını gördüğüm için. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 3'üncü maddeden ilk kez bizim davada Tahir Elçi ve benim için işkence ihlali verdiğini buradan not edeyim ki biz 1980 dönemine göre çok daha iyi koşullardaydık ama 1980 dönemi gerçekten büyük bir kırılma yarattı hâlâ daha bunun izleri var.

Sonra Kürt sorunu, OHAL, kanlı 1992 "Nevroz"u, Cizre, Nusaybin, orada onlarca sivil insanın "Nevroz" Bayramı kutladığı için öldürülmesi. Sonra legal Kürt siyaseti: HEP, DEP, ÖZDEP, HADEP, DEHAP, DTP ve en son HDP, bir Kürt siyasal geleneğinden gelen bir parti değil, o DBP'dir yani bunu da söyleyeyim. Ateşkesler, siyasal çözüm arayışları, faili meçhuller ve böyle bugüne kadar devam eden bir tarihsel arka plandan geliyoruz anayasa meselesine.

Peki, Kürt meselesi, farklılıkların kabulü meselesi bu anayasanın neresinde? Bu kadar yüz binlerce insanın yaşamını yitirdiği, bu kadar büyük çatışmaların yaşandığı, hâlâ her gün binlerce annenin eli yüreğinde, yüreği ağzında çocuğunun yaşamından endişe duyduğu bir ortamda ve çözülecek, metin olacak anayasada Kürt meselesi nerede? Yok. Neden yok? Çünkü Milliyetçi Hareket Partisi -zaten bunu kendisi de ifade ediyor- bu bir şart: “Tekçi olacak. Bu bir Türk anayasası olacak.” Peki, bu ülkede Türkiye vatandaşlığını kabul etsek Türkiye bölünecek mi? Bence büyüyeceğiz. Türkiye’de farklı dillerin eğitimi önündeki engelleri kaldırsak ve ana dilde eğitimi kabul etsek Türkiye bölünüp küçülecek mi? Hayır. Zenginleşeceğiz, daha da büyüyeceğiz. Türkiye merkezîyetçilik yerine yerinden yönetimi esas alsın, vatandaşın hak ve özgürlük taleplerine daha güçlü yanıt verse Türkiye küçülecek mi tıpkı Sayın Cumhurbaşkanının 1991’de ve 2003’te söylediği gibi? Hayır, küçülmeyecek; büyüyeceğiz, güçleneceğiz. Ve bu söylediğim, Kürtlerin ana dilde eğitim hakkı, yerinden yönetim hakkı ve diğer bütün meseleler Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda, Ulusal Azınlıklar Sözleşmesi’nde. Birleşmiş Milletlerin onlarca sözleşmesinde garanti altına alınmış. Türkiye taraf bu sözleşmelere. Başlangıçta okuduğumuz mektupta da atf yapmıştık: Bizim bugün HDP olarak savunduğumuz bütün ilkeler kaynağını uluslararası sözleşmelerden alıyor, evrensel değerlerden alıyor; Avrupa’nın, dünyanın geldiği aşamayı örnek olarak gösteriyor. Bugün Fransa, İsveç, Almanya, diğer birçok ülke de bu hak ve özgürlüklerle o ülkeler yok olmadı, o ülkeler zayıflamadı; aksine büyüdü çünkü burada doğan, büyüyen, yaşayan, üniversite okuyan, yaşamını burada devam ettiren 20 milyon yurttaştan söz ediyorum, onlardan sadece biriyim. Ben kişisel bir şey söylemiyorum. Devlete aidiyet, o topraklar üzerinde kendi kültürünü, dilini, kimliğini yaşamak niye bölücülük olsun? Bunun Anayasa’da yer alması niye Anayasa’yı güçsüz kılsın? Niye bu sadece tek bir etnik kimliğin anayasası olsun? Hiçbir kimlik yazmayalım, “Türkiye Cumhuriyeti devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes vatandaştır.” diyelim. Biz Uzlaşma Komisyonunda bunu çok tartıştık, o zaman iktidar partisi karşı değildi ve hatta kendi önerilerinde ana dilde eğitim yasağının önündeki engel de kalkmıştı, kültürel haklar meselesinde. Ya, bizim Anayasa Uzlaşma Komisyonunda bile partilerin karşı çıkışı sebebiyle şu cümleyi geçirememiştik, hâlâ içimde bir uhde olarak kaldı: “Çocuklar kendi yaşadığı ortamda diliyle, kültürüyle büyür.”

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Bu bilgiyi teyit ediyor musunuz? Yani, “Karşı değildi.” diye Meral Hanım’ın söylediği?

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) - Hayır canım, karşımda Komisyon üyeleri var yani, önerge var.

Bu arada, biz CHP’ye malzeme vermek için bunları anlatmıyoruz yani.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Yok, yok, malzeme vermek için değil. Bu, siyasi olarak...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) - Tam tersine, çözmek için anlatıyorum yani.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Yok, önemli bir pozisyon...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) - Tabii canım, taslak önümde benim yani ben ezberle konuşmuyorum. Ben bunları söylerken, aksine, CHP’nin ve diğer partinin de, MHP’nin de asıl uzlaşılması gereken noktanın bu olduğuna, bundan korkmamamız gerektiğine inanarak söylüyorum, yoksa siyaset malzemesi olarak söylemiyorum bunu. Ve gerçekten demokratik bir anayasa da kesinlikle Türkiye’deki bütün farklılıkların, sadece Kürt halkının değil, herkesin... Aleviler mesela, milyonlarca insan, 20 milyon; Çerkezler, Hristiyanlar... Bizim Parlamentoda 5 Hristiyan milletvekilimiz var. Bütün bu zenginlikle birlikte, bir mozaikle neden daha büyük bir ülke olmayalım? Bizim derdimiz bu. Ama geldik, geldik, yüz yıl sonra çok daha geri bir noktadan bir anayasa yapım ve inşaa sürecine girdik. İşte, Kürt meselesini çözmeyen, Alevi meselesini çözmeyen, çoğulculuk meselesini çözmeyen, kadın-erkek eşitliği meselesini çözmeyen, çocukların kendi diliyle, kültürüyle büyüyeceği tezini kabul etmeyen,

herkesi kendi iradesi hilafına Türkleştirmek isteyen, demokratik değerleri reddeden, parlamenter sistemi askıya alan, yerinden yönetim yerine merkeziyetçi tek adamda birleşen kuvvetler birliğiyle Türkiye ilerleyemez, istikrar kazanamaz, Türkiye'nin önü açılmaz. Bu teknik tartışmaları çok uzun yapacağız, eleştirilerimiz hangi noktalarda... Çünkü bununla anayasal devlet olmaktan çıkıyoruz biz. Kuvvetler ayrılığının olmadığı bir anayasayı nasıl tartışabiliriz? Bugün bile muhalefetin önerdiği tek bir önerge geçmiyorken bu sistem geldiğinde ne olacak? Biz neyi anlatabiliriz? Vekiller olarak birer “zabıt kâtibi”nden -tırnak içinde- öteye geçemeyeceğiz, hiçbir şey yapamayacağız zaten. Şimdi bile bu kadar zorlanırken o zaman hiçbir fonksiyonumuz olmayacak ve halk iradesini, maalesef, çok farklı bir şekilde heba edeceğiz.

Değerli arkadaşlar, bu, gerçekten, anlattığım Türk anayasası ve tekçi anayasa mantığı çözülmedikçe Türkiye, maalesef, bu şiddet sarmalından, bu kaostan, bu mutsuzluktan, bu huzursuzluktan kurtulamayacak. Biz çok endişeliyiz. Yani, 1991'den bugüne ilerlememiz gerekirken, 2003'ten bugüne ilerlememiz gerekirken tam tersine, geriye doğru gidiyoruz ve geriye gittikçe daha çok canımız yanıyor, daha çok acı çekiyoruz. Dış dünyada da, işte, bize yönelik yaklaşımları hepimiz okuyorsunuz. İçeride basın olmadığı için “Türkiye nasıl görünüyor?”u New York Times'dan, Independent'tan, Le Figaro'dan, diğer Alman, işte, Fransız, Amerika basınından izliyoruz: “Nasıl görünüyoruz?” İçeride yasak. Yazan cezaevine gidiyor. Yani, şimdi, profesörlerin yazı yazdığı, yazarların -Aslı Erdoğan, Necmiye Alpay, Kadri Gürsel- daha birçok kişinin sırf yazı yazdığı için cezaevinde olduğu bir dönemde nasıl özgürlükten bahsedebiliriz ki? Özgürlük yok. Ve başta da söylediğim gibi, burada böyle özgürce konuşuyor olmamız özgür olduğumuz anlamına gelmiyor, sakın ha, böyle bir şey yok.

Ben iki hafta önce İdris Bey'in duruşmasına gittim, Baluken'in, Mardin'de; yüzde yüz kürsüde söylediği sözler iddianameye kopyalanmıştı, yüzde yüz, istisnasız çünkü ben hem konuşma metnini aldım hem Meclis kürsüsünden... Ve oradan para cezası verdiler. Kürsü dokunulmazlığı falan yok. Belki bugün konuşmam sebebiyle yarın, öbür gün bir savcıya esin kaynağı olur, “Ya, hadi şuna da bir 302 açalım bak.” diyebilir. Bu kadar güvensiz bir ortamdayız yani. Milletvekilliği dokunulmazlığı, yasama sorumsuzluğu, kürsü dokunulmazlığı bile olmayan bir ortamda konuşuyoruz bunları.

Bunu, gerçekten, bir fezlekeyle bitireceğim konuşmamı, yani nasıl bir güvensizlik ve nelerin davalara konu olduğunu anlatmak açısından. Ve bizim çıkışımız kesinlikle demokrasidedir, kuvvetler ayrılığının tesis edildiği, denge denetlemenin olduğu, fren mekanizmalarının olduğu ve özgür bir tartışma ortamında anayasayı herkesin katılabildiği bir ortamda tartışarak yapmamız bizim çıkışımızdır.

Değerli arkadaşlar, hani bazı sözcüler, milletvekilleri diyorlar ya “HDP milletvekilleri şunu yaptı, bunu yaptı, şu nedenle tutuklular, ifadeye gitmediler.” Bu arada şunu da not edeyim: İfadeye gitmemek –burada herkes hukukçu sanırım, önemli oranda- asla tutuklama sebebi değildir. Her fırsatta bunu söylemekten yorulmayacağım çünkü hâlâ arkadaşlarımız tutuklu. O, yargıya bir cevap değildi; o, siyaseten bu dokunulmazlıkların 3 partinin oylarıyla –önemli oranda 3 parti tabii, haksızlık etmeyeyim- geçen oylarıyla cezaevine milletvekillerinin gönderilmesi utancını hâlâ yaşıyoruz.

Eş Genel Başkanımız Sayın Selahattin Demirtaş ve Diyarbakır Milletvekilimiz Nimetullah Erdoğan hakkında bir fezleke. Niye bunu seçtim? Çünkü cuma namazı hutbesi. Nimetullah Bey cuma namazında bir konuşma yaptığı için geçen hafta Ankara'da gözaltına alındı, bir gece terörle mücadele şubesinde gözaltında tutuldu; sonra ifadesini, beyanını verdi, şu anda dışarıda. Neyse ki o tutuklanmadı ama aynı hutbede Eş Genel Başkanımız Sayın Demirtaş'ın yaptığı konuşma iddianameye dönüşmüş. Bu fezlekenin bir bölümünü okuyacağım sadece. Ve, bu arada propagandadan yargılanıyor, bütün davalar böyle. Keşke olanak olsa da o fezlekelerin tümünü size okuyabilsem ya da sizler okusanız. Hani, o kriminalize edilen suçların aslında ne kadar yanlış, yalan, asılsız olduğunu anlatmak açısından.

“Değerli kardeşlerim, öncelikle, bu mübarek cuma gününde ellerini barış için, çözüm için, huzur için, kardeşlik için semaya açan, Allah’a yalvaran her bir kardeşimin Allah duasını kabul etsin.

Zahmetli, zor ve sıkıntılı günlerden geçiyoruz. Yani başımızda, yüreğimizin tam ortasında bir ateş yanıyor. Doksan üç gündür Sur ilçemizde sokağa çıkma yasağı var ve neredeyse altı yedi aydır devam eden çatışmalar var, ölüm var, savaş var, kan var, gözyaşı var. Aynı şekilde, Cizre’de var, İdil’de var, Nusaybin’de var. Yani ölümün, savaşın, kanın olduğu her yerde yangın var, gözyaşı var. Bunların hiçbiri normal değildir. Bugün yaşadığımız bütün felaketlerin hiçbiri normal değildir. Normal olan, doğru olan; sorunları, sıkıntıları bir masa etrafında oturup konuşmaktır.

Biraz önce sevgili hocamız hutbesinde Hazreti Peygamber’imizin bize nasihatini, emrini hatırlattı. Bir cümleyle yönetenler adil bir barış teklif etsinler, bizler feragat yapalım ve bir barış kuralım, bir cümleyle bu kadar basit iken, bu kadar kolay iken adil bir barışla birlikte bizlerin de yapacağı feragatler maalesef ki kendi hırsları, iktidarları uğruna ‘Her şey bizim olacak, her şey benim olacak.’ Adil bir barışla birlikte bizlerin de yapacağı feragatle huzuru, çözümü tesis etmek bu kadar mümkünken maalesef ki kendi hırsları ve iktidarları uğruna ‘Her şey bizim olacak, her şey benim olacak.’ hırsı yüzünden bugün insanlar ölüyor, şehirlerimiz yakılıyor, yıkılıyor. Şimdi, öylesine gözlerini hırs bürümüş ki hiçbir şeyi bize layık görmüyorlar, hiçbir şeyi paylaşmak istemiyorlar. Egemenliği kendi kontrollerine almışlar, devleti kendi özerk mülkleri gibi görüyorlar. İktidarı sonsuza kadar onlara bahşedilmiş bir hak olarak görüyorlar. Her şeyi kendi mülkiyetlerine geçirmek üzerine bir anlayış ve zihniyetleri var. ‘Yargı bizimdir.’ diyorlar, ‘Basın bizimdir, üniversiteler bizimdir.’ diyorlar ‘Mülk bizimdir.’ diyorlar, ‘Devlet bizimdir.’ diyorlar. Peki, bu ülkede yaşayan ve sizler gibi düşünmeyen, sizin siyasi anlayışınız gibi düşünmeyenler, mesela Kürt halkı sizin bu tekçi anlayışınız altında nasıl yaşayacak; bunu da anlatamıyorlar. İşte bugün tankla, topla kentın her bir sokağını harabeye çevirirken bile bunu kendilerine hak görüyorlar. ‘Bu bizim hakkımız.’ diyorlar. Niye? ‘Orada silahlı insanlar var.’ Ben de diyorum ki: Orada silahlı insanlar olsa da tankla, topla, orduyla sivil yerleşim birimlerine girip yakıp yıkmaya hakkın yoktur. Ulusal ve uluslararası sözleşmelere aykırıdır, suçtur. Öylesine vicdanlarını yitirmişler ki benim şahsen doğduğum, büyüdüğüm mahalleler... Ben Kurşunlu Camisinin yanında bugün tankla yıkılmış olan bir evde doğdum, dünyaya geldim. Saraykapı’da Kurşunlu Camisinin sokaklarında büyüdüm. Benim çocukken dolaştığım sokaklar birçoğunuz gibi, tüm Diyarbakırlılar gibi hatıralarımızın yığına olduğu yerler şimdi tank, top atışları altında harabeye döndü.

Ve öylesine Davutoğlu vicdanını yitirmiş ki, çıkmış diyor: ‘Surun her taşını Demirtaş’tan iyi bilirim.’ Küçük bir ilçe, birkaç mahalle; orada doğduk, orada büyüdük, kaderimiz böyle oldu ama onu da bize çok görüyor. ‘Orayı da senden iyi bilirim.’ diyor, ‘Doğduğun yerleri senden iyi bilirim, senden daha fazla benimdir.’ diyor. Demek istediği bu yani ‘Sizden daha fazla orası benim malımdır.’ diyor. Bize bunu layık görmüyor. Ya, Allah billah aşkına halkımızla burada cuma namazını eda edeceğiz, onu da bize layık görmüyor. Utanmasalar, haşa, diyecekler: ‘Allah bizimdir, cuma bizimdir.’ Bu kadar çılgınlaşmış bunlar. Onu da bize layık görmüyorlar.

İşte, biz, bu kafayla, bu zihniyetle nereye varacağız bilemiyorum ama bir sulh yolu bulmak zorundayız, bir barış yolu açmak zorundayız. Çatışma sonsuza dek sürmez. Tabii ki AKP ve yönetim kadroları ‘Ben ille de zulümle halkı teslim alacağım.’ derse biz de diz çökecek, boyun eğecek değiliz; elbette böyle zulüm iradesine teslim olacak değiliz. Bu nedenle bütün halkımızdan ricamız, isteğimiz şudur: Bu zor günlerde ittifakınızı daha güçlü tutun, moralinizi güçlü tutun, kardeşlik ittifakıyla bu durumu çözeceğiz. Ankara’dan bu zihniyet bize barışı armağan etmez ama biz istersek, ısrarcı olursak adil bir barış o zaman gelir. Bunların kafasında ‘kardeşlik’ denilen şey AKP kardeşliğidir yani ya AKP’lisin ya düşmansın. AKP’ye biat edersen ‘tamam’ derler, senin kafanı okşar, sana ‘kardeş’

derler ama AKP'li değilsen ne olursan ol; Kürt, Türk, Sünni, Alevi, ne olursan ol seni vatan haini, seni düşman olarak ilan ediyorlar. Eskiden, bakın, AKP'den önce de tekçilik vardı, 'Herkes Türk olacak.' deniyordu. 'Herkes tek dil olacak.' deniyordu. AKP bunlara başka teklifler de ekledi, 'Tek parti etrafında toplanacağız, tek adam etrafında toplanacağız.' diyorlar. Bunu kabul etmeyi düşman görüyorlar. İnanın ki bize dayattıkları budur. Türkiye'yi Kürt'üyle, Türk'üyle esir almaya çalışıyorlar. Keşke yüreklerinde şu kadar Allah korkusu olsaydı bu kadar zulüm yapmasalardı. Bunlar korkutmak üzerine kuruyorlar.

Tek bir insanın yaşamını yitirmesini asla onaylamayız, istemeyiz. Bizim için canlar arasında fark yoktur. Bir insan teneseire yatırıldığında onun üstünde artık hiçbir kıyafet, üniforma yoktur; o general midir, polis midir, gerilla mıdır, o saatten sonra Allah'ın huzurunda onun kıymeti yoktur.”

Böyle devam ediyor. Yemeğinizi engellemek için hızlanıyorum.

Nimetullah Bey'in de var uzunca ama genel hatlarıyla konuşmanın genel konsepti bu. Şu anda bu bir iddianameye dönüşmüş durumda ve bunun gibi 102 tane iddianame var. Hepsini konuşma. Bir siyasi parti lideri, milletvekili kendi düşüncelerini, kendi gelecek perspektifini, kendi kurgusunu anlattığı için cezaevinde yatıyorsa biz buna nasıl “demokrasi” diyeceğiz? Bütün fezlekeleri biz topladık, hepsini isteyen milletvekili arkadaşlarımıza verebiliriz, bu konuda hiçbir şeyimiz yok ama son olarak şunu söylemek istiyorum: Gerçekten bu masada oturmak, bu iletişimin devam etmesi önemli olabilir ama birbirimizi gerçekten dinlememiz lazım, etkilenmemiz lazım, değişime vesile yapmamız lazım. Yoksa “Ben burada lafımı söyledim, tarihe not düşün, ne olursa olsun.” anlayışıyla olursa zaten hiçbir çözüm yolu bulamayız. Şu anda biz bu taslakta hiçbir şeye etki edemeyeceksek havanda su dövüyoruz demektir, boş boş anlatıyoruz demektir. Böyle bir tartışmadan da demokrasi çıkmaz. Bizim kurtuluşumuz hep birlikte bu kaostan... Bu nedenle gerçekten oy vereceksek eğer bu Anayasa taslağına, teklifine çok iyi düşünüp yani çocuklarımızı, kendimizi, geleceğimizi, tarihimizi, “kardeşlik” dediğimiz bağları ve bundan sonra bu Anayasa teklifiyle nelerin değişeceğini çok iyi ölçüp tartmamız lazım çünkü bu herhangi bir değişiklik değil; bütün sistemi, bütün rejimi tekrar revize eden, baştan değiştiren ve daha da vahimi, çoğulculuk iddiasını, kapsayışını tümüyle reddeden, Türkiye'deki bütün farklılıkları reddeden; AKP'nin, MHP'nin her dediğini kabul ettiği aslında... MHP'nin 2013 yılında Anayasa Uzlaşma Komisyonunda ileri sürdüğü tekçilik tezlerinin tümünü kabul ettiği, MHP'nin de AKP'nin başkanlık sistemini kabul ettiği bir pazarlık neticesinde oluşmuştur. Bu bir yörünge değişikliğidir, bu bir siyasi altüst oluştur ve dün yapılan eleştirilerin tümü rafa kaldırılmıştır, hem Sayın Parsak “seçilmiş krallık” lafını geri almış hem Sayın Cumhurbaşkanı diğer MHP'ye ilişkin eleştirilerini geri almış, anlaşmışlar ama bu anlaşma yetmez. 4 parti lazım, 79 milyon insan lazım, herkesin katılımına açmamız lazım diyorum.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Beştaş, teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar, sistemde Sayın Naci Bostancı'nın AK PARTİ Grubu Başkan Vekili olarak bir söz talebi var.

Şimdi, Grup Başkan Vekili olarak Sayın Naci Bostancı'ya söz vereceğim.

Buyurun Sayın Bostancı.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş ile Aksaray Milletvekili Cengiz Aydoğdu'nu (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptıkları konuşmalarındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Arkadaşlar, beni bağıslamanızı dilerim, çok kısa konuşacağım, fazla vaktinizi almayacağım.

Meral Hanım “HDP binalarına yönelik saldırıları kimse kınamadı.” dedi. Genel Kurulda ben en az 2 defa bu konuya ilişkin konuşma yaptım, açıklamada bulundum; başka partiler de yaptı. O bakımdan, burada bir bilgi eksikliği söz konusu.

2013 yılında o zaman Başbakan olan Sayın Erdoğan’ın bir televizyon programında MHP’ye yönelik birtakım eleştirileri olduğunu ifade etti ve mütebessim bir çehreyle “Dün size böyle ağır laflar söyleyen AK PARTİ’yle nasıl bir araya gelip bu işleri yapıyorsunuz?” demek istedi.

Esasen 4 tane siyasi parti var Mecliste ve benim bildiğim kadarıyla, bütün siyasi partiler birbirleri hakkında çok çeşitli eleştiriler dile getiriyorlar. Eğer eleştirilerin varlığı, ilke düzeyinde partilerin bir araya gelmesi ve kimi konularda uzlaşmasına bir engel teşkil ediyor ise... Geçmiş dönemlerde bu Anayasa Komisyonu kurulmalarına HDP’nin “Biz ilke düzeyinde karşıyız. Bu partiler birbirleri aleyhine konuşuyorlar, o yüzden bu konuşmaları sebebiyle bir araya gelip anayasa yapamazlar.” diyerek daha baştan karşı olması sadece ben değil, diğer partiler de esasen birbirleri hakkında konuştukları için bir araya gelemezler demesi gerekirdi. Gönül 4 partinin bir arada yapmasını isterdi, mümkün olmadı, denendi. Siyaset mümkünün sanatı. Partiler bir araya gelirler, usulleri çerçevesinde bu işi müzakere ederler. Esasen, partiler bir konuda bir araya geliyorlar, aynı parti çatısı altında buluşmuyorlar, buna dikkat çekelim. Elbette, birbirlerine ilişkin marjları ve eleştirileri olacaktır. Ama, “uzlaşma” dediğimiz husus, belli konularda sınırlı, başlığı belli bu konularda uzlaşmaktır. O yüzden, ilke düzeyinde bu eleştirilerin varlığını bir araya gelmenin bir engeli olarak değerlendiren mantığı çok uygun bulmadığımı söylemek isterim.

Onun ötesinde, niçin böyle davranıldığına ilişkin sebebi Meral Hanım kendisi herhâlde açıklar diye düşünüyorum.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Bir açıklama...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Bu eyalet meselesi, eyalet konusu da konuşuldu. Eyalet yahut da yerel idarelere daha fazla hak ve yetki tanınması istikametinde müzakereleri, bunları teknik düzeyde konuşabilirsiniz, tartışabilirsiniz. Mesele şu: Türkiye’de insanlar bir bölünme tehlikesi ve tehdidi altında olduklarını düşünüyorlar, böyle bir tehdit var, PKK diye bir terör örgütü var. Kim ne söylerse söylesin şiddetin ve kanın olduğu yerde bölünme tehdidi kendiliğinden orta yerde durur. Dolayısıyla, bölünme hayaletinin ortalıkta dolaştığı bir zeminde bu anlama gelebilecek, bunu destekleyici mahiyette görülecek idari düzenlemelere ilişkin bütün kesimlerin, en azından bölünme meselesine ilişkin hassasiyet taşıyan kesimlerin dikkatli davranması olağandır; mesele sadece teknik bir tartışma değil, Türkiye’nin üniter birliği. Bu bölünme tehdidi aşıldığında muhakkak Prens Sabahattin’den beri dile gelen ademimerkeziyete ilişkin konular konuşulabilir, tartışılabilir, getirisi, götürüsü müzakere edilebilir, neticede yine usullerine uygun bir karara varılabilir ama öncelikle bu hayaletin muhakkak ortadan kalkması gerekir.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Bu sizin planınız mı sizin, siyasi planınız mı?

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Ben öyle bir şey demedim.

MEVLÜT DUDU (Hatay) – Yani, Anayasa’da bölgesel yönetimler olabilme yetkisi...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Yani bütün bunlar olduktan sonra... Milliyetçi Hareket Partisinin planı mı?

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sözlerime Aykut Bey, ben...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Yok, önemli birisiniz, grup başkan vekilisiniz.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Ben, ne dediğimi biliyorum, ben şunu söylüyorum...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Milliyetçi Hareket Partisi milletvekillerinin bilmesi gerekebilir.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Evet, ben ne söylediğimi biliyorum.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Bizim bilmemiz gerekenleri bence siz söylemeyin.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Söylediğim şu: Bölünme tehdidinin hayaletinin ortalıkta dolaştığı bir zamanda bu işleri teknik düzeyde tartışmak dahi mümkün olmaz; söylediğim bu. Herhâlde söylediğim gayet açık bir şekilde anlaşılıyor.

BAŞKAN – Hocam, çok özür diliyorum, yemek arası için beş saattir çalışıyoruz. Size bir cevap hakkı olarak söz verdiğimiz için çok özür dilerim, kusura bakmayın...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Son süzüm afiyet olsun.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Buyurun Meral Hanım.

Lütfen, kısa bir cevap olursa yemek arası vereceğim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Kısa olacak da...

BAŞKAN – Tamam, lütfen.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Yani sırf yemeğe yetişesiniz diye kestim bu arada, yoksa uzatacaktım.

BAŞKAN – Biliyorum, biliyorum, lütfen buyurun.

4.- Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş'ın Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Şöyle: Ben konuşmamda da söyledim, kınayan varsa özür dilerim. Ben tutanaklara bakarım eğer Sayın Bostancı kınamışsa şimdi özür diliyorum yani hiç sorun yok.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Bakmaya gerek yok, söyledim diyorsunuz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Hayır, “Özür diliyorum.” dedim yani hani daha... Hayır, hayır, kınadığınızı söylediniz ya “Özür diliyorum.” dedim yani ben sözümün arkasındayım o anlamda. Ama, bu politik eleştirilerimiz ayrı bir şey. Devletin tedbir alması, önlemesi, sorumluluğu ortadan kalkmıyor ben -onu nezaketen- hani bir siyasi parti temsilcisi bile kınamadı demiştim.

Diğer meselede de “Ben, şunu demek istedim, şunu demek istedim.” yorumlarından ziyade benim ne dediğim çok açık; ben, tarihsel bir kronolojiyle geçmişten bugüne olan değişimi aktardım sadece yani nereden nereye geldiğimizi anlattım. Yoksa bir ima yoktu, ben konuşmalarımda genellikle imada bulunmam. Yani, ben geçmişte... Siyasi partiler arasında tabii ki tartışma olur, tabii ki eleştiriler olur, siyasi eleştiriler ve bunun, bu eleştirilerin çözüm yeri de sonuçta siyasettir, sandıktır; o onu seçer, onu destekler. Seçmenler...

Ben size anlatayım. Seçmenler...

Başkan, başka bir şey...

BAŞKAN – Sayın Beştaş, tabii, haklı olarak Özgür Özel de grup başkan vekili olarak süre istedi ama yemek gecikiyor.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Daha bir şey demedim ki ben.

BAŞKAN – Ben toparlamak istiyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yemek sonrasında konuşalım.

BAŞKAN – Ama, yemek sonrasında ben Haluk Pekşen Bey’le devam edelim istiyorum çünkü sürecin de ilerlemesini istiyorum.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ya, bitiriyorum Başkan. Bu süreyi...

Yani ben imada bulunmadım, o eleştiriler olabilir tarihsel süreç içinde, ben var olan geriye dönüşümü anlatmak istedim; aksine “Eğer bölünme hayaleti ve riski varsa bunun yolu tekçilikte ısrar değil, çoğulculuktur demokrasidedir.” dedim yani bu tip tehlikelerin panzehri her zaman hak ve özgürlüklerin genişletilmesidir, büyütülmesidir; benim konuşmamın ana tezi oydu aslında. O örnekleri de ufuk açmak için, geçmişten bugüne verdim; yoksa aranızı bozmak gibi bir niyetim yok, gayet iyisiniz. Yani, Başbakan dün demişti ki: “Virgülü bile değiştirmeyiz aman.” MHP mutlu olmaya devam etsin diye. Siz birbirinizi mutlu ediyorsunuz parti olarak, yolunuz açık olsun diyeceğim ama halklar lehine, Türkiye toplumu lehine değil bu ittifak. Bizim derdimiz o, biz de onu değiştirmeye çalışıyoruz.

Afiyet olsun.

BAŞKAN – Sayın Özel, kısa olursa biz mutlu oluruz.

5.- Manisa Milletvekili Özgür Özel’in HDP binalarına yapılan saldırıları Mecliste kınadıklarına ve Milliyetçi Hareket Partisinin Anayasa değişikliği konusundaki tavrına ilişkin açıklaması

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Çok kısaca söyleyeyim Sayın Başkan.

Birincisi: Aslında, Sayın Bostancı’nın hani “Başka partilerde kınadı.” derken bize de şahitlik ettiği görülüyor ama yine de Meral Hanım bir daha sorunca söyleyelim, biz hangi siyasi parti olursa olsun merkez ya da taşra teşkilatlarına yapılan her türlü saldırıyı ya da buna yol açabilecek her türlü açıklamayı kınadık. Somut olarak da Sayın Bostancı’nın da hatırladığı gibi, aynı gün Mecliste yapılan bu saldırıları kınamıştık.

Partiler birbiri hakkında geçmişte başka şeyler söyler, bugün başka şeyler söyler, eleştirilerin dozları falan değişebilir. Ama, ben Cumhuriyet Halk Partisi açısından AKP ile MHP’nin birbiri hakkında yaptıkları eleştirilerdeki kırılma gibi bir kırılmanın Cumhuriyet Halk Partisinin kurulduğu günden bugüne siyasi tarihinde bu boyutta bir şey olmadığını size temin ederim. Ayrıca, MHP’nin ve özellikle Sayın Devlet Bahçeli’nin başkanlık sistemiyle ilgili sadece AKP’ye yönelttiği eleştiriler ile bizim AKP’yle partili Cumhurbaşkanlığı konusunda anlaştıkları konusunda duyular üzerine biz bunu söylediğimizde bize hakarete varan söyledikleri şeylerle ilgili bir çalışma yapıyorum ilk 2 cildi bitti, 3’üncü cildindeyiz; önümüzdeki günlerde bütünü üzerinde aldığım konuşma sırasında konuşmamın bir kısmını bu 2 ciltlik çalışmanın bir ön sunumu olarak değerlendirmeyi düşünüyorum.

Onun dışında, herkes bir diğer partiye ne kadar güveniyor falan, ona bir hukuk kazandırılacaksa eğer onu önümüzdeki günlerde göreceğiz. Ama, Adalet ve Kalkınma Partisinin, mevcut taslağa bakıldığında, Anayasa’yı MHP’yle birlikte değiştirip Anayasa değiştikten sonra uyum yasalarını ve İç Tüzük’ü kendi salt çoğunluğuyla yapmayla ilgili bir gayreti ve o konuda MHP’ye karşı masada kazanılmış taktik ve teknik bir üstünlüğü olduğu görülüyor. Ama, ben Milliyetçi Hareket Partisinin kendisini imha projesi anlamına gelebilecek olan bu konuya Anayasa’da bir güvence arayacağı noktasında onların yaptığı tercihlere değil ama akıllarına ve vicdanlarına saygı duyduğumu ve böyle bir akıl yürütme için, bizlerin uyarılarına ihtiyaçları olmayacağını değerlendiriyorum; o maddeler geldiğinde Milliyetçi Hareket Partisi ne yapacak onu göreceğiz.

Çok teşekkür ederim.

Saygılar.

BAŞKAN – Sayın Özel, teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar...

Buyurun Sayın Parsak.

6.- Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın Milliyetçi Hareket Partisinin ciddi bir parti olarak kırk yedi yıllık siyasi geleneği içerisinde ne yapmak istediğini ve ne yaptığını bilen bir şekilde davrandığına ilişkin açıklaması

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Sayın Başkanım, saygıdeğer milletvekilleri; tabii, bu saat itibarıyla çok uzun bir açıklama yapmayacağım. Ben, bunları ilk gün akşam da söylediğim gibi, dikkatlice dinleyip işin sonunda geneli hakkında Milliyetçi Hareket Partisi adına düşüncelerimi serdederken her biriyle ilgili mutlaka elbette söyleyeceklerim olacak ama şimdi çokça adı geçtiği için şu kadarını söylemekle yetineyim: Özellikle, Cumhuriyet Halk Partisinin sayın grup başkan vekilinin ve diğer temsilcilerinin ifadeleri bizim nazarımızda vehimden ibarettir. Bu çerçevede, o iddiaları kabul etmediğimizi kayda geçmesi bakımından sadece söylüyorum.

Onun dışında, Milliyetçi Hareket Partisi kırk yedi yıllık siyasi geleneği içerisinde ciddi bir parti olarak ne yapmak istediğini de, ne yaptığını da bilen bir şekilde davranmıştır şimdiye kadar, şimdi de aynı şekilde davranmaktadır. Dolayısıyla, bu iddialara şimdilik bu kadar söyleyeyim.

Teşekkür ederim.

Ben de afiyet olsun diyorum.

BAŞKAN – Sayın Parsak, teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, sekiz kırk beşte, bir saat beş dakika sonra tekrar toplanmak üzere ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.41

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 20.48

BAŞKAN : Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ : Reşat PETEK (Burdur)

SÖZCÜ : Abdurrahman ÖZ (Aydın)

KÂTİP : Muhammet Emin AKBAŞOĞLU (Çankırı)
(Oturum, Sözcü Abdurrahman Öz tarafından açıldı)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlarım, toplantıyı açıyorum; kaldığımız yerden devam ediyoruz.

II.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) (Devam)

BAŞKAN - Söz almak isteyen arkadaşlara kısa bir bilgilendirme yapmak istiyorum: Tutanak tutan arkadaşlar konuşmaları kaydederken herhâlde sıkıntı oluyor, elektronik cihazdan düğmeye basarak söz isteyelim ama biz yine buradan sıradan konuşmaları vereceğiz.

Evet, konuşma sırası Sayın Haluk Pekşen'de.

Buyurun Sayın Pekşen.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; evet, birkaç gündür burada son derece yoğun ve ciddiyle tartışılan görüşleri ben de dikkatli bir şekilde dinliyorum. Bugüne kadar dinlediklerim içerisinde birçok görüşün, aslında burada zikredenler tarafından da kamuoyunda sıkça tartışıldığı, yoğunlukla tartışıldığı ve hepsinin de bilinen şeyler olduğunu ben de biliyorum. Aslında burada bir hukukçu olarak sizlerden daha fazla bir şey söylemek imkânım yok. Sizlerin bilmediğiniz bir şeyi de benim bilmem söz konusu değil. Aslında hepimizin bildiği bir şeyleri konuşuyoruz ama aslında konuşmuyoruz, birbirimizle hangi kaleye nasıl gol atarız mücadelesi içerisindeyiz; aslında aynı takımda sol açık, sağ açık gibi -Karadeniz deyimiyle anlatayım- oynadığımızı fark edersek başka bir kaleye gol atma olanağımız doğabilir diye düşünüyorum. Burada gördüğüm şey şu: Biz, burada, bir sorunu tüm bütünlüğü içerisinde, hepimizin bilmesine rağmen, kendi bildiklerimiz doğrultusunda kabullenilmesini ve o doğrultuda algılanarak çözümlenmesini istiyoruz ama ne durum burası, ne Türkiye burada ne de dünya böyle bir yerde.

Bakın, çok kısa süre önce, Rusya'nın Ankara Büyükelçisi burada son derece menfur bir saldırıda katledildi. Sayın Büyükelçiyi gerçekten zor bir dönemde tanıdım, tanımdan da çok büyük mutluluk duydum. Uçak krizi olduğu dönemde, havacılık hukukuyla olan ilgimden dolayı gazetelerde, televizyonlarda şöyle bir açıklamada bulunmuştum: “Evet, bizim Hava Kuvvetlerimiz uçak krizine ilişkin açıklamasında ne söylüyorsa doğru söylemiştir. Çünkü geçmişte de Hava Kuvvetleriyle ilgili çeşitli çatışma olaylarında tartışmalar yaşanmış, Hava Kuvvetleri bu tartışmalarda kamuoyunu bilgilendirmelerinin tamamında yüzde yüz doğruyu söylediğini kabul ettirmiş, nitekim bu konuya ilişkin uluslararası hakem heyetlerinde, mahkemelerde de Hava Kuvvetlerinin görüşleri teyit edilmiştir ve Türkiye haklı çıkmıştır. Ancak vurma kararının doğru olup olmadığı havacılık terminolojisi açısından tartışılabilir. Bu anlamda, Türkiye'nin hava sahasının ihlal edilmesi hatta daha öncesinden çeşitli füzelerin Türk hava sahası üzerinden, ihlal edilerek Türk sınırına gönderilmesi, Türkiye'nin de egemenlik haklarının ciddi anlamda riske edilmesi anlamına gelir ki bu da kabul edilebilir bir durum

değildir.” diye açıklama yapmıştım. Bu açıklamadan birkaç ay sonra Sayın Büyükelçi, çok sevdiğim, çok kıymet verdiğim değerli, eski bir devlet adamı, bir bürokrat vasıtasıyla, Sayın Kemal Baytaş vasıtasıyla bizimle irtibat kurdu ve o zaman sarf ettiğim bir cümleden dolayı biraz da sitemkâr bir görüşme başladı. Şunu söylemişim: “Rusya gibi çok büyük bir devletin Devlet Başkanının televizyon ekranlarına çıkıp, önüne bir cihazı alıp ‘Bu kara kutuyu deşifre edeceğim.’ demesi Rusya’nın büyüklüğüyle -yakışmıyor- doğru orantılı bir davranış değildir, doğru da bir şey değildir.” demişim. Niçin? Çünkü hepimiz biliriz ki, havacılıkla ilgilenen insanlar bilirler ki savaş uçaklarının kara kutusu olmaz. Nitekim bu açıklamamdan bir gün sonra Sayın Putin kara kutunun arızalı olduğu açıklamasını yapmış ve kara kutu konusunu gündemden kaldırmıştır.

Burada anlatmak istediğim şey şu: Bu Büyükelçi aslında sıradan bir insan değildi. Tanıştığımızda uzun uzun görüşmüştük. Ona şunu söylemişim: “Ben muhalif bir partinin milletvekiliyim ama sonuç itibarıyla aynı geminin içerisindeyiz, bu ülkenin kaptanı biz değiliz ama bu geminin içerisinde bizim de bir görevimiz var. Biz de o görevimizi ülkemizin çıkarları doğrultusunda mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde yapmak isteriz. Rusya bizim Atatürk’ün de vasiyet ettiği tarihî komşumuz, özenle ve özellikle, dikkatle komşuluk ilişkilerini yürüttüğümüz bir komşumuzdur. Bu itibarla sizin Türkiye’yle ilişkilerinizde bu uçak krizini baz alarak, yaşanmış olan bu olayı baz alarak tek başına buradan bir husumet çıkarmanız Türkiye açısından da Rusya açısından da telafi edilemeyecek sonuçlara doğru sürükler, bunun zaman içerisinde ağır bedellerini hep beraber öderiz.” demişim. Ve o dönemde kendisiyle yaptığımız görüşmede kendisinin Türkiye’ye gelmezden önceki görevini sormuştum ve Dışişleri Bakanlığında genel müdürlük görevini yürüttüğünü söylemişti. Ben de bunun üzerine biraz daha üzerine gittim ve dedim ki: “Sayın Büyükelçi, bizde de genel müdürlükler var Dışişleri Bakanlığımızda ama genel müdürlüklerin işte, görev alanları vardır. Sizininki hangisiydi?” Bana şunu söylemişti: “Ben özellikle Orta Doğu, Yakın Doğu, Asya, Balkanlar, Kuzey Afrika bölgesinde bugün görev yapan bütün konsolosları ve büyükelçileri yetiştiren genel müdürdüm. Bugün burada görev yapanların tamamını ben yetiştirdim.” Onun için, bu menfur cinayetle son derece başarılı bir diplomat, iyi bir Türk dostunu kaybettiğimizi ifade etmekte yarar görüyorum, bundan da üzüntülerimi bir kez daha paylaşmak istedim.

Burada, belki bunun arkasından şuna bakabilirsiniz: İktidar ve muhalefet ne yapabilirler? Bu, belki de çok ciddiye alınmayabilir ama Türkiye-Rusya ilişkilerinin yeniden telafi edilmesinde bir muhalefet milletvekilinin ilk başlattığı adımlar, sonra devreye o dönem içerisinde planlandığı şekilde soktuğumuz iş adamları ve bugün yeniden kurulmuş olan ilişkiler... Doğru olan, ülkemizin çıkarlarını iktidar ve muhalefet olarak doğru analiz edip doğru takip etmemizdir.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; geçen hafta sonu Sayın Cumhurbaşkanı Trabzon’da yapılmış olan stadyumun açılışına geleceği için bizler de o stadyumun açılışına katılmak üzere buradan hareket ettik. Anadolu Havayollarında Ulaştırma Bakanını ve çok sayıda kıymetli bakanlarımızı, siyasetçilerimizi gördüm, mutlu oldum, onların da açılışa katılacak olmaları bir Trabzonlu olarak beni de çok mutlu etti. Ama uçağın içerisinde gezen bir korumanın belinde kocaman bir silahla gezdiğini görünce de dehşet içerisine düştüm. Çünkü uluslararası havacılık mevzuatı gereğince, bir korumanın, kim olursa olsun, uçak kabineye belinde silahla binmesi mümkün değildir. Bu hem havacılık IATA kuralları açısından kesinlikle yasaklanmıştır hem de uçak güvenliği açısından, korumanın güvenliği açısından da yasaklanmış bir durumdur. Buna ilişkin mevzuatlar vardır. Nitekim sayın korumayı bir müddet sonra horul horul uyurken gördüm, iyice dehşete düştüm. Bunun üzerine kural gereği kabin amirini davet ettim ve kendisine korumanın belindeki silahı görüp görmediğini sordum. Farkında olduklarını söyledi, binerken de fark ettiklerini ama engel olamadıklarını söyledi. O hâlde gidin ve kendisini derhâl uyandırın dedim. Onun uyuması yalnızca kendisinin değil, uçak içerisindeki bakanların

da milletvekillerinin de yolcuların da herkesin hayati tehlikesini maksizime eder. Nitekim, Rus Büyükelçinin öldürülmesinde olduğu gibi benzer bir durum olabildi. Ama ne yazık ki korumanın bu uyarımıza rağmen -uyandı ama- daha sonrasında da farklı bir tavır sergilediğini düşünmüyorum. Hangi bakanın, kimin koruması olduğu hiç önemli değil; önemli olan buradaki mantık, anlayış, bir zihniyeti anlatmak istiyorum; bir öz güven patlamasını, meydan okumayı, yasaları hiçe saymayı, yasayı yok saymayı, “Yasayı yalnızca ben bilirim, benim söylediğimdir ulusal menfaatler, benim söylediklerimdir çıkar.” diye düşünme anlayışıdır. Aslında yerleştirdiğiniz temel kök burası, yanlış, bir yanıştan dönme erdemini göstermeme direnci, ısrarı.

Hepimiz her sabahleyin sabahın kör ışıklarıyla uyanıyoruz. Ülkenin her tarafından ekranlara yansıyan, medyaya yansıyan büyük dramları, acıları hepimiz görüyoruz. Bugün öyle kötü bir günde konuşuyorum, öyle talihsiz bir günde ki dünden beri hepimizin morali çok bozuk. Çocuklarımız, evlatlarımız can vermişler. Ben beklerdim ki Sayın Komisyon Başkanı bugün bu acımızı bir ulusal birliktelik saysın, “Bu Komisyonu tatil ediyorum arkadaşlar, gidin, pazartesiye kadar acımızı yaşayalım. Pazartesi günü gelin, devam ederiz. Hiçbir şey canımızdan, birlikteliğimizden, acılarımızı paylaşmamızdan daha önemli olamaz.” diyebilseydi ama demedi, demiyoruz. Çünkü sabahın kör ışıklarıyla minicik yavrularımızı karanlıklara sürüyoruz ve o minicik yavrular her gün ekranlarda bir şekilde, sokaklarda büyük tehlikelerin olduğunu, büyük dramların yaşandığını biliyorlar; yalnızca bizim çocuklarımız değil, sizin çocuklarınız da. Bunların hepsi bizim çocuklarımız. Her sabah size söylüyorlar, uyanmak istemiyorlar; okul karanlık, okul onlar için kâbus. Ruh hâlleri, psikolojileri ne oluyor? Ama geri adım atmıyorsunuz. Enerjiymiş, paraymış vesaireymiş cehennem olsun. Daha nelere para ödemiyoruz, çocuklarımızın psikolojisi için değer mi? Ama hiç, hiçbir şekilde ona da itibar etmiyoruz. Çocuklarımızın geleceği bile siyasi bir kararlılıkla, “Ben söyledim, burada da ısrarlıyım.” dayatmasıyla ne yazık ki siyasetin içerisinde kaybolup gidiyor.

O hâlde, bir bakıyorum ben, bu Türkiye’de ne oluyor, biz neleri konuşuyoruz, niçin bu Anayasa tartışması var, aslında neler olup bitiyor da biz Anayasa tartışması gibi bu olan biteni bir şekilde algılamaya çalışıyoruz? Bence çok şey oluyor. Bunun adına ne söylerseniz söyleyin, bana sorsalar “Adını ne koyarsın?” deseler, bunu adı... Hani Einstein’a soruyorlar ya “Üçüncü dünya savaşı nasıl olacak?” diye, o da diyor ya “Dördüncüsünü biliyorum.” Bence bu üçüncüsü çünkü bu çok açık. Biz buraya nasıl geldik? Bunu isterseniz beraberce bir takip edelim. Neredeyiz biz ve neyin ortasındayız, bunu belirleyebilirsek o zaman sorunları daha kolay çözeriz, daha kolay yakalearız.

Bakın, bulunduğumuz coğrafyanın, hepimiz biliyoruz, iki çok önemli özelliği var: Bir jeopolitik, bir de tarihsel mirası var. Bu coğrafya dünyanın hiçbir coğrafyası kadar kolay değildir. Bu ülkeyi yönetmek inanılmaz zor bir şey. Evet, sizin de işiniz çok zor, anlıyorum sizi. Burayı yönetmek olağanüstü zor ama burayı yönetirken bilime, akla, liyakate, kariyere, sadakate, bunlara temel olan yönetim biçimini dışlamayı siz kabul ettiğiniz için bugün savruluyorsunuz. Oturmanız gereken zeminden siz uzaklaşıyorsunuz. Bakın, bir kısa tarih turu yapalım, “Neredeyiz, nasıl bir anayasaya ihtiyacımız var?”a isterseniz oradan başlayalım. Ne zamana kadar Osmanlı İmparatorluğu? Ta ki “Gama” denilen bir katilin Ümit Burnu’nu geçip Hindistan’a ulaştığı döneme kadar. Niçin? Çünkü, Gama, Ümit Burnu’nu geçip Hindistan’a ulaştığı zaman Avrupa’nın temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak bir yol bulunmuştu. Böylece, Osmanlı’nın tümüyle kontrolü üzerinde olduğu İpek Yolu’ndaki gelir kaynakları artık çökmeye başlamış ve tam da o dönemde Amerika Kıtası keşfedilmiş, Amerika Kıtası’ndan büyük bir ekonomik kaynak Avrupa’ya akmaya başlamıştı. Avrupalı, gıda ihtiyaçlarını artık İpek Yolu üzerinden karşılama mecburiyetinden kurtulmaya başlamıştı. Doğal olarak Avrupalının bu ekonomik dönüşümü, kaynakları

başka bölgelerde araması, Osmanlı'nın da buna ilişkin hazırlık yapamaması... Zaman içerisinde "Yok efendim, Osmanlı'da şu oldu, bu oldu." bir sürü palavra vardır. Temel gerekçesi, ekonomik girdiler çökünce, her yerde olduğu gibi, bütün imparatorluklarda olduğu gibi Osmanlı da çökmeye başlamış.

O dönemde bir büyük de olay gerçekleşmiş. O olayın sonuçlarını bugünlerde görüyoruz. Gerçekleşen olayı isterseniz biraz da hafızalarınızı tazeleyerek bir anlatalım. İlk Haçlı Seferi milattan sonra 1080 yılında olmuş. İlk Haçlı Seferi'ni, o zamanki tabiriyle değil ama günümüz tabiriyle söyleyelim, sivil toplum aktivistleri yapmışlar, kadınlar, çocuklar işte Kudüs'ü kurtaracaklar vesaire; gelmişler, geçmişler, yollarda telef olmuşlar, perişan olmuşlar; sonra büyük bir kısmı can vermiş, geri dönen insan sayısı çok az olmuş ama ikincisini bu defa çok ve profesyonelle yapmışlar. Kime karşı yapmışlar? Bizim resmî tarihimizde hep şu anlatılır: İkinci Haçlı Seferi Müslümanlara karşı yapılmıştır. Aslında bir de tarihleri gerçekten okusak böyle olmadığını orada göreceğiz. Niçin? Çünkü İkinci Haçlı Seferi'nin ilk tatbikatının yapıldığı yer bu "Aslan Yürekli Richard" dedikleri katilin sefer yaptığı Almanya'dır, ilk Yahudi katliamı orada yapılmıştır. Almanya'ya gitmişlerdir İngiliz Kralıyla birlikte, 12 bin Yahudiyi kesmişlerdir. Bu tatbikat sonrasında geriye dönüyorlar ve bu defa doğrudan Haçlı Seferi'ne çıkıyorlar, Bizans yağmalanıyor, Mora Yarımadası'nda kadınları ve çocukları kesiyorlar ve dramatiktir, J.M. Roberts'in anlatımına göre de ilk yamyamlık hikâyeleri orada olmuştur. Sonra, o Kudüs'e kadar gelen ve sonra üçüncüsünde, dördüncüsünde tekrar eden bütün çatışmalar da aslında Katolik ve Ortodoks çatışmasıdır yani Hıristiyanlığın iki ayrı mezhebi arasında büyük bir çatışmadır. "O dönemde Anadolu'da Müslümanlar vardır, yoktur." tartışması ayrı bir konu, ona girmeyeceğim ama Katolikler ve Ortodokslar arasında o kanlı çatışma ta ki 2004 yılına kadar kıran kırana devam etmiştir. O kilise çatışması, bir tarafta Roma, öbür tarafta patrikhane çatışması 2004'te Roma'nın, Papa'nın Bükreş'i ziyaretinde bir cümlesiyle sona ermiştir; Bükreş'te Papa "Özür diliyoruz." demiştir, Patrik Bartholomeos'nun 2006 yılında "Özrünüzü kabul ediyoruz." demesiyle birlikte o büyük kavga sona ermiştir. Yani bu mezhep çatışmaları, inanç temelli çatışmalar dünyada hep var ola gelmiştir ama asıl bu çatışmaları çözümleyebilen ve oradan büyük bir uzlaşmayı yakalayabilen büyük uluslar ayakta kalmışlar, büyük evrimleri yazmışlar, büyük tarihleri yerleştirmişler.

Bakınız, hiç tesadüf değildir, ortak paydalarımızda aslında inanılmaz güzel figürlerimiz ve renklerimiz var. Mevlâna, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Pir Sultan; bunların hepsi barışı, insancıl değerleri, insanlığı, uzlaşma kültürünü en önemli mihenk almış olan insanlardır. Doğal olarak biz ne yazık ki tarihimiz adına düşünmüyoruz, "Kim kime nereden gol atabilir, kim kimi nasıl yenebilir?"i düşünmüyoruz ama bence ülkenin şu anki mecali burayı taşıyabilecek durumda değildir. Öylesine bir noktaya geldik ki... 1600 yılında Osmanlı İmparatorluğu çökmeye başlıyor, ondan bugüne dört yüz küsur yıl sonra tarih bir kez daha büyük bir şans Türkiye'nin önüne getiriyor. Bu şans gelirken Türkiye'nin de rakipleri elbette olan biteni görüyorlar. Böylesi bir ülke, nüfusu genç, Orta Asya'ya kadar yayılmış ve orada da müthiş bir soydaş bağları oluşmuş, tarihî, kültürel bağları oluşmuş, yeniden o tarihî miras güçlü bir şekilde Türkiye'yi tutar hâle gelmiş; Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan ve Orta Doğu coğrafyası, Kuzey Afrika coğrafyası, Balkanlar. Türkiye, kendisi de büyük bir refah toplumuna doğru koşarken bunda da iktidarımızın azımsanamayacak kadar önemli bir payı var, 2007'ye kadar müthiş iyi şeyler yaptınız ve halk sizi bu yaptıklarınızdan dolayı da başarılı buldu, sizi desteklemeye başladı ve siz Orta Doğu'nun, Kuzey Afrika'nın, Asya'nın ve Balkanların çekim merkezi olmaya başladınız. Oralarda barışı bozan etkiler oluşmaya başlayınca insanlar Türkiye'ye sığındılar. Barışın ülkesine, gelişen, çağdaş, modern, hayatları iyi yaşayan, kavgasız, uzlaşma kültürünün hâkim olduğu ülkeye doğru gelmeye başladılar; tıpkı Sezar döneminde Roma'da olduğu gibidir. Roma, milattan önce 100'lü yıllarda cumhuriyet. İnsanlar için karnı doyduktan sonra en önemli ihtiyaç yaşama hakkı. O hâlde, insanlar güven içerisinde yaşayabilecekleri yerler aramaya başlıyorlar. Roma

cumhuriyet olunca en azından birilerinin onları gelip öldürmeyeceklerini, yağmalamayacaklarını, mallarına el koymayacağını bildikleri için güven içerisinde Roma'ya gidiyorlar ve bildiğiniz Sezar hikâyesi orada doğuyor. Roma'ya yoğun bir nüfus göçü başlıyor, her taraftan insanlar güvenlik içerisinde yaşayabilecekleri Roma'ya gitmeye başlayınca Sezar projesi ortaya atılıyor. Diyolar ki: "Sezar, gel, burada Roma'nın varoşlarında çok sayıda insan yaşıyor, bu insanlar büyük bir yoksulluk içerisinde, perişanlık içerisinde ve sonuçta suç artıyor, toplumda çatışmalar artıyor, kamu düzeni bozuluyor, sosyal düzen bozuluyor, siz buna müdahil olun." Bunun üzerine Sezar da diyor ki: "Haklısınız, ben iyi bir askerim ama biliyorsunuz ki bu, vergiyle olur." Peki, Sezar vergi istiyor, senato onlara vergiler sağlıyor, para veriyor; Sezar o paranın karşılığında asker alıyor. Böylece Roma'ya gelen insanlar birincil iş alanı olarak asker olmayı seçiyorlar çünkü garantili bir iş alanı. Sezar'dan para alacaklar ve aldıkları parayla hayatlarını idame edecekler, geçimlerini sağlayacaklar. Böyle olunca, zaman içerisinde, Sezar'ın askeri olmak için de çeşitli bilindik insancıl entrikalar ve işler başlıyor. Sezar gücünü artırıyor ve bildiğiniz hikâye, sonunda Sezar "Ben imparatorum." diyor. Nereden? Cumhuriyetten imparatorluğa geçiyor. Bu hikâye o kadar bildiktir ki tıpkı 1789 Fransız Devrimi'nde olduğu gibi. 1789 Fransız Devrimi'nde de o zaman Avrupa'nın en güvenilir ülkesi büyük savaşlardan çıkmış Fransa, yine aynı şekilde güvenli yaşanabilecek, barış içerisinde yaşanabilecek özgürlükler ülkesi; herkesin eşit, herkesin özgür, herkesin yurttaş olduğu bir ülke. Doğal olarak Fransa'ya, aynen Roma'da olduğu gibi, büyük göçler başlıyor ve aynı şey Napolyon'a teklif ediliyor, "Gelin, siz Fransa'da Fransa'nın düzenini sağlayın, biz de size gereken vergileri verelim." diyorlar. Sonra, bildiğiniz parlamento tartışmaları ve halka gidişler. Öylesine enteresan ki parlamentoyu feshedip kendisini de kral ilan etmeye giden yolda parlamentodan 2, senatodan da -yanılmıyorsam- 3 muhalefetle yasayı geçiriyor, halk oylamasına gidiliyor. 3 milyon 200 bin küsur Napolyon'un tek başına imparatorluğuna "Evet." deniliyor, 2.600 küsur de "Hayır." deniliyor. Sayıya bakar mısınız: 3 milyon 200 bin "evet", 2.600 "hayır." Sonraki hikâyeleri biliyorsunuz. Napolyon ve son derece ağır bedeller, ağır faturalar ve kaybeden bir Fransa -ta ki De Gaulle dönemine kadar- çok ağır savaşlar yaşamış, çok büyük bedeller ödemiş, 2 savaş kaybetmiş, 2 kez işgal edilmiş ve Avrupa'nın en büyük krallığıken, en büyük devletlerinden birisiyken Almanya'nın işgaline muhatap olmuş, İngilizlerin yardımına mazhar kalmış, Amerikalılara teslim olmuş bir Fransa. Napolyon'a soruyorlar Elba Adasında. "Hayatınızda yaptığınız beş tane hatayı söyleyin." diyorlar. "Bir tane yaptığım beş bin taneye bedel." diyor. "Nedir o?" diyorlar. "Keşke cumhuriyet hep var olsaydı." diyor.

Evet, insanlık tarihinde insanlara çekim merkezinin temeli, insanların, hukuk devletlerinin, yasaların işlediklerine ilişkin ve yasaların yazıldıkları gibi, matbaacıyı değil herkesi bağladığına inandıkları yerlerdir. Bizim ülkemizde de sizin iktidarımızın ilk döneminde böyleydi. İnsanlar buraya geliyorlardı, Türkiye'ye geliyorlardı, kendi ülkelerinde yaşamış oldukları acılardan, dramlardan, savaşlardan kaçıyorlardı. Onları Türkiye'de büyük bir şekilde siz karşılıyordunuz ve kendi ülkelerindeki acı dramlara da çeşitli şekillerde inisiyatifler kullanıyordunuz. Hatta 2005 yılında, Avrupa Birliğine geldiği dönemde, iktidarınıza Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliğiyle, özellikle Fransa'yla kavga etmek adına büyük destek verdi. Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük desteği ve Türkiye'de çeşitli uzlaşma arayışlarınızla birlikte Avrupa Birliğinden tarih alma ve adaylık müzakerelerini bir üst çığta taşıma başarısını yakaladınız ama sonrasında, bu defa sizin de iktidarınızda her yerde olduğu gibi, herkesin olduğu gibi emperyalerin, kapitalizmin ayağımızın önüne gösterdiği muzları göre göre, Temel fıkrası gibi, onlara basacağınızı bile bile gittiniz bastınız ve düştünüz.

Bugün, aslında, burada Anayasa konuşmuyoruz, ayağımızın altındaki büyük bir muza basmak üzeresiniz ve eminim, bu da yalnızca sizi değil, Türkiye'yi bir kez daha tepe üstü çakacak ve buna burada direnmeye çalışıyoruz. Konu Anayasa değil, buradaki tartışmanın konusu Anayasa değil, siz de bunu biliyorsunuz. "Anayasa'da şöyle yazılsın, böyle yazılsın." böyle değil. Bunu hepimiz

biliyorsunuz. Sayın Cumhurbaşkanı Başbakanı atıyor ya. Biz burada neyi tartışıyoruz? Efendim, üst düzey bürokratları atıyormuş diyoruz. Başbakanı atadı, görevden attı. İsteyip de yapamadığı bir şey var mı? Allah aşkına, burada, ya beni bırakın, herhangi bir bakan, başbakan, başbakan yardımcısı bir temel yasayı Sayın Cumhurbaşkanına çıkıp okuyabilir mi? Onun için konu Anayasa değil, konu başka. O zaman konuyu konuşalım; bu konu meşakkatli, bu konu çok problemlili, bu konu çok büyük bir risk.

Şimdi, bakın, Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, bu bizim coğrafyamızda sizin iktidarınızla birlikte Türkiye'nin giderek artan ritmi... Bir hakkı da teslim etmek lazım. Bu size sağlanmış olan başarının ardında koalisyon döneminin çok radikal kararları vardır. O 3 lider büyük risk aldılar, siyasi partilerini tarihe gömmeye adına tarihin en büyük reformlarını yaptılar. Bunu lütfen teslim edin. O büyük reformlar size piyango oldu. O büyük reformların arkasından sizin iktidarınızla birlikte büyük bir çıkış sağlandı. O çıkışla birlikte, Eric Hobsbawm diye birisi, bir Harvard profesörü kitabının son iki sayfasında şunları yazıyordu. Diyor ki son iki sayfasında: "Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nin denizlerde, okyanuslarda ve havadaki mutlak hâkimiyetine meydan okuyabilecek donanımda ve birikimde ve yürüyüşte olan yalnızca Türk Silahlı Kuvvetleridir. Onlar da bunun bedelini çok ağır ödeyeceklerini bile bile bu yoldadır." Sonra Madeleine Albright, Dışişleri Bakanı, diyor ki hanımefendi: "Biz dünyanın bazı ülkelerinde bize rağmen, o ülkelerin ordularını yargıyla dizayn ederiz, yola getiririz ama onlar bunu anladıklarında zaten iş işten geçmiş olur. Niçin? Çünkü dünyada herkes dilediği kadar tank yapabilir, herkes dilediği kadar taşıyıcı yapabilir, zırhlı taşıyıcı yapabilir, tüfek de yapabilir ama dünyada hiç kimse okyanuslarda bize rağmen bir tek yelkenli dahi gezdiremez. Ayrıca dünyada hiç kimse bize rağmen havada bir uçak üretmez." Ne zaman? Tam Balyoz davası, Ergenekon davasıyla sizin Millî Uçak Projesi, Millî Gemi Projesi, Millî Hava Savunma Projesi'ni uygulamaya koyduğunuz aşamalarda. O dönemlerde büyük bir tuzak önünüze sürüldü. Önünüze sürülen tuzak sizi hâlâ sürüklüyor ve o tuzaktan ne yazık ki hâlâ çıkamadınız. Neydi tuzak? Hiç kimse size söylememesine rağmen, kendi kendinize propaganda yapacak güçlü bir argümanı elde ettiğiniz düşüncesiyle Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ilk defa büyük uzlaşmayı, Türkiye'deki Anadolu'nun büyük uzlaşısını reddettiniz. Bakınız, sizden önceki koalisyon iktidarı Parlamentoda yüzde 53 oranında milletvekili sayısıyla Cumhurbaşkanı seçme yeterliliğine sahipken yüzde 53,40 oranında halk nezdinde oya sahipken Cumhurbaşkanını seçmediler; üçü bir araya gelip "Bizim yeterliliğimiz var, Cumhurbaşkanını seçebiliriz." demediler. Büyük uzlaşma arandı -çünkü çok önemliydi bu- ve o büyük uzlaşma da Refah Partisinin zımnı desteğiyle, Doğru Yol Partisinin de katılımıyla Parlamentodaki bütün partilerimiz ülkenin Cumhurbaşkanını seçtiler.

Ama, 2007'de böyle olmadı. 2007'deki e-muhtıra, bence asıl soruşturulması gereken, tarihteki en önemli muhtıradır. 1961, kaba saba bir muhtıradır; 1971, kaba bir muhtıradır; 1980, kaba saba bir muhtıradır, kaba saba bir darbedir ama o 27 Nisan e-muhtırası -"e" diyorsunuz ya, oradan kendi lehimize sonuç çıkarıyorsunuz ya- siyasal tarihin en tehlikeli muhtırasıdır. Niçin biliyor musunuz? Orada tuzağa çekildiniz çünkü. Bakın, Anayasa Mahkemesi o gün toplanmış -367 doğrudur, yanlışır, bunları tartışmak istemiyorum- karar almış, pazartesi günü sabahleyin kararını açıklayacak. O gün akşam saat 21.00, Habertürk televizyonuna bağlanıyor bir gazeteci, diyor ki: "Bekleyin, birazdan Türkiye'nin gündemini sarsacak çok önemli bir konuyu sizlerle, kamuoyuyla paylaşacağım." Ben de dinler dinlemez, ne demek yani Genelkurmay Başkanlığı nasıl, neyi açıklayacakmış Türkiye'nin gündemine düşecek... Böyle bir şey olabilir mi? Ben de siyaseten tanıdıklarımı aradım ve bu konuda bilgi sahibi olup olmadıklarını sordum ama hiç kimsenin bilgisi yoktu. Saat 23.05'te, usul olduğu üzere, Genelkurmay Başkanlığının internet sitesinde o meşhur e-muhtırayı gördük. Ertesi gün, sizin iktidarınız tam da planlanmış olan tuzağa düşmüştü ve sabahleyin "Bakın, bunlar dindar bir Cumhurbaşkanı istemiyorlar. O zaman halk kendi Cumhurbaşkanını seçer, buna kimse direnemez." dediler ve siz

müthiş bir propaganda yaptınız, büyük bir özgüveni yakaladınız, uzlaşmayı reddettiniz. Nasıl olsa uzlaşmanıza gerek yoktu, anketler yeterliydi, anketler istediklerinizi veriyordu size, önemli olan oydu, güç sizi biraz daha sizi çekim merkezi hâline getiriyordu, daha güçlü oluyordunuz ve o tuzağa düştükten sonra Anayasa'yı değiştirebileceğiniz özgüveniyle birlikte kalktınız, başka işlere doğru yelken açtınız. Sizin önünüze dediler ki: "Bu ordu millî ordu değildir." Niye? Çünkü, 1 Mart tezkeresine bu ordu o zaman Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda 'Hayır' görüşü vermişti ve bu Parlamento gerçekten müthiş büyük bir iş yapmıştı, son derece doğru ve son derece saygın bir iş yapmıştı, 1 Mart tezkeresine "Bu coğrafyada ben Türkiye Cumhuriyeti olarak, tarihi jeopolitik sorumluluklarım gereğince, bana rağmen, hiçbir projeye izin vermem." demişti ve bu Parlamento bu coğrafyanın büyük saygınlığını 1 Mart tezkeresiyle kazanmıştı.

Sonra? Sonrasında, işte tam da o hazırlanmış olan tuzağa doğru sürüklenmeye devam ettiniz: Balyoz ve Ergenekon. Ama, Balyoz'un yapılabilmesi için mutlaka kamuoyunda algının hazırlanması ve o hazırlanan algıyla sizin Balyoz'u yapabilir, Balyoz'a mecbur bir hâle gelmeniz gerekiyordu. Tam da öyle oldu zaten. Müthiş bir şekilde Ergenekon'da bombalar bulundu, çatıda bilmem ne oldu, kamuoyunun da, insanların da kafasında şaibeli olan çeşitli insanlar da, soru işareti olan isimler de davanın ortasına, çekim merkezine konulunca artık kamuoyu için müthiş bir hazırlık vardı. Kamuoyu "Evet ya, bunlar zaten geçmişte de darbe yapmışlardı, yaparlar kardeşim." dedi. Niye? Çünkü, tarihî süreç içerisinde kendisi yaftalanmış bir Silahlı Kuvvetleri topun önüne koymak önemli bir siyasi propaganda avantajı sağlıyordu, tam da o yapıldı. Böyle olunca siz büyük bir gücü de elinize geçirdiniz, kamuoyu algısı tam da yanınızdıydı, bundan iyisi sizin için Şam'da kayısıydı, "O hâlde şu hesaplaşmayı bir yapalım bakalım." dediniz. Öyle de oldu, hesaplaşmayı yapmaya başladınız ve önce Ergenekon'dan insanları cezaevlerine doldurmaya başladınız.

O dönemlerde televizyonlarda, gazetelerde ardı ardına çok açık bir tartışmayı da kamuoyu ilgiyle izledi: Savcı ve avukat tartışmaları. Bunlara girmek istemiyorum ama Cumhuriyet Halk Partisi, o dönemde Türkiye'nin ve sizin de, AK PARTİ'nin de girdiği bu yolun son derece tehlikeli olduğunu, riskli olduğunu, bunun millî bir proje olmadığını ve dehşet bir sonuca doğru Türkiye'yi götüreceğini avazı çıktığı kadar size haykırdı. Burada, o dönemde görev yapan milletvekillerinin de hepsinin hafızalarında bunlar var ama bunlara itibar etmediniz. Niye? Çünkü, sizi iktidara getiren yapı, aslında, sizi müthiş de bir tuzağa düşürmüştü. Siz bu tuzağa düşüp düşmemekte iyi niyetli misiniz, değil misiniz tartışmasına da girmeyi doğru bulmuyorum. Yaşanmış olanlardan geçmişe yönelik dönüp, bakıp ders çıkarmak gerekir, bunlardan hayıflanmak doğru bir şey değildir.

Şimdi, bakınız, 1999 yılında Ankara Emniyet Müdürlüğü devletin kayıtlarına bir rapor sunuyor, diyor ki: "FETÖ -o zaman adı başka- böyle bir yapıdır." Bunu o zamanın iktidarı ciddiye alıyor ve buna ilişkin birtakım tedbirler almaya başlıyor. O kitap atılma hikâyesinin de -belki ilk defa tarihe doğru bir bilgi olarak geçsin- herkes banka kriziyle ilgili çıktığını zanneder ama değildir, tam da bu FETÖ'yle ilgili birtakım yasa çalışmalarının o dönemde yapılmasından kaynaklanmıştır; bu kadarı yeterli. Sonra bu rapor yeterli görülmemiş Millî Güvenlik Kurulunda, denilmiş ki: "O zaman, Millî İstihbarat Teşkilatı da buna ilişkin bir çalışma yapсын." Millî İstihbarat Teşkilatı da benzer bir çalışma yapmış, o da neredeyse bire bir benzer isimlerle sizin önünüze FETÖ örgütünü koymuştur. O dönemdeki siyasi iktidar buna ilişkin gereken tedbirleri alamadan, siz erkene alınan bir seçimle iktidar oldunuz. Erkene alınması doğrudu, değildi; tartışmam, bunlar da hikâye; geçti, geçmiş olsun, bitti; geldiniz, iktidar oldunuz, kutluyoruz. Ama, 2004 yılında önünüze bu raporlar geldiğinde hiç bunlara itibar etmediniz çünkü sizin için, aslında, sizi iktidar yapan insanların algıları bu gerçeklerle ilgili değildi. Size ne demişlerdi? "Ya, zaten başı secdeye degen adamlar bunlar, iktidara gelirlerse çalmasımlar yeter, o kadar, yeter; başka bir şeye gerek yok bu ülkede, yolsuzluk yapmasımlar, çalmasımlar, yeter. O hâlde,

bunlar başı secdeye değen insanlar, yapmazlar zaten.” Siz bunu yeterli gördünüz ve bununla ilgili “Ya, bunların da zaten başı secdeye değiyor.” diye değerlendirdiniz, onlarla ilgili devletin kamu düzenini, kamu gereğini yine yapmadınız. Bakın, sizi devlet uyarıyor. Onun için, hani “uzlaşmak” diyoruz ya, devlet olmak, devlet düzenini, düzeni kapsayıcı kurumları işletmek ne demektir? İşletmiyorsunuz. Hani diyorsunuz ya: “Biz aldatıldık, yanıltıldık, bizi kandırdılar.” Olamaz, devlet aldatılamaz, devlet kandırılmaz. Devletin düzeni, sistemi, yasaları işlerse, emin olun, hiç kimse sizi aldatamaz. Tarihi yle bir ıskaladınız ki -emin olun, büyük ıskaladınız- bu ülkeyi belki 21’inci yüzyılın en büyük ülkelerinden biri yapma fırsatını Allah sizin önünüze getirdi, koydu ama ıskaladınız. Siz ıskaladınız, hep beraber kaybettik. şimdi kaybetmemekten nasıı çıkabiliriz, onu konuşmaya gayret sarf edelim.

Bu dönem içerisinde Balyoz ve Ergenekon davalarına ardı ardına yeni davalar eklendi. Niçin eklendi peki? Çünkü, bu coğrafyada, Orta Doğu coğrafyasında hazırlanmakta olan bir senaryo “Türkiye’ye rağmen” icra edilemezdi. O hâlde, bu senaryonun “Türkiye’ye rağmen” icra edilebileceği koşullara taşınması gerekiyordu. Hepimiz şunu biliriz: İngiliz imparatorluğunun, İngiliz emperyalizminin olmazsa olmaz temel koşulu İngiliz donanmasıdır ama İngiliz donanması okerse İngiltere’nin dünya üzerindeki küresel emperyalizmi de elbette ayakta kalamaz. O hâlde, bu coğrafyada, Anadolu coğrafyasında da bu Orta Doğu’nun kuralı koyanı ve bu bölgede jeopolitik, jeoekonomik, jeososyal, jeokültürel her türlü etkeni Türkiye ve onun en büyük gücü de Türk Silahlı Kuvvetleridir. Aslında, tam da ipler 2006 yılında bir gecede koptu. 2006 yılında dünya büyük bir şaşkınlık yaşadı. Neydi o şaşkınlık? Bir gece Hava Kuvvetleri Genelkurmayın çok ciddi bir planlamasıyla 17 hava meydanından 54 tane uçağını kaldırdı -bunların içerisine kargo uağları, lojistik uağları, AWACS uağları, savaş uağları, keşif uağları dâhil- üçüncü bir ülkeye gönderdi. Sabaha karşı tam bir mutabakatla hiçbir eksiklik yaşamaksızın mükemmel bir operasyonla uağlar meydanlara inmişti. Ertesi gün dünyanın bütün ülkelerinde büyük bir şaşkınlık vardı, bunu yapabilen dünyada 4’üncü Silahlı Kuvvetlerdi. O zaman düğmeye basma zamanı gelmişti işte. Ardı ardına Ergenekon oldu, Balyoz oldu, askeri casusluk oldu, Silahlı Kuvvetlerle bir anda siz gücünüzü, Türkiye gücünü, bu coğrafya gücünü kaybetmeye başladı. Bunu geçen ay -geçen ay demeyelim, biraz daha zaman tanıyalım, iki üç ay oldu galiba- İstanbul’daki enerji konferansına gelen Rusya’nın Genelkurmay Başkanı aynen şu cümleyle söylemişti: “Türkler bilsinler ki Karadeniz artık bir Türk gl değildir.” Ben de kendisine şöyle bir cevap vermiştim, rahmetli Demirel’i de bu vesileyle analım: Binaenaleyh, Karadeniz zaten bir gl değildir. Ama ne yazık ki söylediğini duyunca, bunu ona söyleten cesareti duyunca da üzülmedim diyemeyeceğim.

şimdi, bu coğrafyada Silahlı Kuvvetlerini büyük bir şekilde kendi içerisinde kumpaslara teslim etmiş, kendi coğrafyası içerisinde önüne sürülen muzlara ayağını basmış ve düşmüş bir Türkiye nerelere doğru geliyor? Bakın, nerelere geldiğimizin ilk adımını Libya’da attınız. Çok canlı... Libya bize müteahhitliği öğreten... Geçmişinde bizim için ne olduğunu anlatmama gerek yok, burada herkesin az çok bildiği bir konu. Gecenin saat ikisinde Kaddafi’nin Türk maslahatgzarını arayıp ona söylediklerini burada söylemeye gerek yok, bizim için ne demek olduğu çok açık. Libya’nın Çin’den sonra en büyük ekonomik partneri Türkiye’ydi, 60 bin çalışanımız vardı; müteahhitlerimiz, ustabaşlarımız, sanayicilerimiz, iş adamlarımız. İthalatının Çin’den sonra en büyüğünü Türkiye’den yapıyordu. O Libya enteresan bir sürece girmişti. Mesela Kaddafi Libya iç savaşa girmeden üç ay önce Paris’teydi. Elysee Sarayı’nın bahçesine çadırını kurmuş, Lockerbie hikyesiyle, senaryosuyla “On bir yıl benim gazımı, petrolm aldınız, paramı vermediniz, o senaryoyu bana iteklediniz. Lanet olsun, yapmadık ama yapmış olduğumuzu da kabul edelim, hadi, neyse tazminatı onu da ödeyelim, paramı ödeyin.” dediği Fransa’dan bir ay sonra İtalya’ya geçmiş, Berlusconi’nin sarayının bahçesinde çadır kurmuş ve aynı şeyi onlara söylemişti, “Paramı deyin. Bu para Libyalıların parasıdır.” demişti. Ne kadar para istiyordu? 118 milyar avro. “118 milyar avro Libyalıların parasıdır, paramızı verin.” diyordu

ama “Paramı verin.” dediği Avrupa Birliği gırtlığına kadar ekonomik krize batmıştı. Bırakınız Libya’ya olan borçlarını ödemeyi, kendi ekonomisini ayaklarının üzerine kaldıramıyor, Türkiye’ye yatırım yapmaya çalışıyorlar, Türkiye’ye büyük methiyeler düzüyorlar, hayranlıkla Türkiye’yi takip ediyorlar ve arkasından, NATO, Libya’ya operasyon yapmaya kalkıyor. Sonrasında, biliyorsunuz, “NATO’nun ne işi var? Yok.” tartışması sonrasında biz de İzmir’de NATO üsünden yapılan destekle Libya’yı kendi ellerimizle teslim ettik. Kime? Zamanın Başbakanı Sayın Erdoğan Libya ziyaretine gittiğinde ondan bir gün önce oraya gitmiş olan kimlerdi? Fransa, İngiltere ve İtalya’nın başbakanlarıydı. Kimden para istiyordu Kaddafi? Onlardan para istiyordu. Sonra ne oldu? Libyalıların önüne kocaman bir fatura koydular, “Sizin için savaş uçaklarımız uçtu, silahlarımız patladı, gaz yaktık, şu oldu, bu oldu; alacağımızın 80 küsur milyar doları buna mahsup edilmiştir, geri kalanını bizden çiklet, kozmetik malzemesi olarak on yıl içerisinde alabilirsiniz.” dediler. Libyalılar kaybetti ama biz de kaybettik, büyük kaybettik.

Oradan başladık, Mısır’a geldik, aynı şey Mısır’da oldu. Orada da sizin siyaseten saplandığımız bir mezhepçi tuzak sizi Mısır’da da yakaladı. Büyük Mısır Türkiye’ye artık ram olmuş, bu coğrafyanın iki tartışmalı ülkesi “Bu coğrafyanın patronu kimdir, Mısır mıdır, Türkiye midir?” tartışmasında Türkiye açık ara öne geçmiş, Sayın Erdoğan’ın “One minute” senaryosundan sonra Orta Doğu’da büyük bir karşılığı olmuş, büyük bir sempati yakalanmış, insanlar Türkiye’ye o bölgedeki insanlar büyük güven duymaya başlamışlar, uzun dönem, ta ki bu Lawrence’tan bugüne kadar büyük kavgayı sona erdirecek bir aşamaya geldiğinde de bu tuzak ne yazık ki bu kez de Mısır’la yaşanmış.

Ardından, Irak’ta Amerika Birleşik Devletleri’nin büyük hatasıyla, Türkiye, yine bir başka mezhep orijinli tuzağa doğru sürüklennmiş. Ne olmuş? Amerika Birleşik Devletleri “Saddam’ı devireceğim.” diye Irak’ta hâkim olan Sünni yapıyı ortadan kaldırmış, doğal olarak ortaya çıkan yeni yapı İran’ın da çok istediği, gökte ararken yerde bulunduğu Şii bir yapı olmuş. Amerikalılar savaş bittiğinde bir anda anlamışlar ki aslında savaşın kazananı İran olmuş çünkü Irak Şii bir yapıya teslim olmuş. Böylece bir yandan Rusya... Nitekim daha yeni Rusya’nın dış politikasını yöneten Aleksandr Dugin’in söylediği gibi Rusya bir anda hayal edemediği bir hilali kucağında bulmuş; Tahran, arkasından Bağdat ve Şam, Kahire; “Gökte ararken yerde bulduk.” diye sevinmeye başlamışlar. Sonrasında jetonlar düşmeye başlamış. Nasıl? O arada başka hikâyeler de olmaya başlamış. O hikâyeleri birazdan da ilginizi çekeceğini düşündüğüm görsel bir şekilde anlatmaya başlayacağız.

Tam bu dönemde dünyada yeni iki kutuplu bir yapılanmaya doğru gidişat da başlamış. Hani o methiyeler dizilen Asya Kaplanları vardı ya, 1998’leri hatırlayalım; yaşı 18’in üzerinde olanlar hatırlarlar, 18 yaşında olan çok var burada, üzerinde olanlara hatırlatalım. O Asya Kaplanları vardı, hatırlıyorsunuz, Asya’da müthiş işler yaptıkları söyleniyordu. O zaman onlara diyorlar ki: “Siz Asya’nın müthiş ülkelerisiniz.” Endonezya, Malezya, Singapur, Filipinler, Tayland, Tayvan falan filan; methiyeler diziyorlardı onlara. Onlar da gerçekten kendileri o şişirilmiş egolarıyla “Bundan sonra dünyanın çekim merkezi biziz.” diyorlardı. Dünyanın gelişmiş ülkelerinden CNC tezgâhlarını satın aldılar, çok gelişmiş makineler satın aldılar, makine parkları satın aldılar, büyük altyapı yatırımları yaptılar ama sonra gelişmiş ülkeler oradan o fason sanayisini çektiler. Böylece, bütün o yapmış oldukları yatırımlar ellerinde kaldı. Anladılar ki aslında tekstil malzemesi satarken tekstil makinesi satın almışlar, aldıkları da ellerinde kalmış ve lades olmuşlar.

Sonrasında, aynı senaryoya bu defa Çin yelken açmıştı. Kapıları açmış, büyük methiyeler dizilmiş. “Aman Allah’ım, Çin mucizesi geliyor. Amerika’yı da bu Çin şöyle yakalar, Fransa’yı da böyle yakalar.” diye bir sürü efsane hikâyeler anlatılmış. Sonra, Amerikalılar Çin’e makine parklarını taşımışlar, çamaşır makinesi üretim tesislerini, otomobil üretim tesislerini, tekstil üretim tesislerini

vesairesini Çin'e taşımışlar. "Bak, sana 1,3 trilyon dolarlık dış ticaret hacmi sağladık." demişler. Çin, böylece kendisini de dünyanın yeni aktörü, büyük aktörü olarak bu işin içerisinde görmeye başlamış ama zaman içerisinde bir bakmış ki bir tek marka oluşturamıyor, bu kadar büyük bir ekonomi ama hiçbir markası yok. Markası olmayan ülkelerin kapitalde nasıl tuzağa düştüklerini bildiği için de bu kez kendisine dünyadaki kabul edilmiş pazarların açılması düzenini zorlamaya başlamış. İşte, zaten olan biten de ondan sonra olmuş.

Şimdi, 1973 tarihinde kapitalizmin yaşamış olduğu büyük bir krizin bugüne kadar nasıl taşındığını ve bugün geldiğiniz noktanın aslında 1973'te başlayan bir savaşın finali olduğunu da anlatmak isterim ama izin vererseniz bu araya bir Karadeniz fikrasını izninizle sokalım. Bizim Karadenizli paraşütçüye gitmiş, bir tane paraşüt satın almış "Lütfen bana bunun kullanımı öğretir misin?" demiş, paraşütçü demiş ki: "Bak, bunu alıyorsun, sırtına giyeceksin, bu ipi çektiğin zaman zaten paraşüt açılır." "Ya açılmazsa?" "O zaman ikincisini çekersin, bu da yedeği, bunu çekersin." demiş. "O da açılmazsa?" "Hiç sıkıntı etme, iki yıl garantili, getirirsin değiştiririz." demiş.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Ağabey, o, bildiğimiz fıkra değildir yalnız.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Efendim?

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – O, bildiğimiz fikraysa tutanaklara zor geçer diye korkuyorum.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Evet, tutanaklara zor... Bu kadar, fıkra bu kadar.

Bizim de şu anda dünyada gelinen durum, geldiğimiz durum tam da buna benziyor. Yani bu Anayasa tartışması tam da iki yıl garanti gibi. Konuştuğumuz bu ama gerçek burası değil. Bakın, şimdi, gerçeği size, biraz da görsel, izin vererseniz anlatmak isterim.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; basit bir şekilde anlatmak istiyorum, çok detaya girmeye gerek yok, sizler zaten her şeyi biliyorsunuz, sizin bilmediğiniz hiçbir şeyi benim söylemem söz konusu değil, ben yalnızca, sizlere bildiklerinizi bir kez daha hatırlatarak belli bir sonuca doğru taşımak istiyorum. Ülkemin içerisine sürüklenmekte olduğu bir karabasanı, bir kara çukuru burada göstermeye çalışacağım.

Şimdi, bakınız, bu bir harita -şöyle tutalım Tuncay Beyciğim- buradan Türkiye'nin bulunduğu coğrafyaya bakarsanız bu coğrafya, Türkiye'nin coğrafyası İpek Yolu'ndan yani 1600'den bugüne kadar ilk kez tarihin en büyük ekonomik fırsatını yakalamış durumdadır. Niçin tarihin en büyük ekonomik fırsatını yakalamış? Bakınız, dünyada iki tane büyük petrol havzası var, bunlardan bir tanesi Hazar petroleri, bir diğeri ise burada gördüğünüz gibi Basra petroleri. Dünyanın batısında, başka bölgelerinde çıkarılan petrolerin toplamı 2,68'dir; o kadar hikâye anlatırlar ki ama gerçek rakam yüzde 2,68'dir. Dünya petrolerinin yüzde 62'si Basra Körfezi'ndedir. 17 Ekim Rus Devrimi'nden sonra paylaşımda "Hazar senin, Basra benim." paylaşımı yapılmış, o zaman Amerikalılar biliyorsunuz geç kaldıkları için self determinasyon hikâyesini uydurmuşlar ve o self determinasyonla uzun dönem orada kavgalar devam etmiştir. Şimdi ne oluyor? Olan şey şu: 1973'te Arap-İsrail Savaşı'nda 1 varil petrol 1 dolar 35 sent, altı gün sonra 1 varil petrol 8,5 dolar. Ayağa kalkıyor Batı, diyorlar ki: "Böyle bir şey olur mu? 1 dolar 35 sentten 8,5 dolara çıktı. Böyle bir şey kapital düzen içerisinde kabul edilebilir bir durum değildir." O hâlde ne yapılması gerekiyor? "Suudi Arabistan'a baskı yapalım, bu rakamları düşürsünler." diyorlar. Bir Amerikan şirketi diyor ki: "Hayır, bunu doğru bulmuyorum, bu çok önemli; biz burada ortaya çıkmış olan büyük rantı paylaşmanın yolunu bulalım." Nasıl? Amerikan şirketi Suudi Arabistan'a geliyor ve Suudi Arabistan'la 40 milyar dolarlık altyapı yatırım anlaşmasını yapıyor. O 40 milyar dolarlık yatırım anlaşması, Türk şirketlerinin de ilk dış müteahhitlik hizmetlerine katıldığı anlaşma temeline gelmiştir. Şimdi, böyle bir durum içerisinde bir bakıyorlar ki "Müteahhitlikten müthiş

para kazanıyoruz, o hâlde petrol fiyatları artabilir; ortaya çıkan açığa çıkan büyük rantla birlikte biz daha büyük işler yaparız; onlara tekstil satarız, otomobil satarız, dünyanın birçok alanından ürün satarız; o hâlde petrol fiyatlarını artıralım. Petrol fiyatı arttığı zaman dünyanın bütün ülkeleri alıyor ama ürünü biz üretiyoruz, onlara satılacak ürünü biz satacağız, doğal olarak biz daha kârlı ürünler satacağız.” Başka? “Bir de finansman satacağız, bu satılan ürünlere, otomobile banka kredisi vereceğiz. Doğal olarak, faizden de ayrı bir gelir elde edeceğiz.” İşte bu senaryo 2006 yılına kadar bir şekilde taşınmış. 2006 yılında petrol fiyatlarının yükselmiş olması, gaz fiyatlarının yükselmiş olması Avrupa gaz tekeline elinde bulunduran Rusya’ya büyük bir avantaja dönüşmüş ve Rusya, bu petrol fiyatlarından elde ettiği büyük paralarla birlikte çok ciddi bir ekonomik gücü de elinde tutmaya başlamıştır. Rusya, bu hâle gelmesiyle birlikte, yavaş yavaş kendi siyasi ve ekonomik gücünü de yaymaya başlamıştır.

İşte, bugün Anayasa tartışması diye burada aslında konuşmaya çalıştığımız hikâyenin temeli 2006’da, “Bugün burada biz neyi konuşuyoruz?” diye sorduğumuz hikâyenin temeli 2006’da atılmıştır. 2006’da ilk kez Rusya, Hindistan, “Şanghay Beşlisi” diye başlayan, sonra da adına “BRICS” denilen ekonomik birliğin temelini atmaya başlamıştır. Bu temelle birlikte dünya yeniden iki bloklu hâle gelmeye başlamıştır; bir tarafta Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve onunla birlikte hareket eden ülkeler; öbür tarafta Rusya, Hindistan, Çin ve daha sonra katılan Güney Afrika ve Brezilya’yla birlikte BRICS. Bu yapı 2007’den sonra batıda büyük bir kriz varken kendi içerisinde büyük bir ekonomi yaratmış, yarattığı ekonomiyle birlikte kendi içerisinde beş yıl içerisinde gayrisafi millî hasılda yüzde 200’lük bir artışı yakalamış; öbür tarafta gelişmiş ülkelerdeki bu artış oranı beş yıl içerisinde yüzde 50’lerde kalmış. Böyle olunca insanlar ciddi anlamda bu iki bloku dikkatli bir şekilde izlemeye başlamışlar. İşte o iki blok arasında herkes kendisine yandaş arama telaşı içerisine düşmüştür. Bu iki blok, uzun hikâyeler, bunları özet geçelim; iki blok arasındaki çatışma aşamasına doğru yavaş yavaş gelen süreç içerisinde Rusya’nın uçağının düşürülmesi, Çin’in Antalya’daki G20 zirvesine geldiği gün füze hava savunma sistemi ihalesinin feshedildiğini öğrenmesi, Fransa’daki Charlie Hebdo baskını, Paris baskını, Ankara’da patlayan bombalar, hepsi bu büyük fotoğrafın içerisinde. Niçin? Çünkü Hindistan, Güney Afrika, Brezilya, Rusya, Çin aldıkları bir kararla daha önce uluslararası tedavül parası olarak kabul ettikleri dolardan uzaklaşıp kendi paralarıyla ticaret yapacaklarını deklare etmişlerdir. Bunun meali şu demektir: Dolar dediğimiz paranın karşılığı “seniority” denilen bir gelir kaynağıdır, yıllık 14 trilyon dolarlık kayıp demektir. Bu, gerçekten uluslararası sermaye açısından kabul edilebilir bir durum değildir. İşte, ondan sonra kavga büyümüştür. Şimdi, bu büyüyen kavgada Suriye ne yazık ki seçilmiş olan en stratejik platodur. Orada boru hatlarının, gaz yollarının kimden geçeceği, nasıl geçeceği planlanmış, tam da...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Pekşen.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) - ... bu dönemde Avrupa gaz pazarını tekelinde bulunduran Rusya, ama ona göre ne enteresan ki Kıbrıs’ın güneyinde, Türkiye’nin büyük haklara sahip olmasına rağmen, Türkiye’nin rezervlerini, itirazlarını kaldırmasıyla birlikte bulunan büyük gaz rezervi. O gaz rezervinin bulunması ve arkasından Türkiye’nin de Suriye’yle yavaş yavaş bir şekilde iltisaklı bir kavganın ve çatışmanın içerisine doğru sürüklenmesi. Bakın, hiç tesadüf değilmiş, son derece sistematik ve son derece planlı bir ekonomik kavga ülkeleri bir yerden bir yere doğru savurmaya başlamış ama Türkiye bu savrulmuşluğun içerisinde siyasi kontrolünü yavaş yavaş kaybetmeye başlamış. Niçin? Çünkü Türkiye’ye dönüp baktığınızda, Türkiye, İran ve Fransa; 3 tane tereddüt yaşayan, hangi blokta yer alacağına karar veremeyen 3 ülke ortaya çıkmış. Ve bu dönem içerisinde Amerika Birleşik Devletleri’nin İran’la, Vietnam’la, Küba’yla bir anda iyi ilişkiler geliştirip eskiden olan kavgalarını, husumetlerini

sona erdirme gayretleri; öbür tarafta, Fransa'nın İran'la olan ilişkilerini iyileştirme gayretleri. Türkiye'nin de bir gün BRICS birliğinden yana olması, bir diğer gün Batı'dan yana olmasına ilişkin tartışmaları Türkiye'nin bugün içerisine sürüklenmiş olduğu büyük tartışmanın da asıl kaynağıdır. Bugün Anayasa'yı tartışmıyoruz. Bugün biz hangi blok bizi nasıl savuracak ve hangi bloktan yana olursak Türkiye'nin çıkarlarını, ekonomisini nasıl kayırabiliriz? İşte, bunun için mutlak bir yetkiye ihtiyaç var. Bu mutlak yetkiyi birisine vermek istiyorsunuz. Burası doğru değil, bu daha büyük bir hata.

7 Haziranda tarih önünüze büyük bir avantajı getirdi bugün olduğu gibi. 7 Haziranda eğer Türkiye'de uzlaşya imza atabilmiş olsaydınız, Cumhuriyet Halk Partisinin otuz sekiz gün "Gelin, bir büyük koalisyon kuralım, hatta gerekirse büyük bir millî mutabakat kuralım." diye sunduğu teklife "Evet." diyebilseydiniz Türkiye, bugün bu ağır bedelleri ödemekten kurtulmuş olurdu, bu büyük badireden, bu büyük stresten kurtulabilirdi ama o gün çeşitli gerekçelere yaslandınız, bunu yapmadınız. Sonrasında, 1 Kasım seçimlerine gelene kadar çeşitli yöntemlerle seçimi kazanacak sonuca ulaştınız ama herkesin bildiği bir gerçeği siz de gördünüz: Asıl sorun seçimi kazanmanız değildir, seçimi kazanabilirdiniz ama Türkiye'yi uzlaşya zemininde tutmanız olağanüstü güçleşmişti, şu anda yaşadığımız tam da budur. Sürekli ayrıştırılıyor Türkiye ve siz bu tuzakları göremiyorsunuz, her gün ayrıştırılıyor. Bir gün polislere katliam yapılıyor, öbür gün spor camiasına katliam yapılıyor, çocuklar katlediliyor, sivil insanlar katlediliyor ve Türkiye her gün kutuplaştırılıyor, ayrıştırılıyor ve siz bunun temel uzlaşya noktasını bulamıyorsunuz. Niye? Çünkü baştan beri, ilk dakikadan beri üzerinde vurguladığım uzlaşya sizin temel kültürünüz içerisinde yok. Uzlaşmayı reddediyorsunuz ve uzlaşmaya ilişkin hiçbir projenizin de olmadığını görüyorum. Ayrıştırma, çatıştırma kültürü siyasi olarak sandıkta size büyük güç sağlamış olabilir ama uzlaşmanın olmadığı yerde burası, emin olun, giderek sizin için de daha tahammül edilemez büyük bir sorunlar yumağı hâline dönüşebilecektir.

Bakın, çok basit, Mustafa Kemal Atatürk, kurucu Meclis esasında tam da bugün geriye dönüp geldiğimiz noktadır. Bugün sizin Başbakan Yardımcınızın deyimiyle, hatta birçok partinizin de açıkça söylediği gibi Türkiye, tarihinin son yüzyıldır en zor günlerinden geçiyor. Niçin? Bu en zor günler nedir? Ekonomi düzeler, para bulunur, silah üretilir, sanayi yeniden kurulur, her şey yapılır ama en zor uzlaşmak, barış içerisinde bir arada yaşamak, kardeşliktir. Mustafa Kemal Atatürk'ün devrimlerinin en önemlisi, en önemli ayağı yurttaşlıktır. Bu ülkede hepimiz yurttaş olarak yaşamayı, büyük bir uzlaşya içerisinde kardeşçe yaşamayı ve barış içerisinde bir arada yaşamayı başarmalıyız temeli üzerine kurduğu bir ülkedir burası. Ne ırkçılık ne orijin ne aidiyet duygusu, hiçbirisi Mustafa Kemal'in devrimleri için hiçbir önem arz etmemiştir; devrimin temel mantığı uzlaşmak ve yurttaşlıktır. Hepimiz özgür, hepimiz kardeş, hepimiz yurttaş olacağız. Nitekim 1921 ve ondan sonraki anayasaların tamamında, Türkiye Cumhuriyeti devleti, beğenmediğimiz bütün anayasalarda da esasında bu üç ayağın üzerine sistemini, rejimini oturtmuştur. İlk kez bugün bu anayasa ile bunu ayrıştırıyoruz, buradan çıkıyoruz, bu kulvardan çıkıyoruz. 78 milyon kendi Parlamentosunu artık sona erdiriyor, "Gerek yok." diyoruz; uzlaşya, uzlaşya arayışına, muhalefet etmeye hiç gerek yok. Ama bütün insanların, bütün insanlığın bütün demokrasilerde, hukuk devletlerinde bildikleri temel kural şu ki bir anayasa o ülkede muhalefeti ve insan haklarını korumuyorsa o ülkede en büyük tehlikede olan iktidardır.

15 Temmuz aslında 17 Aralıkta size yapılmış olanın devamıdır, hiç sürpriz değildir. 17 Aralık "Yolsuzluk var, rüşvet var." tartışmalarını bir kenara koyalım, 17 Aralıkta sizin kabul ettiklerinizin tamamını da biz de doğru kabul edelim. Evet, 17 Aralıkta size kumpas kuruldu, 17 Aralıkta siz darbeye muhatap oldunuz. O hâlde, 17 Aralıktaki o yapılmış olanı, orada ileriye sürülmüş iddiaları niçin oluşturmadınız, niçin üzerine gitmediniz? Onu yapmadığınız sürece toplum sizi yaftaladı. Siz, partiniz 17 Aralıkla artık hesaplaşma şansını kaybettiniz çünkü aklanma hakkını reddettiniz. 17 Aralıktan 15 Temmuz geldi. Evet, doğru, bu çok alçakta, bu haince bir darbeydi ve gerçekten,

ben de katılıyorum, Sayın Recep Tayyip Erdoğan olmasaydı bugün Türkiye’de büyük bir kesimize “Geçmiş olsun.” diyebilirdik. Şahsi inisiyatif kullandığıma ben de inanıyorum ve hâlâ buna ilişkin daha yeni yeni iktidarınızın da bir destek verme aşamasına doğru geldiğini ben de düşünüyorum ama büyük bir uzlaşmayı orada da çöpe atmaya başladınız. Daha ilk gün sizi FETÖ konusunda uyardık, dedik ki: “Burada önünüze konulacak olan en önemli şey, bu insanlar sıradan insanlar değil, bunların önünüze koyacakları tuzakları sıradan bir şekilde değerlendirirseniz bu tuzaklara düşmüş olursunuz. Size gösterilenleri değil, doğru adamları yakalarsanız 15 Temmuz ve öncesindeki süreçle hesaplaşabilirsiniz ve bunun Türkiye’nin bekasıyla ilgili sorunları aşmasında büyük bir katkısı olur.” Ama oradan çıkmak için olağanüstü hâl sürecini tercih ettiniz ve elinize aldığınız olağanüstü hâlde birlikte ne yazık ki bugün Anayasa tartışması var ya, şimdi tartışıyoruz ya Anayasa’yı, aslında hiç burada Anayasa tartışmadığımızı bir kez daha söyleyelim.

Anayasa Mahkemesinde bir karar çıkıyor, bence o karara önce, ilk önce Sayın Adalet Bakanı, siz, sizler itiraz etmeliydiniz. Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Halk Partisi OHAL’i taşıyor, Anayasa Mahkemesi diyor ki: “Efendim, usul açısından ben bunu inceleyemem.” Eyvah, gerçekten çok eyvah! Tarih sizi büyük bir uçurumun eşiğine getirdi, siz büyük bir başardınız zannettiniz yani Anayasa Mahkemesi Cumhuriyet Halk Partisinin OHAL başvurusunu reddetti ya bundan iyisi, bence giyotine doğru gidiyorsunuz, Şam’da kayısı değil. Bakın, OHAL yasalarını denetleyemeyen bir Anayasa Mahkemesi, OHAL’de Anayasa’ya rağmen dilediğiniz şekilde artık yasa çıkarmanıza olanak sağlamış mı? Sağlamış. Yani aslında bu anayasaya gerek yok, buna gerek yok ki. “Cumhurbaşkanı başkandır.” deseniz ne olacak? OHAL oldu, Anayasa Mahkemesi incelemeyecek. “Bütün yetkileri Cumhurbaşkanına verdik.” deseniz ne olacak? Kardeşim, Cumhurbaşkanı Parlamentiye üç ay tatil çıkarırdı, ne olacak? Altı ay oldu. “Niye maaş alıyorlar?” Zaten büyük bir yemekhane var, ondan dolayı herhâlde devam ediyor bu işler. “Kapattık.” Ne olacak? Anayasa Mahkemesine gitme olanağımız var mı? Bu yasaya göre gitme olanağımız var mı? Yok.

Şimdi, burada bir sürü hukuk adamıyız. Neyi anlatayım, neyi konuşalım biz? Anayasa’nın 138’inci maddesi yasama, yürütme ve yargıyı bağlıyor mu? Bağlıyor. Yargıyı bağlıyor mu? Bağlıyor. Anayasa Mahkemesi, 2012’de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle protokol yapıyor, diyor ki: “Evet, ben Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihat istikrarı ilkesine uyacağımı taahhüt ediyorum. O halde, bu taahhüt doğrultusunda bana senin adına da yargılama yapma, inceleme yetkisi ver.” Protokolü yapıyorlar. “Evet.” diyor. Ama, aynı Anayasa Mahkemesi kendi istikrar ilkesini reddediyor, hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle yapmış olduğu protokolü yok sayıyor hem de Anayasa’yı tümüyle yok sayıyor.

Şimdi, bir hukukçu olarak bu Anayasa’nın 138’inci maddesinin son fıkrası, Anayasa Mahkemesini bağlar mı, bağlamaz mı? Hadi bakalım; yargıyı bağlıyorsa, Anayasa Mahkemesi yargı mı, değil mi? Yargıysa onları bağlardı, değilse... Daha fazlasını söylemeyeyim. Anayasa Mahkemesi ağır bir eleştiriyi şimdilik hak etmiyor. Çünkü, kısa dönem önce, gerçekten Türkiye’nin yüreğine su serpen doğru birçok iş yaptılar. Onun için, bunu telafi edeceklerini düşünüyorum.

O hâlde, bir kez daha kapsamı bir gözden geçirelim. Bakınız, OHAL yasaları içerisinde, hani, söylüyorsunuz ya, hukuki güvenilirlik ilkesi, geleceği planlayabilme ilkesi, idari istikrar ilkesi, usulde paralellik ilkesi; bize taahhüt ediyorsunuz ya, diyorsunuz ya: “Arkadaşlar, bunlar, bunlar var.” Ama olmadığını siz de görüyorsunuz. Siz, kıymetli hukukçular, görmenize rağmen, OHAL yasaları içerisinde Anayasa’ya birçok aykırılık olmasına rağmen bunlara bugün sessiz kalıyorsanız yarın bu Anayasa değişikliklerinde hukuksuzları, temel insan haklarının çöpe atıldığını, Magna Carta’dan daha geriye düştüğünü gördüğünüzde ne yapabilirsiniz? Ben soruyorum.

Çok kıymetli Başkan, açılış konuşmasını yaptı, uzun uzun dinledim. Orada iki temel konuya vurgu yaptı. “Geçmişte bunları çok tartıştık, bu yasaları çok tartıştık.” dedi. Ben de doğrusu, hanı, böyle bir Komisyonunda gelip bir şeyler söyleyeceğim için o tartışmaları da mümkün olduğu kadar okumaya gayret gösterdim. Yanlış bir şey söylemek istememek, doğruları söyleyip olası tarihe de not düşmek için titizlikle birkaç kez taramaya çalıştım. Ama orada, özellikle bu, idarenin kanuniliği ilkesinin hiç konuşulmadığı gördüm. O tarihlerde yani 24’üncü Dönem içerisinde idarenin kanuniliği ilkesi hiç konuşulmamış, hiç tartışılmamış. Sayın Parsak’a söyledi Sayın Başkan. Ben eminim ki Sayın Parsak da bunu karşılayacaktır çünkü Sayın Parsak’ın da o dönemde görüşlerini inceledim, bu konuya ilişkin hiç, tek bir cümle yok.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, esasında, benim söylediklerim, benim sizlerle paylaştıklarım sizlerin de vicdanında, aklında daha farklı bir şey söylemiyor, çok benzer şeyleri söylüyorsunuz; ben bunları görüyorum. HSYK’nın yapısına ilişkin düzenlemeyi hiçbiriniz hiçbir yerde savunamayacaksınız. Bunu, bu anayasa farz edin ki kabul edildi, edildiği dakikadan itibaren hepiniz bir şekilde anlatmaya çalışacaksınız. Size soracaklar, bunu herkes soracak ama burada çok saygın, çok kıymetli hukuk adamları, çok değerli hukuk adamları siyasetin Türkiye’yi nasıl bir kulvara soktuğunu aslında yaşayarak görüyor.

MERAL DANİŞ BEŞTAŞ (Adana) – Haluk Bey, insanları; sadece adamlar yok burada, lütfen.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Çok özür diliyorum, evet.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama “adam” Arapça “Âdem”den gelir ve anlamı insandır.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Evet, özür diliyorum “hukuk insanları” diyelim. Haklısınız, çok özür diliyorum. Evet, daha düzgün bir cümle oldu.

BAŞKAN – Muharrem Bey, bu açıklamalarınız için teşekkür ederiz.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ama “insan”ı kullanalım, daha iyi.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Muharrem Bey de bu cinsiyetçi yaklaşımı desteklemiyor yani.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Hani, soyadım “erkek” ama...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sizin yapmış olduğunuz, bizim katılmadığımız savunmayı tekrar etti espri olarak.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; şimdi, zaman zaman buradaki konuşmacıların da vurgu yaptığı ve Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk’e ithafen bazı değerlendirmeleri oldu. Ben bu değerlendirmelere ilişkin de izninizle birkaç görüşü sizlerle paylaşmak istiyorum.

Mustafa Kemal Atatürk’e ilişkin... Aslında, her alanda söylenebilecek birçok şey zaten söylenmiş. Benim haddime düşmez ama burada hukuk insanlarının -evet, hukuk insanları, doğru söyledim bu keş-görüşleri, kabul edilmiş görüşleri, tartışılmış görüşleri var. Ben eminim ki çok kıymetli Sayın İyimaya da bunların büyük bir kısmına vâkıftır, hatta bizden çok çok daha vâkıftır; büyük bir Parlamento deneyimi var, yasa yapıcılık deneyimi var; onun bu birikimlerinden, söz aldığı da zaten tartışmasız yararlanacağız.

Şimdi, bakınız, Mustafa Kemal Atatürk’ün anayasal gelişmelerin dinamikleriyle ilgili görüşlerinde bir özellik göze çarpmaktadır. Bu görüşlerin 19’uncü yüzyıla ilişkin olanlarında ön plana çıkan düşünce ile millî Kurtuluş Savaşı ve cumhuriyet devrimini içine alan gelişmelerine ilişkin görüşlerinde ön plana çıkan düşünceler birbirinden oldukça farklıdır. Mustafa Kemal Atatürk, 19’uncü yüzyıl yani Osmanlı anayasa hareketlerinin temelinde toplumdan gelen bir itme görmüyor ve bu yoldaki girişimleri daha

çok, yönetici kişilerin isteklerine bağlı sayıyor. “Onları bu yönde davranmaya iten etkenler ise kimi zaman bir taklitçilik duygusu, kimi zaman dış etkenlere karşı koyabilme ve yabancı devletlerin gözünü boyama güdüsüdür. İç karışıklıkları savuşturma isteği de bunlara eklenmelidir.” diyor.

Örnekleriyle anlatmak gerekirse, Tanzimat öncesinde girilen hukuki yenilik çabaları, Sultan II. Mahmut’un isteği üzerine oluşmuştur ve bunlar Avrupa’yı taklit etmek, Avrupa kanunlarını, Avrupa nizamlarını almak şeklinde ortaya çıkmışlardır. 1839 Gülhane Hattı Hümayunu, Reşit Paşaların teşvikiyle ülkenin Müslüman olmayan unsurlarını memnun etmek zaruretinden, bunların memnuniyetini iltizam eden, Avrupa’nın ve garbın karşısında bir şey yapmak gereğinden doğmuştur. Aynı dış baskılar daha sonra 1856 tarihli Islahat Fermanı’nın doğumuna da yol açmıştır.

1876 Kanun-ı Esasi’ye gelince, bu ilk Anayasa da Avrupalıların Osmanlı Devleti’nin artık kendi kendini yönetmekten aciz olduğunu ileri sürüp onu vesayet altına almak istemelerinin bir sonucudur. Kanun-ı Esasi’nin toplumsal ve yapısal bir itme sonucu değil de dış baskıları savunmak isteyen yöneticilerin girişimi sonucu ortaya çıktığını, Mustafa Kemal 1 Aralık 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı uzun konuşmada aynen şöyle aktarmıştır: “İşte o zaman efendiler, bir paşanın başkanlığında 3’ü Hristiyan olmak üzere 16 memur, 10 ulema ve 2 askerden mürekkep bir heyet Babıali’de toplandı ve -clinde Kanun-ı Esasi’yi göstererek- bu kitabı yazdı. Bu kitap, milleti memnun etmek için müspet, maddi bir mâkesitecelli değildir. Efendiler, bu kitap, düşmanlarımızı muvakkaten olsun memnun etmek gayesini gözetmiş bir kitaptır. Bu kitabın mahiyetinin milletle, iradeyimilliyeyle hiç alakası yoktur. Bu kitap yapıldığı sırada hariciye nazırı olan zatın Avrupa devletleri elçilerine yazdığı bir tahriratta dediği gibi padişah ile milletin karşılıklı taahhütlerine müstenit bir kitaptır, mukavelenamedir. İnsaf edelim, bu kitabı yazan heyetin kimlerden ibaret olduğunu söyledim ve bu heyetin içindeki bir azanın yazılışı sırasındaki vicdani kanaatini söyledim. Binaenaleyh, bu kitapla millet arasında ne alaka ve münasebet vardır. Efendiler, bu kitap, üstündeki unvanla milleti senelerce aldatan ve aldattıkça yok olma uçurumuna sevk eden bir kitaptan başka bir şey değildir.”

19’uncu yüzyıl anayasa hareketlerinin dinamiklerini, iç ve dış baskılar karşısında bunalan, ufak bir yönetici azınlığın çabalarında bulan Mustafa Kemal Atatürk, ilk defa olarak 1908 İkinci Meşrutiyet’ten söz ederken milletin hürriyet ve egemenliğini ele almak için yapmış olduğu çalışmalarından söz etmektedir. Böylece, Atatürk, anayasal gelişmenin dinamikleri konusundaki görüşlerinin 20’nci yüzyılın başlarından sonra gelişmeye başlayan yeni hareketler için farklılaşmaya yüz tuttuğunu söyleyebilir. Burada artık yönetici azınlıkların yanı sıra millet de siyasi hukuk sahnesine girmektedir. Bu tutum, özellikle Kurtuluş Savaşı’yla ve millî egemenliğin elde edilmesiyle ilgili yorumlarda kendini açıkça belli etmektedir. Mustafa Kemal, gerek Kurtuluş Savaşı’nı gerekse egemenlik hakkının millete geçişini doğrudan doğruya, milletin kendi mücadelesinin bir ürünü olarak görmekte ve göstermektedir. “Hâkimiyet saltanat, kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla, Türk milletinin hâkimiyet ve saltanatına el koymuşlardır. Bu tasallutlarını altı asırdan beri idame eylemişlerdi. Şimdi de Türk milleti bu mütecevizlerin hadlerini ihtar ederek, hâkimiyet ve saltanatını isyan ederek kendi eline bilfiil almış bulunuyor.“ Evet, Atatürk böyle söylüyordu.

Anayasal gelişmeleri, yapısal etkenler ve tabandan gelen zorlamalarla açıklama yöntemi, Mustafa Kemal’in millî kurtuluş dönemi başındaki anayasal gelişmelerle ilgili görüşlerinde de kendini açıkça belli ediyor. Gerçekten, Mustafa Kemal gerek Erzurum ve Sivas Kongrelerini gerekse Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantısını ve 1921 Anayasası’nın yapılışını bir yönetici azınlığın değil, milletin bağımsızlık isteğinin, millî iradenin eseri olarak açıklamaya özel bir dikkat gösteriyor. Kurtuluş Savaşı’nın önderi, kuruluş savaşının anayasasını, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nu şu sözlerle tanıttak: “Bu kanun doğrudan doğruya, yalnız bizim kafalarımızdan, ilmimizden çıkan bir kanun değildir. Bu

kanun, doğrudan doğruya her ferdi milletin kalbi vicdanında kendiliğinden tecelli etmiş ve binaenaleyh heyeti içtimaiyemiz ve vicdani ulvisi levhasında var olmuş ve ondan sonra yürürlüğe girmiştir. Kanuni hakiki yalnız böyle olur. Taklitle kanun olmaz. Kanun, kanunihakiki olmak lazımdır. Kanunu tabii olmak lazımdır. İşte efendiler, Teşkilat-ı Esasiye'miz böyle bir kanuni hakikiyedir. Gerçek bir kanundur. Çünkü, milletimizin vicdanından, kanaatinden çıkmıştır." Bu anlatıda özellikle dikkat çeken nokta, Mustafa Kemal'in gerçek kanundan, halkın temsilcileri aracılığıyla da olsa oluşumuna katıldığı kanunları anlamasıdır. Bunları, küçük bir yönetici azınlığın kendi isteklerine göre çıkardıkları sözde yasa ve anayasalardan ayıran da zaten budur. İşte Kurtuluş Savaşı anayasası, kendisini yaratan dinamikler bakımından da önceki anayasa ve anayasal belgelerden farklı olduğu içindir ki hakiki bir kanundur. Böylece, sahte kanun, anayasa ya da anayasal belgelerden gerçek yasa ve anayasalara geçişe değinen Mustafa Kemal, aslında toplumumuzda Kurtuluş Savaşı'yla birlikte anayasal belgeleri yaratan dinamikler konusunda da bir sıçrama olduğunu vurgulamış oluyor.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; aslında anayasaya ilişkin çok fazla şey söylemeye gerek görmüyorum. Burada çok sayıda notlar var önümde, çok kıymetli bilim insanlarının görüşleri de var. Bu gelen süreç içerisinde bence anayasaya değil, Türkiye'nin yeni bir yasaya, yeni bir yasalar dizinine ihtiyacı yok. Bizim ülkemizde şu anda hukukçuların, hukuk insanlarının çok söylemiş oldukları bir cümle var ki "Ne yazık ki yasalar yalnızca matbaacıları bağlıyor." Onun dışında yasaya dolan, yasayı yok sayma, yasayı yok sayma, yasadışı yargılanma, geleceği planlayamama, geleceği görememe, temel insan hak ve özgürlükleri tümüyle askıdadır.

Şimdi, günlerdir burada çok kıymetli AK PARTİ milletvekillerinin, bize anayasanın bir nasıl zorunluluk olduğunu, nasıl bir büyük ihtiyaç olduğunu, vicdani duygularıyla anlatmaya çalışıp ikna etmeye çalıştıklarını hepimiz görüyoruz. Aslında hepimiz biliyoruz, bu anlatılanların hiçbirine hiçbirimiz inanmıyoruz. Çünkü gerçekler böyle değil. Gerçekler, ne yazık ki hepimizin bildiği ama konuşmaya cesaret edemediğimiz kadar dramatiktir.

Size izninizle bir Karadeniz fıkrası daha anlatmak istiyorum: 2 Karadenizli uçakta seyahat ediyorlar, uçak seyahati esnasında motorlardan birisi arızalanıyor, 4 tane motoru var uçağın, birisi arızalanıyor büyük bir sarsıntı oluyor uçakta falan. Pilot anons yapıyor, diyor ki: "Sayın yolcularımız, uçağımızın 4 motoru var, motorlardan 1 tanesi arızalandı ama endişeye mahal yok, 3 motorla gayet rahat, güvenli bir şekilde varış limanına gideriz ve ineriz." Bizimkiler sohbete devam ederken yine bir büyük gürültü, patırtı. Pilot yine devreye giriyor, bir anons daha yapıyor, diyor ki: "Kıymetli yolcularımız, malumunuz uçağımızda 4 motor vardı, az önce 1 motorumuz arızalanmıştı, şimdi 1 motorumuz daha ne yazık ki arızalandı. 2 motorumuz kaldı ama emin olun en yakın piste çok rahat ve güvenli bir şekilde yaklaşacağız ve ineceğiz." Temel ile Dursun yine sohbete devam ediyorlar, bir süre sonra bir gürültü patırtı, yine bir pilot anonsu, diyor ki: "Kıymetli yolcularımız, uçağımızın ne yazık ki üçüncü motoru da arızalandı, şu anda tek motorumuz var, bu tek motorla en yakın açık alana ineceğiz." Temel Dursun'a diyor ki: "Çok şükür, bir de dördüncü motor arızalansa tümünden havada kaldık."

Evet, buradan iki anlayış arasındaki farkı ortaya koymak lazım: Bir taraf uçağın havada kalacağını düşünüyor, öbür taraf öleceğini düşünüyor. Aslında sonuç ikisi için de aynı, sonucu hiç fark etmiyor. Siz hangisini tercih ederseniz onu seçin, ister uçağı indirin ister havada tutun, nasıl isterseniz. Ama gerçek bu. Burada anayasa halkın önüne gittiği zaman meydanlara çıkıp "Bu anayasaya destek verin ey halkım, bakın medya gücü arkamızda, büyük sermaye güçleri arkamızda, biz kaç tane seçim kazandık, bunu da kazanırız." diyebilirsiniz, başarabilirsiniz de; büyük kaybedersiniz. Bunu yapabilirsiniz, bu mümkün, halktan geçirebilirsiniz. Ama Napolyon, "Benim en büyük kaybım cumhuriyeti sona erdirecek halk oylamasına taşımamdır." Dönün tarih kitaplarına bir bakın, 3 milyon 200 bin oy

Napolyon'a yol açmıştır, "Yaşa, var ol Napolyon, helal olsun." demişlerdir. 2.600 Fransız da "Bu tarihî bir hatadır, bu tarihî hatadan geri dönelim." demiştir. Aynı duruma gelebiliriz, emin olun yüzde 70'le bile bu anayasayı geçirebilirsiniz, bütün güçleri elinizde toplayabilirsiniz, Sezar olabilirsiniz, herkes olabilirsiniz ama tarih önünüzde duruyor, seçim sizin, dilediğinizi seçebilirsiniz. Bence yapacağınız tek şey var, çok kolay ve büyük bir hamle yapabilirsiniz. Bu ülkeye büyük bir uzlaşma getirebilirsiniz, bu sizin elinizde. Buradaki bütün siyasi partiler, bu Parlamentodaki bütün siyasi partiler bu ülkenin bekası için, geleceği için sorumluluk almaya, risk almaya hazırdır. Yapmanız gereken budur, bu görev size düşüyor. Cesur, kararlı, yürekli bir adım atın, bu ülkeye bir şans verin, bir fırsat verin. Gelin bu ülkede barışı, güveni kardeşliği hep beraber tesis edelim. Bu ülkenin önüne konmuş olan tuzakları beraber yenelim. Bu iki blok, bu Almanya, başka bloklar bizim önümüze bu muz kabuklarını koyduklarında dalga geçelim onlarla, bunu başarabiliriz. Birbirimize gol atmanın bir anlamı yok. Aynı gemideyiz, su alan bir gemi; biz muhalefetiz, siz iktidarsınız, hiç fark etmiyor; pusula belli. Mustafa Kemal Atatürk 19 Mayıs 1919'da pusulayı yakalamış. Bu kadar güzel, müthiş bir pusulası olan bir halkız biz, bir ülkeyiz. Bütün insanlarımız, hep beraber, biz başardık, başarabiliriz. Buradan 21'inci yüzyılın süper gücünü inşa edebiliriz. Bu sizin elinizde. Bir bilge insanın karşısına geçiyorlar, diyorlar ki: "Bu bilge insan her şeyi biliyormuş." Bir cin diyor ki: "Yahu, ne biliyor! Ben onu aldatırım, yakalarım onu. Öyle bir numara çekerim ona ki bilge her şeyi bilemez, ben onu yenerim." "Peki." diyorlar. Günlerden bir gün bilge insanın karşısına çok iyi hazırlanmış bir senaryoyla çıkıyorlar. Elini arkasına saklıyor, diyor ki: "Bilge, sen her şeyi biliyormuşsun, hiç kimse seni yanıltamıyormuş. Sen gördüğün her şeyi tahmin ediyormuşsun ve doğru biliyormuşsun. Şimdi, benim elimde bir kelebek var, söyler misin; canlı mı, ölü mü?" Eğer bilge "Canlı." derse sıkıp öldürecek, bilge "Ölü." derse bırakıp özgür bırakacak ve bilgeyi yanıltacak. "Söyleyin, elimdeki kelebek canlı mı, ölü mü?" Bilgenin cevabı şu: "O sizin elinizde." Tam da şuanda buradayız. Bu ülkenin bekası, yarın sabah patlayacak bombalar; bu ülkenin geleceğine yayılacak umut, her şey sizin elinizde. Bu ülkeye bambaşka bir aydınlık gelecek tayin edebilirsiniz, bu ülkeyi korku tünellerinden alabilirsiniz. Bunun için çok fazla polise, çok fazla silaha, tanklara, askere, hiçbir şeye ihtiyaç yok; bir tek cümleye "Büyük uzlaşmayı bu ülke başarabilir." demeye ihtiyaç vardır. Statlarda yandaşları toplayıp onlara slogan attırabilirsiniz, camilerden ezanlar okutturup, camilerden hutbeler okutturabilirsiniz, her şeye iktidarınızın gücü yetebilir ama en kolayını yapmaya gücünüz yeterse başarı tam da oradadır, en kolayındadır. Başarı uzlaşmaktır. Uzlaşmak uygarlığın en büyük temelidir. Uzlaşmak demokrasinin temelidir. Denge ve frenin en büyük sigortası uzlaşmaktır. Niçin uzlaşmıyoruz? Her şey sizin olsun, yalnızca, geleceğimizi uzlaştıralım. Emin olun, şuradan Anayasa Mahkemesi heyeti çıksa -uzlaşmaya dem vuruyoruz- bu ülkenin bütün çatışma noktalarını çözeceğiz. "Bu ülkenin doğusunda da sorun var, biz çözeriz; bu ülkenin kültür sorunu, biz çözeriz; bu ülkenin ekonomik sorunu var, biz çözeriz." dersiniz emin olun, yarın kimsenin umurunda dolar kuru olmaz, Türkiye'de kimsenin umurunda silahlar, şunlar bunlar olmaz; bu ülke bayram olur. Bu sizin elinizde. Bu ülkede bayramı da tercih etmek; karanlığı da, dramı da, acıları da tercih etmek sizin elinizde. 10 İŞİD militanını öldürseniz ne olur, bombalasanız ne olur; bin tanesini bombalasanız ne olur? Suriye'de taş taş üzerinde bırakmasanız ne olur? Savaş; savaştınız, ne olur? Herkesi yenseniz ne olur? Dünyada kapital devam eder, yenileri kurulur, yeni savaşlar önünüze gelir ve siz yeni savaşların içerisinde yeniden, yeniden, yeniden savaşırsınız.

Dış işlerinin ne kadar önemli olduğunu, "monşer" demenin ne kadar hatalı olduğunu şimdi telafi edilmez, büyük hatalarla nihayet anlayabiliyoruz. Onlara "monşer" dediniz, "kokteyl memurları" dediniz ama görüyoruz ki dünyanın birçok ülkesi bizim Dışişleri Bakanlığımızdan gelip eğitim alıyorlarmış. "Yurtta barış, dünyada barış." dünyada kabul edilmiş olan en güçlü dış politika ideolojisiymiş. İşte, burada, Dışişleri Bakanlığı orada, arşivleri orada, sizin içinizde çok kıymetli hariciyeciler var; sorun,

bir sorun. Bakın, özellikle, Dışişleri Bakanlığında birçok yabancı ülkenin hariciyecileri gelip eğitim alıyorlardı, dış politika eğitimi alıyorlardı; böyle bir ülkeydik biz. Ama şimdi, dün ve bugün; dün söylediğimiz ile bugün söylediğimiz çelişiyor. Biz üzülüyor muyuz zannediyorsunuz? Yani, AKP Hükümeti, AK PARTİ Hükümeti, Erdoğan Hükümeti; bir sürü söylemde bulunuyoruz ama bütün bunlar bizi de üzüyor. Biz de evimize gittiğimiz zaman, biz de sokaklara çıktığımız zaman bize de size sorulan soruların aynısı soruluyor: “Ne olacak bu memleketin hâli?” Türkiye’nin birincil gündemi, terör üzerinden bu soruyla oluşuyor. Sizin var mı bir cevabınız? Türkiye’nin, sokaktaki insanlara çıktığımız zaman, birincil gündeminin terör olduğunu hepimiz biliyoruz ama biz burada, koca bir Parlamento olarak başka bir gündeme kilitlenmişiz.

İki: Büyük bir yoksulluk, açlık, sefalet; Türkiye’nin başka bir gündemi ama onu da konuşmuyoruz, görmezden geliyoruz, konuşanı susturuyoruz, kızıyoruz. “Sizin döneminizde şöyleydi, bizim dönemimizde böyle.”, “Gayrisafî millî hasıla böyleydi, bilmem ne şöyleydi, bütçe değerleri böyleydi.” Yok, hiçbir anlamı yok. Yirmi altı senedir ekonomi kitaplarını okuyorum, benim için şu anda hiçbir değeri yok. Para, hiç önemli değil, bunun hiçbir şey olmadığını şimdi anlıyorum. Çocuklarımız, gelecek, gençliğimiz, nüfusumuzun yüzde 54’ü; onlara bir gelecek, güvenli, planlı bir gelecek kurabiliyor muyuz? Allah aşkına, size soruyorum. Sayın Başkan, iktidarsınız, Sayın Bakan keşke gelseydi, kendisine sorsaydım. Yarın çocuklarımıza, geleceklerine ilişkin “Şurada eğitim alın, hiç üzülmeysin, bu ülkenin geleceğinde o eğitim alanında size iş sahası vereceğiz, rahat olun, üzülmeysin.” diyebiliyor muyuz? Diyemiyoruz. Gençlerimiz, yok, gündemimizde yok, uzun zamandır yok.

Orta yaşlı insanlarımız, annelerimiz, kardeşlerimiz, ablalarımız benim gibi sizin de telefonlarınızı çaldırıyorlar, soruyorlar “Ne olacak oğlum?” diyorlar, “Kızım, ne olacak, bu ülkenin hâli ne olacak? Nereye gidiyoruz?” Allah aşkına, cevabını bilen bir tek kişi var mı? Ben öğrenmek istiyorum, birisi söylesin. Benim de çocuklarım var, benim de eşim, dostum, arkadaşlarım var. “Ben iktidar partisine sordum, şuraya gideceğiz, hiç merak etmeyin, güven içerisinde olun, rahat olun, emin olun. Bu güçlü ülke bunları çözecek.” diyebileceğim bir yönteminiz var mı, bir yol haritanız var mı? Yok. Bütün yol haritanız sandıktan aldığınız oy. Bu en büyük tuzak, bundan çıkın, lütfen çıkın, bu tuzağın içerisinden çıkın. Yargıcın güvencesi yok, yargı olur mu?

Bakın, 24’üncü Dönemde yaptığımız çok güzel bir çalışma var. Sayın Başkan, 24’üncü Dönemde bir anket çalışması yapmışsınız, tek tek kentleri gezmişler, anketörler sormuşlar, “Anayasa’nın en büyük ortak paydası, en büyük güvencesi ne olmalıdır? diye sormuşsunuz. Sorduklarımız yüzde 76’sı “adalet” demiş, gerisini boş verin, yüzde 76’sı “adalet.” Yüksek mahkeme, Yargıtay Başkanı daha çok yakın bir zamanda “Yargıya, adalete güven yüzde 30’ların altına inmiştir.” diyor. Şimdi, bakın, devletin, bütün uygar devletlerin, bütün dünya devletlerinin temeli adalet. Biz hukuk insanlarının zaten başka bir şeyi kabul etmemiz mümkün değil; adalet. O hâlde, Yargıtay Başkanı “Adaletle güven yüzde 30’un altına inmiştir.” diyor, ben yüzde 30’u bile çok torpilli, çok iyi bir rakam olarak görüyorum. Yargıç, kürsüden karar yazdırıyor, aşağıya iniyor, koluna kelepçe vuruluyor. Yargıç, yargı güvencesi, hiçbir şey yok. Anayasa yapıyoruz! Efendim, “Cumhurbaşkanı 6 kişiyi niye seçiyor?” Yahu, seçmesin, ne olacak? Hepsini seçsin ne olacak? Şuandakileri seçmemiş, ne oluyor? “HSYK’yı Cumhurbaşkanı niye seçiyor?” E, seçmese ne olacak? Anayasa Mahkemesi Başkanı, yarın, “Tutuklayın.” dediklerinde tutuklanır mı? Tutuklanır. Cumhurbaşkanı seçse ne olacak, seçmese ne olacak?

Bizim bir büyük uzlaşmaya, bir büyük hukuk devletine, bir büyük yasa işleticiliğine ihtiyacımız var, bir güvene ihtiyacımız var hepimizin. Akşamleyin evimize gittiğimizde, bu gece evimize gittiğimizde yarın, buraya Parlamento’ya gelirken bence biraz daha farklı bir psikolojiyle gelmeye gayret gösterelim. Bu hepimiz için geçerli, yalnızca iktidar, muhalefet demiyorum; herkes için, Parlamento çalışanları için

bile geçerli. Öyle bir hâle geldik ki bakın, birbirimize selam bile vermez hâle geldik; milletvekilleri, selamlaşmıyoruz. Uzlaşma, selamlaşma en insancıl hamle. Sabahleyin kalktığınızda ilk işiniz yanınızda eşinize “Günaydın.” diyorsunuz, uzlaşıyorsunuz, sonra kahvaltı masasında çocuklarınıza “Günaydın.” dersiniz, uzlaşırsınız. Bir tanesi size “Günaydın.” demezse huzurunuz kaçır, uzlaşmadığınızı anlarsınız. Evinizde uzlaşırsınız, sokağa çıkarsınız kasap Ahmet’e, terzi Mustafa ağabeye, oradaki bakkal Kemal ağabeye, hepsine selam verirsiniz; onlarla selamlaşırsınız, sokağınızda selamlaşırsınız, kentinizle selamlaşırsınız; bu, uzlaşma ama bütün bu insancıl değerlerimizden bile ne kadar uzaklaşıyoruz, aslında aynı şeylere bakıyoruz. Bakın, geçmişteki filmleri hepimiz özlüyoruz, o eski İstanbul sahnelerinde bakkal, kasap, köfteci vesaire, onların muhabbetlerinde hepimiz orada kendimize yer buluyoruz, onlarda yer buluyoruz ama şimdi, reyting alan diziler var değil mi, çok zengin ağabeyler var orada, paraları var, süper lüks araçları var; onlar gösteriliyor, diyorlar ki halka: “Siz de bir gün ben de bu aslanı kalbinizde yaşatın, bu kapitalizm öyle bir şeydir ki bir gün siz de zengin olabilirsiniz.” Ama, bu, içerisine düştüğümüz, sürüklendiğimiz tuzaktır. Kendi kültürlerimizden nasıl uzaklaştırdığımızı, nasıl ayırdığımızı gösteren bir tuzaktır. Anayasa, işte bu anayasa kendi kültürümüzdür, kendi kültürümüzü yaşatmadığımız sürece, ondan ayırdığımız sürece kültürün nereden geldiği hiç önemli değil, ister Arap Yarımadası’ndan gelsin, ister Balkanlardan gelsin, ister başka bir yerlerden, nereden gelirse gelsin. Bizi bu coğrafyada yaşatan kültürü ne yazık ki giderek ötekileştiriyoruz, asıl içerisine sürüklendiğimiz tuzak da budur. Başladığım ilk dakikada söylediğim gibi biz Yunus Emrelere, Mevlânalara sarılmamızdır. Biz bu ülkenin geçmişte bir arada başardıklarına sarılmamızdır; bu topraklarda Osmanlı’da da, ondan öncesinde Selçuklu’da da biz büyük işler başarmış bir ulusuz. Burada kardeşçe, barış içerisinde yaşamayı başarmamızdır. Bu toprakların Kürtleri de, Türkleri de -saymak istemiyorum- hepimiz, ne kadar sorun varsa bir arada çözebilmeyi başarmamızdır. Bunları sorun olarak önümüze taşıyanların tuzaklarına düşmemeliyiz.

Bakın, tuzağa düştüğümüz zaman o kadar büyük kaybediyoruz ki... Ege’deki adalarımız, benim içimi sızlatıyor, sizinkini sızlatmıyor mu? Eminim, sizin de içiniz sızlıyor, “Ah, şu Silahlı Kuvvetler eski gücünde olsaydı şu FETÖ tuzağına düşmeseydik.” diyorsunuz. O zaman kim FETÖ? FETÖ’yü kim inşa etti? Niye o tuzağa düştük? Şu anda aynı durum söz konusu. Ege’deki adalar... Biz sizi sıkıştırıyoruz, muhalefet olarak diyoruz ki: “Yahu Ege’deki adalarımız gitti, Ege ada grubumuz gitti.” Yakalamışız sizi, hata yapmışsınız; bir şey yapamıyorsunuz, Deniz Kuvvetlerini oraya sürmek istiyorsunuz “Ah bunların bir canına okusak.” diyorsunuz ama gerçeklere bakıyorsunuz hayıflanıyorsunuz ve duruyorsunuz.

Kıbrıs’ta inanılmaz bir tuzağa doğru sürükleniyoruz. Annan Planı’nı, kabul ettik, onları yendik; haklı bir siyasi gücümüz oldu elimizde, büyük bir argümanımız oldu elimizde, siyaseten öne geçtik; dünya siyasetine bir ders verdiniz, onu siz başardınız, bravo, sizi kutluyoruz ama bugün Annan Planı’ndan daha geriye düşecek bir plana ne yazık ki yelken açtık. Nereye gidiyoruz? Dert, Kıbrıs’taki toprak parçaları değil ki. Bakın, Akdeniz’in ekonomik paylaşım anlaşmasının imza aşamasındaydık Mısır’da neler oldu. Ne gitti? Mısır imzalayacağı zaman Akdeniz, Mısır’la Türkiye’nin kuralımı koyduğu bir ülkeydi ama gitti. Şimdi, o bölgedeki bütün gaz sahaları elimizden uçup gitti, ne yapıyorsunuz? Bir şey yapabiliyor musunuz? Yapamıyorsunuz. Siz yapamıyorsunuz oh olsun mu diyelim? Siz yapamıyorsunuz hep beraber kaybediyoruz, geleceğimizi kaybediyoruz. Nasıl bir gelecek? Bakın, bir örnek, oradaki şu anda ölçümlenmiş olan rezerv, genel müdürün deyimiyle Avrupa Birliğinin otuz beş yıllık ihtiyacını karşılamaya yetecek kadar; konsorsiyum başkanının deyimiyle -hayır, öyle değil- yüz yıllık ihtiyacını karşılamaya yetecek kadar; ikisini de doğru kabul etmeyelim, ortasını bulalım, elli yıllık olsun. Avrupa Birliğinin yıllık gaz ithalatı 350 milyon ton...

BAŞKAN – Sayın Pekşen...

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Buyurun.

BAŞKAN – ...ben yemekten önce size söz vermek için azami gayret gösterdim ama siz mikrofonu bırakmamak için azami gayret gösteriyorsunuz.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Hiç öyle değil. Sayın Başkan, hiç öyle bir taahhüdüm yok.

BAŞKAN – Lütfen devam edin ama gündeme bağlı kalalım biraz.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Tamam da gündemi konuşuyorum bakın, ben demin konuştum.

BAŞKAN – Lütfen buyurun.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Anayasa ne biliyor musunuz? Bu anayasa dediğiniz konuyu ezbere size on saat tartışabilirim. Anayasa eğer bir ülke dış etkenler, iç etkenler, uluslararası baskılar ve uluslararası meşruiyetler temelinde otutturacağı uzlaşma zeminidir, ben de zaten onu konuşuyorum. Anayasa'yı bu cümlelerle tanıımıyorsanız tanıdıklarınız anayasa değildir. İçeride meşruiyet, dışarda meşruiyettir. İçerde meşruiyeti sağlayan insan hakları ve güçler dengesidir, dışarıda çıkarlar ve uluslararası sözleşmelerdir; ben de onları anlatıyorum. Başka bir anayasa tanımlıyorsanız onu da öğrenmek isterim.

Sayın Başkan, konuşmam emin olun “Uzadı, sıkı.” diyorsanız, derhâl keserim, benim öyle bir devam etmek gibi öyle bir şeyim yok.

BAŞKAN – Hayır, “sıkı” demedik, lütfen Başkanlık olarak herhangi bir şekilde konuşmalara dört gündür müdahale etmiyoruz. Gene müdahale etmiyoruz ama Sayın İyimaya heyecanlanmaya başladı, onu da ifade edeyim, latife olsun diye söyledim.

Buyurun lütfen.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Sayın İyimaya'ya bir mesleki dayanışma içerisinde hassasiyetine ben de karşılık vereceğim diyebilirim.

Evet, o zaman...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Bir telaş mı var, bir gün mü var, bir yere mi yetişeceğiz? Tamam, yüz yirmi gün tartışırız, ne olacak, Anayasa konuşuyoruz, kötü bir şey konuşmuyoruz. Kafanızda bir tarih mi var, bir yere mi yetişeceğiz? Yetişeceğimiz bir tarih var mı? Oraya yetiştirelim. Ama bir tarih varsa, bir yere yetişeceksek biz de bilelim, ona göre hazırlanalım.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Bu tartışmalara hiç gerek yok, bir hukuk adamı olarak kendi nezaketime de yakıştırmam, böyle bir zaman telaşı içerisinde konuşmak istemem.

BAŞKAN – Sayın Pekşen, biz Ankara Barosunda beraber avukatlık yaptığımız için, ben sizi tanıdığım için o nezaketinize güvenerek bunu söyledim.

Buyurun.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Çok sağ olunuz efendim.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Balyoz davasında üç gün konuşmuştu üstadım.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – Üç buçuk gün konuştum, orada konuştuklarımı da... Balyoz davasında üç buçuk gün konuştum çünkü şunu biliyordum ki mahkeme başkanı bana bir kez daha söz vermeyecek, çünkü öylesine yakalamıştım ki mahkeme başkanını satır satır yakalamıştım, o davayı çökertecektim ama o mahkeme başkanının bir daha söz vermeyeceğini bildiğim için üç buçuk gün konuştum. Orada ne söylediysem onların tamamını da kitap hâline getirdim, hiçbir şey eklemedim.

Orada kürsüye çıkıp konuştuklarımın tamamı bu kitap oldu ve o gün ne söylediysem bu 2011 yılında o gün söylediklerimin tamamı burada yazılı, merak edene de gönderebilirim. Dava öyle gelişti, öyle sonuçlandı ve Türkiye tam da o 2011 yılında o gün ne söylediysem bugün o noktaya gelmiştir.

Evet, toparlayalım, efendim ben buradaki bütün çok kıymetli milletvekilleri, izleyiciler, hiç kimse benden daha az milliyetçi değildir, hiç kimse bu ülkenin geleceğini benden daha az kaygıyla düşünmüyor. Kim olursa olsun hiç kimseyi ayırtmıyorum. Yasaları hepimiz için eşit, adil uygulanabilir hâle getirmeliyiz. Bakın, bir siyasi partinin milletvekilleri tutuklandılar, tutuklanmaları da doğru değildir. Niye? Yahu, hukuk adamıyız biz, Anayasa Mahkemesinin kararı var “Tutuklu yargılanamazlar.” diyor, “Bu, onların parlamenterlik haklarının ihlalidir.” diyor. Şimdi, bu Anayasa Mahkemesinin kararı daha burada çok yeni, çok taze. Hukuk insanları olarak “Bize ne, oh olsun, bizi ilgilendirmiyor.” diyebilir miyiz? Dememeliyiz. Ben soruyorum, söylüyorum da: Bu ülkenin bütün sorunlarına müdahale edip biz çözmeliyiz, biz; birileri gelip Diyarbakır’da bize dayatmamalı, birileri gelip bize yüksek perdeden nutuklar atıp akıl vermemeli. Bu ülkenin hukuk aklı tarihte çok etkiliydi, çok güçlüydü, bugün de aynı güçtedir. Ben inanıyorum, bizim çok sayıda, çok kıymetli hukukçularımız var, işte Ahmet İyimayalar var, daha bir sürüsü var. O hâlde, ben, çözebilecek aklın bizde olduğuna eminim. Çözelim, cesur olalım, çözelim; sorunları görmezlikten gelip, öteleyip, üstünü kapatıp, lekeleyip birbirimizin kalesine gol atmaya kalkarak hiçbir şeyi başaramayız. Bir yerden başlayalım Sayın Başkan, bir yerden başlayalım. Yarın bu ülkenin geleceğine daha umutla daha iyi şeyler söyleyelim. Bir Drogba bile yok mu içimizde Allah aşkına? Eline mikrofonu alıp bir iç savaşı bitirdi. Biz de bitirebiliriz. Ülkeyi ölüm tarlalarına çeviren eli kanlı katillere teslim etmeyelim. Parlamento inisiyatif kullansın. Bu ülkemizi biz yeniden inşa edebiliriz. Birbirimize güvenebiliriz; güvenmeliyiz, başka çaremiz yok. Ne yapacağız? Birbirimizi mi boğazlayacağız? Böyle bir şey var mı? Bize 10 defa daha gol atabilirsiniz, 20 tane seçim kazanabilirsiniz; bu hiçbir şeyi değiştirmiyor. Yapacağınız tek şey, bizi, muhalefeti de güçlendirmektir. Güçlü bir muhalefet, sizin geleceğinizin en büyük güvencesidir. Eğer güçlü bir muhalefete olanak sağlamış olsaydınız, bugün bu yaşadıklarımızın hiçbirisi olmazdı; ne 17 Aralık olurdu ne 15 Temmuz olurdu; hiçbirisi olmazdı. Bunları siz de biliyorsunuz. O hâlde, nedir?

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; benim inandığım temel bir kural var, adalet insanların vicdanlarında olmalı. Adalet vicdanınızda yoksa hiçbir yerde olmaz. En önemlisidir bu, vicdanınızda olmasıdır; yoksa, yasalarda yazılmış, şurada olmuş, burada olmuş, hiçbir anlamı yok. Adalet hepimizin vicdanında var. Ben burada vicdanlı insanlar olduğunu biliyorum. Hepimizin son derece vicdanlı insanlar olduğunu biliyorum ama bir feodal değerlerden kurtulma mücadelesini bir türlü başaramıyoruz. Feodalite; oradan kurtulmalıyız.

Bir feodalite değerlendirmesi yaparak sonlandırmak istiyorum. Efendim, Türkiye’nin doğusuna ilişkin, dünyanın sözümlü ona uygar ülkelerinden gelen eleştirilere bakar mısınız? “Niye burada feodalite var hâlâ?” diye hiç eleştirmezler. “Burada niye aşiretler var?” diye hiç eleştiri duymadım. Burada niye şihlar var, şeyhler var, niye toprak ağaları var?” diye hiç eleştiri duymadım. Niçin? Çünkü ondan memnunlar, çünkü onlar Mustafa Kemal Atatürk’ün aydınlanma düşüncesine karşılar, istemiyorlar. Orada aydınlanma olursa o insanlar kendilerinin de eşit birer yurttaş olduklarını, bizim kadar özgür olduklarını ve bizim kadar bu ülkenin sahibi olduklarını, benim gibi kararlılıkla haykırabilirlerse o zaman o bölgede selfdeterminasyonlar çöpe gider. Kendi ülkelerinde büyük üniter yapıya vurgu yapanlara, bence verilecek en büyük cevap budur.

Bu vesileyle yüce heyetinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Nezaketinize teşekkür ediyorum. Sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Pekşen, teşekkür ediyorum.

Sırada Ali Şeker var ancak Sayın Ali Şeker Bey'in de müsaadesiyle önceki dönem Anayasa Komisyonu başkanlarımızdan ve hâlen de Adalet Komisyonu Başkanı olarak görev yapan, meslekte ve Ankara Barosunda da bizim üstadımız olan Sayın Ahmet İyimaya'ya sözü veriyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Çok özür dilerim Sayın Başkan.

Pek çok arkadaşımız belki Sayın İyimaya'nın değerlendirmelerini de dinlemek isteyecektir. Bir şekilde de yorulduk. Eğer Sayın İyimaya da “Olur.” derse beş ya da on dakika bir küçük ara verelim, sonra hep beraber...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Daha iyi dinleyelim Sayın İyimaya'yı.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yoksa bir süre sonra şey olacak.

BAŞKAN – O zaman, talebe binaen saat on bire beş kala başlamak üzere ara veriyoruz.

Kapanma Saati: 22.46

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 22.58

BAŞKAN : Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ : Reşat PETEK (Burdur)

SÖZCÜ : Abdurrahman ÖZ (Aydın)

KÂTİP : Muhammet Emin AKBAŞOĞLU (Çankırı)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, oturumu açıyorum.

Herkes hazır mı?

Sayın İyimaya hazır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Başkanımız Sayın Ahmet İyimaya, buyurun.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Komisyonunuzun ve Komisyonumuzun çok değerli üyelerini, Divanı, Başkanımı, Bakanımı ve Komisyon üyesi olmayan milletvekili arkadaşlarımı selamlayarak...

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Kameralar gelsin de Sayın Başkanım, isterseniz...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Kamerayı biraz beklerseniz...

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Beklentilere uygun bir konuşma yapacağımı düşünmüyorum. Ben, bir yere bakarak değil beynime bakarak konuşurum.

Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, şu anda Parlatentonun Anayasa Komisyonu kendi doğal ve mutatis misyonunun dışında, millete ait olan, Parlatentoya da temsili yolla, dolaylı olarak ait olan kurucu iktidar yetkisini kullanmaktadır. Onun için, Anayasa Komisyonumuzun şu andaki şanslı üyeleri sadece Anayasa Komisyonunun üyeleri değil, kurucu komisyonun üyeleridir. Çok önemli “kurucu komisyon” veya “kurucu iktidar” kavramlarına değinecek değilim. Bunların bilindiği farz edilir ancak kurucu iktidar yetkisi kullanılırken kurulu iktidara dönüşecek olan projenin, kurucu iktidar mantığıyla değerlendirilmesi asıldır.

Ben, aşağı yukarı bidayetten şu noktaya kadar bütün müzakereleri aşağı yukarı takip ettim. Sorunun tarihsel boyutu ortaya kondu, bilhassa Mustafa Hocam, hükümet sistemlerinin süreçleri ve işleyişleri konusunda tarihsel bir perspektif ortaya koydular. Siyaset bilimi yaklaşımı ortaya kondu; hatta tarihi yapanlar, tarihi yazanlar ve dipnot düşenler bir anlamda küçültmesiyle veya bir anlamda öz belirlemeyle. Yine, Milliyetçi Hareket Partimizin değerli grup başkan vekili, parlamenter sistemin bildik sendromu olan iki başlıklı krizlerini hem içeriği itibarıyla ve hem kronolojik sıra içerisinde ortaya koydular. Sorunun devlet ve millet aklı, “raison d’etat” açısı yetkin bir şekilde Cengiz Bey tarafından felsefi eksende ortaya kondu. Faik Ahmet Barutçu geleneğinden, zannediyorum, Parlatentomuza intikal eden, benden önceki sözcü arkadaşımız daha çok, güç oyunları ve Türkiye’nin dündeki ve bugündeki gerçekleri bağlamında yaklaşım ortaya kondu. Nihayet, partiler ekseni ortaya kondu.

Ben, konuşmaya geçerken Parlatento Başkanımın veya Parlatento yöneticilerinin değerlendirmeleri temelinde bir temennimi ifade etmek istiyorum. Mustafa Hoca 1924 Anayasa Komisyonu raporuna atıf yaptılar. O Komisyon raporunun büyük mimarı, Fransız hukuk çevresi değeri, Şark hukukunu da İslam hukukunu da Şark uygarlığını da Doğu medeniyeti de çok iyi bilen Celal Nuri İleri’dir. Müthiş eserleri vardır. Küçük kardeşi Rasih Nuri İleri, zannediyorum, daha bir veya bir buçuk

sene oldu vefat edeli. Enteresan bir düşünce koludur ve Parlatentonun bu tür yıldızlarının mutlaka biyografilerinin yazılması, gelecek nesil parlamenterlerin yetişmesi bakımından önemli bir kazanım olacaktır.

Konuşmalarda yapılan boyutları aşağı yukarı ortaya koydum, bir husus noksan kaldı; anayasa mühendisliği damarı noksan bırakıldı. Belki madde müzakerelerinde -Hocam kısmen işaret ettiler-bunlar dile getirilecek. "Anayasa mühendisliği" kavramının günümüzdeki büyük ustası, Türkiye'nin Deniz Baykal aracılığıyla tanıdığı, "Demokrasi Kuramı" adıyla kitabı çevrilmiş, -ben milletvekili seçtiğim zaman kütüphanemdeki bir nüshamı Deniz Bey'e göstermiştim, muhtemelen elinde kalmamış olur çünkü ben 18 yaşındayken çevirmiş Deniz Bey, 1968'de basılmış o kitap- Sartori'dir. Bu projemizin, Sartori veya Georges Vedel'den yararlanılmaksızın ve anayasacılık tarihinden kimi çıkarsamalar yapmaksızın tamamlanması zor. Ben, meselenin anayasa mühendisliği açısını Hocam, belki beklentilerinizle bağdaşmaksızın minimal şekilde ortaya koymaya çalışacağım.

Değerli arkadaşlar, Parlamento sahip olduğu asli yetkisini olduğundan daha aşağıya doğru küçültme hakkına sahip değildir. Yasama organının, kullandığı zaman, Anayasa'yı kısmen değiştirme imkânı vardır -buna biz "tali kurucu iktidar yetkisi" diyoruz- tamamını da değiştirme imkânı vardır. Kimi siyasetçilerde ve anayasacılarda bir sekel arıza vardır, bir zihniyet arızası vardır: "Efendim, savaş olmadan, yıkılmış devlet kurulma aşamasına gelmeden anayasa yapılamaz veya var olan anayasa yürürlükten kaldırılarak yenisi yapılamaz..." Şu da bana ait: Tankların sahip olduğu gücü milletin parmaklarından esirgersek üzerimize tank sürmüş oluruz. Onun için, yüce Parlamento... Ki 2011 Anayasa Komisyonunun anayasası partilerimiz arasında -Özgür Bey- oy birliğiyle kararlaştırılmıştır. Yani, eğer bir anayasada anlaşma olur ise, "Hangi usul ile bu Anayasa'yı yürürlükten kaldırırız, hangi usul ile yeni anayasayı yürürlüğe koyarız?" sorusunu, Anayasa Komisyonunun müzakere usulüne ilişkin temel metin Türk anayasacılığının önemli metni olarak tarihe geçmiştir ve o 2011 çalışmasının o metni, zaten asli kurucu iktidar yetkisinin bütün partiler tarafından benimsemesinin belgesidir.

Yine, Hocam, devam edemedim, nasıl çözdünüz bu sorunu bilmiyorum; Anayasa değişikliğinde Anayasa'ya aykırılık önergesi verildi. Biz, 2001 Anayasa değişikliği öncesinde, Refah Partisi kapatılma davasında, Siyasi Partiler Kanunu'nun 101'inci maddesindeki "odak" tanımında odağı tanımladık. Anayasa Komisyonu Başkanı olarak ben dedim ki hem rahmetli Erbakan'a, Başbakan olarak hem de Genel Başkan o zaman Tansu Çiller'e: "Böyle bir metin yapamayız, yaptığımız takdirde görülmekte olan davada Anayasa Mahkemesi defi yoluyla ön sorun yaparak bunu iptal eder." Nitekim iptal etti ama Anayasa'yı yaparken Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği metni teklife dönüştürdük, Ecevit de o dönem destekledi ve Anayasa'nın -saniyorum- 69'uncu maddesine geçti. O zaman Vural Savaş, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin "Anayasa'ya aykırı Anayasa'yı nasıl yapabilirsiniz?" Ya, zaten Anayasa değişikliği mutlaka Anayasa'ya aykırı olur. Hangi maddeyi değiştiriyorsanız o maddeye mutlaka aykırı olur ve kurucu iktidar yetkisinde Anayasa'ya aykırılık itirazı ancak 175'inci maddesindeki teklif yeter sayısı veya... Değiştirilmesi önerilemez ilk 3 maddedir ama 4'üncü madde de yine anayasa koyucu tarafından değiştirilebilir. Ama benim kişisel görüşüm, Anayasa'nın 1 ve ilk 3 maddesi arasındaki -Osmanlı'nın Anayasası'nın 1'inci maddesi de aynen öyledir- vatanın ve milletin bölünmezliği ilkesi -1'inci madde aynı yine- tartışılır temel değerler değil ama ben nasıl çözdünüz bilemiyorum Hocam.

Değerli arkadaşlar, şu anda temel sorunumuz daha çok Hükümet sistemi sorunu.

MURAT EMİR (Ankara) – Sayın İyimaya, "4'ü değiştirmeden asli kurucu iktidar olunabilir mi?" sorusuna da bir cevap...

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Efendim, o konu tartışıldı, Uzlaşma Komisyonumuzda da tartıştık, bilim adamları toplandı tartıştı, onu saatlerce tartışırız...

MURAT EMİR (Ankara) – Bu değişiklik için söylüyorum efendim, kayıtlara girsin, 4 değişmeden...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Kurucu iktidar nasıl değişecek?

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Nasıl efendim?

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Kurulmuş iktidar yani kurucu iktidar nasıl değişecek?

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Efendim, şöyle söyleyeyim, onlar tartışıldı. Şu insicamı bozmayayım, ben en sonunda bir bölüm ayırayım size yani şimdi tamamen akışı değiştirmeyelim.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Buyurun efendim, tabii.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Değerli arkadaşlar, benim birinci saptamam, genel olarak anayasalarımızda -sadece 1921 Anayasası konvansiyonel sistem ama- özellikle 1982 Anayasası'nda, tercih edilmiş saf bir hükümet sistemi yoktur.

Yürürlükteki sistem nedir, buna bakmamız lazım. O hâlde nedir? Yoktur da nedir? Benim bu konuda yaptığım uzun araştırmalarda -yakında bir makalede yayınlanacak- yürürlükteki hükümet sistemimizin içlemini, muhtevasını üç temel öge oluşturmaktadır. Bunlardan, bir defa, hükümet sistemini belirlerken sırf ve salt anayasal tariflerle yetinilemez. Parlamento ile yasama yani Parlamento ile yürütme organı arasındaki ilişkilerin ve diğer egemen organlar arasındaki ilişkilerin işleyişte etkileşimi, cereyan sırasındaki etkileşimi çok önemlidir.

Benim birinci tespitim şu: 1982 Anayasası'nın bilhassa kuruluş dönemindeki hükümet sisteminin birinci özelliği, çıkış garantili vesayet sistemidir. Ne demek çıkış garantisi? Pek, anayasacıların çok az farkına vardıkları bir kavram. Darbe dönemlerinin olağan dönemlere dönüşmesi için darbe kurucu iktidarın normal dönemde geçişte aradığı anayasal garantilerdir.

Bizim 1982 Anayasası, seçilmiş iktidarı kuşatan çıkış garantili iktidarlardan halkasından oluşur. Nedir? Bunlardan birisi Çankaya'dır; Cumhurbaşkanlığı modellemesidir. Çok önemli. Cumhurbaşkanlığı, sadece Cumhurbaşkanı değil, aslında çıkış garantisini uygulayan -bilhassa ilk dönem Cumhurbaşkanları bakımından- ve gözeten bir garantör. Zaman içerisinde Çankaya bu işlevini ortaya koymuştur.

Yine, nedir çıkış garantisi? Kuruluş döneminde Anayasa Mahkemesi, gerek Anayasa Mahkemesinin oluşumu gerek işleyişi. Bakın, özelleştirme gibi temel bir rasyonel önlemi, Anayasa'nın yaklaşımları sebebiyle Türkiye uygulamaya koyamadı.

BAŞKAN – Mahkemenin...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Özelleştirme çok rasyonel midir?

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Nasıl efendim? O takdir.

Ama şu var: Devletçi ekonominin bir anayasa ilkesi olduğu yönünde Anayasa Mahkemesi kararları var ama her karşıt görüş saygıdeğerdir.

İkincisi: Bakın, Anayasa Mahkemesi bir dönüştürücü misyon olabilirdi, Anayasa'nın özgürlükçü yorumunu ortaya koyabilirdi. Anayasa Mahkemesi sayesinde Türkiye bir partiler mezarlığına dönmüştür. Ben genç bir şeyim, işte 1973'lerde parti kapatma... Zannediyorum 30'a yakın parti kapatma var.

Yine, Anayasa Mahkemesinin bu kapasitesi, bizatihi var olan parlamenter sistemin neredeyse idam sehпасı işlevini görmüştür 367 krizi, çok önemli; bu, Anayasa Mahkemesinin.

Yine, belli dönemde askerî darbeler, askerî muhtıralar; benim siyaset dönemimin önemli bir bölümü o. Şimdi, ben şunu her zaman söylerim: 1961 darbesi olmasaydı, Türkiye bir hükümet sistemi sorunu yaşamazdı, iki partili sistem kökleşirdi, o kanatlarda diğer partiler toplanırdı parlamenter sistemde kendi safiyeti içerisinde yürürdü.

Mesela, Devlet Denetleme Kurulu hiçbir parlamenter sistemde yoktur arkadaşlar, tamamen başkanlık sisteminin modelidir. Millî Güvenlik Kurulu; hiç unutmam, Anayasa Komisyonu Başkanımı, 28 Şubat, rahmetli Demirel, “Derin devlet Millî Güvenlik Kuruludur.” dedi, tarif etti bize. Çok önemli.

Ha, bu çıkış garantili vesayet. Aşağı yukarı üçte 1 bu. Hâlen bunun dönüşümü yapıldı mı, sağlandı mı? Kısmen dönüşü ama tamamen değil.

Diğer karakter, başkanlığa doğru evrilen bir sistem var içinde, başkanlığa doğru evriliyor. Cumhurbaşkanı, işte vesayet organı olarak kurgulanmış ama işleyiş itibarıyla başkanlığa doğru evrildi ve bu evrilme Anayasa Mahkemesinin 367 krizinden sonra Parlamentonun ve milletin ortaya koyduğu halk tarafından seçim eksenli, bu tezi güçlendirdi. Parlamento yok mu? Var. Kuşatılmış bir Parlamento ve krizlere kurban bir Parlamento. O dönemi ben büyük ölçüde yaşadım, o koalisyon krizlerini vesaireyi yaşadım, Ecevit’le yaptığım görüşmeler vesaire, onları buraya, gündeme koymak istemiyorum, bu saatte sizleri yormak istemiyorum.

Şu var: Bizim sistem, meşruti monarşide parlamenterdir. Ben, şu andaki yapımızın hükümet sistemi noktasında sorunlu olduğunu düşünüyorum, üçte 1 başkanlık, üçte 1 parlamenter sistem mekanizmaları, üçte 1 kısmen hâlâ ruhunu koruyan vesayet sistemi.

Buradan şu soruya cevap vermeliyiz: Eğer hükümet sistemi sorunluysa, performanslara bakar, işte krizler üretiyor, zaman vampiri, ekonomik istikrarsızlık, dünyada rekabette bir atlayış getiremeyecek bir yapı. Peki, ne yapılabilir? Parlamenter sistem rasyonelleştirilemez mi arkadaşlar? Rasyonelleştirilir, kesin rasyonelleştirilir.

Nedir o? Bir defa, klasik rasyonelleştirmeyi Türkiye uygulamıştır. Fransa da 1948’de uyguladı, klasik rasyonelleştirmeden verim alamadı ve yarı başkanlık sistemine evrildi. O De Gaulle karizmasıyla ve Parlamento müzakere etmeksizin kurucu referandum yöntemiyle hükümet sistemini değiştirdi.

MURAT EMİR (Ankara) – 1958.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Yok, 1948’de. Rasyonelleştirme, 1938’de Fransız rasyonelleştirmesi.

De Gaulle, rasyonelleştirme sonuç vermeyince yarı başkanlık sistemine evrildi.

Biz parlamenter sistemi reforme edemez miyiz Özgür Bey? Bir defa, parlamenter sistemde birkaç tane arıza var koalisyonların getirdiği. Aslında, uzlaşma kültürünün var olduğu yerde koalisyon bir şeydir; ekonomik kalkınmanızı sağlamışsanız, hükümet genel müdürlük kadar ancak önemlidir ama eğer siz sorunları da yaşıyorsanız, kalkınmayı da sağlayamamışsanız, o zaman, iktidar zamanını, zaman vampiri işlevini gören herhangi bir terk etmemeniz lazım. Şunlar, tamamen, bakın, cumhuriyet döneminde zamanı yutmuştur, zamanı harcamıştır.

Ne olabilir? Gerçekten herhangi bir diğer hükümet sistemine evrilmeden parlamenter sistemi rasyonelleştirmek mümkün. Onun da eksenini, aşkın temsili benimsemek. Bakın, bu da çok önemli terim, aşkın temsil. İtalya gerçekleştirdi, yüzde 40’a yüzde 50, yüzde 55 fonksiyon yükledi. Şeyde değil yani aşkın temsil, düşük temsil olmadığı noktalarda yani temsilde adalet yönetiminde istikrarın olduğu noktalarda siz...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Yüzde 67 yapmıştınız.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Buyurun efendim.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Yüzde 33’e yüzde 67 temsille aşkın...

BAŞKAN – Aşkın temsille... Yüzde 40 bizde var, yüzde 40 yakalanıyor. Yüzde 35 diyebilirsiniz, yüzde 30 diyebilirsiniz. Aşkın temsille koalisyonu ortadan kaldıracak bir formüle gidebilirsiniz ama burada da çift başlılık sistemi...

Arkadaşlar, ben uzun konuşmayacağım, hiç uzun konuşmayacağım.

BAŞKAN – Lütfen, dikkati Sayın İyimaya’dan ayırmayalım.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Hiç uzun konuşmayacağım, kısa konuşacağım.

MURAT EMİR (Ankara) – Keyif alıyoruz, uzun konuşun.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Sağ olun.

Efendim, uzun konuştuğunuz zaman öz dağılıyor, anlam parçalanıyor, kısa konuşmak daha önemli.

Şimdi, değerli arkadaşlar, burada yapabilir miyiz bunu? Yapamayız. Bakın, 1995, Coşkun Kırca, seçim ilkeleri bakımından doğru, anayasa hukuku bakımından bir alamet “temsilde adalet, yönetimde istikrar” prensibini koydu, 1995’tir bu. Dünyanın hiçbir anayasasında yok, ateş ile barut. Şimdi, bu kural durdukça aşkın temsili benimseyemezsiniz çünkü temsilde adalet gerçekleşmiyor bu kural durdukça. Onun için, ben, şahsen, 2001 öncesi Uzlaşma Komisyonunda teklif ettim, arkadaşlar oy birliğiyle kabul etti, “temsilde adalet, yönetimde istikrar” ilkesinin metinden çıkarılması, Anayasa metninden çıkarılması noktasında. Seçim prensipleri bakımından doğru ama anayasa mühendisliği bakımından imkânsız çünkü Anayasa Mahkemesine bir referans norm veriyorsunuz. Anayasa Mahkemesi -bu konuda özel de bir şey yaptı zaten, kollegyum yaptı, sempozyum yaptı- istemeye istemeye her seçim sistemini iptal eder çünkü ya temsilde adalet düşüktür veya öbürü düşüktür, öbürü ağırdır, öbürü yüksektir. Bu önemli.

Ben Anayasa’nın mevcut yapısı içerisinde aşkın temsilli bir formülün geliştirilemeyeceğini, ancak “temsilde adalet, yönetimde istikrar”ın çıkarılması hâlinde böyle bir projenin geliştirilebileceğini düşünüyorum, bu mümkün. CHP’nin bugün mesela bu projeyi getirip tartışması daha anlamlı olurdu.

Şu anda bir hükümet sistemi reformu şart, öyle görünüyor çünkü sistem arızalı. Ne olabilir? Aralıklı başkanlık sistemi olabilir, çift motorlu aralıklı başkanlık sistemi; başkanlık sistemi olabilir, yarı başkanlık sistemi olabilir. Adalet ve Kalkınma Partisi olarak üzerinde çalıştık, Türkiye’de hükümet sistemleri ve başkanlık sistemi üzerinde önemli birikim var, önemli müktesebat var ve bu çalışmayı biz gerçekleştirdik.

Bir defa, başkanlık sistemi sanıldığı gibi elli yıl falan değil, İttihat Terakki’de dahi tartışılmış arkadaşlar. Bakın, İttihat Terakki, 1908 Anayasası önemli bir reform anayasasıdır ve 1908 Anayasası’nın mimarı Elmalılı Hamdi Efendi’dir, Atatürk’ün tefsir yazmakla, Kur’an’ı tefsir etmekle görevlendirdiği bir âlimdir ve 1908 Anayasa görüşmeleri anayasacılık tarihimiz bakımından önemli bir açılmadır, çok önemli bir değerdir.

Sonra, Türk devlet sisteminin genleri itibarıyla hangi hükümet sistemiyle daha fazla bağdaşacağı yönünde araştırmalar da var. Aslında Türk devlet genetiğinde hükümet sistemi antropolojisinin anayasa bilimcileri, siyaset bilimcileri ve tarihçiler bakımından yapılması lazım. 1961 Anayasası’nın Mülkiyeliler Raporu’nda, Siyasal Bilgiler Raporu’nda uzunca bir bahis açılmış ve güçlü yürütme ve güçlü devlet başkanı bağlamında Türk devlet genetiğinin güçlü devlet başkanı yapısına uygun olduğu dile getirilmiştir.

Daha aykırı bir görüşü ama bir gerçeği sizlerle paylaşayım: Tabii, Ecevit Millî Selamet Partisiyle tarihsel yanılıgı teoremi içerisinde koalisyon hükûmeti kurdu ve 1979 yılında, zannediyorum, Uğur Mumcu'nun, Mümtaz Soysal'ın, Muammer Aksoy'un, benim kitabımın zannediyorum 156'ncı sahifesinin 6 ve 7 no.lu dipnotlarında vardır; Ecevit başkanlık sistemini savunmuştur, çok kısa, sabahtan akşama falan ama yazılarda yazılmıştır. Ha, buradaki sistem yaklaşımı Adalet ve Kalkınma Partisi olarak bu sistemi biz bir Anayasa değişikliği projesi olarak yüksek Parlamenteoya sunduk ve şu anda Komisyonumuzda tartışılıyor.

Bir defa, arkadaşlar, Anayasa tartışmalarında ben gerçekten mutluluk duydum, tahminlerimin ötesinde, çok seviyeli, olgun, tezleri ve antitezleri çok verimli bir şekilde, verimli bir ortamda, verimli bir üslupla ortaya konuyor. Ama şu: Anayasa tartışmalarını konjonktürün psikolojisinden sıyrarak yapamıyoruz. Şu anda mesela, işte Cumhurbaşkanımıza ismen atıf yok vesaire, bu pozitif bir gelişme ama derinin de, arka planının da böyle olmasını temenni ediyorum. Bir niyet okuyucu değilim ama şöyle bir soruyu kendimize soralım: "Hükûmet sistemine ilişkin Anayasa değişikliği hükümleri Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan görevde olduğu sürece uygulanmayacaktır." desek acaba bu hükûmet sisteminin benimsenme...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Bizim Genel Başkanımız bile olsun biz istemiyoruz.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Ha, tamam, mesele yok. O zaman şudur: Demek ki, konjonktürün hararetinde...

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Kim olursa olsun biz desteklemiyoruz.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Hocam, Sayın Cumhurbaşkanı...

MURAT EMİR (Ankara) – Soru çok güzel de AKP ne diyor buna?

BAŞKAN – Soru değildi bu değerli arkadaşlar.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Sevindim yani konjonktürün hararetinde bir tartışma yapmıyor olduğumuzun ikrar ve itiraflarını da...

Anayasalar değerli hanımefendilerin, bizlerin ömürlerini açacak, torunlarımızın zamanını kuşatacak...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Biz kendi anayasamız olan tüzüğümüzde bu anlamda Genel Başkanın yetkisini düzenleyecek düzenlemeleri kendimiz yaptık.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Teşekkür ediyorum.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Yani bizim anayasamız, tüzüğümüz. Biz kendimiz yaptık onları.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, bir defa, tabii, Cumhurbaşkanımızın yürürlükteki Anayasa'daki yetkilerini de düşündüğümüz zaman bu çözümün, bizim tercihimizin zorunlu bir çözüm olduğu ortaya çıkıyor ve şöyle söyleyeyim: Hangi hükûmet sistemi olursa olsun, demokratik performans için, ekonomik performans için gerek koşul oluşturabilir ama yeter koşul oluşturamaz çünkü tüm hükûmet sistemlerinin başarıları, diğer dinamiklerle beraber bir armoni içerisinde uygulanması, işleyişe konmasıyla mümkündür.

Ben, bireysel olarak, erken dönemde parlamenter sistemi zaman zaman savunmuşumdur ama aşağı yukarı Süleyman Bey'in 5+5'inden sonra, derin araştırmalarımın sonra ben başkanlık sistemini bireysel olarak da savunuyorum, şu anda Türkiye'nin hükûmet sistemi sorununa pek değil ama en iyi çözümü oluşturduğunu düşünüyorum. Başka çözümlerin olmadığını da söylemek mümkün değil.

Değerli arkadaşlar, bu sistemin, tabii, içini de tartışmak isterim, ben madde müzakerelerinde olacağım, özellikle olacağım. Mesela eş zamanlı seçim, infisah etkili fesih -fesih değil, infisah etkili fesih- alt norm olarak kararname ve diğer şeyler... Her maddede geleceğim Başkanım, benim vaktim olursa yararlı olmaya çalışacağım. Bu noktada geçiş sürecinin, Sevgili Bakanım, değerli arkadaşlar, bizim için çok önemli olduğunu düşünüyorum, kabulü hâlinde, tabii Parlamentoda “kabul”, halkoyunda “kabul” hâlinde. Geçiş süreci hepimize öğretecek; mükemmel zannettiğimiz noktalardaki arızaları ortaya koyacak, mükemmellikleri ortaya koyacak, beğenileri ortaya koyacak, belki düzeltme ihtiyaçlarını da ortaya koyacak. Ama, şöyle söyleyeyim...

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Hocam, bu, başkanlık sistemi, değil mi? Yani, bunu böyle söylüyor.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Ben “hükûmet sistemi” diyorum.

Efendim, bakın, şöyle söyleyeyim: Biz, adlandırma olarak “cumhurbaşkanlığı sistemi” diyoruz.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ama, öyle yazmıyor burada. Ama, siz başkanlığı savunuyordunuz, kafanız karışmış.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Efendim, bakın, hukukta kurumlar adlarla değil, kurucu öğeleriyle nitelendirilirler ve Mustafa Hocamız onu açıkça ortaya koydu. Mecelle'nin bu noktada 3'üncü maddesini -Google'a girin arkadaşlar- paylaşmak istiyorum. İçeriği lafızlar değil, anlamlar belirler.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bunu MHP'ye hatırlattınız yani? Bu hatırlatma MHP'ye, bize olamaz, biz okuduğumuzu anlıyoruz.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Değerli arkadaşlar, şu olabilir, bu olabilir... Ben, bir defa, diyalektik eksende bir müzakere değil, monolog düşünce aktarımında bulunuyorum.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Anayasa da böyle zaten.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – MHP çok değerli partimiz, hiçbir zaman muhatap noktasında kastımahsusam olamaz. Sizin yüklediğiniz anlamın, benim sözümde öyle bir anlam içerdiği anlamı da çıkarılamaz çünkü...

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Dünyada “cumhurbaşkanlığı sistemi” diye bir sistem var mı Hocam?

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Değerli arkadaşlar, şunu ifade edeyim, burada şunu değerlendireyim: Bu projenin gerçekleşmesi dahi anayasa talebi gereksinimini, ihtiyacını ortadan kaldırmaz. Türkiye'nin demokratik anayasa ihtiyacı günceldir ve siyaset kurumunun aritmetik veya geometrik sayıda dahi ifade edilemeyecek yoğunlukta bir siyasal ayıdır. Parlamentonun bu noktada ben iki tane ayıbını açıkça görüyorum. Bir: Kendi Parlamento reformunu yapamamış olması kural koyma bakımından, müzakere teknikleri bakımından ve ikincisi de işaret ettiğim nokta. Bu çok önemli. Ben diyorum ki yani ikincisi şu: Bir anayasayı seçim dönemlerinde dile getiriyoruz, olağan dönemlerde paçal değişiklikte başarılıyız ama total bir anayasayı ortaya koyamıyoruz. Koyabiliriz, koyamıyoruz. Koyamadık, 2011'de koyamadık.

HALUK PEKŞEN (Trabzon) – İşte büyük bir fırsat var Sayın İyimaya. Bak, ne güzel bir fırsat var, tam zamanı.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Evet, değerli arkadaşlar, bu noktada ben iki üç hususu sizlerle paylaşmak istiyorum. Bir: Türkiye'de anayasacılık noktasında en büyük arızamız bağlayıcılık inancını içselleştirememiş olmamızdır. Demirel “Rutin dışı uygulama.” dedi, Özal “Bir defa delmekle ne olur?”

dedi. Her iktidar döneminde... Bakın, Amerikan Anayasası'nı ayakta tutan anayasanın bağlayıcılığı ilkesi. Bireysel olarak benim inancım, iman değerlerinden sonra -benim için- en büyük değer anayasanın bağlayıcılığıdır.

İkincisi: Değerli arkadaşlar, hepimizin ortak bir sorumluluğu var, o da... Dünyanın hiçbir anayasasında yok, anayasaların gizli oyla değiştirilmesi prensibi yok. Anayasa en temel norm. Kurucu iktidar yetkisini millet adına kullanan, benim adıma kullanan milletvekilinin oyunun rengini, oy vermemesini vesaireyi bilebilmeliyim. Mukayeseli hukuk bunu açıkça ortaya koyuyor. 1987 yılında askerî vesayetten yasamayı korumak için geliştirilen bir formdur. Özal döneminde, Özal'ın formülü ve Keçeciler'in projesidir. Bu, bence bu Parlamento tarafından kaldırılabilir. Bir sürpriz yapabilir.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Türk tipi, Hocam.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Evet.

Şimdi, değerli arkadaşlar, yine bu Parlamento temsilde adalet, yönetimde istikrar prensibini Anayasa'dan çıkarabilir. Çok önemli bu. Yapamazsınız, bu durdukça hiçbir reform yapamazsınız. Şimdi, mesela diyelim ki biz cumhurbaşkanlığı sistemine geçtik...

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Hocam, affedersiniz... Tek başınıza iktidar olmanız temsilde adalet, yönetimde istikrar sağlamıyor mu?

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Koalisyon yok.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Şimdi şöyle söyleyeyim: Cumhurbaşkanlığı sisteminde “yönetimde istikrar” diye bir sorun yok zaten, tek kişi seçiliyor.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Koalisyon yok, siz iktidarsınız.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Böyle bir ihtiyaç yok efendim.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Onun için boş, öyle bir prensip yok.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Hocam, en istikrarlı rejim kraliyet aslında. Hiç değişmiyor, değil mi?

KEMALETTİN YILMAZTEKİN (Şanlıurfa) – İktidar olunca yaparsınız.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Değerli arkadaşlar, ben, bu kısa, belki ummadığımız kadar beklentileri karşılamayan konuşma fırsatı sebebiyle Değerli Başkanımı kutluyorum, teşekkür ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Benimki bu kadar.

MURAT EMİR (Ankara) – Sayın İyimaya, benim soruma cevap vermediniz.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, Adalet Komisyonu Başkanımız Sayın İyimaya'ya teşekkür ediyorum. Konuşmasının tadı damağımızda kaldı. Maddelerle ilgili tekrar bekliyoruz inşallah. Çok teşekkür ederiz.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Geleceğim, o zaman geleceğim. Maddelerde daha çok...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Sayın İyimaya, ben bir soru sorabilir miyim efendim? Bununla ilgili, bu genel görüşmeyle ilgili...

BAŞKAN – Soru-cevap nereden çıktı? Dışarıda bekliyor, Ahmet Ağabey dışarıda soruları alacak.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Daha açıklayıcı olması açısından ve tutanaklara geçsin diye.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Bir anayasa yapıcılar meclisi kurulması gerekmiyor mu?

BAŞKAN - Değerli arkadaşlar, şimdi, konuşma sırası Sayın Ali Şeker'de.

Sayın Şeker...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Anayasa yapıcılar meclisi, bir kurucu meclis gerekmiyor mu?

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Hiç gerekmez.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Peki, o zaman kurucu iktidarı, kurulmuş bir iktidarı nasıl değiştirebiliyor?

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Onu tartışırız. Özel şey yapalım, onu tartışalım. Ben zevkle...

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Yani, siz asli kurulmuş iktidarsınız

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Asli de olur, tali de olur.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Kurucu iktidar rolünü kimden aldınız

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Kurulmuş iktidar...

BAŞKAN – Beni de çağırın, beraber tartışalım.

Sayın Şeker, buyurun.

AHMET TUNCAY ÖZKAN (İzmir) – Örneğin, MHP böyle bir şeyle seçim kampanyası yürütmedi mi?

MURAT EMİR (Ankara) – Sayın İyimaya, 4'üncü maddeye dokunmadan asli kurucu iktidar olabilir miyiz?

BAŞKAN – Bugünlük bu kadar. Gene gelecek; arkası yarın, gelecek. Sorun yok, bitti.

Buyurun Sayın Şeker.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Şimdi, değerli milletvekili arkadaşlarımız, kişiye özel yasa bile çıkarılmazken biz burada kişiye özel anayasa değişikliklerini konuşuyoruz, onun da ötesinde bir rejim değişikliğini lütfetmeye çalışıyoruz birilerine. Dün, Fetullah Gülen istedi diye Anayasa değişikliği yaptınız, referanduma götürdünüz, “Mezardakiler de oy kullansın.” dediler ve HSYK'nın yapısını altüst ettiniz, sonra “Niye biz bu HSYK'yı bu hâle getirdik.” diye ah vah edip durdunuz. Şimdi de bunun aynısını hükümet sistemiyle ilgili, yarı başkanlık mı, başkanlık mı, cumhurbaşkanlığı mı, ne olduğunu daha sizin dahi bilmediğiniz bir konu üzerinde tartışıyoruz. “Cumhurbaşkanımı halk seçsin.” dediniz, şimdi “iki başlılık” diyorsunuz. Memleketi resmen yazboz tahtasına çevirdiniz. Devleti, hukuku, Anayasa'yı oyuncağınız ettiniz. Şimdi de birisi istiyor diye diktayı dayatıyorsunuz. Dün de arkadaşlarımız önerdi, madem halkın cumhurbaşkanını seçmesi bu kadar ülkeyi sıkıntıya soktu, tek başına iktidar olduğunuz bir yerde bile ülkeyi yönetemiyorsunuz, istediğiniz kadar başbakan değiştiriyorsunuz, bakan değiştiriyorsunuz cumhurbaşkanıyken, bu Meclisin cumhurbaşkanını tekrar seçmesini sağlayarak, bu sıkıntıdan geri durabiliriz, bu iki başlılık dediğiniz konuya da son vermiş oluruz. “Yerli”, “millî” diyorsunuz, iki başlılık... Bu topraklarda kurulu olan Anadolu Selçuklu İmparatorluğu'nun bayrağı, sembolü iki başlı kartaldır ve bu topraklara aittir. Birleştirici cumhurbaşkanı yerine bölen, sadece bir bölümü temsil eden cumhurbaşkanı geliyor. Türkiye'de ortak değer bırakmıyorsunuz. Ortak üzülmeyen, ortak sevinemeyen bir topluma dönüştürdünüz Türkiye'yi son on dört yılınızda. Kutuplaştırmayı artıran, ülkeyi bölmeyi, iki partiye indirgeyip bütün partileri, farklılıkları yok sayan, farklı temsiliyetleri dışlayan bir tek adam rejimi dayatıyorsunuz. Gereğede, cümlelerin başında “cumhurbaşkanlığı seçimi”, cümlelerin sonunda “başkanlık seçimi” yazıyorsunuz. Yani, bir Anayasa değişikliğinde dahi özen gösterme gereği duymuyorsunuz, bu millete büyük bir saygısızlıktır bu. Kuvvetler ayrılığı olmayan, demokratik olmayan bir rejim öneriyorsunuz. Kontrolsüz güç güç değildir, zorbalığı getirir bu gücü elinde bulunduran kim olursa olsun. Getirilen değişiklik, Anayasa değişikliği değil Anayasa'yı taşıyır,

tedbir ve ilga eden yani bozan, değiştiren, ortadan kaldıran ve Hükümeti, Meclisi görevini yapamaz hâle getiren bir düzenleme maalesef. Bu taslak, hem milletvekillerini yani milletvekilleri olarak bizi hem Anayasa'yı hem Meclisi ortadan kaldıran resmen bir canlı bomba eylemi. Üzerine canlı bomba yeleği giymiş gibi kendinizi yok edeceksiniz, yetkisiz kılacaksınız, bir muhtar kadar bile değeriniz kalmayacak, hiçbir temsiliyetiniz, hiçbir yetkiniz olmadığı hâlde -arkadaşlarımızın da dediği gibi- birer bankamatik memuruna dönüőeceęiz. Aynı bu Anayasa teklifiniz gibi Anayasa'mızın değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez maddelerine aykırı, o maddeleri yok eden Anayasa taslağı verssek ve Türkiye muz diktatörlüğü teklifi getirsek Anayasa Komisyonunda onu da mı tartışacaksınız? Çünkü değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek olan değişiklikleri siz burada getirmiş durumdasınız.

400 kişinin 1 kişiyi ancak suçlayabileceği ve kendisinin seğtiği Anayasa Mahkemesi yargıçları tarafından yargılanıyormuş gibi yapıldığı bir sistem öneriyorsunuz. Ama, bu 1 kişi 600 kişiyi yok saydığı gibi, bir anda, istediği anda yok edecek ve feshedebilecek. Bu sistem, resmen imha üzerine, istediği zaman keyfiyetle yok etmek üzerine kurulmuş bir sistem. Bu dengesizlik denge denetleme kurulunun olmadığı ve bunun da artırılacağı diye bize yutturulmaya çalışılıyor, aklımızla alay ediliyor. Seçime katılımın yüzde 80 olduğunu farz edersek, toplam katılanların da yarısı oy verse yani yüzde 40'la yüzde 60'a tahakküm edecek bir yetki paylaşımı söz konusu olacak. Yani, yüzde 40'la bu ülkenin yürütmesi tek bir kişiye teslim edilmiş olacak. Bunun ne kadar tehlikeli olduğunu ve o geride kalan yüzde 60'ın bu işi hazmedemeyeceğini siz anlamıyor musunuz, düşünmüyor musunuz?

Diktatörlük, tek adam rejimleri ülkelerine ve bölgelerine çok büyük acılar yaşatmıştır ve hâlen de yaşatmaktadır. Yangından mal kaçırır gibi, ülke yangın yeri, siz Anayasa çıkarma, Anayasa değiştirme telaşına tutulduunuz. Daha dün 2 askerimiz yakılarak şehit edildi maalesef IşİD tarafından. Anayasa profesörleri yok, barolar yok, birisinin borusunu öttürmeye çalışıyoruz resmen burada. Yani, bize dayatılan bir Şeye teslim olmamız isteniyor, bu mümkün değil.

Anayasa Mahkemesi kararını tanımayan, kararına sayęı da duymayan birisi -az önce Sayın İyimaya'nın da dediği gibi- "Anayasa'yı bir kere delmekten bir Şey olmaz." diyordu ama Cumhurbaşkanı da "Anayasa Mahkemesinin kararlarına uymuyorum, sayęı da duymuyorum." demişti ve biz onun isteği üzerine ülkeyi büyük tehlikelere sürüklüyoruz. Birisi kanuna uymadığı için, kanunun ötesinde Anayasa'yı ona uydurmaya çalışıyoruz.

Biliyorsunuz, son dönemlerde çocuğa tecavüz edenle o çocuğu resmen evlendirecek Şekilde bir yasa düzenlemesi getirildi ve fiili bir durum var, bu çocuğu, 18 yaşından küçük bu çocuğu o tecavüz edene verelim dedik. Burada da "Anayasa'ya uymayan fiili bir durum var." diyen birisine Anayasa hazırlıyoruz, bu kabul edilemez. Anayasa'yı yok sayanın "Banayasayı yapın." demesiyle anayasa yapmak ne kadar doğru, ne yaptığımızın farkında mıyız arkadaşlar? Hani bizde tıpta bir Şey vardır, farik ile mümeyyizlik yani kendimizi yok edeceğiz, ülkeyi büyük bir tehlikeye atacağız ve biz bununla ilgili olarak düzenlemeler yapıyoruz burada.

Az önce işte "Gizli oylamayla Anayasa mı değiştirilir?" dedi İyimaya. Başında sopayla, zabitlerle, parti komiserleriyle gizli oylama olması gerekirken gizli oylama yaptırılmadı ve pusulalar tek tek toplandı, resmen milletvekillerine sopayla oy kullandırıldı. Biz bunları bu Mecliste maalesef gördük. Yani, gizli oyla olması gereken Şeyleri gizli oyla yapmıyorsunuz, "Fiili bir durum var." deyip onu da fiili duruma, Anayasa'ya uymayan, yasaya uymayanlara uydurmaya çalışıyorsunuz. "Vesayet, vesayet" diyorsunuz, "Birkaç kurumun vesayeti var." diyorsunuz ama en büyük vesayet kurumunu siz kuruyorsunuz. Bir tane seğilmişin atadıklarına millet egemenliğini kullanıyorsunuz. Tek kişi vesayetine ülkeyi teslim ediyorsunuz. "Atanmış kurumlara yetkiyi paylaşmayalım." derken bütün kurumlara atanan kayyum yöneticilere milletin iradesini, yetkisini teslim ediyorsunuz, tam bir vesayet

rejimine doğru götürüyorsunuz Türkiye'yi. Bakanlar sekreterlik ve şube müdürlüğü pozisyonuna getiriliyor. Yönetmelik çıkarma görevi bile Cumhurbaşkanına veriliyor bu sistemde. Yani, yönetmeliği Cumhurbaşkanı çıkaracak, yasaları Cumhurbaşkanı çıkaracak, bu kadar bürokrata ne gerek var, bu kadar Meclise ne gerek var, bunun adına "krallık" diyelim, "diktatörlük" diyelim, hepimiz de işimize, gücümüze bakalım, başka, daha faydalı alanlarda bu ülkeye, insanlara faydalı olalım.

Biliyorsunuz taslak getirilirken değiştirilmişti, eski imzalar kullanılmıştı. Daha bu Anayasa değişikliğinin başında bile sahtekârlık var, riyakârlık var. Yani, daha sunulurken bile bu kadar sahtekârlık yapılan bir işlemin bu ülkeye hayır mı getireceğini düşünüyorsunuz?

Bu Anayasa değişikliği teklifi kuvvetler ayrılığını, denge ve denetlemeyi yok eden, kontrolsüz, otoriter, faşist, diktatoryal bir rejime doğru götüren değişiklikler maalesef. 12 Eylül darbe anayasasının imkân tanıdığı, demokratik imkânlarını hâkim huzurunda ön seçimi bile yapmayanlar yani bugün AKP 12 Eylülün anayasasının bile müsaade ettiği demokratik imkânları hiç kullanmışken, onun çok daha gerisindeyken 12 Eylül anayasasının, seçilmiş Başbakanın yerine kayyum başbakan atarken parlamenter sistemden şikâyet etmeye hakkı yok diye düşünüyorum. Parlamenter sistemin eksikleri var mı? Var ama bu sistemde bile demokratik temsiliyetler oluşturulabilir, bunların hiçbirisini yapmıyorsunuz.

Yüzde 10 baraj koydunuz, biliyorsunuz yüzde 10 baraj koydu 12 Eylül anayasası ve bu barajı hiç kaldırmayı düşünmediniz çünkü bu baraj sayesinde ilk seçimde iktidara gelmiş oldunuz ve yüzde 34 oy alarak yüzde 60'ın üzerinde bir temsiliyet sağladınız. Buna "aşkın temsiliyet" deniyordu, bu taşkın bir temsiliyet oldu ve o taşkınla ülkeyi uzun süre idareniz altında tuttunuz. Bunları kaldırmadınız, bir de ülkenin demokratikleştirilmesinden bahsediyorsunuz, demokrasi getireceğinden bahsediyorsunuz, burada hiçbir samimiyet yok.

4 parti 69 madde üzerinde anlaştı ama bunları, maalesef, Meclise getirmediniz, getirmediğiniz gibi sanki bunlardan haberi yokmuş gibi bazı arkadaşlar "Biz bu 69 madde üzerinde anlaştık, CHP kabul etmedi." gibi bir yalan, iftira kampanyası yürütüyorlar. Genel Başkanımız ve milletvekili arkadaşlarımız, genel başkan yardımcılarımız defalarca üzerinde anlaştığımız maddeleri Meclise getirin dedik, hiçbir zaman getirmediniz ve bunun arkasından da bir sürü yalan ve iftira kampanyası yürütüyorsunuz ve halkın yeni anayasa talebini de hep istismar ettiniz durdunuz diğer bütün alanları istismar ettiğiniz gibi. Sadece 2 partinin, AKP ve MHP'nin taslağı milleti daha başlangıcında böldü. Bir toplumu daha başlangıcında ikiye bölüyorsanız buradan bölünme çıkar, buradan çatışma çıkar, buradan bu ülkeye huzur, refah barış getirmez bu değişikliklerin hiçbirisi. Yalanın toplumsal olarak örgütlenmesi toplumun kendine saygısını da kaybettiriyor.

"Musul, Musul" dediniz ve insanların kafasına öyle şeyler yerleştirdiniz ki gitti 22 yaşında bir genç Rus Büyükelçisini öldürdü. Şimdi, öyle bir şeyi kampanya hâline getiriyorsunuz ki bu kampanyanın nelere mal olacağını hiç hesaba katmıyorsunuz. Yani, bir fayda olacak diye bir havuz medyası aracılığıyla insanları sanal gerçekler üzerinden kamplara bölüyorsunuz.

Suriye'yle, İsrail'le ilişkiler nasıl bir kaotik sürece girdi ve sonunda geldiğimiz nokta ortada, medyanın durumu ortada. Cumhuriyet gazetesi gerçekleri duyurduğu için baskı altında kaldı. MİT'in aracılığıyla binlerce silah Suriye'ye gitti, o silahlar bugün maalesef bizim askerlerimizin şehit edilmesinde kullanılıyor, orada masum halkın katledilmesinde kullanılıyor. O süreçte bizim o yangına benzinle gitmemiz o bölge halkına çok daha büyük acılar yaşattı, milyonlarca insanın bizim ülkemize ve başka ülkelere gitmesine sebebiyet verdi. Sorumlu bir devlet, karşısındaki devleti muhatap alır, onun iç işlerine karışmaz, "Özgür Suriye Ordusu" dedikleri toplama çetelerle bir harekâta girişmez. Devletlerin muhatabı devletlerdir. Nasıl bizim ülkemizde başka organizasyonların kullanılmasını kabul etmiyorsak bizim de devlet vakarına yakışır bir şekilde böyle bir davranışta bulunmamamız gerekiyor.

Bugün de YOL TV'yi TÜRKSAT'tan çıkarıyorlar, böyle bir uygulamaya doğru gitti. Ülkede eğer bir karanlık süreç varsa halkın bunu duymaması için medya kanalları bir bir susturulur ve şu anda da onu yapıyorsunuz. 40'ın üzerinde televizyon, radyo ve gazete, maalesef, kapatıldı bu süreçte. Bu halkın gerçekleri görmesi önünde bu oluşturduğunuz maskeleye neyin hazırlığı, ülkeyi ne acılar bekliyor, doğrusu bu bizi, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını endişelendiriyor.

Faşizme geçişin bir özelliği çok partili siyasi hayatı ortadan kaldırmayı hedefine koyan, demokratik rejimi değiştirmek isteyen bir partinin ortaya çıkmasıdır ve bizler de böyle bir talihsiz dönemde içerisinde bulunuyoruz. 7 Haziran sonrası kontrollü bir terör süreci yaşadık, Suruç'u yaşadık ve Suruç'u yaşadıkktan sonra hemen biz Adıyaman'a gittik, orada araştırdık, orada mahkeme kayıtlarında Suruç katliamını yapan, Ankara katliamını yapan o Alagöz kardeşlerin, Yunus Emre Alagöz'ün, Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün dinleme kayıtlarının biz mayıs ayından itibaren devlet kayıtlarında olduğunu, bir intihar eylemine hazırlandıklarını o kayıtlarda gördük. Ve o kayıtlarda gördükten sonra oradaki emniyet müdürlerine, oradaki yetkililere dedik ki: "Ya burada hücreler var, burada belli yapılar var, Dokumacılar Grubu diye bir grup var, büyük terör eylemine hazırlandığına dair de bulgular var. Yarın bunlar Ankara'da patlama yapacak, İstanbul'da bunlar patlama yapacak. Bizim vatandaşımızı, polisimizi, askerimizi katledecek. Lütfen bunlarla ilgili önlem alın." Suruç'tan geçip 20 lira taksit ücreti ödeyerek bugün ben buradan havaalanına gitsem 20 liraya gidemiyorum. 20 lira veriyorsunuz, o Toros'lar hemen sizi o IŞİD'in kamplarına götürüyor. Ve biz bunlarla ilgili hemen emniyet müdürlüğünün yanı başında "Şu anda IŞİD'den katılıp buraya gelmiş olan bir kişi var, gidip bunun ifadesini alın." dediğimizde o emniyet müdür yardımcılarını bize dediler ki: "Seyahat özgürlüğü var, isteyen istediği yere gider, biz onlara bir şey soramayız." Ve daha sonrasında Ankara katliamı yapıldığında o kişi yirmi altı dakika önce Ankara'ya geldi ve "Patlama yapacak." diye bilgi vardı. O bilgi, polis teşkilatı içinde paylaşılmadı, sendikayla paylaşılmadı, o kişiler orada kurban edildi, 103 kişi orada kurban edildi. Ve biz bu kadar kaotik bir süreci yaşarken ne dediler? "Ankara patlaması sonucu oyumuz arttı." Yani bu kadar talihsiz, bu kadar feci bir açıklama bu devlet vakarına yakışmıyor. Ceylanpınar...

HASAN BASRİ KURT (Samsun) - Bu kadar yalan olur mu ya?

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Nedir "yalan" dediğiniz, kim "yalan" diyor? Bunların hepsi ispatlı, bunların hepsi kayıtlı. Bunlar mahkeme dosyalarında var.

BAŞKAN - Sayın Şeker, siz lütfen devam edin.

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Ankara Adliyesine gidin, bunlar polis raporlarında var arkadaşlar. Bu gerçekleri biz yok sayarak o katliamların önüne geçemiyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Müfettiş raporu da var.

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Hepsinde var, raporlarda hepsi mevcut.

Ceylanpınar'da 2 polisimiz şehit edildiğinde dedik ki "Bunun arkasını araştırın." Önerge verdik Meclise, bu önergeyi reddettiniz. Niye reddediyorsunuz? "IŞİD terörünü araştırılmalı.", reddediyorsunuz; "PKK terörünü araştırılmalı.", reddediyorsunuz; bütün araştırma önergelerimizi reddediyorsunuz, sonra da diyorsunuz ki: "Bunlar, bu ülkenin gelişmesinin önünde engel." Bu engelse bu engele, bu patlamalara seyirci kalanlar da bu işin bir tarafında mı acaba?

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Ali Bey, bir saniye. "Yalan" diyen için, "Davutoğlu: 'Ankara olayından sonra oylarımız arttı.'" diye internete girerseniz...

BÜLENT TURAN (Çanakkale) - Öyle söylemedi.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Hayır, cümle bu.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Cümle bu arkadaşlar, yani...

BAŞKAN – Sayın Şeker, siz lütfen devam edin.

Değerli arkadaşlar, lütfen konuşmacıyı dinleyelim.

ALİ ŞEKER (İstanbul)– Şimdi, arkadaşlar dün milliyetçiliği ayaklar altına aldınız, bugün de ayaklar altına aldığınız milliyetçiliği bayrak yapıyorsunuz. Daha çok şehit, daha çok milliyetçilik üzerinden oy konsolidasyonuna hizmet edecek politikalara yol veriyorsunuz. Süreç kontrol edilemeyecek bir döneme doğru gidiyor maalesef. Faşizme geçişte dikta heveslisi parti iktidardayken tarihsel bir andan faydalanarak 15 Temmuz sonrası yaşanan bu OHAL bir tarihsel süreç olarak algılanıyor. Demokrasiyi güvence altına alan kurumları yıkmıştır tarihte faşizme geçiş dönemlerinde, ardından da rakiplerinin siyasi varlıklarını ortadan kaldırmış veya bir bir yutmuştur. En son olarak da, şu anda MHP’yi yutmaktadır. Biz tıpta “fagositoz” diyoruz. Bir hücre gelir, onu çevreler, yutar ve eritir. Yani bu tıpta gördüğümüz durumu bugün tek tek görüyoruz. İşte Soylu’nun gelişini görüyoruz, Alparslan Türkeş’in gelişini görüyoruz, Numan Kurtulmuş’un gelişini görüyoruz; bunların gelmeden önce söylediklerini biliyoruz, geldikten sonra yaptıklarını...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Alparslan Türkeş değil, Tuğrul Türkeş.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Pardon Tuğrul Türkeş. Neyse, onun henüz gelmeye ömrü yetmedi, öyle diyelim. Yani en son da maalesef MHP yutuluyor. Dünyanın her yerinde de bu böyle olmuş. Diğer partiler, irili ufaklı partiler yok edilmiş ve tek partiye doğru olay götürülmüş. Bunların sonrasında önerilen yeni rejim her ne kadar demokrasi olarak adlandırılrsa bile aslında demokrasi değil, güçler ayrılığı, çok partili sistem. Demokratik işleyen kurumlar olmadan ve azınlık hakları korunmadan demokrasi olmaz, çoğulculuk olmaz. Faşizmin yolunu aynı Hitler Almanyası’nda olduğu gibi çoğunluk demokrasisinin istismar edilmesi açmıştır ve bu sürece doğru maalesef, bir gidiş yaşıyoruz ülkemizde. Faşist rejimler ülkelere acı yaşatır, ekonomik çöküş yaşatır, çok büyük can kayıpları getirir. Çoğulcu değil, farklı olana, farklı düşünene, diğer renklere toleranssız, çoğunluk baskısı uygulayan zorba bir sistem gelir. Türkiye son yıllarda en huzursuz dönemini yaşıyor. Fiilî olarak 20 Temmuz darbesinden beri reklam fragmanlarını uygulamaya koyduğunuz başkanlık sisteminin ülkemizi götürdüğü felaketin içindeyiz. Ekonomik olarak dolar 3,5’u aştı. Siyasi olarak birçok insan işinden oldu; toplanma özgürlüğü yok, basın özgürlüğü yok, bütün özgürlükler kısıtlanmış durumda. Aslında, bu, başkanlık sistemi “Fiilî olarak uyguluyoruz, fiilî olarak uyguladığımız sisteme anayasayı uydurmaya çalışıyoruz.” diyorsunuz ya şu anda bu reklamları gördük. Daha ne göreceğiz? Bu sistemin ne olacağı, ne getireceği belli. 12 Eylül darbe anayasasının yerine, 15 Temmuz fırsat olarak değerlendirip, lütuf olarak görüp 20 Temmuz OHAL darbe anayasası yapmaya çalışıyorsunuz. 12 Eylül Anayasası’nı cunta ve Aldıkaçtı yapmıştı, şimdi de Saray fermarıyla “kaptıkaçtı anayasası” yapıyorsunuz hem de OHAL sürecinde. O zaman sıkıyönetimde yapmışlardı, siz de OHAL’de yapıyorsunuz, değişen bir şey yok. Hâlbuki anayasalar olağanüstü dönemlerde değil, herkesin uzlaşısı içerisinde olduğu, refah içerisinde ve barış içerisinde olduğu dönemlerde o barışı ileri taşımak için yapılır, çatışmayı ileri götürmek için değil.

“Yerli, millî” diyorsunuz ama “Akıl akıldan üstündür.” diye bir atasözümüz var. Siz tek akla bütün aklı, bütün temsiliyeti teslim ediyorsunuz. Ülkemizin bir şehri Hakkâri, bu anayasa değişikliğinde kendini temsil ettirmiyor. Hakkâri’nin temsil olmadığı bir yerde orada da bir bölünme var yani Hakkâri’yi siz yok sayabilirsiniz, il olmasını da elinden alabilirsiniz -cumhuriyetin ilk vilayetlerinden- ama onların da temsilcilerinin olmadığı bir durumda bunu hazırlamak herhâlde doğru bir şey değil.

Gençler oturmuş afiş hazırlamışlar “Gençler başkanlık istiyor.” diye. Her yerde vardı, 15 Temmuzdan önce gördünüz herhâlde. Sonra 15 Temmuz oldu, epey bir süre gençler istediklerini unuttular, sonra yine başladılar “Gençler başkanlık istiyor.” diye ama siz burada diyorsunuz ki “partili cumhurbaşkanlığı” yani o kadar hızlı değişiyorsunuz ki sizin ajanslarınız bile bu değişikliğe ayak uyduramıyorlar. “Gençler partili cumhurbaşkanlığı istiyor.” diye afişler hâlâ yok ortalıkta.

HAYDAR ALİ YILDIZ (İstanbul) - Gençlere karışmayalım, gençler işini bilir.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Gençlere karışmıyoruz ama gençlerin adına afiş hazırlıyoruz. Aslında “partili cumhurbaşkanlığı”, “başkanlık” da değil, bunun adı “diktatörlük”. “Gençler diktatörlük istiyor.” diye assanız fiili durumu çok daha uygun olur, gerçekçi olur. Anayasa Mahkemesinin...

SALİH CORA (Trabzon) - Bunlar hiç doğru değil Ali Bey.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Yani bunlar bizim düşüncelerimiz. Umut ediyoruz haksız çıkarız, çok da seviniriz yani bu konuda çok seviniriz.

Anayasa Mahkemesinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak tüm üyelerini belirleyen bir Cumhurbaşkanı; bu Cumhurbaşkanı, seçilmiş olanı, seçilecek olan, hani siz diyorsunuz ya “Bu, Recep Tayyip Erdoğan için değil.” diye, kişiyi yargılayacak o seçtikleri kişiler.

Meclisten düşünmeden karar çıkartıp sıkıntıyı halka çektirmeye hakkımız yok diye düşünüyorum. Burada sonuçlarını düşünmeden parmak kaldırmanın bedelini fakir fukara çocukları canlarıyla ödüyor. Suriye’de bugüne kadar 39 askerimiz hayatını kaybetti, şehit oldu. Dün de 2 rehin askerimizin vahşice, barbarca yakıldığına dair görüntüler, maalesef, sosyal medyada yayımlandı.

BAŞKAN - Sayın Şeker, kusura bakmayın, bir araya gireyim.

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Tabii.

BAŞKAN - Bu 2 askerimiz ve DEAŞ’la ilgili görüntüler, biliyorsunuz, yayımlandı. Onunla ilgili de, biliyorsunuz, savcılığa o görüntülerdeki kişilerden birisinin babasının müracaatı var; onların DEAŞ’ın kendi militanları olduğu yönünde bilgi var. Onlar bizim askerlerimiz değil, ben sadece bilgiyi düzeltmek istedim.

Siz lütfen devam edin.

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Şimdi, birisi sınırda kaçırılan bir asker, birisi de istihbarat görevlisi olduğu iddia edilen sonuçta 2 Türk vatandaşı, bir başka Türk vatandaşının da konuştuğu bir videoda -yani, o yakınlar da Türk vatandaşı- böyle vahşi bir durum var. Bunun mutlaka aydınlatılması, bu konuda Hükümetin de bize acilen bilgi vermesi gerekiyor. Bu, Türkiye için yazık...

SALİH CORA (Trabzon) - Onlar provokatif söylentiler.

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Provokatif de olsa biz daha öncesinde, bakın, böyle barbarca işler yaptıklarına, maalesef, şahit olduk. Umut ediyorum ki bunlar provokatif, sanal görüntüler olsun; inanın, böyle bir şey olduğunda hepimizden çok sevinecek olan benim.

Şimdi, bunun daha öncesinde, gerçek olan, katledilen yurttaşlarımızı, başka ülke yurttaşlarını gördük ve bunu, bu vahşice katliamlarını sürekli yayınlıyor bu örgüt. Bunların, maalesef, bir kısmı gerçek en azından.

Biz halktan rejim değişikliği için yetki almadık arkadaşlar; birilerinin ihtiraslarına aklımızı, yetkimizi, halkımızı ve Meclisimizi teslim etmek için yetki de almadık. Biz burada halkın çıkarlarını, halkın temsiliyetini korumak için yetki aldık, bu yetkiyi de istismar etme hakkımız ve haddimiz yok diye düşünüyorum. Herkes bir kişi gibi inanmak, yaşamak, düşünmek zorunda değil. Demokrasinin dinamiklerini bu tekliflerle dinamit gibi tahrip ediyorsunuz. Şu anda bile yargı millet adına, adalet

adına değil “Saraydaki ne der?” diye karar veriyor. Hâkimler diyor ki: “Ben yanacağıma yargıladığım kişi yansın. Eğer ben bunu salarsam Saray’dakine bunu anlatamam, o zaman bir sıkıntı varsa bu sıkıntıyı benim yargıladığım çöksün. Ben bunu salarım da yarın, bir gün beni görevden alacaklarına varsın cezasını bu çöksün.” diyor. “Saray’daki ne der?” diye rehin alınmış bir adli yapıyla biz adalet, hukuk dağıtamayız. Adalet resmen rehin alınmış durumda. Padişahlık döneminden tek parti devletine, parti devletinden çok partili sisteme ve çok partili bir devlete doğru döndük. Sonra siz geldiniz tek parti sistemine, parti devletine, tek adama ve oradan da yine monarşiye doğru ülkeyi geriye doğru götürüyorsunuz.

Başkanlık rejimleri “zengin diktatörler, fakir ve sefil halk” demektir. Biliyorsunuz, gelişmişlik sıralamalarında en son sıralardakilerin yüzde 90’ı başkanlıkla yönetilen sistemler. Brunei Sultanı, Bhutan Sultanı zenginlik içerisinde yüzerken halkı sefalet içerisinde.

Dün “İrsî olarak geçerse monarşi olur.” diyordunuz, “İrsî olarak geçmediği için bu monarşi değil.” diyordu Sayın Komisyon Başkanımız.

Şimdi, monarşi çeşitleri: Bir, saltanat haklarının sınırlanmasına göre mutlak monarşi ve meşruti monarşi olarak 2’ye ayrılıyor; bir de hükümdarın tahta geçiş biçimine göre irsi monarşi ve seçimli monarşi dedikleri 2 monarşi var. Yani, seçimle de monarşi olabiliyor ve bunun da dünyada örnekleri var. Saltanat haklarının sınırlanmasına göre bu kadar çeşitlilikler içeriyor monarşi. Yani, seçimle geldi diye “Bu, monarşi değil.” demek kabul edilebilecek bir şey değil.

Bir patriyarkal monarşi var; bu tür monarşilerde hükümdar bir baba olarak sunulur, aile içinde babanın iktidarı ve otoritesi devlet düzeyine aktarılmıştır. Dolayısıyla, bu anlayışta devlet genişletilmiş bir aile olarak düşünülmüştür.

Bir de partimonyal monarşi var; bu anlayışta ülke, padişahın kişisel mülkü olarak telakki edilir. Bu tür monarşilerde hükümdar zenginliğin ve büyük bir ekonomik gücün sahibi olarak ortaya çıkar. Özellikle hükümdar ülkenin en büyük toprak sahibi durumundadır. Ülke âdeta hükümdar çiftliği konumundadır. Özellikle feodal monarşilerde kral, derebeylerinin şefidir. Derebeyleri krala şahsi olarak bağlıdır, yaşamına ve ölümüne hizmet ederler; karşılığında ise kralın korumasını ve değişik şekillerde kraldan yardım alırlar.

Mutlak monarşi bazen despotizme döner, zorbalığa döner. Monarşinin daha da ilerisi, bu mutlak monarşi maalesef, birçok yerde despotizme dönüşmüştür. Montesquieu’nun isabetle belirttiği gibi, monarşik bir Hükümet tek kişinin ama önceden konulmuş ve tespit edilmiş kanunlara göre yönettiği bir Hükümettir. Oysa, despotizmde kuralı ve kanunu olmayan biri her şeyi kendi iradesiyle ve kaprisleriyle yönetir.

Günümüzde Avrupa’da mutlak monarşi kalmamıştır. Mutlak monarşiden meşruti monarşiye ilk önce İngiltere’de geçilmiştir, daha sonraları diğer Avrupa ülkelerinde geçilmiştir. Bizde de 1876’da Kanun-i Esasi’yle meşruti monarşiye geçilmiş ancak 1878’de Parlamento Abdülhamit tarafından tatil edilmiştir. 1908’de tekrar meşruti monarşiye geri dönülmüş, 1909 Anayasa değişiklikleriyle meşruti monarşi kuvvetlendirilmiştir. Günümüzde mutlak monarşileri -belli ölçülerde yumuşama olmakla birlikte- Suudi Arabistan’da, Bhutan’da, Brunei Sultanlığında örnek olarak görmekteyiz hâlâ.

Şimdi, “Halk cumhurbaşkanını seçerse yarı başkanlık olur.” diyorsunuz. Kenan Evren yarı başkanlığı sizin bu dediklerinizle çünkü yüzde 92’yle seçilmişti ve halk seçmişti. Biz Kenan Evren’i mi taklit ediyoruz yani onun yaptığı gibi bir yarı başkanlık sistemine mi devam ediyoruz?

Siz, değerli hukukçulara çağrı yapmadınız, akademisyenlere çağrı yapmadınız, barolara çağrı yapmadınız; bari biz onların görüşlerini Komisyona iletmiş olalım.

Turgut Kazan milletvekili arkadaşlarımıza bir yazı göndermiş, bunu tutanaklara geçmesi açısından Komisyonunuza iletmek istiyorum: “Bombaların patladığı, insanlık dışı katliamların ve büyük acıların yaşandığı, milletvekillerin, gazetecilerin tutuklandığı, her türlü ifade özgürlüğünün sınırlanıp yasaklandığı OHAL koşullarında çok önemli bir anayasa değişiklik teklifi Mecliste görüşülüp oylanacak. Bu teklifin 6’ncı ve 7’nci maddeleriyle önce yasama organının denetim yetkisi kaldırılıyor, 9’uncu maddesiyle de yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına verilirken ona her alanda sınırsız yetki tanınıyor. Kendisine siyasi parti üyeliği ve başkanlığı yolu da açıldığı ve bu yolla partisinin milletvekillerini belirleme imkânı sağlandığı için Parlamento doğrudan Cumhurbaşkanına bağlanmış oluyor. HSYK’nın yapısını değiştiren 17’nci maddeyle de kurulu belirleme yetkisi Cumhurbaşkanı ile Parlamento paylaşılarak tüm yargı Cumhurbaşkanına emanet edilmiş oluyor ve böylece bütün denetim yolları kapatılıyor. Ayrıca, hükümdara, krala, padişaha karşı parlamentoculuğun çıkış ve varlık nedeni olan bütçeyi kabul veya ret yetkisinin içi boşaltılıyor. Bütçeyi Cumhurbaşkanı hazırlıyor ama Parlamento reddetse bile önceki yıla ait bütçe artırılarak uygulanacağı için Cumhurbaşkanına dilediği gibi harcama imkânı tanınmış oluyor.

Sorumluluk konusuna gelince, ‘Fiili durumu engelliyor, sorumluluğu getiriyoruz.’ açıklamalarına karşı ‘Cumhurbaşkanı hakkında bir suç işlediği iddiası...’ diye başlayan 10’uncu maddeyle kişisel suç ayırımı bile yapılmadan üçte 2 oy şartı konularak Cumhurbaşkanı göreviyle ilgili ya da ilgisiz tüm eylemleri için sınırsız korumaya alınıyor. Toplumumuzun önemli bir kesiminde demokrasi, şeffaflık, hesap sorulabilirlik ve hesap verilebilirlik açısından çok derin kaygılar yaratan bu teklifin anayasal yönetime uygun oylanabilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı İsmail Kahraman’a yaptığım başvurunun bir örneğini takdim ediyorum. O başvuruda vurgulanan Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca gizli bir oylamanın sağlanması yönünde gerekli duyarlılığın gösterileceğine inanıyor, durumu takdirlerinize sunuyorum.” diyor. Milletvekili arkadaşlarımıza ilettiği mektubu bu.

İsmail Kahraman’a ilettiği bir mektup da var: “21 maddeden oluşan Anayasa değişiklik teklifi Başkanlığımıza sunuldu, bu teklif Anayasa Komisyonunda görüşülüp Meclis gündemine gelecek. Çok iyi bilindiği gibi, Anayasa’mızın 175’inci maddesine göre, Anayasa değişiklik teklifleri için gizli oylama mutlak bir yöntem kuralıdır, vazgeçilemez, ihmal edilemez. Ve gizliliğin ihlali yargı denetimine tabi bir konudur. Nitekim, Anayasa Mahkememizin 7/7/2010 gün ve 2010-87 sayılı Kararı’nda, bu gerçeğin vurgulandığını görüyoruz. Bakınız, 1/8/2010 günlü Resmi Gazete Sayı 27659 Evet, 12 Eylül 2010’da referanduma sunulan, 5982 sayılı Yasa’yla ilgili iptal davasında, geçerli bir kabul için, Anayasa’ya uygun yani gizli bir oylamanın şart olduğu açıkça belirtiliyor. Ama, dava dilekçesinde bu durumu ispatlayacak açık ve yeterli delil bulunmadığı gibi, bu usulsüzlük iddialarının ikinci tur oylamalarda gerçekleştirildiği de belirtilmediğinden iptal isteği reddedilmiştir.” diyor. Biz biliyoruz ki gizli oylamalarda nasıl aleni bir açık oy kullanıldığı ortada ve gerekçe olarak “bunlar delillendirilmedi” diyor ama bunların, artık her şeyin delili var, hiçbir gerçek gizlenemiyor artık.

“Demek ki geçerli bir kabul için, sadece evet oylarını saymak yeterli değildir Oylamanın da, mutlaka Anayasa’da öngörülen gizlilik kuralına uygun yapılması gerekir. Aksi hâlde, 5982 sayılı Yasa’da yaşananlara benzer baskı ve kontrollerle gizlilik ihlal edilir ve durum fotoğraflama, tutanaklara bağlama gibi yollarla kanıtlanırsa, değişikliğin iptalle sonuçlanması mümkündür Gerçekten, toplumun önemli bir kesimi, oylamada baskı ve denetimin devreye gireceği dolayısıyla gizliliğin ihlal edileceği kaygısını taşıyor.

Hangi maddelerin nasıl düzenlendiği görülmeden, hatta HSYK ile Anayasa Mahkemesini değiştirmeye yönelik çalışma yapıldığı bile bilinmeden atılmış 316 imzayla ancak 8/12/2016 akşamı tamamlanmış olan metnin sunulmuş olması, bu kaygıları daha da artırıyor.

Dolayısıyla, oylamada gizliliğin ihlal edildiği iddia ve tartışmalarının doğmaması için tedbir alınmalıdır. Örneğin, İç Tüzük'ün 139, 148 ve 149'uncu maddeleri ışığında, komiserlik görevi üstlenen bazı milletvekillerinin oy kullanacak milletvekiliyle birlikte oy kabinine girmesi veya evet oyu olan beyaz pulun atılıp atılmadığını kontrol için, oy verildikten sonra yeşil ve kırmızı pulları görme girişimlerine başvurulması mutlaka önlenmelidir. Örneğin, zil çalarak çağırma sistemi, oy verme yerinde toplanılmasını, kuyruk oluşturulmasını, bu yolla baskıya dönük bir kontrol kurulmasını önleyecek şekilde uygulanabilir ve Mecliste grubu bulunan partilerden eşit sayıda üye bu amaçla görevlendirilebilir. Hatta, sorunsuz bir oylama için, kamera sistemi konulabilir Böylece, duyulan kuşklar ve kaygılar giderileceği gibi, tartışmalar da önlenir.

Ayrıca, Anayasa'nın 96-(2) maddesiyle tanınan vekâleten oy kullanma kullandırma yetkisinin, birkaç yanlış uygulamaya rağmen, gizli oylamada geçerli sayılmayacağını belirtmek istiyorum. Ancak işaretle ve açık oylamada vekâlet verilebilir. Gizli oylama ise, belli konularda istisnai bir oylama şeklidir Anayasa değişikliği de, onlardan biridir. Vekâlet vermede, oyun rengi başkasına söyleneceği dolayısıyla gizlilik kalmayacağı için, Anayasa oylamasında kullanılamaz.”

HAYDAR ALİ YILDIZ (İstanbul) – Açık oy gizli sayım yapalım!

ALİ ŞEKER (İstanbul) – “Bu nedenlerle, böylesine önemli bir Anayasa değişikliği oylamalarında mutlaka gizliliği sağlayıcı tedbirlerin alınması ve bakanlar için vekâleten oy kullanılmasına da engel olunması gerektiğini belirtiyor, takdirlerinize sunuyor, saygılarımı sunuyorum.” diyor Avukat Turgut Kazan, bu ülkenin yetiştirdiği değerli hukukçulardan birisi.

Şimdi, bir diğer değerli hukukçu Anayasa değişikliği görüşüldüğü şu sıralarda, iki gün önce üniversiteden attığınız Anayasa Profesörü İbrahim Kaboğlu'nun bu demokrasiyi yok eden hukuk devletini, ortak devleti ortadan kaldıran teklifinizle ilgili değerlendirmeleri şöyle:

“Parlamentarizm kalkıyor ama başkanlık gelmiyor.

Bir tatil günü tarihsiz olarak Başbakan Yıldırım imzalı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan Anayasa değişikliği teklifi, siyasal rejim-siyasal sistem çatışmacı ekseninde ele alınıyor. Hükümet ve çevrelerine göre bu bir sistem değişikliği; muhalefete göre ise bu bir rejim değişikliği. Uzman gözüyle durum ne –bu konuda bir değerlendirme yapıyor- her ikisi de bu sistemin içerisinde ama şu farkla: Aslında rejim değişikliğinden çok, yürürlükteki anayasal düzen ilgası söz konusu.” Az önce belirttiğim gibi anayasal düzen ilga ediliyor. “Yani, parlamenter rejimden başkanlık rejimine veya parlamenter hükümet sisteminden başkanlık hükümet sistemine geçiş yok. Kaldırılmak ve getirilmek istenen: Bazı sapmalara karşın parlamenter rejim çerçevesine dayanan hükümet sistemi terk ediliyor. Ne var ki kurulmak istenen hükümet sistemi başkanlık değil. Başkanlık olmayışı, hükümetin lağvedilmesinden kaynaklanmıyor sadece; aynı zamanda başkanlık rejimini belirleyen özelliklerin de dışında kalıyor bu sistem.

Başkanlık ‘Karşılıklı bağımsızlık’ demek. Yani başkanlık rejimini niteleyen ana özellik, yargı bağımsızlığı temelinde yasama ve yürütme arasında geçerli olan ‘karşılıklı bağımsızlık’ ilkesi. Bu dört açıdan geçerli. Yasama ve yürütmenin birbirine karşı yapısal oluşumunda, görev ve yetkilerinde, işlev ve işleyişinde, sona ermesinde birbirine karşı bir bağımsızlık var. Bu bağımsızlık maalesef burada yok.

Parlamenter sistemde ise karşılıklı bir bağımlılık var. Bu dörtlü karşılıklılık ilkesi de parlamenter rejimde yerini ‘karşılıklı bağımlılık’ ilkesi alıyor. Oluşumu bakımından, görev ve yetkileri bakımından, işlev ve işleyişi ve sona ermesi bakımından karşılıklı bir bağımlılık var ama burada bu da yok.

AK PARTİ kurmaylarının parlamenter rejime yönelttikleri başlıca eleştiriyi hatırlatalım: Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetin güdümünde. Bunu gidermenin birçok yolu -bakanlığa atanan kişinin milletvekilliğinin düşmesi, teklifteki gibi- bulunduğu hâlde; çözüm, rejim içinde değil dışında aranıyor. Yani bakanın bu sistemde milletvekilliği düşürülebilir, bunu önerebilirsiniz ama bunu önermiyorsunuz, onun yerine topyekûn Parlamentiye pasif hâle getiriyorsunuz.

Anayasa Komisyonunda görüşülmekte olan teklif, yasama ve yürütme arasında karşılıklı bağımsızlık bir yana, ‘karşılıklı bağımlılık’ ilkesinden bile uzak. Daha doğrusu, bağımsızlık ve bağımlılık var bir arada ama karşılıklı olarak değil. Yürütme yerine kurumlar üstü ve bağımsız bir Cumhurbaşkanı, ona bağımlı bir Meclis var.

Cumhurbaşkanı seçimiyle aynı anda ve parti başkanı olması nedeniyle kendisinin belirleyeceği adayların Meclis çoğunluğunu oluşturmaya yönelik bir düzenleme var burada.

Görev ve yetkileri bakımından da 1982 Anayasası’nda hükûmete yetki kanunuyla verilen kanun hükmünde kararname yetkisi, teklife göre, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasa’da açıkça kanuna yollama yapılmayan her konuda kullanılabilir durumda. Bakanlıklar üzerinde her türlü düzenleme yapabilecek. Öte yandan, Cumhurbaşkanı yetki yasasına gerek olmaksızın kararname çıkarabilecek, tıpkı OHAL kanun hükmünde kararnameleri gibi. Yani, bundan sonra sürekli olağanüstü hâl varmış gibi yaşayacağız ama hepsini tek başına ‘Cumhurbaşkanı kararnamesi’ adı altında yapacak, Meclisten yetki de almayacak. Buna karşılık, düzenleme yetkisi bakımından yasama organının genelliği ve asliliği ilkesi ortadan kalkmış oluyor Meclisin yetkisi kaldırılarak, sadece belli alanlara indirgenmiş durumda Meclisin yetkisi.

İşlev ve işleyişi bakımından da bütçe kanun teklifi ve belirtilenlerin ötesinde, Cumhurbaşkanının tüm düzenleme yetkileri, yasama ve yürütme işlev ve işleyiş dengesini altüst edecek durumda. Buna karşılık, Meclisin Cumhurbaşkanı ve maiyetindekiler üzerindeki denetim yetkisi de tamamen göstermelik kalacak. Şöyle ki: Cumhurbaşkanı partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde çoğunluk elde etmesi mantığına dayanan teklif, soruşturma önergesi verilebilmesi için bile salt çoğunluk, soruşturma açılması için 3/5, Yüce Divana sevk için 2/3 çoğunluk sayısı arandığına göre, sorumluluk mekanizması sadece kâğıt üstünde kalacak. Öyle ki aynı usul ve görev sonrası dönemler için de öngörüldüğünden, görevden kaynaklı suçlar ömür boyu cezasız kalacak.

Sona erme bakımından da birbirine etkisi: Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri birlikte yenileneceğinden, görevin sona ermesindeki karşılıklı bağımsızlık ilkesi de geçerli olmayacak burada.

Sonuç olarak tek yanlı, çifte bağımsızlık var. Siyasi ve hukuki bakımdan Meclisin ise Cumhurbaşkanına çok yönlü bağımlılığı var burada; çoğulcu siyasi rejim dışı ve Anayasa’ya aykırı. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmet karşısında bağımsız hâle gelmesi bahanesiyle parlamenter rejim lağvedilirken tam tersine tek yanlı olarak güdümlü kılınıyor. Başka bir deyişle teklif, parlamenter rejimi ilga ederken başkanlık rejimini ihdas etmiyor. Kurulmak istenen yönetim şekli yarı başkanlık ve Meclis hükûmeti de olmadığına göre ne peki?” diyor. Siyasi rejimler veya hükûmet biçimleri yargı bağımsızlığı ekseninde yasama ve yürütme arasındaki ilişkiler bağlamında anlam kazanır. Yürütme organını bile lağvederek yürütme yetkisinin tümünü, yasama yetkisini kısmen tek kişinin uhdesine yönlendirmeyi, yargı örgütünü de aynı kişinin güdümü altına almayı öngören teklif erkler ayrılığı şeması dışında kalmakta ve çoğulcu siyasi rejimlere yabancı bir düzenlemenin kapısını aralamakta. Hâliyle Anayasa’nın değişmez kuralı olan cumhuriyetin demokratik hukuk devleti niteliğine yani

Anayasa'nın 2'nci maddeye açıkça aykırılık oluşturmaktadır. Bu ortaya koyduğu işlevler bakımından bu değiştirilmesi dahi teklif edilemeyecek yasaları yok hükmüne düşürmekte, hukuk devleti olmaktan çıkarmaktadır ülkemizi.

Deneyimli avukat, eski Türkiye Barolar Birliği Başkanı yani yerli ve milli bir hukukçu olan anayasa profesörü Rıza Türmen de bu konuda uyarıyor. Turgut Kazan uyarıyordu, biliyorsunuz, yetiştirdiğimiz değerli bir hukukçudur, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde de görev almış olan Rıza Türmen bu konuda şöyle diyor. Turgut Kazan yaşıyor yani ben Türmen için dedim. Türmen, "Başkanlık sisteminin oylamasına ilişkin Sayın Cumhurbaşkanıyla ilgili bir plebisit bu. Bu, demokrasiye has bir özellik değildir. 'Evet.' ya da 'Hayır.' demek otoriter rejimlerde görülen şeylerdir. Kapalı kapılar arkasında 2 parti konuşuyor, bir öneri getiriyor, sonra demokratik olmayan serbest, tartışma olmayan bir düzende referandum yapıyorsunuz. Bu, elbette demokratik olmuyor." açıklamasında bulundu. Referandum için "Yetmez ama evet." adı altında kampanyalar yürütüldüğünü ancak o gün "Evet," diyen aydınların "Kandırıldık." dediklerinin anımsatılması üzerine "Koşullar yetmez ama evet döneminden farklı bugün için, o zaman AKP'nin ne yapmak istediğinin tahmin edilemediği bir dönemdi ama bugün böyle bir yanılgıya yer yok. Bugün ya demokrasiye ya da diktatörlüğe 'Evet.' diyeceksiniz." diyor Rıza Türmen. "Bugün bağımsız yargıdan söz edilemez." diyen Türmen "Yargı tamamen yürütmenin kontrolünde." değerlendirmesini yapıyor. Seçimlerin demokrasilerin ön koşulu olmasının yanı sıra bir değerler bütünü olduğunu ifade eden Türmen "Yargı, yürütme ve yasamanın sınırlarını çizer ve diğer erklerden farklıdır." diyerek kuvvetler ayrılığına dikkat çekiyor.

Avrupalı hukukçuların Türkiye'nin durumuna ilişkin gözlemlerine de değinen Türmen, "Büyük bir endişe var, biz Türkiye'ye karşı yapılmış bir komplo olarak görüyoruz bu endişeyi... Ve ben bunu anlamakta güçlük çekiyorum. Demokratlar grubunda olmak istiyorsanız bu standartlara uygun davranmak zorundasınız. Bugün eleştiren aynı çevreler 2002'de başka şeyler söylüyorlardı ve Türkiye'yi örnek gösteriyorlardı; bunu düşünmek lazım." ifadesini kullandı. "Biliyorsunuz, Avrupa Birliğine gireceğiz diye özgürlükler, demokrasi, insan hakları alanında adımlar atılıyorken Avrupa Türkiye'yi övdü ve o gün de AKP iktidardaydı. Bugün onlar mı değişti, AKP mi değişti? Bunu siz biliyorsunuz."

Başkanlık sistemini de içeren Anayasa değişikliğinin Türkiye'yi demokrasiden uzaklaştıracağını ve Meclise getirilen önerinin bu durumu yasallaştıracak bir öneri olduğunu dile getiren Türmen "Mevcut otoriter yönetimi yasal düzleme taşıyacak bir öneridir bu, kuvvetler birliğine yol açacaktır. Bu, diktatörlük demektir." diyor Türmen. "Başkanın hem yargıyı kontrol edeceğini, aynı zamanda parti başkanı olacağını ve Meclisteki çoğunluğu kontrol edeceğinden başkan yürütmenin kendisi olacak ve parti başkanı olacaktır, bu da kutuplaştırmayı daha da artıracaktır." "OHAL döneminde referandum ne kadar doğrudur?" sorusuna da "Halkın bilgi alma hakkının ortadan kaldırıldığı ortamda referandum ve her tür seçim ne kadar doğrudur? Referandumdan yüzde 51 çıksa, yüzde 49 reddediyor demektir yani toplumun yarısı reddediyor demektir. Bunun için uzlaşma sağlanması gerekiyor. Kasım 2012'ye kadar AKP parlamenter sistemin güçlendirilmesini öneriyordu, başkanlık tartışmalarını toplumsal bir ihtiyaç doğuracak ortam oluşmadı. MHP'nin tutumu gerçekten garip bu dönemde." diyor. "MHP Anayasa Komisyonunda görüşülürken başkanı halkın seçmesine bile karşıydı, Parlamento tarafından seçilmesi yönünde öneri getirmişti. Ne oldu da tutum değiştirdiler anlayamıyorum." diyor Profesör Türmen.

Şimdi, Anayasa'nın değiştirilmesiyle ilgili Almanya'dan da Berlin Üniversitesinden Boysen şöyle diyor: "Dünyamızda devlet sayısı kadar anayasa sayısı vardır ve hemen hemen hepsi belli bir formda hukuki olarak yazılı bir anayasa metninde yer alır. Bu yüzden, bütün anayasal düzenlemelerin temel bir problemi var, anayasanın değiştirilmesi problemi. Her anayasa için de istikrar ve değişen

şartlara uyum gösterme sabitlik ve esneklik arasındaki temel gerilimi barındırır. Her anayasa sürekliliğe dayanır. Aksi takdirde, herhangi bir yasadaki farkı kalmaz. Ama, her anayasa aynı zamanda değiştirilmesinde izlenecek yöntemi ve değiştirilmesinin sınırlarını da düzenler. Bu düzenlemeler çok farklıdır. Anayasanın değiştirilmesinin pratiği de farklılık gösterir. Alman Anayasası var olduğu altmış yıl içerisinde çok sık, tam olarak söylemek gerekirse 57 kez değişmiştir.” diyor. Yani, ortalama olarak her yıl bir kez değiştirilmiştir. “Ancak, yapılan değişikliklerin çoğu çok sayıda normun değiştirilmesini içermektedir. Aynı zaman dilimi içerisinde Japonya'nın Anayasası benzer şekilde savaş sonrası ürünü olması ve devletin ve toplumun köklü gelişmelere uğradığı dönemlerden geçmesine rağmen bir kez bile değişikliğe uğramamıştır. Amerika Birleşik Devletlerinin Anayasası 200 yaşını geçmiş olmasına rağmen sadece 27 kez değişmiştir. Bunun 10'u da ilk dört yıl içerisinde değişmiştir.” Yani, yüz doksan yıl içerisinde sadece 17 kez Amerikan Anayasası değişmiştir, o çok övdüğünüz başkanlık sisteminin anayasası. “Anayasaların değiştirilmesine ilişkin sorun, diğer yasaların değiştirilmesine ilişkin sorundan çok daha problemlidir. Anayasalar özel bir doğruluk iddiası, özel bir sonsuzluk paltosu içerirler. 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi buna sadece bir örnektir. Bu bildiğe tüm zamanların ve tüm ülkeler için doğruları taşıdığı iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Doğrular, bilindiği gibi, zaman aşımına uğramazlar, tekrarlanabilirler ama geri de bırakılamazlar. Hukuk normları için bu geçerli değildir. Yeni tarihli çıkan kanun eskisinin yerine geçer. Anayasa sair yasaların üzerindedir ve bu nedenle yasa koyucuyu bağlayan yasadır. Anayasa'nın önceliği demek, yasa koyucunun demokrasiyle seçilmiş olanın da alt sırada kalması demektir. Bu çerçeveden bakıldığında, anayasanın değiştirilmesi kendiliğinden anlaşılabilen bir yetkidir. Asıl norm koyucunun kendisi değil, bir başkası, alt sıradaki yasa koyucu bu değiştirme yetkisine sahiptir. Anayasayı değiştirme gücünün bu bağlamda anayasayı düzenleyen güç ile diğer yasa koyucu güç arasında kalan özel bir yeri vardır. Bu anayasanın devrim niteliği ve onun devrim yapıldıktan sonra rutinleşmesi arasında sağlanan bir uzlaşmadır aslında.”

Şimdi, anayasalar değiştirilirken bir geniş uzlaşma aranır. Bu geniş uzlaşma, burada en fazla yüzde 50 civarında bir uzlaşma sağlanabileceği görülüyor. Bu geniş uzlaşma dediğimiz yüzde 80-90 oranıdır. Eğer yüzde 80-90 oranı olursa, ki bile... Yani yüzde 92'yle gelmiştir 12 Eylül anayasası, o bile bugün üzerinde tartıştığımız bir konu çünkü darbe sonrası dönemde sıkıyönetim sonrasında hazırlanan bir anayasa değişikliği. Şimdi, biz aynı ortamda OHAL sürecinde yüzde 50'yle bir Anayasa değişikliğini bu halkın önüne getiriyoruz. Bu ancak olsa olsa bölünme yaratır, olsa olsa çatışma yaratır.

Anayasa'nın esası yani Anayasa'da hep aynı kalan ve Anayasa'nın istikrarını emniyet altına alan şey değişebilen diğer düzenlemeler yanında değişmeyen maddeleridir ve ilk 3 maddenin değiştirilemeyeceğini, değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceğini yazan Anayasa'mıza rağmen, Anayasa'mızın demokratik, laik, sosyal hukuk devleti ilkesi, hukuk devleti olma ilkesi ortadan kaldırılıyor bu düzenlemelerle. Görünüşte hukuka uygun olan bir diktatörlüğe geçişi engellemek amaçlanır anayasalarda ve müdahalenin hukuka uygunluk maskesi altında yapıldığı dönemlerde de anayasa yok sayılıp, yok edilip hukuk dışı bir yönetime geçildiğinin örnekleriyle dolu dünya anayasaları.

Şimdi, bu getirmiş olduğunuz anayasada yedek milletvekilliğinin ne gibi bir sakıncası var, bunu belirtelim. Yedek milletvekilliği millî iradenin ara denetim yapma olanağını ortadan kaldırır. İki seçim arasında milletin iradesinde değişme olduğunda bunu sandığa yansıtarak partileri uyarma olanağı kalmaz. Ara seçimler, halka o zamana kadar yanlış yapan iktidarları sandık yoluyla denetleme imkânı verir. Bunun en somut örneği -daha önce arkadaşlarımız da bunun örneğini verdi- 14 Ekim 1979 ara seçimleri. 1979'da beş seçim çevresinde ara seçim yapılmış, tümünü muhalefet partisi olan Adalet Partisi kazanmış; iktidardaki CHP, Hükümetten istifa etmiş ve sonuçta 42'nci Hükümet düşmüş, 43'üncü Hükümet kurulmuştur. Yedek milletvekilliği sistemi milletin iktidarı denetlemeye dönük bu mekanizmasını da elinden almaktadır. Yani, beş yıllığına seçilen bir Hükümet ve Cumhurbaşkanı ve

bu arada beş yıl içerisinde hiçbir şekilde halkın geri çağırma olanağı olmayan bir sistem. Ne kadar suç işlese işlesin, ne kadar yanlış yaparsa yapsın beş yıllığına bütün halkın olanakları, yetkisi, temsiliyeti, imkânları bir tek kişiye teslim ediliyor ve onu yargılayacakları da kendisi belirliyor. Bugün diyelim ki oldu da 400 kişi Anayasa Mahkemesine gönderdi Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Anayasa Mahkemesi üyelerini değiştirebiliyor. Yani, bugün Anayasa Mahkemesi üyelerinin değiştirildiği, görevden alındığı bir süreci yaşıyoruz. 2 Anayasa Mahkemesi üyesi görevden alındı. Yarın bunların olmayacağını kim söyleyebilir? Ve o beş yıl içerisinde mutlak bir idare, mutlak bir yetki var o kişide.

Denge ve denetleme mekanizmaları var mı sistemde? AKP geldiğinden beri yaptığı en önemli iş, müfettişlik mekanizmalarını, denetleme mekanizmalarını, hukuku, Sayıştayı, Danıştayı felç etmek olmuştur. Eğer siz bir dükkâna gireceksiniz önce onun kameralarını kırarsınız, önce onun alarmlarını etkisiz hâle getirirsiniz ve o sistemi çökertirsiniz. Buna benzer bir sistem. Bütün denetleme mekanizmaları yok ediliyor ve onun sonunda da o sistem aslında yok edilmeye çalışılıyor. Burada da niyet, aslında kendini belli ediyor. Denge ve denetleme mekanizmaları bu sistemde kurulmamış durumda. Tam tersine, başkanlık sistemlerinde denge denetleme mekanizması olarak çalışan, Meclisin onama yetkileri, Meclis ve başkan seçimlerinin ayrı tarihlerde yapılması, fesih ve veto yasağı, bağımsız yargı gibi kurumlar sistemin tıkanma sebebi olarak görülüp yok edilmiştir.

Farklı tarihlerde seçim niye ortadan kaldırıldı? Niye zaman zaman birbirini denetleyen bir sistem olmasın? Yürütme yetkisi bu sistemde kime verilmiş oluyor? Parlatmentonun bir etkisi oluyor mu, bakanların bir etkisi oluyor mu? Bakanlar sekreteryaya görevinden başka bir anlam taşıyorlar mı? Cumhurbaşkanı yürütmeyi tek başına temsil ediyor. Bugünkü sistemde yürütme yetki ve görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlar tarafından paylaşılıyor. Hükümet sorumluluğu ise Bakanlar Kurulunda. Getirilen sistemde ise Hükümet etme yetkisi Cumhurbaşkanıya veriliyor. Devletin yönetimi, tek başına Cumhurbaşkanıya devrediliyor.

Cumhurbaşkanının mevcut Anayasa'ya göre neredeyse sorumsuz olduğu bu düzenlemeyle sorumlu hâle getirildiği söyleniyor bize. Bu ne kadar yanlış onu anlatayım. Doğru değil bu durum. Öncelikle, mevcut Anayasa'daki Cumhurbaşkanı ile değişiklikten sonra ortaya çıkacak Cumhurbaşkanı aynı Cumhurbaşkanı değil. Bu nedenle de sorumluluklarını kullandıkları yetkiyle orantılı olarak ele almak gerekiyor. Mevcut Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlıdır şu anda. Siyasi sorumluluk Hükümettedir. Cezaî sorumluluğu da tarafsız, yetkileri sınırlı Cumhurbaşkanı esasına göre belirlenmiştir. Getirilmek istenen Cumhurbaşkanı ise bütün yürütme yetkisi ve görevini elinde toplamış, parti genel başkanlığı yapabilecek, yasama ve yargıya müdahale edebilecektir. Şu andaki Başbakan ve bakanların kat kat üstünde yetki kullanabilecek ama sorumluluğu onlardan daha hafif olacak. Karşılaştırma yapılacaksa bugünkü Hükümet üyelerinin sorumluluğuyla karşılaştırılmalıdır. Şu anda Başbakan ve bakanların işledikleri iddia edilen suçlar nedeniyle Meclisin 55 milletvekiliyle -yani yüzde 10 milletvekiliyle- imza vererek soruşturma açılması istenebiliyor. Basit çoğunlukla 138 oyla bile Meclis soruşturması açılmasına karar verilebiliyor ve 276 oyla salt çoğunlukla Yüce Divana sevk edilebiliyor. Getirilen teklifte ise çok daha fazla yetki verilen Cumhurbaşkanının sorumluluğunu sağlamak ve denetlemek neredeyse imkânsız hâle getirilmiştir. Yüce Divana sevk için sırasıyla 301, ikinci turda 360, daha sonra 400 milletvekilinin oy vermesine ihtiyaç vardır. Parti genel başkanı sıfatıyla Meclis grubunu da kontrol eden Cumhurbaşkanını Yüce Divana sevk etmek için bu oyları bulmak neredeyse imkânsızdır, kâğıt üzerinde, süs olsun diye yazılmış maddelerdir, gerçekleşmesi imkânsız olan maddelerdir.

Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar suç işlese ne olacak? Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanların suç işledikleri zaman yargılanabilmeleri için önce Meclisin 301 milletvekilinin, üye tam sayısının salt çoğunluğunun soruşturma açılmasını istemesi gerekecek.

Düşünün 301 imza toplandı ve soruşturma açılıyor, Cumhurbaşkanı anında o Meclisi feshedebilecek. Sonra Meclisin 360 milletvekilinin -beşte 3 çoğunluk- soruşturma açılmasına karar vermesi gerekecek. Daha sonra da Yüce Divana sevk etmek için Meclisin 400 milletvekilinin -üçte 2 çoğunluğun- karar vermesi gerekecek. Bu oranlar sağlanmazsa işlediği suç nedeniyle Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların yargılanması mümkün olmayacak. Yani, Kaf Dağı'nın arkasındaki bir yargılamadan bahsediyoruz. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar denetlenebilecek mi? Hiçbir denetim mekanizması getirilmemiş durumda. Meclisin güvenoyu ve gensoru gibi denetim mekanizmaları yok. Meclis soruşturması ise neredeyse imkânsız hâle getirilmiş. Meclis, sadece genel görüşme ve Meclis araştırması yollarıyla denetleyebilecek, bunların da yaptırımı yok yani sözüm ona, Meclis araştırması açılacak. Şu anda yaptığımız gibi soru önergelerimize cevap vermiyorsunuz, Meclis araştırması önergelerimizi reddediyorsunuz. Çocuk tecavüzlerinin araştırılmasıyla ilgili önerge bile reddedildi. O MHP'nin önergesiydi. Biz diğer 2 parti olarak biz bu önergenin arkasında durduk ama siz bugün anayasayı birlikte yaptığımız arkadaşlarımızın bile bu önergesini reddettiniz.

Ayrıca, Meclis getirilen yeni yapısıyla doğrudan Cumhurbaşkanının iradesine bağlı hâle geleceğinden etkisiz olan bu denetim yollarının da kullanılması mümkün olmayacak. Yargı da tamamen Cumhurbaşkanının etki ve kontrolü altında olacağından yargısal denetim yolları da kapalı. Bu sistemde Cumhurbaşkanı ve yardımcılıyla bakanların denetim yolları tamamen kapatılmış durumda. Krallara, firavunlara, padişahlara tanınan imtiyazlar tanınmış durumda. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar kime karşı sorumlu olacak? Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar sadece Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olacaklar. Atanmaları ve görevden alınmaları tamamen Cumhurbaşkanının yetkisinde olacak. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bunların atanmasında hiçbir onama yetkisi yok. Ayrıca, görevden alınmalarını isteme, düşürme ya da başka bir şekilde denetleme yetkileri de yok. Meclis Cumhurbaşkanını denetleyemeyecek, hesap da soramayacak. Cumhurbaşkanı hiç kimseye karşı sorumlu değil, kimseye hesap vermeyecek, kimse onu denetlemeyecek. “Burada giyotin sistemi var. Ayrıca, Meclisin de Cumhurbaşkanını azil yetkisi var. Bunlar güvence ve denge unsuru değil mi?” diye aklımızla alay eden bir durum var. Bu değil. Giyotin sistemi Cumhurbaşkanı ya da Meclisin diğerinin görevine son vermesi hâlinde kendi görevinin de sona ermesini ifade ediyor ancak Cumhurbaşkanı bu kararı tek başına verebilirken Meclis, ancak 360 oy çoğunlukla Cumhurbaşkanının görevine son verebiliyor, yani işlemesi Meclis açısından son derece zor da değil, imkansız; 400'e çıkıyor sonrasında üçüncü turda. Cumhurbaşkanı açısından bu durum, denetleme çok kolay; buna giyotin sistemi değil ancak Cumhurbaşkanı lehine işleyen, arkadaşlarımızın da söylediği gibi eline satır almış bir cumhurbaşkanı, istediğini doğruyor ama onu kimse denetleyemiyor. Kaldı ki karşılıklı dahi olsa milletin seçtiği ve temsil oranı daha geniş olan Meclisi Cumhurbaşkanının neden fesih yetkisi olsun? En geniş yetkiler demokratik rejimlerde parlamentolarındır, Meclislerindir. Cumhurbaşkanını denetleyecek bir güce izin vermeme arayışı var burada.

“Veto yetkisi şimdi de var, olmasının ne sakıncası var?” deniliyor. Veto yetkisi, parlamenter sisteme özgü bir yol; elinde yürütme yetkisi yoğunlaşmamış, sınırlı yetkiye sahip cumhurbaşkanlarına verilmiş bir denge, denetim mekanizmasıdır. Başkanlık sistemlerinde veto yetkisi yoktur, hele getirilen değişiklikte diktatörlük yetkilerinin verildiği bir tek adamın elinde veto yetkisi olması yasama organını tamamen sembolik hâle getiriyor. Cumhurbaşkanının veto ettiği bir yasa şu anda 186'yla geçerken, veto edilmiş bir yasa, Meclisin hazırladığı yasa ancak 301'le geçirilebiliyor.

Cumhurbaşkanının iki dönemden fazla seçilmesi kesin olarak engellenmiş durumda mı? Hayır. Kural olarak iki dönem seçilebilir ancak partili cumhurbaşkanı ikinci dönemin sonuna yaklaştığında Meclisin beşte 3 çoğunluğunu denetleyebilirse seçimlerin yenilenmesi kararı alarak bir dönem daha seçilebilir. Dönemin sonuna yakın tekrar kendini seçtirecek bir sisteme de müsaade ediyor bu durum.

“Cumhurbaşkanının Meclisi fesih yetkisinin ne sakıncası var? Şu anda da bu yetkisi yok mu?” deniliyor. Cumhurbaşkanı da, Meclis de halk tarafından seçiliyor. Meclisin halkı temsil oranı tüm partiler temsil edildiğinden her zaman cumhurbaşkanından daha yüksektir. Milletten seçtiği Meclisi yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanının feshetmesi yürütmenin yasama üzerinde tahakküm kurmasına neden olur. Cumhurbaşkanı hiçbir gerekçe göstermeden Meclisi feshetme yetkisiyle donatılıyor; hâlbuki mevcut durumda bunların sınırlamaları var. Bu, hoşuna gitmediği anda Meclisi ortadan kaldırma yetkisi demektir. Örneğin, işlediği bir suç nedeniyle zor da olsa 301 imzayla hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanı, henüz soruşturma açılmadan, önce Meclisi feshedip soruşturma açılmasını engelleyebilir ya da vetoya rağmen 301 oyla kanun yapıp kararname çıkmasını önleyen, Cumhurbaşkanının istediği gibi hareket etmeyen Meclisi cumhurbaşkanı, gerekçe göstermeden feshedebilir. Cumhurbaşkanının fesih yetkisi parlamenter sistemlere özgü bir mekanizmadır, belirli şartlara bağlıdır sadece. Şu anda bizdeki yetki sadece Hükümetin kurulamaması hâlinde verilmiş, şartları da Anayasa’da gösterilmiş bir yetkidir. Tarihimizde Büyük Atatürk’e dahi bu yetki verilmemiştir. Atatürk, bütün millî mücadeleyi ve sonrasındaki devrimleri milletin Meclisiyle birlikte yapmıştır. Demokratik başkanlık sistemlerinde başkana bu yetki tanınmaz “Başkanlık” adı altında bozulmuş sistemlerde ise bu tip yetkilerin verildiği görülmüş ve hepsinde de rejim otoriterleşmenin aracı olmuştur.

“Meclis, bütçeyi reddederek cumhurbaşkanını denetleyebilir.” deniliyor. Biliyorsunuz, enflasyon oranını da artırarak Meclis bir daha bütçe görmeden beş yıl tamamlanabilir.

Yasama tekelinin Mecliste olmasının önemi, Meclisin tüm halk adına yetki kullanmasından kaynaklanmaktadır. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi; şu anda, OHAL’de tadına vardığı Cumhurbaşkanının “Her istediğimi yapıyorum, istediğimi atıyorum, istediğim kanunu çıkarıyorum; ne güzel bir şeymiş.” diye tadına vardığı bir sürecin sonrasında, maalesef, böyle bir döneme geldik. Biz şu anda bir reklam dönemi yaşıyoruz. Aslında, şu anda yaşadıklarımız şu OHAL döneminde, fiili olarak diyorsunuz ya “Başkanlık sistemi” biz yaşatmak istediğiniz rejimin o reklam fragmanlarını izliyoruz. Kaos arttı, ekonomi felç durumda, halkın can güvenliği yok, hiç kimsenin birbirine güveni yok: böylesi bir süreçte yaşıyoruz.

Aynı gün seçimin yapılması da, iki sistem birbirine bağımlı hâle getirildiğinden “Aman ben seçime gidersem ben de giderim. Efendim, ne yapayım; cumhurbaşkanını görevden almayayım yoksa ben de giderim.” mantığıyla rehin alınmış durumda Meclis.

Şu anda, HSYK oluşumunda ve daha öncesinde 2010 değişiminde yapılan sistem daha da geri götürülüyor; yargı, tamamen bağımlı hâle geliyor.

Şimdi, arkadaşlar, şu günlerde ülkenin gündemi acı, ekonomik olarak da acı, içinde bulunduğumuz savaş ortamı nedeniyle de acı, iç çatışma nedeniyle de acı. Acilen barışa, kardeşliğe, huzura, özgürlüklerin geliştirilmesine, çok büyük bir uzlaşmaya ihtiyacımız olan böyle bir dönemde kalkınmanın daha da artırılması, tabana yayılması gereken böyle bir dönemde bu yetkilerin de bölüşülmesine de ihtiyaç var tek kişide rehin olunmasına değil.

Baskı ve şiddetin arttığı bir dönemin bu ülkede yaşayan hiç kimseye faydası yok; AKP’liye de faydası yok, MHP’liye de faydası yok, HDP’liye de, CHP’liye de. Onun için diyoruz ki, birbirimizi yok sayan bir sistemi dayatmak yerine, gelin elbirliğiyle ortak bir uzlaşma yaratalım. 69 maddeyi nasıl ortak bir uzlaşmayla belirleyebildik 4 parti, nasıl getirmediniz? Bugün 2 partiyle bize bir şeyi dayatıyorsunuz. Gelin, bundan vazgeçin, bu ülkeyi karanlık bir döneme sürüklemekten vazgeçin. Bir uzlaşmayla, hep birlikte oluşturacağımız bir yapıyla bu Anayasa değişikliklerini tartışalım, konuşalım, ülkenin ateş içerisinde olduğu bir dönemde bunu konuşmak ülke gündemine de uymuyor, ülkemiz bizden daha sorumlu davranmamızı bekliyor.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum hepinize.

BAŞKAN – Sayın Şeker, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Parsak'ın bir konuşma talebi var.

Sayın Parsak, buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

7.- Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'ın İstanbul Milletvekili Ali Şeker'in (2/1504) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Komisyon çalışmalarına başladığımız salı günü de ifade etmiştim. Ben esasen, saygıdeğer milletvekillerinin teklife ilişkin değerlendirmelerini dikkatle takip edip bunlara ilişkin değerlendirmelerimi geneli üzerindeki konuşmam esnasında ifade edeceğimi fakat bununla birlikte kişiliğe yönelik birtakım sözler olduğunda buna karşı kaçınılmaz olarak cevap vermek durumunda kaldığımı, o gün şahsıyla ilgili bir durum söz konusuydu ona cevap vermiştim, sonrasında bugün de Milliyetçi Hareket Partisinin şahsıyla ilgili bir durum oldu ona cevap verdim, aynı şekilde şimdi Sayın Şeker de konuşması esnasında esasen zannediyorum iki gün önce en kıdemli milletvekilinin ima yoluyla söylemeye çalıştığını ifade etti ve özetle şu çerçevede bir iddiada bulundu: Adalet ve Kalkınma Partisinin kimi partileri yuttuğunu, bu anlamda Milliyetçi Hareket Partisini de yutmak gibi bir durumun söz konusu olabileceğini, sözleri tam olarak böyle olmamakla birlikte bu mahiyette bir iddiada bulundu.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Yani tarihsel örneklerden yola çıkarak...

VELİ AĞBABA (Malatya) – İyimaya da...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Tabii, Milliyetçi Hareket Partisinin yutulmaması, yok edilmemesi noktasında Sayın Şeker'in hassasiyeti için teşekkür de edilebilir ama ben daha ziyade şu yönüyle söyleyeyim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yenir yutulur tarafınız yok zaten!

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Bakın, Milliyetçi Hareket Partisi...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Çok renklilikten yanayız zaten biz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Milliyetçi Hareket Partisi, kurulduğu 1969'dan bu yana... Mesela, Adalet Partisi vardı ama şimdi Adalet Partisi yok ve Milliyetçi Hareket Partisi var; Anavatan Partisi vardı, Anavatan Partisi şimdi yok ama Milliyetçi Hareket Partisi yine var; Doğru Yol Partisi vardı ama Milliyetçi Hareket Partisi yine var. Bugün Adalet ve Kalkınma Partisi var, ben yarın olup olmayacağını bilemem onu tarih gösterir, zaman gösterir, millet tayin eder ve fakat inancım ve iradem şu doğrultudadır ki inşallah, Milliyetçi Hareket Partisi elli yıla yakındır olduğu gibi bundan sonra da hep var olacaktır, vardır ve niye vardır? “Niye vardır?”in sorusunu da tabii, pek çok gerekçeyle birlikte, Kurucu Genel Başkanımız merhum Başbuğ'umuz Alparslan Türkeş'in “Şayet Cumhuriyet Halk Partisi Kurucu Genel Başkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün çizgisinden sapmamış olsaydı Milliyetçi Hareket Partisini kurmazdım.” sözüyle ifade etmiş oluyoruz.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Eyvah, eyvah!

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Eyvahı meyvahı yok.

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – Eyvahı var; yoksa daha ağır söyledik.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Ben teklifle ilgili değerlendirmelerin, teknik anlamdaki değerlendirmelerin çok dikkatlice takip edilip bunlara karşı kim, ne söyleyecekse söyleyebileceğini dört gündür ifade ettim. Aynı şekilde de ifade etmeye devam ediyorum. Sayın Şeker’i de aynı çerçevede dinledim. O sözünün dışındaki değerlendirmeleri elbette ki saygıdeğer değerlendirmelerdir ve bunlara ilişkin aynı düşünüyoruz, farklı düşünüyoruz, bunları da zamanı geldiğinde mutlaka ifade ederiz. Ama yani, burada Milliyetçi Hareket Partisinin bir başka parti tarafından, siyasi parti tarafından yutulacağı iddiasında bulunduktan sonra kaçınılmaz olarak -o gün de söylemişim, salı gün de söylemişim- misliyle mukabele etmek durumunda kalıyorum. İstirhamım odur ki böyle bir şeye meydan vermemek adına, lütfen, sayın milletvekilleri teklifle ilgili değerlendirmelerini hukuki çerçevede paylaşınlar, bunları dinleyelim, bunlardan istifade edelim, katılalım ya da katılmayalım, bunlara karşı da gene aynı mehabetle cevap verelim ama bunu aşan mahiyette gerek şahsımızla ilgili gerekse şu anda temsil etmekte olduğumuz Milliyetçi Hareket Partisinin şahsiyle ilgili her ne söylenirse o oranı aşmadan -mukabeleyebilmişil dememin sebebi hep odur- biz de burada cevap vermek durumunda kalmaya devam edeceğiz. Bunu da bilgilerinize sunar, teşekkür ederim.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ben bir cevap verebilir miyim? Parsak’a kısa bir cevap vereyim.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, şimdi burası Anayasa Komisyonu ve bir anayasa teklifini görüşüyoruz. Konuyla bağlı kalmamız esas. Zaten Mizgin Hanım, sağ olsun, konuşmasından vazgeçti. Geç kaldığından dolayı, yarın...

MİZGİN IRGAT (Bitlis) – Yarın yapacağım, vazgeçmedim.

BAŞKAN – İşte, hayır, yani bu gece için vazgeçtiniz bitirelim diye.

Yani sadece Özgür Bey’in bir konuşma talebi var. Benim istirhamım gecenin bu saatinde yeni bir sataşmaya gerek kalmadan ve işi tatlıya bağlamak amacıyla sadece kısa bir cevap için Özgür Bey...

Buyurun.

8.- *Manisa Milletvekili Özgür Özel’in Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak’ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Gecenin bu vaktinde bir polemik ve tansiyonu yükseltme niyetinde değiliz. Sayın Parsak’ın şahsına da partisinin kurumsal kimliğine de son derece saygılıyız. Hatta mesaimizin önemli bir kısmını Sayın Parsak’ın ve partisinin 7 Haziranda ve 1 Kasımda söyledikleriyle çelişen şeyler söyledikleri için onlara tepki gösteren kendi seçmenlerin sakinleştirmekle ve onlara itidal telkin etmekle geçiriyoruz seçim bölgemizde. Bu süreçten sonra, ben orada seçmenlerine itidal telkin ederken ve bu kadar kızgın olmalarını göğüslemeye çalışırken Sayın Parsak’ı kızdırmak istemem.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Yok, ben kızmadım, hakkını vermeye çalıştım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ama şöyle bir şey var: Tabii, Sayın Parsak, geçmişte merhum Alparslan Türkeş’in bir ifadesini alıntılıyıp bugüne söylüyor. Kendi kanaatinin olduğunu ifade etmedi yoksa öyle olsa incinirdik gerçekten. Ben Alparslan Türkeş onu hangi süreçte, hangi bağlamda, hangi polemik ortamında söylemiştir, hangi siyasi beklentiyle söylemiştir, onu bilmem. Ama kurucu genel başkanlar, kurucu genel başkanların çizgisi ve o çizginin partide devam etmesi meselesinde, geçen yaz ciddi tartışmaları yaşadık. Bütün partiler şu iddiada bulundular: Adalet ve Kalkınma Partisinin de Kurucu Genel Başkanı ve bir Cumhurbaşkanı ilk kez Hükümetin kurulma görevini en çok oy alan partinin genel başkanına verdi, sonra başka kimseye vermedi. Ve o sırada da ilk kez bu Anayasa’daki bir yetkiyi kullanarak seçim hükümeti kurdu, bu seçim hükümetine gidiş sürecinde bütün partiler “Bizden çivi bile sökemezsiniz.” dedi. Pratiğimiz bize şunu gösteriyor: Merhum Alparslan Türkeş’in soyadını da taşıyan

ve partinin Genel Başkan Yardımcısı olan Tuğrul Türkeş bir anda kendi partisinin çok ciddi tepkilerinin eşliğinde iktidar partisine gitti; “Babamın partisini ve fikirlerini iktidara taşıyorum.” dedi, partiden ihraç edildi, Başbakan Yardımcılığı görevini daha sonra üstlendi ve Milliyetçi Hareket Partisi de...

BAŞKAN – Sayın özel, lütfen, yeni bir sataşma yapmayalım, toparlayalım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, hayır, öyle bir şey yok, olanları söylüyoruz.

...Tuğrul Türkeş’in soyadını kullanmadan sadece ismiyle hitap etmeyi tercih etti. Tuğrul Türkeş babasının mezarına gitti, Milliyetçi Hareket Partisi mezarı zemzemle yıkatı çünkü onların kabul edemediği bir mesele; Alparslan Türkeş’in soyadını taşıyan, partilerinin Genel Başkan Yardımcısının bir makam, mevki veya kendisince ifade ettiği ama kendilerinin çok sakıncalı bulunduğu bir şekilde iktidar partisile iş birliği yapmasıydı. Misliyle mukabele etmeye lüzum doğurmaması açısından, ben Sayın Alparslan Türkeş’in mezarına Tuğrul Türkeş son ziyareti ne zaman yaptı, ondan sonra da zemzemle yıkatıldı mı veya bundan sonraki süreçte hangi ziyaretlerden sonra mezar zemzemle yıkatılacak tartışmalarına girmek istemiyorum. Ama, burada herkesin şuna dikkat etmesi lazım: Geçen yaz neler konuşuk, bugün ne noktaya savrulduk. Bu konuda herhâlde en son söz söylenecek parti Cumhuriyet Halk Partisidir. Ben yine Sayın Parsak’ın partililerinin Sayın Parsak’a ve Genel Başkanlarına yönelik sitemlerini taşımamaya, onları sahada teskin etmeye ve bir şekilde aklışelimin galip geleceğini ve kurucu iradeye karşı bir yıkıcı irade birlikteliği içinde Milliyetçi Hareket Partisinin asla olmayacağını, onlar öyle davransalar da en sonunda milletin önüne gelecek sandıkta son sözü milletin söylediğini tekrar etmeye devam edeceğim.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Özel, teşekkür ediyorum.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, küçük bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Ama arkadaşlar...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Ben de yeni bir sataşmaya meydan vermeden bir cümle sadece söyleyeceğim; sonu da Sayın Özel’in söylediğiyle bitecek, izniniz olursa.

BAŞKAN – Yani bu yöntem doğru bir yöntem değil.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ama hakkı var bence yani biz de biraz...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Sayın Özel de biraz bağlamından ayrı konuştuğu için ben de...

BAŞKAN – Arkadaşlar, kapatmak istiyorum. İyi niyetli olduğumu ifade ediyorum. Göreve vekâlet ettiğimi ifade etmek istiyorum.

Sayın Parsak, buyurun.

9.- Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak’ın Manisa Milletvekili Özgür Özel’in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben Sayın Şeker’in söylediklerine karşı söylediklerimin ne anlama geldiğini de biliyorum fakat Sayın Özel’in özellikle Tuğrul Bey üzerinden söylediklerinin o bağlamda olmadığını düşünüyorum ve o anlamda Sayın Özel’in söylediklerini tabii ki kabul etmiyorum. Ama en nihayetinde doğru bir söz söylemiştir, onunla tamamlamış olayım, farklı bir şey de söylememiş olalım sonu itibarıyla; evet, gerçekten Anayasa’mızın 175’inci maddesi çerçevesinde bu Anayasa değişikliği teklifi buradaki aşamalarını tamamladıktan sonra milletimizin bu yönde karar vermesi gibi bir durum ortaya çıktığında, bu kararın hangi yönde olursa olsun Milliyetçi Hareket Partisinin başının gözünün üstünde olduğunu

daha teklifin sunulduğu gün yapmış olduğumuz basın açıklamasında da ifade etmiştik. Nihayetinde de son cümle olarak sayın Özel bunu söylediği için ben de bu konuda doğru söylediğini teyiden bununla tamamlamak ve böylelikle bunu noktalamak isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar...

Meral Hanım, bu karşılıklı bir cevaplaşmaydı ama.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Hayır, ben başka bir katkı yapacağım.

BAŞKAN – Ama bitirmek istiyoruz artık arkadaşlar.

Meral Hanım, lütfen...

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) – HDP'nin de bu hakkı var yani rica ederim.

BAŞKAN – Meral Hanım, buyurun.

10.- Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş'ın Komisyondaki tartışmaların sadece hukuki ve teknik bir çalışmaya indirgenmesini doğru bulmadıklarına ilişkin açıklaması

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, yani bu tartışmada sadece bir konuda anlaşmamız gerektiği için söz aldım. Sayın Parsak dedi ki: “Biz burada hukuki, teknik bir tartışma yapıyoruz.”

BAŞKAN – Lütfen, sataşma yapmayın.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Bir dakika... Bekleyin Sayın Başkan, daha ben konuşmadan siz benden daha çok konuşuyorsunuz, bir müsaade edin.

BAŞKAN – Peki.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Biz burada hukuki, teknik bir tartışma yapmıyoruz, bu konuda anlaşalım bütün Komisyon üyeleri olarak. Biz Anayasa Komisyonuyuz ve anayasalar siyasi metinlerdir, anayasalar toplumun bütün yaşamını dizayn eder. Dünyanın hiçbir yerinde de böyle bir tartışma olamaz. Biz burada hukukçulardan oluşan, böyle doktrinel bir çalışma yapmıyoruz, hepimiz milletvekiliyiz ve bu toplumun gelecek yüzyıllarını neredeyse tayin edecek bir metin üzerinde tabii ki siyasi, sosyolojik, felsefik, hukuki her anlamda bir tartışma yapıyoruz ve tabii ki onlara da söz söyleyebiliriz, onlar da söyleyebilir yani bunun sadece hukuki, teknik bir çalışmaya indirgenmesini kesinlikle reddediyoruz. Hani, bu konuda biz siyasetçi olarak buradayız, hukukçu olarak burada değiliz ve tartışmaları onunla sınırlamayı da doğru bulmuyoruz.

Misliyle iade etmek meselesi de Genel Kurulda genellikle zaten sataşmalardan yapılıyor. Şu ana kadar böyle bir yöntem olmadı, umarız bundan sonra da olmaz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Ben de gerek kalmayın diye onu ifade ettim zaten.

BAŞKAN – Sayın Beştaş, teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, bugünkü yaptığımız çalışmalarını bugün bitiriyoruz.

Görüşmelere devam etmek üzere 24 Aralık 2016 Cumartesi günü yani bugün saat 14.30'da toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Hepinize hayırlı geceler diliyorum.

Kapanma Saati:01.01